

శ్రీ పం.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము:

Checked
1937

చారిత్రక ధ.

గ్రంథకర్త:

కొప్పరపు గోపాల కృష్ణమూర్తిగారి గ్రంథము

U 288

STATE LIBRARY
HYDERABAD
1943

తమిళనాడు రాష్ట్రము
సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిప్.
స్థాపితం: 1882. రాజమండ్రి

శనివారపు కోటిరెడ్డి ఆండ్ యస్. చౌలానాగార్

శ్రీకోటిశర్వర ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపబడియె
నరసరావుపేట.

Copyright Reserved.

శ్రీబొట్టిశ్యామరాజు, నంద్యాల వేది.

మొదటి కూర్పు ౨౫౦ ప్రతులు.

స్వస్థాన వైశాఖం.

లిఖితరూపముగ నాయనుమతి లేనిది యెవకును యాగ్రంథమును
ముద్రణ, ప్రచురణాదులు చేయకూడదు. అట్లుగాక స్వతంత్రించిన
వారలు నాయొనర్పు సివిల్ క్రిమినల్ చర్యలకు బాధ్యులు.

గ్రంథకర్త.

ప్రీతి క.

—:0:—

“శిశుర్వేత్తి పశుర్వేత్తి వేత్తిగాన రసంభవః” అను నార్యోక్తి ప్రకారము సంగీతము సమస్తజీవుల సమాదరణంబు బడసినదని చెప్పు పనిలేదు. ఆసంగీతంబునకు సాహిత్య సమ్మేళనంబుగావించినచో పూవుకు తావియట్టినట్లుగును. అట్లు గల్పింపబడినవే యక్షగానములు, హరికథలు యక్షగానములకన్న హరికథ లగ్రస్థాన ములకరించి సర్వ జనములి పాత్రమై ప్రకృత మలరారుచున్నవి. అందు రామాయణ, భారతగాథలు వేరువేరుగాను, సంపూర్ణముగాను, షండిత కవులచే రచియింపబడి, శ్రోతలకు వక్తలకు ముక్తి భుక్తులొసంగుచున్నవి. గాని పురాణక్రేష్ట మనదగు శ్రీమహాభాగవత ముల్లు పూర్తిగా లేనికారణమున కొందరు హరిదాసులకోరికపై నేనిది వ్రాయుట తలపించినది. నేనందులకు సమర్థుడను గాకున్నను పెద్దల యాశీర్వాచనబలం బిందుల కొడంబడజేసినది. మొత్తముమీద భాగవతమంతయు వివరించితిని గాని “పురంజనోపాఖ్యానము” వరకు ద్వ్యర్థియగుట వదలితిని. అందులకు సహృదయులు ఊహింతురుగాక. యీ పవిత్ర గ్రంథమును మదీయ పరమేష్ఠి గురు వశ్యులును “శుద్ధనిర్గుణ తత్వకందార్థములు” వ్రాసి లోక విఖ్యాతిగనిన శివరామ దీక్షిత అచల గురుపరంపరా పీఠాధి పతులును, అగు, శ్రీమద్భాగవత శ్రీకృష్ణ ప్రభువులవారికి కృతినొసంగితిని. యీగ్రంథ ముద్రణకు ద్రవ్యసహాయ మొనర్చినవారికి ఆ పరమేశ్వరుడు చిరాయురారోగ్య విశ్వరూపిభివృద్ధి నొసంగుగాత యని కోరుచున్నాడను. దీని శ్రీబమ్మెన పోతనామాత్యుని భాగవతమందలి పద్యములకు * గుర్తు నుంచితిని.

ఉయ్యందనతాళ్ళు }
9-5-1943.

ఇట్లు,
కొప్పరపు గోపాలకృష్ణమూర్తి.

పార్థస.

శ్లో॥ గురుబ్రహ్మ గురుర్విష్ణుః । గురుశేషో మహేశ్వరః
గురునామైవ బ్రహ్మ । తస్మై శ్రీగురవేనమః॥

శ్లో॥ శ్రీగుహ్యార్థం రాద్ధ్యంశో । లక్ష్మీనారాయణాద్వామః
వేదకమాంబిక సత్కుత్రిం । వందేహం వేదకటప్రభుం॥

శ్లో॥ శ్రీకృష్ణోక్తాంబుధి పూర్వచంద్రిం
శ్రీకృష్ణపాదక చలాదృత వాసభృం
శ్రీశిలుభాన వంశాంబుధి శేషజాతం
శ్రీశంకరాచ్య పామం గురుసంస్మరామి॥

శ్లో॥ నిత్యంసాంద్రి కృపారసం । విదిత భావాభావ మద్యస్థితం
ద్యంవాతీత మమత్సరం । పరమకల్యాణాత్మ తత్త్వంవిదుం
బ్రహ్మానందజయం । మహోద్ధరిలయం సానందభావంసదా
శ్రీమద్భగవ తాస్వయాధి । విలసత్స్పృష్ట చంద్రింభజే॥

కవివంశావళి.

సీ॥ శ్రీమంతుగుంటూరు ♦ సీమనుయ్యందన

తాళ్లూరుకాపుర ♦ స్రలము కొప్ప

రవు గుర్వయాఖ్యుండు ♦ రాజ్యలక్ష్మమలు

మాతాపితల్ వినుడు గో ♦ త్రంబువిమల

కొండిన్యసంబు ల ♦ త్తాయమ్మ మధర్మ

పత్ని యిర్వరుపుత్ర ♦ వరులుపూర్ణ

జ్ఞానరూపుండు ప్రజ్ఞా ♦ దురంధరుడు వేం

కట ప్రభుండు గురుండు ♦ కావ్యరచన

జ్ఞానయోగ విచారణల్ ♦ గనగరెండు

సతమునోనరించు పనులుచా ♦ స్యంబు బాల

త్రీపురసుందరి హరికథల్ ♦ తేటపరతు

వయసు ముప్పది పేరు గో ♦ పాలకృష్ణ

మూర్తి యందురు యెల్లరు ♦ ముదమలరగ॥

శ్రీస్తు—అవిష్కృతస్తు.
 (శ్రీ)గురుపరబ్రహ్మచేనమః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) ప్రథమ స్కంధము

—:0.—

1. పరీక్షిత్తు చరిత్రము

మంజ—మునుపు నైమిశారణ్యమందుగల । మునివరులందరుజేరి
 వనజనాభు కథలుగ్గడించుబుధ । వసుసూతునిదగజ్జిరి

2 మీకరుణనుశ్రోత్రములు ధన్యముల । మేయగుణాకరయ్యెక్క
 లోకహితార్థము యితిహాసములు । స్తోమింపగ నయ్యెక్క॥

ఆ॥ రాముచరితమెల్ల రామాయణంబని
 పాండుసుతులకథను భారతమని
 కడమకథలనెల్ల స్కాందంబునాదగు
 నామములనుచెప్పి నారుగాన.—

కం॥ తరియించితిమిక నొండాక । టెరిగింపుడు భక్తిజ్ఞాన మేముఖ్యముగా
 సురభగవత్కథ నావిని । పరమాత్మునికథనువినుడు భాగవతమనన్.

నవరోజు—జంపె.

ప॥ వరమానులిదె భాగ । వతమాలకింపుడి॥ వర॥

అ॥ సిరబుద్ధి మీరగను । దేవవందితమిది॥ వర॥

మి॥ పరమాత్మునిచరితంబున్ । భక్తిమీరగావిన్నన్

దురితంబులుదలగున్ । చిరమోక్షముగల్గున్॥ వర॥

2 నాకు గురుండగు పుణ్య శ్లోకుడైన శ్రీవ్యాసుడు
 లోకహితార్థము గాథల | నేకమ్ములు గూర్చి వ్రాసె
 మి సకలముఖ సంహరమున్ | సద్వర్ధవిరుతాకరమున్
 ప్రకటమొక్షపదమున్ | ధాగవతంబుచుకథమున్ || వర||

మ! అవసి భారవహుండు భక్తజనరక్షాసక్తుశీశుండు
 ప్తవశోమ్యుక్తివి ధర్మరక్షణకునై త్మౌమండలిక్ యిర్వదౌ
 క్కవిధాకారముల స్థపించిపొడిమెక్ కైవల్యముంగూర్చి భ
 క్తవరాగేందరులం గృహంగనియె సంగ్రావాసుడై ముందుగాన్.

వచ! అవియెట్లన. జలరాశిమధ్యంబున శేషశాయియై నాభికమలంబున
 విధాతనుస్మరించి చతుర్వేదంబులొసంగి చతుర్దశధువన నిర్మాణంబు
 చేయించె. రెండవదియగు వరాహవతారంబున పిరణ్యాక్కుని నధి
 యించి ధరాదేవిగాపాడె. మూడవది యగు నారదావతారంబున
 వైష్ణవ మతతంత్రంబు బోధించె. నాల్గవది నర నారాయణాభిధా
 నుండై తపబాసర్పుటలు నేర్చె. నైదవది కపిలుండై సాంఖ్యయో
 గంబెరిగించె. నారవది అత్ర్యనసూయలకు దత్తాత్రేయుండై బుట్టి
 అలర్క ప్రహ్లాదులకు నాశ్మవిద్యగరపె. నేడవది నాకూతియందు
 యజ్ఞండవజ్జించి స్వాయంభువ మవ్వంతరంబునధరాతలంబుగాపాడె
 నెనిమిదవది మేరుదేవికి యురుక్రముండన జనించి పరమహంసమా
 గ్గంబు ప్రకటించె తొమ్మిదవసారి మునుల కోరికపయి పృథుచక్ర
 వర్తియై భూదేవిం గోవుగానొనరించి యోషధులం బిదికె. పదియన
 పరి మత్స్యవతారంబున సోమకాసురుంబొలియించి వేదాబులనద
 రించె పదునొకండవది కూర్మావతారంబున మంధరంబు వహించి
 దేవాళింగాపాడె. పది రెండవది ధన్వంతరియై యాయుర్వేదంబు
 వెదజల్లె. పదమూడవది మోహినియై దేవతల కమృతంబు బంచ
 యిచ్చె. పదునాల్గవసారి నృసింహమూర్తియై ప్రహ్లాదుని కొరకు
 హిర్యాకశ్యపుని వధించె. పదునైదవదియగు వామనావతారంబున

బలిని పాతాళంబునకంపి సురలంగాపాడె. పదియారవసారి పరశురా
ముండై యిర్వదొక్కపరి క్షత్రియులనిష్టించె. పదియేడవపరి వ్యాసుం
డై వేదపురాణంబులకు శాఖలేర్పరచె. పదునెనిమిదవసారి శ్రీరా
మావతారంబున రావణాది రాక్షసుల పెక్కురచుక్కడంచె. పందొ
మ్మిదవపరి శ్రీకృష్ణావతారంబున కంనాది విమతులంజంపి భూభా
రంబు వారించె. యిరువదయవపరి కలియుగాద్యనసరింబున బుద్ధుడే
పుండ్రై రాక్షసుల మాయావారధినిముచ్చె. యిక యిరువదియొకటవ
పరి కల్కిరూపధారియై విష్ణుయశుడను విపులకు జన్మించి ధరా
ధీశుల ముండగంబుల మాయించుట ధగవల్లీల నెరిగించు భాగవత
పురాణం బఖిలకలుష సంహారకరంబుగాదే—

మంజ—కురుపాండవులతి సౌరమైన సం | గరముచేయనంద

మరణించిరి కౌరవులు పాండవులు | ధరణికిఁ ద్రిజయమొంద.

తే' మరణశయ్యను వసించి మానధనుడు

కౌరవేశు డశ్వత్థామ జీరిపుడమి

పాండుభూజానికులములే కుండునలుల

జేయుమని దివికేగెను చింతదక్కి.

వచ॥ అశ్వత్థామ యొక్కరుండగుట వేరొండు వెరవులేమి సర్ధరాత్రంబున
పటకుటీరంబుల నిదురించు పాండవుల వధియింపు దలపెట్టిన య
వ్వార్తనెరింగిన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ పాండవుల సెయ్యలయం దుప
పాండవుల బరుండజేసి యమునానదీ నైకత విహారంబులకు పాండ
వుల గొనిచనియె. అశ్వత్థామ యుపపాండవుల బల్మిని ఎఢించిచనిన
ద్రాపది పుత్రపంచక హరణంబెరింగి కొంతవడి శోకించి—

శా॥ అన్నామాధవ భక్తవత్సల యిదే మన్యాయమోకాని నే

డిన్నీచుండగు ద్రాణినాకొమరు లన్నిద్రార్తులంబుపె నీ

కన్నన్నాకు శరణ్యలేరి కృపతో గాండీవి నిస్థియునికా

వెన్నంటంగొనివచ్చి చువుమి తనిన్నీసోదరికా మ్రొక్కెదకా.

మంజ—అనివిలపించెడు శాపవికడకా । హరినరులరుదెంచి

వినివృత్తాంతము తేరునెక్కి భూ వేల్పుచనినదెసగాంచి

2. కరచినశాశ్వియెరింగిపారి తను । పటిమూలనిలచి

నరునై నుకసంహారంబెరుగని । యట్టినిధి నెరమువైచి.

వచ॥ నంత కృష్ణుం డెఱ్ఱనా యీ బ్రహ్మస్త్రాబునకు ప్రతిగా నీ బ్రహ్మ
స్త్రాబు పయోగింపుమన నతం డెఱ్ఱనర్ప నవి రెండును ఘోరం
బుగా పోరుచుండ—

కం॥ హరియానబూనికొన్నున మరలించికిరీటి రెండుమార్గణముల నా
గురునందనువెనువెంటనెయిదిగిరముబట్టినుచును నరయహరియనున్.

కిల్యాణి—రూపం.

ప॥ చంపవలదువిజయ నీని । నాహసింపకుముసిప్ర । చంప॥

ల॥ గంపిలిపారెను పారుడు । గాకగురుని సుతుకువిరుము॥ చం॥

మి॥ తెంపునఘోరంబుచు భూ । దేవుడాచరించుగాక

చంపరాదు బ్రహ్మహత్య । సైపరానిదేరికైవ॥ చం॥

2 ప్రాణహింసకన్నవిరుము । బ్రాహ్మణదూషణ ఘోరము

గాననితని దూరివిడవ । గావలెచ్రావడియుమీరు

మి॥ పూనివీనితేరుమీద । బూచ్చికట్టి గొంపోదము

మానితకీర్తిగల్గు భూ । ముడలినిటు గావించిన॥ చం॥

అ॥ వె॥ అనివ మంచదనుచు నర్జునుండాతని

శిబిరమునకువెచ్చి చింతినందు

చున్న పాండవులకు జూప నొక్కొక్కరు

దురితభయమువీడి దూరిరతని.

వచ॥ భీముండీ శాలహంతకు నడచిపుత్తునని గదంగొనిలేచిన కృష్ణుడు-

చ॥ పరచినవాని భీతియుతు పారుని మద్యముగోలిదేహము

స్మరచినవాని కాముకుని మాధవుభక్తుని నన్నుగావు మం

చరచినవాని సవ్యగొనినట్టికు సాక్షివవాని సాధువ్రా

ధరజడభావు చంపుటలుధర్మముగా దెప్పుడైనపాపని.

మంజ—కృష్ణునానపై ద్రాణితలగొరిగి శిశి రోరత్తుముగొంచు
జష్టునందనుండొప్పిన నొదల । సిగ్గునర్పరకుమచు.

వచ॥ అంత పాండవులు మృతులగువారలకు వైతృక క్రియలాచరించిరి
గాంధారి ధృతరాష్ట్రుల శోకంబువారించి సుఖానుభూతి రాజ్యం
బును పూజ్యంబుగా నేలుచుండ నగురునందనుం డనమాన మొక
వంకను దుర్యోధనునకిచ్చిన యభయం బొకవంకిను బెనుగొన-

తే॥ గీ॥ ఉత్తరోదర వసిత బాలుండుడక్క
పాండవులసంతులేదు భూమండులమున
వీరితోనేల నిదెగర్చి ధేవనంబు
చేసివంశంబు నగ్గింపు జేతునాచు.

మంజ—తలచిబ్రహ్మ కిరొనామ కా । స్త్రంబుమూనివిడువ
వెలియు తర గర్భమునందలి । పిండంబునుదెగవడువ.

వచ॥ అంత నుత్తర గర్భవేదనాభరంబొచ్చలేక శ్రీకృష్ణభగవానుండలచి
మలయమావతము-చతురశ్రాతి.

ప॥ యదుకులనందన శౌరీ । గిరిధారి మురవైకి-హరి॥ యదు॥

1 మదనజనకముని । మానసనిలయా
నదయహృదయ కే । శివదామోదర॥ యదు॥

2 చెల్లెలికోడల నీ మే । నల్లుడు రణబంగమందు
చెల్లెలు యీగర్భబాధ । నైరింపనురక్షింపుము॥ యదు॥

తే॥ గీ॥ యిట్లుప్రార్థించు నుత్తర నిందిరేశుఁ
డడలకుమటంచు నారాయణాస్త్రమునను
ద్రాణివైచిన శరముచు దిరిమిగర్భ
మందుగలబాలుప్రాణంబు లరసిగాచె.

వచ॥ అంత కొన్నిదినంబులకు నుత్తరగర్భంబున నొక క్షత్రియకులా
లంకారుడగు కొమరుండుదభించె పాండవు లతనికి పక్షిత్తును
నామం బొనరించి ముద్దార బెంచుచుండిరి. శ్రీకృష్ణ షరమాత్మ
పాండవులందొక్కని శరతల్పగతుండగు భీష్మునిదరి కరిగి నమస్క-

ఓంచిన నయ్యనఘుండు కేహ్లోష్ఠి శ్రీకృష్ణ భక్తపరాధీన దుష్టనమ
నా నీ మహామహిమంబెరుంగ నెంతవానికేమి దరంబే- శిష్టరక్షణ
దుష్టశిక్షణ గావించి ఘోర హరణంబొనరింప ధరించిన భవదీయ
లీలామాచుష విగ్రహం బిక కొలపికాలమేనిలచి యుండగలను. నా
దురితుంబులు క్షమించి భవదీయావాసంబు ప్రసాదింపుమని ప్రార్థించి॥

శూచికల్యాణి—కూషకం.

ప॥ ధర్మశవయసీకు రాజ! ధర్మయ్యులుదెల్పెదనిదె॥ ధర్మ॥

అ॥ నిర్మలబుద్ధినివినుమిక! నీవెరుగనిదేమున్నది॥ ధర్మ॥

మి॥ మర్మంబెడయందుంచకు । మంత్రులగని నిరసించకు
దుర్మమలనురక్షించకు । ద్రోహచింతలోగాంచకు॥ ధర్మ॥

2 ప్రజలకన్న బిడ్డలవలె । పరికింపుము కొలకమున
గజబిజగావించుచుబహు । కప్పంబులుగోరబోకు

మి॥ సుజనులపండితకవులను । సాంపుమీరపూజింపుము
రజనీచరవంశకీర్తి । రాణింపగ నెల్లజగతి॥ ధర్మ॥

తే॥ గీ॥ అనియెరింగించి శ్రీకృష్ణ నభిరుతించి
యత్తరాయన మరుదెంచి యుంట నెరిగి
వ్యాసభగవానుడొసగిన వరముకతన
యోగమార్గంబున స్థిష్ఠుడునురువిజచె॥

వచ॥ అంత భీష్మన కంఠ్యకర్మంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టులైన పాండవు
లంజూచి శ్రీకృష్ణండు-

మంజ—పాండవులారా బహుకాలంబయె । ద్వారకకేగక నేను
యుండిరోలేదో సుఖగతియాదవు । లొక్కపరియేగుదేను

2 మీకార్యంబులు సమకూడెనుగద । మేలందుండిక నేను
నాకాంతల పుత్రులతలిదండ్రుల । నావారలగాంచెదను॥

తే॥ గీ॥ పోయివత్తునటంచన్న మురవిరోధి
కమితచీనాంబరాభరణాదులొసగి
పూజగావించియరదంబు బూన్చివిజయ
ద్వారకకంఠేర్పమనిపంపె ధర్మజును॥

వచ॥ శ్రీకృష్ణార్జును లరిగినపిమ్మట నొకడినంబున రేయి మార్భర గళ్ళ
జనిత నందన మరణలట్లు విచారసాగరంబునం దొప్పు దోగుడున్న,
గాంధారి ధృతరాష్ట్రంకడకు ధర్మసుశంబున జనించిన విదురుం
డకు దెంచి॥

కేదారగాళ చతురశ్రింగతి.

ప॥ కురుకులవృద్ధాంధరాజ! గురుబలరవితేజా హూహా! కురు॥

అ॥ నిరతిశయ సుఖంబెనీకు । నీభార్యకుపాండవులకు॥ కురు॥

2 నావచనము వినకను నీ । నందనులను నూర్చురబలి

గావించి తె భీమసేను । గదకు పాండవసంతతికిని॥ కురు॥

మ॥ సుతులుకవారల పుత్రులుక గురువులుక చూడంగ నేతెంచు నీ

హితులుక వీరులు నైదికుల్ నడిచ స పుంక నుబాయు ప్తజ్ఞ

వితముక గోరుదువార నిన్నుమల హృద్యేవ్యంపు హాహరవ

ప్రతతిన్వించు విరోధులిచ్చు కబళంబొసించి చిత్రంబుగక॥

వచ॥ అనినవిని కొంతవడిచాచించి ధృతరాష్ట్రండు-

కేదార—త్రిశ్రింగతి

ప॥ ఏమిసేతునోవిమర నా । కెరుగ జెప్పనయ విధుర॥ యేమి॥

అ॥ నామనంబు దుఃఖాన్ని గాంగియును

నాశనమండదయ్యె నింక నే॥ నేమి॥

మి॥ నీమాటలు వినినను మా । కీ ముప్పుఘటిల్లకుగద

నాముద్దుపట్టి సుయోధను । డేమిక్కిలి మూర్ఖమూసె॥ నే॥

వచ॥ అనిన విదురుండీటనియె—

సీ॥ శత్రుసాదముడిని సౌఖ్యముదుటకన్న మానవంతునకు మేల్ మరణ

మనగ

గావుననావెంట గాంధారితోచను దెమ్ముకాననసీమ దేవభక్తి

బూనివానప్రస్త ముసముక్తిగాంచుదు రనినమ్మజోధించి యతనిదార

యంతముగాగొనిచనుచుండ కాననమున ధావాన్నిప్రబలి గాంధారినాథు

కబళమొసరింప యమిత దుఃఖముననామె

భర్తవెనుమెటనన్నిలో బడియడంగె

నాకతంబున నిల్లయ్యె గాక ముచుచు
యదగిలోఁబడి వివిధైకై విదురుడంత!

వచ! అంతిపిట నుమఃకాలంబున పాడవులు కాలోఁచితకృత్యంబులు దీర్చు
కొని వృద్ధులంగను కాంక్షనేగి యరయరామి విచారించుచు సభా
స్థలంబుడేరి రెండు పాదవాగ్రజండు తనకుదోచు దుర్నిమిత్తములు
గురించి క్షీమునిక్లిష్టనియె—

సే! నాముండుకునకంబు మోమెత్తివాపోవు నక్కయరచుచుసూర్యు
దిక్కుజూగు

హయరాజములుకన్ను లాచ్చినీరముగార్చు గజతండుములునూర్చు
గాంచుచుండె

అగ్నిఃసోత్రఃబులు యారపోవుచుచుండె గోవులులేగలం గుడువసేవు
గార్థభంబులుగూసె కడుగృహ్యములుమూగె నూసుమట్టుచుభాను
వాయునందన నాదేహ వామపార్శ్వ (హిందెవలువ
మదరుచుండెరు నారదుం డనియెధరణి
కాంతికిక కృష్ణుడద రజంబితయేని
దాల్చుభాగ్యంబులేదని తిధ్యమేమొ!

మంజ—ద్యౌరకనుండియు కీడియమిత చిం! తాకులమానసుడై
చేరినగని శమనాత్మహండుయనె | సేమమరయునాడై!

తిక్కగతి—కల్యాణి.

ప॥ సేమమానెయెల్లరకు | చెప్పెమయ్యద్యౌరకను॥ సేమ॥

అ॥ కోమలాంగులైన కృష్ణ | కామపాలనాత్మకులు॥ సేమ॥

1 మదనసంబగదులురేవతి | మొదలగుకాంతలుపిన్నులు
సుదతులు సేనకులుపెద్దలు | ముదమున నాకెరిగింపవె॥ సేమ॥

అ॥ వె॥ ఇట్లుప్రశ్న చేసు నింద్రీనందనుడతి

శోకమూర్ధిన్ జూనకునేమి

బలుకజాలక తన తలవంచి విలపింప

యతనితోడమరల యనియెన్గిట్లు॥

సుకట—మాపకం.

ప॥ శోకింపగ నేలపార్థ । సుఖమేగోపాలునకు॥ శో॥

అ॥ యీకరణినిమాటాడ । విదేలధైర్యముజ్జగించి॥ శో॥

మి॥ ప్రాకటశౌర్యాన్నితుడవు । పడతివోలెవిలపించెద
వేకతమది యెరిగింపుము । వృద్ధులకే కేవలజ్ఞానో॥ శో॥

2 అడితివోయనృతంబులు । వీడితివోశరణార్థుల
గూడితివో కృతఘ్నుల । నోడితివో శత్రువులకు

మి॥ వేడితివో నీచుల నె । గూడితివోసాధువులకు
పాడిదప్పి స్త్రీబాలుర । పరిమాచ్చితివోయీగతి॥ శో॥

మ॥ మును ఘోరాటవి సూకరంబుకొరకై ముక్కుంటితో బోరుచో
ఘనదేవారుల కాలకేయులననికొ ఘడింపగానేగుచో
వనమందల్ల సుయోధనుంగెలచి పోవక దివ్యులంగెల్పుచో
కనులన్నీ రెలువంటివో యెరుగ వే గాండ్లి యిట్టేటికొ॥

వచ॥ అనినపార్థండు—

మంజ—ఎవరికరుణయూ తగదోపది కర । మిట్టెబట్టినామొ
ఎవనికరుణ ఖాండవ వనంబును । యేముగెల్చినామొ

2 గాండ్లివము గైకొంటి నెవని నె । త్కరుణనుమున్నొకచో
దండిరాజులనుగెల్చితి మెవ్వని । దయనురాజసూయమున

3 నోపదిమానముగాచె నెవ్వడా । ధార్తరాష్ట్రసభను
కోపమూనిహరుగెల్చి శరంబును । గొంటి నెవనికృపను.

*కం॥ విజయధనుంజను హనుమధ్వజఫల్గునపార్థపాండుతనయనరమహేం
ద్రజమిత్రయర్జునాయని భుజములు తవకడవరాక పోకలచీరుక॥

మ॥ అనఘుండాద్యుక్తు శ్రీకరుండు ముని సేవ్యాకారు డబ్బాతు డెం
దునతుల్యుండు సమస్తకార్యముల చేదోడైమనకగాచె నా
దనుజదేవీషి కృపాకరుండు వరబృందారణ్య సంచారి దా
మనలన్నీడి వికుంఠమేగెను భరింపక శక్యమే శోకముక॥

వచః ధర్మపాదనామలానిచి కొంతవడినఃఖించి యాదవులంద రేమై
రస వారలు సురాపానము త్రత ననోన్మయంబు పోరాడి మృతిగాంచిరి
ద్వారకానగరంబు సర్వశూన్యమాయెనని,

తే॥ గీ॥ కృష్ణనిర్వాణమంతయు గీడిదెలుప
నమిచిశోకాదులై భూమి యందవ్రాలి
పేరెలుంగున యెచ్చు న వ్వాకడకు
చేరె హరిగాన రతుడైన నారదుండు.

వచః పాండవగోజుం డానారమనకు నమస్కరించిన సతండు శోకకార
ణంబడిగి తెలుసుకొని పాండవుల కడలకుమని యిట్లనియె॥

కమాచి—తృశ్శ్రితి.

ప॥ విలపింపగ నేలరాజ । విదితాఖిల సురభూజా ॥ విల॥

అ॥ కలికాలంబున దెంచెను । గద కృష్ణుండెల్లునిలచు॥ విల॥

మి॥ తోలగుధర్మములుయిక పా । పులులెక్కలేక బుట్టును
రెలమివేదశాస్త్రములుకడు । హీనమృనిదలతురు॥ విల॥

2 మీతలిదండ్రులు విరురుడు । మేలటంచుదివిజేరిరి

భూతలంబు విడియాదవ । పుంగవులందరు నేగిరి

మి॥ భీతిదేలపరీక్షితునకు । పృథివి నొసగిమీరందరు

నాత్రిలోకమదితుని । యుండజేరదగు సమయంచెదె॥ విల॥

కం॥ నారదుడెరిగించినవిని । ధారుణినిక పాండుసుతులు తలగుటకై ధా

త్రీరమను షరీక్షితునకు । జేరిచి రత్యంతప్రేమ చేవిధిగాగళ్ ॥

వచ॥ అంత నసొపగా మిగిలిన యడువులకు అనిరుద్ధుని కుమారుండగు

వజ్రుని ప్రభువుగానియమించి మఘరానగరంబున న్నిల్చి సతీయుత

ముగా పాండవులు నుహాపృస్తానీకంబున కరిగిరి. అంత పరీక్షున్మహా

రాజు ధర్మంబునాల్గుపాదంబుల చరింప రాజ్యంబేలుచుండ నొకపరి-

మంజ—గోపూపంబున ధరాదేవి క । స్నీరుగార్చుచుండ

కారణమకయుచు ధర్మపు వృషభా । కారంబునుగనియుండ.

సీ॥ మఖములు లేమియును ర్మ్యులకిటమీదమఘభాగములు లేకమానుననియె

రమణులరమణుల రక్షింపరనియె పుత్రులతల్లి దండ్రులబ్రోవరనియె

భారతికుజచుల ప్రాపించుననియె సద్విప్రులవృత్తులు సేవింప రనియె
కులిశహస్తుకువాన గురియింపకుండుట ప్రజలుకాటకమున బడుదు

హీనవంశజాతు లేతెదరనియె రా (రనియె

జ్యములు పాడిగల్గి జరుగవనియె

మనుజులన్న పాన మైధున శయనాన

నాదికర్మసక్తు లగుదురనియె॥

వచ॥ విచారించుచుంటివి గతంజేసియో యెరిగించుమన గోరూపధాత్రీ
దేవి యిట్లనియె-

హి॥ తోడి చతుశ్రగతి.

2503

ప॥ ఏమిధర్మదేవిత నీ॥ విట్లుబల్కుచుంటివా॥ ఏమి॥ 294-592

అ॥ నామదీనిగులంద కెలు మ॥ సంగలనోయోచిపుము॥ యే॥

60P

1. కలికాలంబరుదెంచెను॥ గాదేదీని నీపాదం

బులు మూడడగెను నిలువ॥ గలనె శోకవనధి ముగ్ధక॥ యే॥

2. దేవతలకు ఋషులకు పిత్రు॥ దేవతలకు స్నేకునాకు

గోవులకును వర్ణాశ్రమముల॥ కును బాధలుగల్గుగాదె॥ యే॥

తే॥ గీ॥ ఇట్లుధర్మదేవతయు ధాత్రీసతీయు వి

చారమొనరించు నెడకలి చక్రవర్తి

శూద్రతేజంబునండాని రాద్రమూని

కలుషమెన్నక నిర్దుష్టం గాలదన్నె॥

మంజ—పాండవపాత్రుడు పరీక్షితుడు యా॥ పాపాత్మునిజూచి

దుండగిడయిటు లొనరింతువెనిను॥ దునిమెదనని కరమూచి॥

వచ॥ నిన్నీగోష్ఠ్యవృంబు లేమిగావించినవి. కొమ్ములంశుమ్మెనా? పాప

భయం బించుకేనియులేక యీపవిత్రమూర్తులం గాలదన్నుదునా?

శ్రీకృష్ణార్జునులుగతించిరని విజృంభింపనెంచితివా? దురాత్మా! యని

ధర్మదేవతం దిలకించి దేవా! నీ వేకపాదలై వర్తించుట కడు విచార

కరంబు కృతయుగంబున స్నేకు తపశ్శ్చేద దయా సత్యంబులను

నాల్గుపాదాబులు గలవు. త్రేతాయుగంబున నందొక్కడు గతించె.

ద్వాపరంబున యింకొండుగతించె. యీకలియుగంబున యొంటికాలి

తోనైనను చరింపనీక యీదుండగీడు యెడను తలంచె. ఏని నిదే
నకెంపజేతుచని చుడతరమూ యెఱు కలిమహారాజు శిరోజంబులంబట్టి
తే. గీ॥ భక్తమున కెరజేయగా గడగునంత

కలి పరిక్షితుపాద యుగ్మమునవ్వాలి
శరణయధిమన్యుపుత్ర, పక్షణమవస్య
ధర్మమగు మీకులంబు కో ధర్మమూర్తి॥

మంజ—అనిప్రాప్తించిన కలిపురుషున క । య్యభిమన్యాత్మజుడనియె
చనుమువీడితిని నిను నారాజ్య । మ్మన నిలువకయరయన్ ॥

వచ॥ కలిపురుషుండు మహారాజా నే నెందుండవలయు నానతిమ్మన.
ప్రాణివధ శ్రీ ద్యూత పానంబులను నాల్గుప్రదేశంబులొసంగి చాల
వన, అసత్య, మద, కామ, హింస, వైరంబులను స్థానంబులిచ్చి కలి
నంపి ధర్మదేవతకు తపశ్శౌచ దయాసత్వంబులను నాల్గు పాదంబుల
నుద్ధరించి యనిపిపుచ్చి-

తే. గీ॥ ఒకదినంబు పరిక్షితు మగ్నివవము
లోన వేటాడియలసి దా పూనియొక్క.
పర్ణశాలకు తృష్ణచే పాటవంబు
దూలిచనిగాంచె నొక తప శ్శాలినోలి॥

భైరవి—కూపకం.

ప॥ మునివర మ్రొక్కెదమీకు । భూపాలుడ పరిక్షితుడ॥ ముని॥
అ॥ వనస్కుగముల చంపుకాంక్ష । వచ్చియుంటి నలసియుంటి॥ ముని॥
1 దాహం బధికంబయినను । తపియింపం జేయుచుండె
దేవా మీకమండలాంతర । తీర్థము దోయిలియొగ్గితి॥ ముని॥

మంజ—అనివేడిన నాశమీకముని స । మాధిలోన దగనుంటన్
విసడాతని వచనంబులు రమ్మని । కనడెంతయుగడ కంటన్.

అ॥ వె॥ దానన్యపుడు తీవ్రతర కోపమూని యీ
వెడగుమాని గౌర వింపడయ్యె
గవకొంచెపరతు గాకని మృతిగన్న
పాముదెచ్చియల్లె వానిమెడకు॥

వచ॥ అంత పరీక్షన్మహారాజ హస్తినాపురంబునకరిగె. కొంతతడవున కా
శమీకమహర్షి కుమారుడగు శృంగి యరుచెంచి తండ్రిమెడం దవి
లిన సర్పముగాంచి-

శా॥ బౌరాయేమిది సర్పమెట్లుదవితెన్ యయ్యోయిటుల్ జేసిరే
క్రూరాత్ముల్ జనకుండెరుంగహొమదిన్ గొంకేపి తీయంగ లే
నేరీపుణ్యులు దీనిబాధ దొలగజేయంగ లారల్ హితుల్
లేరేదగ్గర తండ్రిపల్కువె యికన్ లేవే ననుజూడవే॥

తే॥ గీ॥ అనుచుచింతించి కోహగ్ని నెడుగరచి

పాపభయమించుకొనేని బడకతండ్రి

గళమునం దహివైచిన కలుషచిత్తు

డడగు తక్షక విషత సప్తహములను.

వచ॥ అని శపించిన శమీకమహర్షి తెలివది చూచి సర్పస్కంధ దొలంగ
ద్రోచి జరిగిన వృత్తాంతంబులయు నాలించి దివ్యవృష్టివలన నారిసి
కొడుకుంజూచి,

ఖండగతి—నాటవరంజి.

ప॥ ఎంతపనిచేశితివి । యిలరేని శపియింతె॥ యెంత॥

అ॥ కాంతారమున నైన । కడుసుఖాపగజేయు॥ నెంత॥

1 సకలభూపాలునికు సజ్జనగణ వినుతుండు

అకలంకయశోభనుండు । ఆర్యజనసమ్మతుండు॥ యెంత॥

2 ధర్మమును నాల్గు పా । దంబుల నహిమెడువాడు

నిర్మలుడు పరీక్షితు । నే శపియితువెతనయ॥ యెంత॥

తే॥ గీ॥ అనిసుతుని మందలించి యమ్ముచివరుండు

తనదుశిష్యుల నిరువుర దంతినగరి

కనిపెశాపంబు తెరగు నాతనికెరుంగ

జేయుడని చింతితుండై యశేషఫణితి.

వచ॥ భూసురకుమారులుహస్తినాపురంబునకరిగి-పరిక్షిద్భూపాలునింగని,

చ॥ నరవర వేట వేడు కవనంబుచుజొచ్చి శమీకమాని కం

ధరమున సర్పము న్నెనిచి నావని తత్తుతుడైన శృంగి భీ

కర తరశాపమిచ్చె నెరుగంపగు తక్షక దుర్విషాగ్నిచే
మరణమునంద మీరిట క్షమాగతిలేక నె యేడునాళ్ళకున్.

కం. అనియెరుగచేసేవారలు । చనిరి నృపాలుండుశోక సన్మూర్ఛితుడై
జనవివని చెందుకేగితి । మునికవ మానంబొనర్చి మూర్ఛుడనైతిన్.

నానాపక్రియ — రూపకం.

ప. ఏమిసేతుడైవమా నే । చెందుబోదు తెరవెయ్యది॥ యే॥

అ! పామరుండనైమానిని । భంగపరచినాడనిక॥ యే॥

మి॥ యీమహినిక నాకుదిక్కు । యేమహనీయులుగలరు
యేమిగతియొనాకుయింక । యెట్లుదివిని జేరగలనొ॥ యే॥

2. ఘోరంబులులేకయున్న । యోగంబులులేకున్న
యేగతిదరియించెద నా । కింకజన్మము తెన్నిగలవొ

మి॥ ఆగజరక్షణకడకే । నరుగజాల నైతినిగద నా
కీగతి మరణంబొడపుట । యెరుగనైతి సాపినైతి॥ యే॥

తే॥ గీ॥ అనుచు ప్రాయోపవేశంబు నందిదర్శ
శయ్యవసించి యున్ననా జనవరుకడ
కరుగుదెంచె వశిష్టండు సురమునియుత
శుకమహర్షినిగూడి యస్తోకభక్తి.

వచ॥ యిట్లరుదెంచి యందరు నృపుననునయించిరి. అందు శుకుండు
పరిక్షిద్బాహుల, యేడుదినంబులు గడువుండ తరింపజాలనని భీతివడ
నేల గోవిందనామభజనంబున రెండు గడియలలో ఖట్వాండు
తరింపడే, భాగవతసమాకర్షణం బొచరించిన తిరిగి జన్మింపజాలని
గతింగాంతువు. అన దేవా తామా భాగవతకథావిధానం బెరిగింపు
డని పొద్దించి అందుల కొడంబరచె—నిది శ్రీ మహాభాగవత
పురాణంబునం ప్రథమస్కంధంబు.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీ:స్తు—అవిష్ణు వస్తు.
శ్రీ:గురుపరబ్రహ్మజ్ఞేనమః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) ద్వితీయ స్కంధము

—:0.—

2. కపిలోత్పత్తి.

తే॥ గీ॥ అవధరింపుడు శుకయోగి యనియెవర్ల
ములు అకారాది త్రయముచే పాసగెప్రణవ
మదిజపించుచు భగవంతు నాశ్రయించి
ధన్యతనుబొందవచ్చు సత్యంబుగాను.

మంజ—అనన్యపుండు భగవంతుడెందు దా । నలరుచూపమెది
వినిపింపుడు నావ్యాసాత్మజ డిట్లవియె తెలియుడెది.

వచ॥ శరీరంబున నెవ్వరొంటుడు తేజస్వి నెట్లన. పాదమూలంబు పాతా
శము, పాదాంగిభాగంబు రసాతలంబు, గుల్ఫంబులు మహాతలంబు
జంఘలు లలాతలంబు. జానువులు సుతలంబు, ఊరువులు వితలంబు,
జఘనంబు అతలంబు. నాభినభంబు, నక్షము తపోలోకంబు, శిరము
సత్యలోకంబుగా వర్తిల్లు. మరియు-

సీ॥ బాహులింగ్రామలు వదనంబువహ్ని కర్ణంబులుచిశలు పూణంబుగాలి
శ్రవణేంద్రియంబది శబ్దంబునేత్రంబు లంతరిక్షంబు దివాకరుండు
రెప్పలుపరికింప రేయుంబవభృ భూమధ్యంబుగనగ బ్రహ్మపదమగును
ధాతువులుజలంబు దగ నాలుకరసంబు భాషణవేదాళి పంక్తుపుత్ర
మిత్రస్నేహంబులెమ్మలు మేటిగిరులు
రోమసంఘంబుతరువులు రూఢి స్తనము

లరయధర్మములు నాశీ జలాశయములు

నా విరాహాపునకు తనువీ విధము.

తే॥ గీ॥ మరయునాతనిముఖము బ్రాహ్మణులుభుజము
లవనినాథులు చూచువు లవగవైశ్య
లు ఘ్రికులు శూద్రులట్టి దేవాదిదేవు
భక్తిచేగొల్పి తరియింప వచ్చుజమ్ము.

పచ॥ సర్వోముక్తియు, గమముక్తియు నవి ముక్తిమార్గములు రెండు
తెరంగులు. నవి భక్తిమార్గముచే నులభసాధ్యము—

కల్యాణి—వసుశ్రవతి.

ప॥ భక్తినిమించిన సాధనలేదిక॥ ముక్తినిగోసయెడలక॥

అ॥ శక్తికొలదిహరి స్మరణచేయగను॥ జాలుజన్మమోడేరుక॥ భ॥

1. పశుకత్తాదులవలె సంసార॥ పంకములోబడి సమయనేలను
వశమేహరిభక్తి వినుతింపగ॥ వారిజభవ రుద్రాదులకైన॥ భక్తి॥

తే॥ గీ॥ మున్ను ధీరాభివాసుడై వెన్నుడు పదు
నాల్గులోకంబులసృజింప నాకుగాక
యెరుల నియమింపవలెనంచు నూహజేయ
నాభికమలంబున విధాత శోభబుట్టె.

పచ॥ ఇట్లుజనించిన బ్రహ్మ విష్ణునింజూచి అంజలిమోడ్చి—

భైరవి—రూపకం.

ప॥ యీవే సర్వాధారుడ॥ వెలమిభక్త పోషణుండ॥ ఏ॥

అ॥ దేవానిను పొగడదరమె॥ దితిజారినుతనూరి॥ యీ॥

మి॥ పావన శయనభుజంగా॥ పాపతిమిర ఘనపతంగా
సీనిమల కరుణతోడ॥ న॥ న్నిత్యరిజోవవెశ్రీహరి॥ యీ॥

మ॥ అనిపార్థించువిధాత కావారియనుకృత్యబాసనా సర్వలో
క నియంతిన్నిను చేయగోరి గలుగంగాజేశితీ సత్యలో
కనివాసంబున సృష్టిసల్పుము ననుకృత్యాధానురక్తి స్తవం
బాసరక జీయుచు నా నతండుచననో యర్పిశ్శయాంచితే॥

వచ॥ అంత నావిధాత యీచతుర్దశ భువన నిర్మాణంబునకుంఁబూనె. నీ భాగవత పురాణంబాద్యంతంబు నారదునిచేసోరంబడి విధాతయెరిగించి

మంజ—నిగమార్థప్రతి పాదకంబు మా । నిత భాగవతంబీవు
దగవివరంబు గవిరచియింపుము నా । తనయజన్మలిక రావు.

ఆ॥ వె॥ అనగవల్లెయనుచు నానారదుండు నా

జనకుడైన వ్యాస సంయమివరు
కెరుగజేయ నతడు విరచించెముప్పుది
వేలగ్గింధమిది సవిస్తరముగ.

ఆ॥ వె॥ అనవశిష్టుడనియె నధిపయిం కొంజొక

టాలకింపుమిద్ది యతులమోక్ష
మిగ్గునెట్లబన్న యెన్నియోగ్గింధ సు
తానములను వ్యాస మానినాంచి.

వచ॥ తనివి సనక పున్నామ సుకోత్తారకంబగు సంతానంబులేదని తపిం
చుచు వీర్యంబువర్జింప యెదుట నడచూడుశుకంబు చానిందాని
సద్యోగర్భంబున నీమహాత్ము డుద్భవించె. నితండిబ్బాగవతం బాసాం
తముంజదివి విరాగుడై వస్త్రమ్మువదలి గమ్యస్తాన నిర్ణయంబులేక
వనింబడి చనుచుండ. వ్యాసుండు పుత్రాభిలాషియై కుమారా యని
పిల్పుచు వెంటనంటి పోవుచుండ రంభోర్వశ్యాదులు కొలనియందు
చేలంబులువదలి జలకంబులాడుచు నట్లేయరుదెంచి నమస్కరించిరి.
వెంటనరుదేసు వ్యాసభగవానుంగాంచి చేలంబులుధరించి నమస్కరిం
చిన నతం డాశ్చర్యచకితుండై వారల గతంబేమియనియడుగ మీ
కుమారుడు నిర్వృతారుండై బంధవర్జితుండైన కతన వీరు సచేలచాలా
విహీనలాయను విచారంబులేదు. తామో పుత్రీషణ వదలజాలక విల
పించుచు నేగుచుంటిరి అని యెరిగించిన మరలి యమ్ముని నిజనివాసం
బుచేరె నట్టిమహాత్యంబుగల యీపురాణం బాలించిన మోక్షము
కరతలామలకం బగుం గాదేయన పరీక్షితుండు శుక యోగికి నమస్క
రించి తత్కథావిధానం బెరిగింపుడన శుకుండిట్లనియె-నిది శ్రీమహా
భాగవతంబునం ద్వితీయస్కంధము.

చ॥ సనకసనందనాది మఃని సంఘములొక్కపరి స్వీకుల వా
 సునిగను కాంతతోవెడలి సుస్థిరమానస తవ్వివస్మతై
 వనజభవాది పద్మ్యలయి పావనులై హరిమందిరంబు చే
 రిన నటనిత్యకావరులు లీలజయా విజయుల్ మదోద్ధతిక॥

శంకరాభిషేకం-నూపకం.

ప॥ నిలుచునిలుచు బాపలాచ | యలవిగాదు నగరువొరగ॥ ని॥

అ॥ పలువతసము చూపగమీ | బాబుగాజీసామ్యుడి॥ ని॥

1 మునులమచుచు ఘనులమచుచు | ప్రొద్దెల్లనురానుపోను
 కొనివైచిరె హరినియ్యెడ | కూడవిచట మీయాటలు॥ నిలు॥

వచ॥ అని యడ్లగించిన సనకసనందనాదులు కోపించి రండు సనందను
 డిట్లనె—

తే॥ గీ॥ మాకు వొరరానితావు లీ మహినిలేవు

యట్టి మమునడ్లగించితీ రగుట శాప

మనుభవింపుడు పుడమి దేవారులగుచు

బుట్టుడిక కామక్రోధముల్ కట్టికుడుప-

మంజ—అనిశపియించిన విష్ణుడెరిగి యా హామోసంబయ్యె

ననునమ్మిన పరిచారులు శాపా | నలమునగాలగ నయ్యె.

వచ॥ అని తలంచి విచారించుచు మునులకు ప్రసన్నుండై జయవిజయ

లారా! ఒడలెరుంగక యెంతటిఘోరశాపంబు గాంచితిరి. నేను సర్వ

శక్తియుతుండనయ్య విప్రశాపంబు వారింపనోపను-

తే॥ గీ॥ విప్రశాపంబునకునేనె వెరతునన్ను

వారదుడు శిల్పెను దశావ తాదిగాగ

వవలభ్యగుమాని తన్నె నల్లెననేమి

చేయజాలను యెంతసము స్కృతియెగాక॥

మ॥ తెలియజేయును మీమనంబెటులొ పృథ్విక రాక్షసాకారులై

తెలిమిన్నేడు భవంబులన్నను గనక చిత్తంబొవైరంబునం

దెలిమిన్నాడు భవంబులం గనగ మియ్యువ్పంబొ యోచించి నా

విలసద్భక్తి జయండును నివజయు డవ్వెష్టా మదింగొల్పచుకా॥

మంజ—అనఘయోగు జన్మంబులవరకే । మవనిలోనిలువలేము ॥

వినుడువైర మైనను త్రిజన్మలే । విధిమాకిలులన్నియును.

వచ॥ అని ససంకనుంజూచి మాకు రాక్షసాకారంబు లిచ్చి జన్మింపం జేశితివి. మేము జనించినపుడెల్ల నీవును మాతో జనించి హరినామ స్మరణంబును మాకర్థంబుల జొనుపుమళ్ల వలెయని రంత జయవిజ యులు పొరణ్యాక్ష పొరణ్యకశ్యపులై పుట్టినపుడు ససంకనుండు పక్షిదండయ్యె. రెండవపరి రావణ కుంభకన్ధులైనపుడు విభీషణుడైజనించె. మూడవపరి శిశుసాల దంతవక్త్రులైనపుడు విదురుండు జనించెనన—

తే॥ గీ॥ వినిపడితిను డామిది నిధమెంగ

దెల్పుమనివేడ శుకయోగ క్షములు తన

విభుని కశ్యపునింగని పేనతోనన

గు రతిగోర నాతడా తరుణికనియె.

కేవలశాశ—చతురశ్రకతి.

ప॥ చాలుతగకు నీకోరిక । చానాసమయముగాదు॥ చాలు॥

అ॥ గోలయించుకంతతాళము । కోర్కెదీర్తు నమ్ముముయ్యిలు॥ చా॥

1. తలవగ భానుడుపశ్చిమ । జలధిమునుగ నగుగుమండె

వలదుప్రోసుకొనిమ్ము । బాధింపకుతోలగుముసతి॥ చాలు॥

మ॥ వనితా కాలముగాదు తాళుమనుచుక వానింపగానామె నే

మనచాలక కుసుమాస్తుమార్గణతతిక మారాడకుండంచు నా

తని దా కొగిట బిగ్గనొత్తగను కాంతా నీహితంబేమి సే

యను కానిమ్మని కశ్యపుండు సతికామ్యంబప్పుడే దీర్చినక.

వచ॥ దితిసద్యోగర్భంబున నిరువురు కుమారు లుదయించిరి వారింగాంచి కశ్యపుండ బాలా సవతియగు నదితి సంతానవతియగుట సహింప జాలక యీ కానికాలంబున ననుం గూడితివి గాన యీయిరువురును క్రూరాత్ములై జగద్విరోధు లగుదురు వీరల నాహరి వధింపంగలడన దతిశోకించి నాథా నాకిట్టి పుత్రుల గటాక్షింప న్యాయమాయన

నీత్వర యట్లు గామించినదే నేమిసేతు నైనను వీరియం దగ్గజుని
కుమారుండు దేవపంక్తుడగు వనిన విని యామెసంతసించె.

కం॥ వారలకు కళ్ళప్పుడు పే॥ క్షేరుపరచె దితినిగూడి ప్రేమంబున దా
నారయ హిరణ్యకేశిపుడు॥ ధీరహిరణ్యాక్షుడంచు దివిఠిలగుగతికా.

కం॥ వారలు వృద్ధినిగాంచుచు॥ శ్రూరతముని వాసములను గూల్చుచు
మునులకా

గేరియెగ్గాడిపరచుచు॥ ధీరతతో పెరిగిరంచు ధీరుడనుజుడుకా॥

వచ॥ దక్షప్రజాపతి దాహిత్రుడగు హిరణ్యాక్షుండు నవ యవ్వనంబున
యమిత పరాక్రమా లంకాయందై దిక్పాలల గారించుచు తనప్రతా
పంబు వెలయింపందలంచి శశ్చిరు దిగీశుడగు వరఃపనిండాసి-

తోడి-రూఢం.

ప॥ వరుణదేవ నీతోనే॥ దుర మొనరింపగవచ్చితి॥ వరు॥

అ॥ శరసంధానమొనర్పుము॥ సమరరంగమున నిలుపుము॥ వరు॥

మ॥ శరణనిమ్రొక్కినవీడిను॥ శౌర్యగబును చవిజూపక నా
కరములు కంఠూతింగొనె॥ గానరమ్మ రథమెక్కుము॥ వరు॥

2. సురలందర నిర్జించితి॥ సరినాకెట లేడరయగ
విరివిగ దిక్పాలురు సే॥ వింపగ మెలగంగలాడ

మ॥ దొరవటనాకీవొక్కట॥ యెరిగెదనీ బాహుబలము
పిరికితనంబిక విడుపుము॥ బీరముచూపుమురమ్మ॥ వరు॥

అ॥ వె॥ అనిన వరుణుడనియె నసురరాజునిన్ను
పోరులోనగెల్పు వారులేరు
రాక్షసాంతకుడగు దత్తునితోబోరు
మేనురణము మున్నె మానుకొంటి.

మంజు—నినుబోలంగల వీరుండొక్కడె॥ నెగడుకీహరియనంగ
రణమొనరింపగ నీ వయ్యెడకతి॥ రయమున నొప్పుచనంగ.

వచ॥ ఆతండ్రిప్పుడు యజ్ఞవరాహ రూపంబున రసాతలంబందు నిలచి

యుండెనని యెరిగించిన కనకాక్షు డుత్సాహంబున నరిగె నని యెరి
గించిన పరిక్షిన్నృపాలుండు శుక యోగి కిట్లనియె-

ఆ॥ వె॥ శుకమునీంద్రవిష్ణు డుకతంబులేకున్న

ఘృష్ణిరూపచేల యెత్తువాని

కత నెరుగజేయు మతికుశకంబగు

నాగవానికాత డనియెనిల్లు.

వచ॥ స్వామంభుప్రదను మరుపు చిరకాలంబు రాజ్యంబుచేసి తపో
యజ్ఞాది నిర్వహణంబున సత్యలోకంబునకుం జన చతురావనండు
ప్రజాసృష్టిచేయుమని నియమించిన దేవా అంతయు జలమయంబు
యెనేడ పృథ్విగావించునన విధాత యిట్లనియె॥

చ॥ ధరణితలంబు కన్నమును తద్యమనీరము గల్గునందు నా
హరికరుణారసంబున స్వయంబుగభూమి జనించె నిట్లు నా
శరధిశయాచుడే మరల నాగరము భువిజేయు వాని స
చ్చరణములం దలంచిన విచారములేమ నిజంబువుత్ర కా॥

ఆ॥ వె॥ అనుచు హరిచుతించు యజ్ఞసంభవునాని

కాంతరంబునుండి యజ్ఞఘృష్ణి

యగుచు పద్మనాభు డావిర్భవంబుడె

మ్రొక్కిరమరులెల్ల ముక్తిగోరి॥

వచ॥ నాయజ్ఞవరాహంబు సంద్రంబునింకించి భూమిని గల్పించి యది
మరల జలంబుల మునుంగకుండ కొమ్మునన్నిల్పి రసాతలావాసంబు
చేసె నతనింగనులకై హిరణ్యాక్షుండు-

మంజు—భూమినిచాపగ జాటిసంద్రమున । ముంచివేసెనంతటను
యామురారి గన్పించునతనితో । యాహవమొనరించెదను॥

వచ॥ అని యత్నించుచుండ నావరాహమూర్తియే యరుదెంచి యతని
మార్కొని సంగరంబాచరించి కొమ్ముతో నేత్రంబువ్రచ్చి వధించె-

తే॥ గీ॥ అతని మెధస్సుపడుటచే నయ్యెమేది

నీయనంగ నిభూభిమి విజ్ఞేయవినుము

అట్టిస్వామంభువాఖ్య మన్వంతరమున

నతనితనయను కర్రముండ నెడుమాని॥

వచః పరియించె క్షణము. కృతయుగంబున కర్తముండను ముని విష్ణుప్రసాదము
గూర్చి ఘోరతివంబొచరింప నన్నెన్నుండం ప్రసన్నుండై -

హుతు-త్పత్తిః శిః.

ప॥ మునివరహోరుము : కోరికదీర్చెదఁ ముని॥

అ॥ ఘనతపముననను : ఏనియించితివిక : ముని॥

మి॥ ధనములొకరులో : దాసీజనములో

ఘనసాధములో : ననులో తపయులో : ముని॥

2. నీవలెతపము ము : న్నెఱొనరింపరు

దేవానశి నిను ను : తియించెడుదగ

మి॥ భావంబుననీవే తల : పం దియిటొలొనర్చినావొ

వేవివరింపుముదీర్చెదఁ : వేరుతిలంపబోకుమింకః ముని॥

అ॥ వె॥ అనినకర్తముండు యనియె నీపాదార

విందసేవనంబు విబుధశ్రేవ్య

మైసజ్జానయోగ మరయంగిగోరెద

నివియొసంగి బోవవే రమేశ॥

మంజ-అనదామోదరుడనియె : మునివరా అటులెగానివినుము

ఘనస్వాయంభువు మనువునీకు : తనతనయదేవహూతి

2 నొసగిపెండ్లిగావించునాయమకు : నొగికుమారికలను

విశదంబుగ తొమ్మండ్రగాంచి పై : వినమదంశమునను

3 నొకనందను కపిలాచార్యుండన సకలకలాత్మకుగ నెను

ప్రకటాత్కారము వానిచెనెరిగి బ్రహ్మపదముగ నెను॥

వచ॥ అని యెరింగించి హరి యంతర్ధానుండయ్యె నంత కొంతకాలంబు

చన బ్రహ్మనందనుండగు స్వామంభువ మనువు కులసతియగు శత

రూపగుడి తపయయగు దేవహూతింగొని కర్థమనివాసంబు సమీ

పించి యతిధిసత్కారంబులంది యిట్లనియె.

మ॥ అనఘామత్సుత దేవహూతియను : కన్యారత్నముకొ బేమగై

కొనగా గోరెన్విదీయ వాసమిటు : మాకుజ్ఞేరుటయ్యెకొ మదీ

యవతుల్ గొంచు పరింపుడంచనిన : నయ్యా వాకు వైకుంఠుడ

ల్లన దెల్పిన్నిది యిట్టులొనరుచు : పెండ్లాడెన్మృభారంభుడై॥

వచ॥ కర్దమండు తపోమహిమంబువలన విమానంబును సహస్రసంఖ్య
దాసీసంఘంబునుగల్పించి సతీయగు దేవహూతింగలసి యుచ్చకొలది
పుణ్యస్తలంబులం దిరుగాడుచుండ.

ఆ॥ వె॥ కార్దమంబు యతని॥ కాంతగర్భంబున
జొచ్చి పేమమయల॥ సుతలగల్గ
జేసె నంతవైని॥ శ్రీవివాసునియశ
మునను కపిలమౌని॥ జననమయ్యె॥

వచ॥ అతడు దినదినప్రసర్ధమానుండగుచు బాల్యంబున నెవిరాగియయ్యె.
వతడుతన్ను పుత్రీవణంబుచే గనుతల్లిదండ్రుల నాలోకించియిట్లనియె.

పైకవి—కూపం.

ప॥ వినుడు తల్లిదండ్రులార॥ వివరించెద సర్వమునిదె॥ విను॥

అ॥ జననము మరణము దూఱ॥ సహితము సుఖముతముగాదు॥ విను॥

మి॥ వనజనాభుభక్తిని భ॥ జనముసేయుట మేలయ్యెను
మునులు సురలు తరియించెను॥ మూలమార్గ మికనరయును॥ విను॥

2. ఘోరదూఱసాగరము॥ సంసారము తరియింపలేము

నారాయణ భజనమనెను॥ నౌక, నెక్కకున్న మనము

మి॥ తారక సాంఖ్యమృగదైవ॥ నారసి గ్రహించియవల

నారయవలె జన్మరహిత॥ మమనస్కంబను యోగము॥ విను॥

చ॥ మలమూత్రంబులు పేగులున్నె ముకలుక॥ మూసంబు చర్మంబు కం
డలు చీముక॥ కీమసంఘముంగలిగి హీనంజైన దేహంబుపై
తొలగన్బోని భ్రమక॥ వహింప జనునే నుర్వారప్రేమంబువీ
డిలవంజేసి హరింభజింపదగు తల్లీ నీమదిన్న మృమా॥

వచ॥ జీవుండు దేహధారియై యనేక కార్యంబులచరించు నని పాపపుణ్య
భేదంబులచే నొప్పారు మహాపాపకర్మండు ముహూర్తత్రయ కాలం
బును సామాన్య సాపుండు ద్విముహూర్త కాలంబును యమమూత
నలనుభవించి తిరిగి శరీరధారులై మాతుగర్భంబుల మెలంగుదురు.
అదియెట్లన! పురుషచేతో సంబంధియై వధూగర్భగోళంబు జొచ్చి
తొలిరాత్రి గలంబగు నైదుదినంబుల బుద్బుదంబగు పదిదినంబులకు

పిండుబగు, కొక్కనెలకు మ స్రకం చేర్చుచును. రెండునెలలకు చేతులు కాళ్ళేర్చుచును. మూడునెలలకు నఖరోమాస్తీ చర్మములు గల్గును. నాలువనెల సప్తభాతువులును. యైదవనెల ఆకలి దప్పలును, ఆరవనెల మావిచే గప్పుంబడి తల్లికుష్మీద దక్షిణభాగంబున మసలుచు మాతృభుక్తాన్నరసం బాస్వాదించి తృప్తిగనుచు నేడవనెల గర్భనివాసిత క్రిమిభక్షిత శరీరుండై యందుండంచాలక వెలికరుదేరనేరక భగవంతుని పార్శ్వాదు చుండును. పిమ్మట నెలలు తొమ్మిది గడచిన మూల్యద్వాపరంబున జనించి గర్భంబునందున్న పుష్పిక పాపంబు లాచరింపును. సర్వదాతనస్కరణచేయుచు దినములుబుత్తును రక్షింపుము యీచరనుంపి వెడలింపుమని భగవంతుని పార్థించిన దంతయును మరచి యిహసుఖంబులనురిగి, కన్నులున్నెరుంగక చరించి కొంతకాలంబునకు మరణించి మరలజన్మించును.

మంజ—గాన ఇట్టిదేహంబులుదాశి । మాని హరిని దలపోసి

మానితమోక్షార్థంబగుజ్ఞానము । పూనియెరుగవలెజూసి॥

తే॥ గీ॥ పంచభూతమయంపు । ప్రపంచమందు

దేహమందునభిను । వీడి దివ్యమోక్ష

రాజ్యవాసము గావింప । రహించెల్లు

నీశరీరంబు పాప । కంకిలము నిజము॥

ఆ॥ వె॥ కామకోప లోభ । ఘనమోహ మదమత్స

రంబుల నెదు వైరిరాజవర్గ

ములను యుజ్జగించి మోక్షసిద్ధికిని సం

కల్పమును జయించగాన గునిక॥

వచ॥ అనియెరింగించి కపిలుండు తల్లిమనస్థంబొంది యోగమార్గంబు నెల్లర కెరింగింపుచు నెందేనింజనియె. నాదేవహూతియు కపిలోక్తజ్ఞాన మార్గంబాలించి హరియందు లీనంబయ్యె నీకపిలదేవ హూతి సంవాదము యితిహాసం బాలించిన గోవిందు చరణారవిందంబులం గాంతరని శ్రుకుండు పరీక్షన్మహారాజున కెరింగించెనన్నది. శ్రీమహాభాగవతంబునూ తృతీయ స్కంధము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీరస్తు—అక్షయ్య వస్తు.
శ్రీగురువరప్రహ్లాదేనమః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) చతుర్థ స్కంధము

—:౦.—

3. పార్వితీర్థవిజయము.

మంజ—స్వామిభువమరు వాత్సజలంబోక వనితను ఎక్కునకిచ్చెన్
శ్రేయబెడహో గోరిడంకతుల చిత్తమలర దీనించెన్.

తే॥ గీ॥ అవలదక్షుడు మరుసుశహసా పృసూతి
వలసపదియూర్వరు సుతల బడసెవారి
యందు పదమున్వీర నొసంగె నాస్తనగ్గు
నకును నొకకాంత నగ్నికి నాతిజేతె॥

వచ॥ యొకర్తును పితృదేవతలకును మరియొకర్తు సీశ్వరునకునిచ్చె.

ఉ॥ ఎంతయొ బ్రేచుడిన్వలచె సీశ్వరుడార్య నుతుండు భూతి
కాంతుని పొగ్రినిన్సతిగ గాఢతపోరతి వెండికొండపై
కొంతసుఖంబుగాగడిపె కొన్ని దినంబులు దక్షుడొక్కెడన్
గాంతమటంచు రాహుడు గాఢతపాబు నొనర్చుచుండటన్.

వచ॥ ప్రచేతన కుమారుండగు దక్షుని గౌరవింపమి నతండు రోషాకలిత
హృదయుండై—

ముఖారి—రూపకం.

ప॥ తెలిసెబో వీనిగర్వము । తెరగుసాంగముగనాకు । చెలి ॥

అ॥ యిలపైదానొక ఘనుడని । యెంచుటపొగరెక్కనేమొ॥ తెలి॥

మి॥ ఖలమతికే నగుడెండుట కన్నులగానకు తేనకు
నలుపకు వంపనములేను సంగతులారయశించుక తెలి॥

2 ననుగని లోకమ్మలెల్ల మురుగుభయములోనఁజెయ్యి
గొనకొనినేవలుచేయును రసయమునా వయగోరి

మి॥ తనయచోసంగిసహమా తని క్షమియించుట కన్నులు
గనరావిక వీరిమదిము గండుగాకముందిక పో తెలి॥

సీ॥ నివసించుటకుకొంప నేనిసంపాదించ జాలక గిరినివాసంబునల్పు
కట్టికొనగచూలు బట్టలభింపమి పులితోలుమొలయందుబూనిదాల్పు
యెక్కుటకొకహయందేనిలేమిని యెన్నపై నెక్కిమనంబులోనదిరుగు
తినుటచుపాత్రము జేలేక నుకపాలంబులో కబళ మారయభుజించు

చిలువనామ్మలు భూతాల చెలిమియిట్టి

హేరునకు పిల్లనిచ్చుట కేరుగాక

మామలెవ్వారచేఘామి యందుగలరు

యనుచుతలపోసియింటికి జనియెనతడు॥

వచ॥ అంత నద్దక్షుండు యాగంబొండు గావింపదలంచి సమస్తలోక
వాసుల నాహ్వానించి కడిచుపుత్రికల నల్లుండ్రం దోడ్తచ్చి సతీశ్వరు
లందలంపక క్రతువొనర్చుచుండిన-

తే॥ గీ॥ ఒకదినము పూవనంబులో వికసిత సుమ

చయము గ్రహియించుభవరాశి చనెడుదివ్య

దంపతులగని మీరలెందాక పయన

మనినవారలు రిచ్చ పాటందియనిరి॥

మ॥ జననీనీవిట నుంటివేమి యఖిలాశా నాథులు మానులు
మనుజుల్ నీచెలియండ్రు నీమరుదులు ట్టానాథులున్నకి నీ
జనకుండిశ్చోనర్చు జన్మమును వీక్షానకి పోవంగ నే
మని ప్రశ్నించె వీవెరుంగవె తెరంగా ఊయిటుల్గల్గునే॥

వచ॥ అని వారి లిగిన విచారింపుడు దాక్షాయణి శంభునిడాసి
యిట్లనియె॥

శ్లో॥—నమశ్శివాయ॥

నాథావినుమా॥ నమదయగిరునూ॥ నాథా॥

అ॥ వేధవిరుత నా॥ విన్నపమరయమా॥ నాథా॥

1 నాజనకుడు నవ 1 నము తేనెకునట

వేజరుదివ్యులు యెరిగించిపైయ॥ నాథా॥

2 మనమరిగియు నా॥ మఘముచుగని వడి

చనుచెంతము నీ॥ చనువుననోరెత్తి॥ నాథా॥

మంజ—అనివేడిన భవప్రదవియె నామెతో యంగనరోయితిగను

జనకుండైనను పిలువనియెడలను జనగామోసముగలదు

2 నావివిదాక్షాయణియ నె నోప్రియ నాథాయులులేలా

నావేగుంబుగ వత్తనునెన నా॥ యభవప్రదవియెగుణాకీలా॥

కం॥ పిలువని చేరంటమునకు॥ నలదేగగ నందుసేను వచ్చుటహేనం

బులలన నీవే గంగను॥ దలచిన నీయిష్టమనిన తిరుణి యిటులనుక॥

తే॥ గీ॥ దండ్రు లొకరించుజన్మంబు తనయచూడ

దగచె గాన నేనేగక తప్పుదింక

శలవు దయచేసిపంపుడి చని గని యిట

కేగుచెంచెద చెలియండ్రు హితలసుతుల॥

వచ॥ అనిన శంకరుం డబలా నీకట నమర్యాదగలుగును మానవతివగు

నీనా యవమానంబు భరింపజాల వరినువలన నెడరుపోడమక మా

నదు. నీవంకరిగిన యీశరీరంబుతో మరల నన్నుం జూడజాలవని

తెల్పినను వినక దాక్షాయణి దక్షుజన్మంబు విలోకింప నయ్యజ్ఞ

శాలకుంజనిన-

సీ॥ వచ్చువారలకర్హ్య పాద్యంబులిచ్చెడు పరిచారికలును యావలికరిగిరి

యాజ్యంబువహ్నికి నర్పించుదిక్పాలు రవనిశిరములు నంటవంచి

చెల్లెండ్రుకంట పీఠించి దాదవ్వల తొలగిరికోప చూడ్కులులగించి

కన్నకూతురుగదా యన్న కనికరమేని గాంచకత్తియు గడకుతోలిగె

ఎంతసేపున్న నెవ్వరు నేమియనుచు

నేనిబలుకరు విప్రులు గానిదక్షు

నానన్దైశ్చ పాపించి మానమూని

భవనిరతేయందు చేరిన మృత్యుండు ।

మఞ్జ— సతితనదుగు ననమానంబును నైవదాల కటనుంజీ

పరికిడి కరుగగ నోడక చీలిలోపడి మృతినయెను జుంజీ ॥

వచ॥ అంత సత్సేవముచులు మనంబుల భీతిశోకంబులు గారియపెట్టినను

దక్షిణయంబున విచ్చుకుంజిరి. యహ్వార్త త్రిలోక సంచారియగు

నామండెరింగి.

తే॥ గీ॥ రజతగిరికేసి శాంభవి రాకనోరు

యీశునకు జెల్పదేవ నీయితిదక్షు

యజ్ఞమునవహ్ని కాహుతి యయ్యెననుచు

సభకేసుడు రుడనంది మాడుగిరచి ।

మోహన-మాడకం

ప॥ ఎంతఘోరవార్తచెల్పి । తిప్పుడు బ్రహ్మవరనందన ॥ యెంత ॥

అ॥ కాంతామణి వహ్నిపబడి । కాయము పొరగె నకటకట ॥ యెంత ॥

1 కన్నతనయ యనిజేమం । గనక దక్షుషిఁబడేయునె

నన్నెరుంగడె ఋత్విక్కులై । నందెలుపరె కానీ ॥ యెంత ॥

2 సురలు మానులతని పలని । వెరపుననను గణియింపరె

సరివారల పనిబూర్తిచి । సల్పెద క్రతువద్దిపెట్టెద ॥ యెంత ॥

గీ॥ అనుచు స్వేదకణంబును హస్తమునను

దీసి పామాణమున యందువేళినంత

పటపటార్భటులన్నది పగిలి వీర

భద్రుడను భీకరుడు దాపభవమందె ॥

ఉ॥ శంకరుజూచి సాగిలి భుజంబులుసోక నమస్కరించి యీ

కింకరుడేమి సేయవలె గీష్వతిన్వైననలంతునాగ పా

మ్మింకటదక్షయజ్ఞము నశింపగ దిక్పతులు స్థలంగ నీ

లంకలుగాగ నీప్రమథు లెల్ల జరింపగ వీరభద్రుడా ॥

వచ॥ అనిదీవిచి పంపిన వీరభద్రుండు భయంకరాకాశుడై దక్షప్రజా

పతిక్రతుశాలండాసి కావలివారల నురుమాడి ఋత్విక్కుల చెండాడి

పురోహితుల యమపురవాసులు గావించి దిక్పాలురదిక్కులకు బో
దోలి రాజబంధుగుల రణంబున పథించి, సతిధుల నడచి గంధర్వు
లగారించి, యక్షులకిక్కించి, సురల బడిమార్చి-

మంజ—కరచాలంబు ధరించి దక్షులదరిగి హేమామమునవైచి
ధరణినిపీనుగు పెంటజేసి క్రోధంబుదీరకను నార్చి.

పచ॥ వీరవిహారంబు గావింపుచుండ బ్రహ్మవిష్ణులు నారిదువలన గతం
బాలించి శంకరుడాసె-

భూకాల—రమ్యశ్రవతి.

ప॥ హరహరపురహర శంకర । యద్యచాపకరధీర॥ హర॥

అ॥ దురితదమన వృషభగమన । తోయబాధిధర శీరవర । హర॥

1 బోకపాల కరుణలోల । నీకన్నను విక్రేస్తే

తేకువసే వీరభద్రు । తేజము సహయింపలేము॥ హర॥

తే॥ గీ॥ అనుచుప్రాప్తించు ములకు నాపిదేవు

డనియె లోకంబురక్షించు పనియెనా క

వస్యమటుగాన వెరువగా వలదటంచు

వీరభద్రునివారించి చీరెదరికి॥

పచ॥ పిమ్మట నిలింపాది దిక్పాలురం గడుచించి వీక్షిల్పిన పసిసూతి
శంకరుండేరి-

మ॥ అనఘా సర్వచరాచరంబులు త్వదీయాశ్లాగు బద్ధంబులై

దనరుకబోవగ మృందజేయ తపచేతఃపీఠి మన్నాధు గ

ర్వనితాంతు స్ఫరిమార్చియాగమును విధ్వస్తంబుగావించి తై

నను నాకుంకుమబొట్టు నిల్పగదె దీనన్భక్త సంరక్షణా॥

తే॥ గీ॥ అనుచువేడు ప్రసూతికిట్లనియెగర్వ

మెంతవానికేనియు చెల్లదింక నీవు

కోరినట్టులు జేయ నీ క్రూరుశిరము

హేమామమున భస్మయ్యెగా కేమిశేతు॥

వచః కానిమ్మని పరభిద్యునింజూచి కుమారా తూర్పుతలనిడి నిదురిం
చుట వాచాకరంబు గాన యేజీవియె నట్లున్న తత్తలం ఖండించి
తెమ్మన నతంజిక గొజీయతలం చెచ్చిన-

మంజ—పాడుడదిదక్షుని మొదెమునకు దగ నతుకంజేసి యాపైని
చరియింపుము తలనె త్తకసిగ్గున । ధరణీ స్తలిపైని॥

తే॥ గీ॥ అని వరంబిడి నామతిం బందునిన్ను
యెల్లవారలుపూజుతు రింకపుడమె
వీరభద్రయటంచని వెలదితేని
నాకు తప మొక్కటే శరణ్యంబులంచు ।

వచ॥ తపంబానంప దారుకాననంబను కాంతారంబున కరిగె నద్దాతా
యణి యెల్లు చితంఁగూలి మరణించి పునర్జన్మంబున హిమవంతుం
డను పర్వతరాజునకును మేనకయను యప్పరసాంగనకును జనించె.
పర్వత నందనియగుట పార్వతీయనియు హిమవంతుని తనయయగుట
హైమవతి యనియు బేరులం శుక్లపక్ష త్తాచాకరంబోలి పెరుగు
చుండె—

మరట—రూపకం.

ప॥ శ్రీపార్వతి యొనరించెడు । చిన్నతనపు పనులువినుడు॥ శ్రీ॥

ల॥ కోపంబరయ దొకించుక । గూడుతోడి బాలికలను॥ శ్రీ॥

మి॥ ప్రాపుగబొమ్మలపెండ్లిం । డశిశయ ప్రేముడిసల్పును
యేపగుదా గురుమూతలు । దాపచ్చీసులనాడు॥ శ్రీ॥

2 చెలులతోవియ్యగబండు । చిరుతపాటలన్నాడు
అలిబిలి యచ్చెనగాయల । నాటలయందెవ్వరీడు

మి॥ పోలయలు కంబవ్వళించు తలదండ్రాడుల గలంచు
కిలకిల నవ్వుచులేచు కీర్తడముద్దుగవైచు॥ శ్రీపా॥

తే॥ గీ॥ పాంపి సతిబాల్యంబు వదలిజవ్వ
వంబొకించుక వాడసూపినంత కేళి

కావనంబున విహరింప గాంచి నార

దుండు శంకరు నెరిగించె నిండుభక్తి

మంజు అంతటతనకాభవుడే ధవుడని యాపార్వతి జలంచి

మంతనమున నాతని భజియుపుచు మాతాపితలుగాంచి

వచ॥ నాకాపురారింగూర్చి తపంబాచరింప కొతుకంబయ్యె నానతిండ్లని

యెట్ట కేలకు సమృద్ధింపంజేళి కాంతారంబున నొక పవిత్ర స్తలంబునం
దపమాచరింపుచున్నంత

తే॥ గీ॥ శంకరుడు పాపజన హనాశంకరుడు

తపమొనర్చుట దుష్టు లుద్ధంశులగుచు

సురల మునులను బాధింప జొచ్చినంత

దివిజలా హరిజేరి పార్థివించి నిట్లు

సాజే—మకుళాశాసిత.

ప॥ సురముని వండిత॥ పరమ క్రమాకర॥ సుర॥

అ॥ కరుణింపుము మము॥ శరణా గతులము॥ సుర॥

1. ధూసతి భారం॥ బును భరియింపము

మీసన్నిధి కేతేరెచు॥ యిదిగోకను॥ సుర॥

2. దుష్టుల బాదికి॥ తొలగలేము మా

కష్టము లడుపగ॥ గతినివేగద॥ సుర॥

తే॥ గీ॥ అనుచు పార్థింప శంకరు డధములడి

యింపక తపంబొనర్చ జనించె నిట్లు

యని తలంచి వారల చింతలను దొలంగ

జేళి హరిమది యోచన జేసెనిట్లు

వచ॥ శంకరునకు కామంబు ఘటింపకున్న తపోవిఘ్నంబు గలుగదు.

తపోవిఘ్నమైనగాని పార్వతీ పరిణయంబు గాదు. సతిలభించినగాని

కర్తవ్యంబు నిర్వర్తింపడుగాన, ముందు హరునకు కామము గల్గింప

వలయునని తలంచి, కుమారుండగు మారుంజీరి॥

మ తనయా శృంగుచోక్త్యచో తపముకాంతన్బాసీ గావించు నా
తని భార్యాత్రికంబు వేరొకచో చిత్తవీరు యత్తంబు జే
సి నితాంతంబు లిమించగాన విచు నా శ్రీకంఠనిక కామ లో
లుని గావింపుమటన్న వాడెయె ముల్లోకేశుడౌ విష్ణుకుళ॥

జే॥ గీ॥ నాగభూషణ తపము విష్ణుంబు జేయ
చోడని లుడినాక హేతువౌ జడని భంగి
తలపడచ్చునె రుద్రానావలన గాద
సంగ హరియను నారిత నాయకునకు॥

మంజ॥ తనయా భూభాంబున కీపని : తప్పదాయె నిటువినము
నిను నేరక్షణ గావించెద నిక నేని వానిచెనజనుము॥

వచ॥ అనిన మన్మథుండు కీరవాహనుడై భృంగకోకిలాది సేనా సముద
యంబు ముందు నడవ విత్తుండగు వసంతుడు చెంగట మెలంగ,
చెరకువిల్ ధరించి అరవిందాకోకమాత ననమల్లిక నీలోత్పలంబులను
పంచాయుధంబులు బూని శంకరుండు వసించు తపోవనంబు జేరి-

మంజ—శరముల నొక్కటి యొక్కటిగా నాశంకరుపైవిడువ
విరితూపుల కావారు ధైర్యంబది విరియబారి మదిజడవ

2. మదనావస్తలుగల్గి తపము దామరచి వయనములుదెరచి
మదనునిగని కోధంబుబూని మోమందలి నేత్రముదెరచి॥

తే॥ గీ॥ స్మృతువీలోకింప నతడు భస్మంబు నందె
సంత హరుడల్ల నందపం బాచరింప
నదియెరింగి రతీదేవి యమిత దుఃఖ
పరవశయగుచు సంజలిపట్టి నిలచి॥

చేడ—తిక్కగతి.

ప॥ కామదనానదైత్యారిపూజితానామాంగల్యముదయనిల్పమిక్॥ కా
అ॥ నీమహిమ దెలియ నెంతదాననో॥ శ్రీమహిత కృపావలంబ॥ కామ॥

1. యెల్లలోకములతేలికవట నీ॥ పిల్లను నాపతి బ్రదికింపుముశ్రీ॥ కా॥

వచ॥ అని పార్థిండు నామెతో బ్రహ్మాదిదేవతలును, దేవా కామండు లేనిచో లోకము నశింపదా! రక్షింపుమన శృంగరుడో రతీదేవి నీకు నీమగండు కోరికప్పుడే యగుపించును గానియెల్లరకు ననంగుండై చరింపగలడు. ముందు యీవిష్ణుని కృష్ణావతారమున రుక్మిణీదేవికి కుమారుండై జనింపంగల డికపొమ్మని దీపించిపంపి దామోదరునను మతంబున తపంబు చాలించి హైమవతి తపంబు తెరంగెరింగి యామె మనోనిశ్చయం బెరుంగునోటి-

మంజ—వృద్ధభూమి సురురూపంబున నావెలది సమీపము జేర

శ్రద్ధనామె చెలికత్తెలునతులక సల్పిరి కోరికలూర

2. వారలకా కైతవ విపుండిన పార్వతీనిజూపి

యీరామానుజి యెచ్చును యిటుతపమేలజేయు శ్రమకోపి॥

చ॥ జలజభవాన్వయా విచుము సర్వనగాధిపు ప్రీతిమేనకా

లలనకు పార్వతీయభిరంజల బుట్టిన పట్టిశంకరుక

చెలువునిగా గ్రహింప వనిచేరి తపంబొనరించు నీమె కో

ర్కెలు ఫలియించునో వితయు పేముడి మాకెరిగింపుడి త్తరిక॥

కం॥ అనునయ్యెడ పార్వతీతన కనుదెరచినమస్కరించి కరములపద మ

ర్ధన గావింపుచుననె పావన చరితా తమయభిష్ట పల్కుడు వినగక॥

వచ॥ అనిన మాయాభూసురుండు చిరునగవున బాలా నేనొక తాపసిని

నీవు పార్వతీయనియు, నీశ్వరు వరించితీవనియు, నీచెలు లెరిగించిరిది

నిక్కువంబే యన-

మ॥ అనఘా తామెరుగంగరాని విధమెందైనం జగంబును లే

దనగా నియ్యది మొతనావలన సత్యంబాలకింపంగ గో

రిన యల్లె వినుడుల్లమందు హరుసంప్రీతి మనోనాధు గా

గని తద్దర్శన భాగ్యమంద తపముక గావించు నశాంతముక॥

వచ॥ అను పార్వతీ వచనంబులకు నవ్వి శంకరు డిట్లనియె—

కావ్యము—మాతము.

మ॥ మేత జేలవైతే బాల, మూస నెట్ల వలియించితి ; మేత ॥

అ॥ సుతెనికాయోచించవు ; మానవు మీదటి సుఖమ్ము ॥ మేత॥

మి॥ చింతించవు నీయందము . చెలువమునీ నూచికాని

మంతన వెంటుకొంటిచితి . వెంతో మోసంబుందితి ॥ మేత॥

2 నివసించగ కొండలేక . నిలచెమనన మందాతడు

పక్షింపగ చావయేని ; బడయక కొండపయి ఒండు

మి॥ తిరిగిచిచ్చమెత్తువాడు . తెల్ల నెద్దు నెక్కువాడు

తననని యెటుదోచె వట్టి . తల్లితల్లియైన చెప్పవ ॥ యెంత॥

తే॥ గీ॥ పెండ్లివేళలధివులు సేవించి పట్టు

పుట్టములుచాల కిత్తురీ పుడమి హరుని

పెండ్లియాడిన నీకునో వెలదియెన్న

చర్మమో కటబెట్టులి చర్మమొగితి॥

తే॥ గీ॥ సుదతిబంగారు మంగళ సూత్రము వరు

లెలమి గళమందు గట్టును రెండ్డునైన

నీకు నొకత్రాయబాము నస్తాకపేమ

చుట్టుకంతమునందు నాశూలివించె॥

వచ॥ అను నావృద్ధభాసురున కాపార్వతి యిట్లనియె—

మంజ—మనమున కిష్టండుగు వాడే నవసున్మధుండు ముమ్మాటికినీ

మునివర మొక్కెద నావిభుదూరక పొండింకను తిమనీటికినీ॥

వచ॥ అన నాభాసురప్రవరుం డిట్లనియె—

మ॥ ఎరుగకజాలవు నీసుఖంబయిన యెందేనిన్మహాభోగ భా

గ్య రమాధీశు వరింతురంగనలు నీకై తెల్పుచున్నాడనే

చిరకాలంబు దపంబొనర్చి ధనమక్షీణంబు గన్బొంది పై

చిరజీవత్వముగంటి నన్ను పతిగా సేవింపు మజ్జాననా॥

వచ॥ నమ్మగోరితివని యెరింగిన నీ తలిదండ్రాధులును సమ్మతించెదరు

అన పార్వతి—

మంజ—చురచురజూచుచు తడవయ్యెను నిక | నరుగుడు మీదాని
మరిమాటాడక నిలువక మఁమీ | మాన ప్రాణములు నోరి

2. అనుచు నరుగ నుంకింపగ బాలా | యతనుకువేర్చించు
మనజాలను నీకొగిట నను వే | మంబుల లాలించు॥

తే॥ గీ॥ మని కపటభూసురుడు పార్వతిని కరంబు
పట్టి కొగిట దాల్చి ముచ్చటనంత
పర్వతాత్మజ వివరించి పరచిచూడ
భూసురుడు మారెపన్నగ భూషణుడుగ |

వచ॥ పార్వతీదేవి అంజలి మోక్షి—

దయాపాదతయ—శ్లో॥ ౬.

ప॥ జయజయ శంకర ! నమోన శంకర

అ॥ జయజయ దురితా | చయనా శంకర ! జయ॥

1. తవదర్శనముకై | తప మొనరించితి

భవనాజన్మము | పావనంబయ్యెను జయ |

వచ॥ అని ప్రార్థించు పార్వతిని దనయక్కున జేర్చుకొని భక్తజననశం
కరుండు విదా! నీ తలిదండ్రుల వలన నిను బరిగ్రహించెద గాని
చోరత్వమేల నిక తపంబుడిగి నిలయంబున కరుగుము. యని యనిపి
పుచ్చి నారదాదిమునుల పెండ్లిరాయబార మంపిన వారింగని
హిమవంతుడు—

శ్లో॥ ౭—చతుశ్శ్లో॥ ౮.

ప॥ ఎట్టులిత్తును | తనయా నాబూచికాని ॥ కెట్టు॥

అ॥ పెట్టసాములేదు | గట్టబట్టలేదు ॥ యెట్టు॥

మి॥ పట్టినియా శంకరునకు గట్టటయా యెల్లరుననుదిట్టటయా
బట్టిబట్టిమునిజెట్టలార యెట్టలాడిరిట్టల ॥ యెట్టు॥

2. లేకలేక గల్గినయీ లేమపార్వతి

చీకాకు లేక పెం | చిన మదవతి

మి లోకమునా నాక్ష్మియు గనలేకగనా । మశేనంబున యస్తోకత నా
శంకరుండు నిలుచు గానె వాడీకేమి చెప్పా ।

తే. గీ. ఆచినదేవుననబాల కయ్యమరమునులు
వాకికానరు వెలిగించి కంచిన యత
జౌర పామంబు కొరగామి మతానుదాడ
నం బటంచని హేమమంతునక నె నిటు

వచ. నీకుమారియును వాల్మీకి పూర్వజన్మంబున శంకరుని దారయగు
దాక్షాయణిదేవి విషమూగంబున నశించి నిచిరపుణ్య పార్థిభవంబున
నీకుమారియై జనియించెను. గాన, నా యమనయ్యనఘునకుగూర్చి
ధన్యుడనై మాయెల్లర సర్వుతులందుము. కాదేని మదీయ వజ్ర
యుధంబే గలవిన హిమవంతుండు వెరచి యీశ్వరుని రావించి నకల
దేవముని ప్రకాగడంబు నెరులసాలంకృత కన్యాదానంబు గావించె ।

మంజ—స్వామ్యంభవునును సంశంబంధున జననంబందెరు ఘనుకు
శ్రీయుతుండు యుత్తాన పాదుడన చెలువారు నతండు

2. ఆనరసాలుని సతులిర్వురు గల రథిక సౌందర్యవతులు
దీనావనులు జ్వలగుణ తేజోధిక నిధిమణులు॥

వచ॥ సునీతియు, సురుచియను నామంబుల చెలంగువారు నరపాలుండు
సురుచియందు బద్ధానురాగుండై ధరా పాలనంబాచరింపుచుండ సునీ
తికి ధృవ్రండును, సురుచికి యుత్తముండునను కుమారులు జనించిరి.
వృషతి చిన్నభార్య కుమారుండగు నుత్తముని యుంకతంబునం గూ
ర్చుండబెట్టుకొని సురుచీ నిలయంబునందుండ—

తే. గీ॥ ధృవ్రుడు యుత్తానపాదుని దవులకరిగి
అనుజునింబలె తన తొడనధివసించ
నెంచిన ధరిత్రీ పాలుడగ్గించి కరము
వట్టితివియడు సురుచిదా భయము కలేన॥

శ్లోకవి—కూషం.

ప॥ ఏరబాలకా తగుదని । యిట్టులు జనుదెంచితొర । యేర॥

అ॥ పోర నీకు తండ్రిమన్ననః కొందులము చున్నగాన యేర॥

మి॥ నారతనము నాపిష్టము॥ మీరియిది చిరించగ జగు
భూతముని యంకతలము॥ తేరగనున్నచె నీకు యేర॥

2. జనకుని యంకము నెక్కగ॥ మనము గల్గెదని వినుము

జనియింపుము నాకడుపున॥ సాగదల్లు గాని యెడల

మి॥ చరుము సవతికొడుకా నిను॥ జనకుడైనచు చుడ్చి

గనడు యేటి యడియాసలు॥ ఖలకొక్కెలు మానురుంక యేర॥

తే॥ గీ॥ నీవు నాగర్భియును జన్మించుకొరకు

కాననంబున తపము యుగగతిగాగ

జేసి నారాయణుని దయచె మనీయ

పుత్రుడవునై యనంతరమున జనింపు

వచ॥ అని మెడంబట్టి గెంటిన, హర్మస్థంబువెడలి, కోటసింహద్వారంబు
దాటి కార్యాంతర చిమగ్న మానసంబున విడిచుమనుజుల నదలించి
మార్గంబు దొలగెనచు గుఱ్ఱముబండ్లవారిచేతి కొరడా దెబ్బలకు
బెడలి పారుచుండుంబుల పాదఘాతచే గిప్పబడిన గత దినతిల నిర్మిత
తినుబండాంబులంగొని ఆప్యాయనంబుగా భుజించు పాంథులదరితేరి
తోడ రొమ్మ బాచుకొనుచు బూతుపాటలుపాడి యాడిగి కొని గిరు
భిక్షుకుల వెంటచగిలి కరువనెంచు శునకంబుల కేకిలకు చెవులు
మొద్దవారి దూషించు పెద్దమనుష్యులపేరువాడి బిల్చి వేర్వేర సర
కులంజూపి డబ్బులేదన్నచు తమకడపట్టేడ కేగగలదు అనకీయ
వచ్చునని బలపండింబున రూకసొమ్మచు వరహాకంబగట్టు వైశ్యుల
ముంగిళ్ళ నసవ్యకరంబుగా గ్రక్కు మొండిబండవాండ్రొ చంకలంగల
వెంట్రుకిలతొగ్గిళ్ళు బేరమాడు సేద్యగాండ్రొ వాకిటలేగల విడువమి
చేపువచ్చి యరచు గోవులపైనుండు గోమారులనేరి భక్షించుకుక్కు
టంబులతోడ కూడియుండి మేఘంబులగాంచి పింఛంబులన్నికి
నాట్యంబొస నెమఘులంగని పారుసర్పంబులుబట్టి బుట్టలంజెట్టి వీధు
లవెంటతిప్పి యాడించు పాములవాండ్రొచుట్టు గుంపులుగాగూడు

పెన్నపెన్నుల పురస్థులు బాటి సాలతాలహింతాలాది తరు
నమాకితీతంబై కూర్చకంటక శిలాభూయిష్టంబగు కాంతారంబునం
జనుచున్న కృష్ణులకు తిలకింప చుచాయగు నారదుండెదురై —

శ్రీకృష్ణార్చనాశతము.

ప॥ బాలకా ఎన్నెప్పుడు బాల.

అ॥ యేల యిట్లు చనుచుచితివి బాల॥

1. నివయసవి యేడకాన నావాసంబవియేడ

నీవిటురాజనియేమి నిజముదివికపీకరింపుము బాల॥

2. జనసజనకులు లేరా చనునె యిట్లు నినుపిడగ

గొనకొని యెందరుగురువో వినచెప్పుము మనసయ్యెడు బాల॥

చ॥ అనుకలహశనుంగని వయస్సై స్వహృద భృవుండుపేరు మ

జ్జనకుడు కీరుడున్నగుణ నాంబుడు యుత్తనవాడుచేరు యా

తనిదరిజేరి యుంకమున తమ్మునితో సమముండెనెంచ పా

మ్మని మెడబట్టిగెంటె చినమాత తపంబొనరింప నేగెడక॥

మంజ—అనుబాలుని వచనంబు కెంతయు నలరియిట్టులనియెక

నినుమెచ్చితి హరిగూర్చితపము మానితముగజేయపొమ్మనియెక

2 నారాయణ యష్టాక్షరిమంత్రము నారదుడాతని కొసగెక

కోరి హరిని మదిఘోరతరంబుగ కుంభిని తపమునమునిగెక॥

వచ॥ పెద్దకాలంబు మధువనంబునం దపంబాచరింప నత్తపోవేడిమి నింద్ర

లోకంబు దహింపనుండ శక్తి దివిజలాతని తపోవిఘ్నమాచరింప

యత్నించి వశంబుగామి వైకుంఠుని దరింజేరి—

వసంతి—త్రిశ్రగతి.

ప॥ కతుణగనుము శౌరీ గిరిధారీ మురవైరీ ॥కరు॥

అ॥ సురపరికన్నర వినుతా సుజనావన మునిబాలన ॥కరు॥

1 దీనదయా పంసూర దిక్కెవ్వరిక వేర

నీనెనెపుడున్నచాలు నీబాధగ ధలగగలము ॥కరు॥

ఆ॥ వె॥ అనుచు భృవునీతమునం గల్లు బాధలు

నెరుగజేయమీర లరుగుడేను

తపము మాన్పుడంచు దామోదరుడు బాలు

నెదుటనిల్చి కరుణ నిట్టులనియె!

కం॥ చిరుత తనంబున తప మీ । కరణివి గావించిమెప్పు గంటివిబళి యే

వరమైన గోరుమిచ్చెన । నరవరసుతినాగ భృవుడు నారాయణుతో!

చ॥ జనకుని యంక వాసమెటు నాభ్యమునాకు జవంకకున్న నీ

కనిపినతల్లిగెంటిన మహాత్మయిటుల చనుచెంచిమిమ్ము గాం

చిన పయితుచ్చోగముల నేగనుకోర్కె. నసించెమోక్ష ప

ట్టన వసితున్నోన్నర్పు గరుడధ్వజ చూర్తైరణ్యోనావుడు॥

వచ॥ నారాయణుండలరి శింభ కా! నీవలెయింత ఘోరతపంబున నన్నల

రించినవారు యీవరకులేరు. ముందుంగలుగబోవరు. నీకోర్కె

కానందించితిని నీతిండ్రి సేయండలిప్రేమంబున నెమకుచు వచ్చు

నున్నాడు గావపురంబునకరిగి పెద్దకాలుంబు ధరాపాలనంబాచరించి

యిరువదివేలేండ్లుచన నక్షత్రముండలంబుపైనున్న మండలంబధివసించి

యద్ధానిం ధృవమండలంబని ప్రకాశింపజేయుము యని యాకీర్ష

దించి హరి యంతర్ధానుండయ్యె—

తే॥ గీ॥ అంతనుతైన పాదుడు యింతులతో ఘ

నాటవికి బాలుకైవచ్చి తనయునిగాంచి

ప్రేముడిని ముద్దులాడి దీవించిపురికి

తోడుకొనిపోయె యెల్లర వేడుకలర॥

మంజ—పదపడిభృవుడారాజ్యంబున పట్టభద్రుడై చెలగి

ముదమునపాలించుచు భూజనముని జనచతుడై మెలగి॥

నచ॥ కాలాంతమైన ధృవమండలంబువెంచె—

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీమద్భక్త—అక్షయము.
శ్రీ. గురువరప్రహ్లాదాచార్యుః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) పంచమ స్కంధము

—:౦.—

4. భరతో పాఖ్యానము.

ఉ॥ అంగదనామ భూవరుడు యష్టమొనర్చి కన్యకామారుడు
స్సంగుని క్షీకొప్పుని నిశాట హేతుంబర భంగకారు న
న్యంగనమానహానికరు నార్యవిదూరుని దుష్టచిత్తు చౌ
ర్యాంగమ దేవమాఘ్యుని తోపాకరునీచుని వేనునొక్కని॥

వచ॥ అతని దుర్మార్గ కృత్యములు సర్వోధనలన మరలమి తర్జిచారం
బున నతనిలే జన్మనంబుననే అంగమం డరణ్యవాసియయ్యె. నతని
నెడబాయజాలక సునీధయునడచె. నిక వేనుండై రాజై యిష్టోప
భోగంబుల దేలియీడుచుండ—

మంజ—జనులువాని దుండగముల నికనై సైపలేక గుమిగూడి
జననాయకుడగు వేనుని దరిసిచుపిరి దగనురుమాడి॥

గీ॥ యీ విధంబు సునీధయెరిగివచ్చి
పుత్తునిక శేబరముదాచి పొగులుచున్న
రాజులేమినియెల్లరు పోబలకోప
యుతులై పోరొనర్చుచు నుండిరంత॥

వచ॥ లోకంబనేక యాపదల కాకరంబైన మునులు యంగదవంశం బుద్ధ
రిపంపలంచ వేనునిబాహువులు మధింప నందునారాయణాంశంబున

పృథుడును లక్ష్మీమణియున న్నియను కాంతయు జవించి దంప
తులై ధరాపాలనం బాచరించుచుండిరి—

గీ॥ అంత కొన్నిదినముల కవనిసార

వంతమునుపేడి కంటలు కండ్లకున్న

యోషకులులేక వ్యాధులతోలి

హానిజనులు జనులుచుప్పగుని పార్శ్వమొచ్చె

మంజ—పృథివిగోవుగతి గామించెయు నతిక్రియనులగు నోషులు

పృథువు బిదికె నతిసంబంధమునముని వితితినాత్మలం బాడల

2 సంతకొంతకాలులు నొక్కగతి కనెతలమును నేలి

మితిమైన హింసల విడిగ నె పితరమును దగనోలి.

వచ॥ ఇది చతుర్థస్కంధము. ఇది నోవలక్ష్యమౌచాలా భగవద్గీత లెరుగు

ట కష్టము. కాన కామంబును జయించి ప్రేమనడంచిన తరించుట

సులభంబు ప్రేమంబొరింగిబాలక భరితుండు మును పెక్కిడుములుల

గాంచెనె. పరిక్షేతుడు—

మంజ—భరతుండెవ్వరు యేయుడునులగ నె కరమప్రేమ మెందుంచె

మనితుడ కెట్లులు మోక్షముగ నెనో వానినాధ వివరించు.

వచ॥ అన శుకుండిట్లనియె—

నవరోజు—ఆదితాశము.

ప॥ నజనాభంబును నగరము । శిశిజగంబుల ఘనతరము ॥నజ॥

అ॥ సుజననాకర్ణము కడు । శోభాకరమును దివ్యము ॥నజ॥

1 సురగురు నిరసించు విప॥ । వరులు వీరక్షత్రియులు

సరసులు విట్కులులు సూదు॥ । లరయభక్తి తత్సకులు ॥నజ॥

2 పతిభక్తిని దేజరిల్లు । పడతులు సమ్మోదకరులు

సుతులు మాతృపితృ సేవా । గతులు పొగడతరముగాదు ॥నజ॥

మంజ—ఆనగరము ఋషభుండచునొక నవనినాయకుడు యెల్ల

మానితబుద్ధిని యనిశముగొల్పుచు మాకాంతా హృదయలోలుక॥

గీ. అమృత భామిచాలకు నాశ్చర్యము
భరితుడువాడు భరితత్వమును సుసంజ
పంచజనినామ కామిని వరుణ రాజ్య
మేలె జనకుని వెనుక భోగార్హుడవలె!

వచః! భరితుండు పాలించుక తన భారితదేశంబున బరగె. నట్లు పెద్ద కా
లంబు కాభరతుండు పంచజనీనామ కామినియందు సునుతి రాష్ట్ర
భక్త సువర్చనాచరణ భూమి కేతులను నల్వురు కొమరులంగాంచె-

మ! చిరకాలంబు భరితికేలె పరము! చింతించి పుత్రాభి కు
ర్విర సర్వంబును నొప్పునొచ్చి మదిలో లక్ష్మీకు గీలించి భో
గరమన్విషి యరణ్యమధ్యమున సత్కాసార తీరంబున
గురు గాంధేర్య తపనానర్చె మునులు! గోవాసులు న్నెచ్చగన్!

వచః! పులహశ్రోంబున దపంబాచరించు భరతుండు యొకనాడు కుతప
కాలంబున—

మంజ—యమునానదిలో ముగ్ధసూర్యునకు యక్షమిచ్చుచుండ
యమిత దాహమున నిండుచూలుగల హరిణి యాభరతుడండ!

చం! జలములు దాగ్నిచున్నతరి చండ్రిభయంకరలీల వ్యాఘ్ర! కే
కలిడ భయంబునంది వడిగా పరు నెత్తుచు గర్భవేద నా
జలమున భూమిపైబడి వివస్వత సూనుపురంబుజేర నం
త్రోహరి పాపయాభరత తాపసిగాంచ జనించెదానికి!

వచః! యచ్చిరుత కురంగము నాభరతుండు గాంచి—

కేదారగౌత—యాపకం.

ప! దైవవిధిని విారదరమె! భారుణి యెవ్వరికైన || దైవ!

ల! యీవిధిహతమాత్రయైస | యీహరి గార్భవమే గాక || దైవ!

1. కనులుదెరువదింకబాల | తినజాలకు యాహరము

జననికింబాసెను యికనే! చాయబ్రతుక గలదో గద || దైవ||

2 కూర్మగృహములు కన్ను | గుట్టి దీనినిం చంపవె

యేరితింజ నది దీని | నిందె విడిచి మందబుద్ధి || దైవ!

గీ॥ అచుచు తలపోసి విక్రమ వేస్తానని
కాశ్యపు మొసంగి పాలింపయమిత పుణ్య
కరముగానెంచి జేమనాహరిణ శాఖ
కంబుచుంగొని తనను నిలయంబుజేరె॥

సీ॥ సాటియునుల పర్ణశాలలోదెచ్చి గోక్షీరములుపోసి కొన్ని నాళ్ళు
నూసరథాన్యంబుచే సరిగానండి యన్నంబు వినించి కొన్ని నాళ్ళు
కాసారములదరిగల పచ్చికంగోని కొనివచ్చి మెసవించి కొన్ని నాళ్ళు
అలఘుశాకాహారములుచుచ్చములుగగ్గొని తేచ్చియిచ్చుచుకొన్ని నాళ్ళు

గీ॥ యిటులు హరిణార్కకపు పోషణేచ్ఛవని
తపమొనర్చగ గనుమూయు తరినికూర్
మృగములరుదొంచి కీనిని మృత్యువాత
వైచునని తపముచుమానె భరతుడంత॥

వచ॥ నాహరిణపోతమ్మను భరతునిపై నెక్కి తోక్కుచు యారవైచిన
యతని వస్త్రంబులంజంపుచు పర్ణశాలలో గంతులికును పెద్దవియై
యొకనాడు భరతుని కనుమొరగి యొడేనింజన దానింగానని నతం
డమిత చింతనంది—

నానాపక్తియ—చతురశ్శీతి.

ప॥ హాముద్దు హరిణము । అక్కడ యొడేగితివె ॥హా॥

అ॥ యేమృగమైననిను । హింసించినేకట ॥హా॥

తల్లి యెడబాసిన । దాదినను బెంచితి
యుల్లముదెట్టులు । యొప్పె నన్నెడబాసు ॥హా॥

గీ॥ ఇట్లు విలపించుడవో నెంతయొ శ్రమ
కోర్చివెడకి కనుంగొని యొగిని ముద్దు
లాడుచు నిలయముం జేర్చుసూడుబెట్టు
నితలభరతుని బెదిరించు నటుహరిణము॥

వచ॥ తపోవిహీనుడై కురంగ దత్తచిత్తుడై వర్తిచు నాభరతుచకు
యవసానకాలంబొసన్నంబైన—

మండ—హరిఃఓంబును విడిచి నాలక బహుదశలును నాతండు

మనోచేను వారినిచేమించె మనమున నాభరతుండు॥

వచ తిగి ముడికొరికి గర్జించున జన్మించె. తపోబలంబున పూర్వ
జన్మవాసనాల్గుండై హరిబాహువును కురంగసోతాభిలాషంబున
గిహ యాజన్మంబుదిటెని యని విషయాభిలాష నెడలి ఆహారాదు
లకుఁగూడా యత్నించుటమాని సంతతి భగవన్నామ సంకీర్తనానంద
పరత్వంబునని యమతకాలుబుడవె మనోచి మూడవపరి అంగీర
సంబును, వేదిచారాయణుడును, వజ్రతుంగుడును శమదమ తపస్సాన్వి
ధ్యాయంబునకైన యాదుర్గామనికి స్వతీయ దారానందమండై
జన్మించి—

గీ॥ పూర్వపుణ్య నెలంబునమున్ను గన్న

జన్మములు క్షుప్తించి యాజన్మమందు

నన్యసంగంబు జన్మలకాది యనుచు

తలచిమందుండుబోలె వర్తనము సలుపు॥

మేఘరంజని—శ్రీశ్రీ॥

ప॥ భరతునిచర్యలు చిత్రము॥ పలుకడు పిలచినగాని ॥భర॥

అ॥ సరివారలగూడడు భోజనము॥ వెల్లునుని గోరడు ॥భర॥

1 ఆటపాటలను నమ్మతి॥ నాడెను పాడెను చూడెను

మాటికిపరమాత్ము బొగడు॥ మాటలాడు తనతోతానె ॥భర॥

గీ॥ ఇట్లు వృద్ధిగొందు చెంతయు జనకుని

వలన చొలమాది యలఘు కర్మ

తలనిపొంది వేద తతికంఠపును ధర్మ

శాస్త్రములను గూడచదివెనంత॥

వచ॥ అంగీరసుండు అకాలమృత్యువాతంబడియె నదిగాంచి యతనిదార

యున్నొక కొచ్చిన—

గీ॥ చివరితిల్ల కుఘారులు చమపునూన్చి

ఘంటిచాకిరి దగనిర్వహింపజేసి

రఘులగావించి వారిచ్చునట్టి కలియె

గంజియోదాసీ కాలంబు గడుపుచుండె.

వచ॥ వృషభంబుబాళి చరించుచు పైచీరగప్పుక రజోపటలమ్మున
గప్పబడిన దివ్యమాణిక్యమట్లు కనుపడచి బ్రహ్మచర్యముండె మలి
నాబరమషీలిప్త యజ్ఞోపవీతుడుగుట బ్రాహ్మణాభాసుండుగా కుల
జులు పాటించిరి. సవతితల్లి చిడ్డలు భరతుని వ్యవసాయంబునకు గ
డంగంజేసి నూక, తవుడు, పొట్టుమాడుతబ్బెడలం బెట్టినను యమ్ము
తోపమానంబుగా దలంచి భుజించుచు పాలమునం గావున్నయెడ
నొక్కనాడు—

మంజు—కలదానగరంబున వృషలుండచు నిలచేడుబలుండు

తలపడువృక్కార్యాచరముడైతి తామసుడుఖలుండు

2 సంతానార్థము కాశికాంబ నతిశయభక్తి భజించుక

చింతింపక నరబలి యొక్కొక్కడ చేయుచు సంతోషించుక॥

ఉ॥ ఆతడు నొక్కనాడుమది నంబనజింప దలంచి దేవికి

బ్రీతిగ నేడు మానవ బలిన్నొనరించెదతెండు యొక్కనిక

పూతచరితునంచు భటముఖ్యుల నంపగ మంచెనున్న న

వీర భయాత్మునా భరతు వేగొనిపోయిరి రాజుపాలికి॥

వచ॥ ఆవృషలుండను నృపాలుండును సమంత్రీకంబుగా దేవినిచ్చించి లం
జలింబట్టి—

శైకవిరాగం—తిక్కనతి.

ప॥ శంభురాణి నీ । వేదిక్కుమాకు ॥శంభు॥

అ॥ శంబరాజినకు । సాహెబాదరిదేవి ॥శంభు॥

1 అంబదేవికరుణ । నాదరింపవే

కంబు కంఠిహేమ । గాణి సుచరిత్రీ॥

మ॥ దంభములన్నిడినీ ప । దంబులనుక బట్టి

జృంభణతక సుతునిడగా । జూడవె కాపాడవె ॥శంభు॥

పద. దేవా! తామస్వినో యెరుంగకన్మద్యశీతివి. త్మమించిష్టానోపదేశం
వాచరించి తిరుపతేయుండె—

మ తొలిజన్మముననే నృసాముడ సుతామల్ మామబంధంబులం
చలమిన్వొట్టి భజించుచాట వితపశ్రీమీరన ద్రించు నే
జలమధ్యమున న్నానమున్నులు గాంచగ్గ మాతాహతో
క్రీలమడచి యెరుంగనట్టి న్మృదుభాంగి జంకపిల్లందగ్గ॥

పచి దానియెడం దేమనెనని నాకుకతన నిత్యకర్మాచరణకే లోపంబు
గల్గె. నవ్వానియందమిత పేమయగుట మరణించి హరిణిగర్భంబున
నొకపరిజన్మించి పూర్వకృత తపోబలంబున పూర్వజన్మ స్మృతిగల్గి
హరిచరణస్మరణార్థేన మనస్కుండచై యక్కాయంబువిడచి యీ వి
ప్రోజన్మించుకొనితివి. యీజన్మమునందన్యసంగంబు జన్మకాకరంబని
తలంచి యున్నట్లుచిపగిచి చరంచుచు భగవద్భావము సల్పుచుంటి
వినుము—

కేదార—మాపకిం.

ప॥ సంసారము ఘోరము చు॥ స్తరకాననతుల్యము యీ ॥సం॥

అ॥ హింసాదుల కాకరము మ॥ హిం జననమరణ యుతము ॥సంసా॥

మి॥ హంసయిర్వదొక నేయిచైన॥ యారునూర్లు వృథాగతించు వి
ధ్వంసహాను దేహమవల॥ తల్లిగర్భమున బుట్టును ॥సంసా॥

2 తల్లిదండ్రీ సుతులని మది॥ దలచి బ్రీడికినంతవరకు

తల్లిడిల్లు చీల్చినంత॥ దరికిరారు వారలెవరు

మి॥ యల్లమందు దామోదరు॥ నంచి భజించిన దొరులకు
చల్లగనిచ్చిన యదియును॥ చనుదెంచును మనభెంట ॥సంసా॥

గీ॥ కానతారక భజనంబు గాంచియవల

యజపగాయత్రీ మంత్రత్రీయంబు నెరిగి

జన్మరాహిత్యమంభగ జనునుగాదె

పురుషుడై భూమియందువ పుట్టినయెడ॥

వచః॥ యేననుచిన్ద్యాల్లలతల జీవరాసులలో మానవజన్మంబు కడుంగడు
యుత్తమంబు. పూర్వపుణ్యఫలంబునగాని, అందును పురుషజన్మంబు
లభింపదు. అట్టియెడ వాపయిలాచరించుచు పుట్టుచు గిట్టుచుండు
టలుకేయిండ్ల. పేమానుంధవశించున జన్మమ్మలు తప్పవని నా
చరిత్రయె టెల్లమన్నది. గాన—

చ॥ అరయగ పంచభూతిమిలయంగము కీనచుకానుకోర్కెను
మృరమగునారు మధుగావికారములు న్నెలుగందువైచిదు
స్తరతరదార పుత్రులను సుంద్రమునందలి జంతుజాలమొ
క్కురునడి పీకుదుండుకడకున్ సకెయిదు జనించు వెండియున్॥

వచః॥ కావున యీసంసారసాగరి నిమగ్నతి నల్లాడక యమనస్కయో
గంబెరిగి తరింపుమని బోధించి యతిని గడితెచ్చిపంపి కొంతకాలం
బున కాజ్ఞానయోగధరితుండగు ధరితుండుదేహంబువాని వారినివా
సంబుచేరెనని పరీక్షన్మహారాజునకు శుకయోగీంద్రుండుఁడరింగించెనని
శౌనకాదిమహర్షులకుసూతుండుదెల్పె. నిదిశ్రీమహాభాగవతాంతర్గత
పంచమస్కంధము—

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీ-కృష్ణ-అనిష్ట-కృష్ణ.
శ్రీమదాచార్యబ్రహ్మసాహిత్యము.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) మహామాయా స్కంధము

—:0.—

౧ నృత్యాచార్యుని వాక్.

వచః! శౌనకాదులు సూతునిజూచి పరీక్షాస్మరణరాజునకు శుకయోగిం
మ్రుడికేమి యెరిగించెనన—సూతుండ్లిట్లవియె—
మంజ—జననాయకవిను కన్యాకుబ్జులను సగరంబొండు
దనరుదానిలో నజామీభుడను ధారుణీసురుండుండు॥

కహన—త్రిశ్రవతి.

ప॥ అజమీభునిచరితమువిను । వఖిలకలుష సంహారము ॥అజ॥
అ॥ త్రిజగంబులలేదుసాటి । ధీమహితా గుణభరితా ॥అజ॥
మి॥ అజవంశంబునబుట్టెను । యఖిలక్షేత్రములు మెట్టెను
సుజనుండను మినుముట్టెను । సుందరాంగిచేపట్టెను ॥యజ॥
2 వేదంబులవల్లించెను । విష్ణు శివులబూజించెను
బీదలసంరక్షించెను । పితృమాతల సేవించెను
మి॥ సాధువులంగలసిమోక్ష । సాధన లారంభించెను
మోదమ్మన శిష్యుల విద్యా । దైతుల గావించెను ॥యజ॥
గీ॥ ఆచార్యమీభు డొకపరి యయ్యకోర్కె
వవిధలంబులుదేర కాననముకరిగి

వచ్చుచోనొక్క పూజాదు మృత్యుకా?

నొక తెరమియిందు విటుని చె నొక్క గడియ!

వచ! అనై వ్రోచీనిలుల పేర్మయ్యత సంగమమిమ్మించి మదనబాణవహ్ని
తదేహుండై యవస్థితువిడుచిరా లేక వెన్నకాలు బుడెనిలచిన—

ఉ! ఆతనిగాంచిజారుడు భయంబున నింటికికేరె పుంశ్చ లీ
పాతకిబోవనుండగని పాంజలియైవను మారుకేలో
ప్రీతిగ నేలుమంచమిత ప్రేలయై ప్రతిమాలనన్ద యా
హా తగునాయిట:ల్ గనగ నక్కులచెట్టుములన్న నాతడుకా!

భాగ్య—రూపం.

ప! ఇటులనకుము నీవేగతి! యింత మరుచేతిబంశి "యిటు||

అ! కటకటబిమకను నినువిడ! గాంచుము నచుకరుణతోడ "యిటు||

1 నిచులసంపర్కంబది! నీకేటికననుగూడుము

యోచిలుకలకొలికి నాకు! నున్న సర్వమప్పించెడ "నిటు||

2 చాటుకూటములు పాణి! సంకిటములు నీవెరుగవె

యేటికి దంపతులభంగి! యిలనుండము ముదముదుము ||యిటు||

గీ! అనుచుపార్థిచజామీభు కనియెనీచ

వర్తనాంగన నినునేచుభర్తగతిని

స్వీకరించు నన్ను నీపేమసతిగ

నేలుదువెయన నతనొప్పె నిష్ఠమగుట||

వచ! అంత నజామీభుండా తెలికులాంగన దారగా నవ్వనియందే పర్ణ
శాల నిర్మించుకొని కాపురంబాచరించుచుండె—

సీ! కుసుమాస్త్రురీణరంగగోష్ఠివ ర్తించుచుగురువేదవిదుల సద్గోష్ఠిమానె
లలనామణీయాన రతినినుండుటనుదా భవ్యనాటక కలాప్రౌఢిమానె
సతిచిత్తవృత్తిని సంచరించుటచేత దేవదేవాదులసేవమానె
అంగనాబద్ధచిత్తబుడైమెలగుట కులమతంబులతోలి తొలుతమానె

నీచకామిని సంపర్క నియతివలన

నీచవర్తన మలవడెనెత్తి బెట్టు

కొనుచునాకావించి గొల్పుకొనుచు కాపు
 రింబుసల్పెను నట్లేకాలించుచును
 గీ॥ కిరణవర్తులు నేమి బుత్తులకుజాత
 పోకాంబర తనములు వారికప్పును
 బొడమిరందున కడవారిపుత్తున కతి
 పేమనారాయణాయను పేరుబెట్టె॥

మంజ—వారలపోషణ కహమీశుడు దారలుగొట్టుచును
 కూరికర్మముల ధనమాప్తించుచుకొంతకాలమొడగను॥

చ॥ మరణముచుచుకాలము క్రిమింబుగదాకొని రోగవీడలక
 దరుచువృధలేగని సుతాదులవిడగలేక పేముడిక
 చిరుతనుతుకడలంచి ముడిచింతిలియాతని నామమల్లనక
 వరుసపతింపుచున్నపుబాసె నజామిశుడంతలోపలక॥

ద్వీపద॥ యమదూతలరుదెంచి యాతనిబట్టి
 శమచులోకముజేర జనగయత్కింప

2 కేశపుదూతలు కేరుచునటకు
 భాసవిమానంబు పట్టితెచ్చియును

3 యమదూతలంగంచి యనిరిమీరిట్లు
 క్రిమిమెవచ్చుటసాండు కడకనాకవారు॥

సు॥ వినుడీవిష్ణునిదూతలార యితడీ విశ్వంభరక పూజ్యమా
 వన జాతాసనువంశమందు జననంబై పేమనాపుంశ్చలీ
 తనయాల్నిన్నగి పోషణంబానరుషక దారులనిరీక్షించి పాం
 ధనికాయంబునుజంపి పాపములచెందక మీకు రాజెల్లునే॥

గీ॥ గానవీనికృతాంతుని కాయమునకు
 గొనిచనివచింపరాని విధినికఠినపు
 శిక్షలనుభవింపగ చేయచెల్లుగాని
 విష్ణుమందిరముంజేర్చు విధముగలదె॥

కం॥ నాపుడువిష్ణునిదూతలు యేవిధమీతండు బ్రదికియేమొనరింపక
 జీవంబువీడునప్పుడు భావించివచించె హరినిపాపము తలగెక॥

వచ|| కావున విష్ణుభోకంబు రానర్హుండు కాని యమయాతనార్హుండు
కాడు. వదలుండన యమకింకరులు ఏకారాధేయియైయుము. జీవి
తొబంతయు పాపసంకులంబుగాగిడపి మృత్యుగర్భార్థంబుననుండి హ
రిందలంచిన పాపంబెల్లవనించి వికుంఠమువిరంబుచేయుట? అదియును
హరివలనిభక్తినిగాక కుమారుని మమతచేతైక్ష్మిలచె నిట్టివానికానై
కుంఠములని నడిగిననారాయణదూతత్వమిచ్చి—

అనందధర—తిశ్రీశ్రీ

ప|| హరినామ స్మరణము విను! డభిలక్షము సంహారము ||హరి||

అ|| దురితాత్ముడైన నొక్క! పరివలచిన మోక్షకరము ||హరి||

1 భక్తి నై న రక్తి నై న! పరిహాసంబుచేతెన

శక్తి నై న పుత్రమిత్ర! జాలనామమవియైన ||హరి||

2 బ్రహ్మకినీత కాలమోత! పాపసంఘ మొనరించిన

మృతివేళను హరినిదలుప! మిత్రజేవిమోక్షమబ్బు ||హరి||

వచ|| గానమొరితవి విడచిపొండిన వారలు మాపతేతపతియైన మీరం
జాలము యితనినిఘవ్రుమనిన విష్ణుదూతలు యమకింకరుల దండింప
వారతనివిడచి యమాలయంబునకేగి యంతకునకెరిగింప—

శా|| బౌరా యెంతటివితతిష్టనిభటుల్ యూసిదువై కుంఠమున్

జేరంగొంచరుగం దలంచిరెమిమున్ శిక్షించిరే నారుడా

కారంబున్ వినరే పదుండినుచు పీక్షామాత్ర నిర్భిన్న స

ర్వారా తివ్రజడై యజామిశు గృహంబై స్తంజనన్ నంతటన్ ||

మంజ—యిట్లులరుదెంచియు విష్ణుదూతలను హింసింపగబూనన్

పటుశోకంబున వారునేగి యావాసుదేవునకు దెలుపన్ ||

వచ|| గరుడవాహనా రూఢుడై ముకుందుడరుదెంచి—

గీ|| దండధర నీదుప్పాబల్య మండనంబు

నాకుజూపెదె మరణంబునందువేళ

నన్నుస్మరియించెగాన నీకెన్నడిటకు

వచ్చుటకువీలుగాదు పోవచ్చునిక ||

వచః మున్ను మార్జ్జాదేయునిరక్షించుతరి శంకరుడు సీకేమెరింగించె.
హరిహరభక్తులవెన కరుగవలదనిగదా, మరచితివే. యిప్పటికి ఓమిం
చితినిహమ్మయనయముండుహరికిననుచ్చరించి సంయమిసీపురంబేగ.
సంతనబామినిని దివ్యవిమానా హూణంగావించి ముందు గరుడా
హూణుడై హరినడుచ విష్ణుదూతలు వైకుంఠముంజేర్చిరి. యోషదీక్షి
దూర్భవాలా హరినామస్మరణకిన్న మిన్నయగు మోక్షార్థపదార్థంబు
లేచింకొకయతిహాసంబాలించుము—

మంజ—మున్ను శూరిసేనాఖ్యదేశమును । భూవరుంజొక్కడేలుకొ
యెన్న చిత్రకేతుండరుజేరున । యెల్లప్రేమను జూచుకొ॥

ఉ॥ ఆనరనాయకాగ్రానికి యంగనలుండిరి కోటిమంది యా

చానలలోననొక్క జలహాక్షికినేనియు సంతతులేమి దుః

ఖానకృతించినుంది సరకంబు దొరంగెడు దానిగోరి సం

తానము కన్ఠినింగిరిస తాపసీసేవ నోనర్చెభక్తితో॥

గీ॥ ఆచుసీండుడొక్క యాగంబుపుత్రకా

మేష్ఠీనాగసల్పు మిష్టమలరు

సనియెరుంగజేయ నాతడావిధిసల్పి

పాయసంబు సవనవహ్నిబడసె॥

వచః! దానిం దనప్రధమకళిత్రంబగు కృతద్యుతికొసంగ నాయమభుజించి
తత్ఫలంబుగ గర్భభారంబు వహించె—

సీ॥ అన్నమసహ్యమైమన్నుపైభిమగల్గె యోకిరింతలుగడునొప్పియుండె

బడలికమెండా యెచాలిండ్లుబిరుసెక్కె. చూచుకంబులునల్పుతోచివెల్లె

జఘనంబుబరువయ్యెశ్వాసలుమెండయ్యె వళ్ళలుచూడగరాకపారిపోయె

నిద్దురమెండయ్యె నిలుచుండలేదయ్యె పిండివంటలనుడి మెండుగోరె

నారుగననయ్యె చెక్కులనంగతెల్పు

కెక్కెమేచది పాలిపోయెను దినంబు

లెండ్లుగానయ్యె నీవిధిలేమమాలు

బలసియొకమంచిదినమున ప్రసవమయ్యె॥

మంజ—కొమరుగనియె నతిసుకుమారుని కొమలగాతుని శక్తికిన్

సమమగు తేజమునెసగువాని జయజయ ధ్యానంబులులేగన్ .

పచ॥ చిత్రకేతుండు పుత్రోదయసంతసంబున ధనకనకవస్తు వాహనంబు
లవనీసురులకుం దానంబులూడఁచి కృమకృమముగా జాతకర్మనామ
కరణ అన్నపాశనాదు లలఁచి పేమయుతంబుగా పెంచుచుండ,
కడమకాంతలందఱొకచోజేరి—

ధ్యాసి—తీర్థం.

ప॥ వింటిరేచెలులారా మన విభవిననునను మారపోయె॥ విం॥

అ॥ తుంటవిల్తు బాఁకిటులు । ద్రుంగునునల కంటచూడడు ॥విం॥

మి॥ తంటకాఁసవతియింట । తాడులాడుటకాక

వెంటబుడుతనికుకొని పునఁ పేరులదరుగుటాపని ॥వింటి॥

2 బాలుడుద్భవింపకమును । పుమపేమతోడ మనల

నేలనిప్పుడా మగువయ్యె । పేమపాత్రమయ్యెజూడుడి

మి॥ చాలుచాలువిభవిపేమ । సంగ్రహింపకున్నబ్రమకు

తలజవ్వనంబదేల । యేమొనర్తము యోచింపుడు ॥వింటి॥

చ॥ అననొక చంచలాక్షియనె నాతనిపేమ గడింపనెంచుచో

తనయనిచంపగావలె వృథాయతనంబుఫలంబులేదు యా

తనిమది వానికైసవతి దండవసించెను వాడులేమి య

వ్వనమునసించినట్టి సజిపంచను నిల్చునెఘామిపాలుడు॥

పచ॥ అన యీచుకవించారించి యెల్ల రందులకుసమ్మతించి విషంబుక్షీరం

బునంగల్పి యొసంగిన గోలి బాలుండు మృతుండయ్యె నవ్వార్త

నాలించి కన్నతల్లి—

నాదనామక్రియ.—త్రిశ్రగతి.

ప॥ హామోహనాకార । అకటామృతినందితివే ॥హా॥

అ॥ పేమవనధిమము । వెలాచ్చియింతలో ॥హా॥

1 లేకలేకగల్గిన సుతుడీవని । మాకన్నులనిను పెట్టిపెంచితిమి

ఆకాలుని కనుగుట్టెనెతనయా । అవనిపైని యెటులుందును ॥హా॥

వచ॥ అంతఃకళానిలంబున నెంచి తనయునిపైఁజేసి—

నీ॥ అక్షయ పున్నామమనకంటె నధోమండ
నెంచిజన్మంత్రానన్వే విస్త్రాంచియుంటి
పుత్రికా శోకావాదానీ ముంచినపు
బోదువని యెన్నడును చిలదోసియెరుగ

చ॥ పరవివరితత్వము యయోనినునమ్మి నభోంతరబునన్
చారుచి రత్నరత్నమయ నాథముయాశను గట్టుకొంటి నీ
తీరున నీవెదానివని తీర్చితి వయ్యనిగూత దానితో
జారి తథోముఖంబుగని శౌరవతీమండలి నుండికిఁదికి॥

వచ॥ అని విలపించుచు కరీరంబుల స్మరచియున్న చిత్రకేతు మహారాజు
కడ కాంగీరసనారదు లరుచెంచి తమ వెరింగించికొని సుత శోకాంధ
కారంబున మునింగిర దంపతుల కీట్లనిరి—

సీ॥ శోకింపనేలని సుతుమరణంబున కెన్నాచికెన్నాకు లిద్దరిత్రి
యెన్ని జన్మంబుల నెత్తితోయెందర వరియించి సుతులను బడసినావొ
నీతల్లిదండ్రుల నేనిలెక్కించితే యడియాససంసార మందుదగదు
సంతకూటముగాగ జగమువెలుంగు కర్మంబుఫలము దుఃఖముసుఖమ్ము
చచ్చిరనియెఁజురెవ్వరు చావకుండ
పుడమిచిరజీవియైయుండు పురుషుడా త్రి
మూర్తులకె సుఖదుఃఖముల్ పొసగుచుండ
నరులనగ నెంత మానవనాధవింటె॥

మంజ—ఐన పుత్రేశ్చ నీచేసీగతి యంగలాక్షగనుజేయు

నీనిసుపుచె నీతత్వమెరింగించిన దుఃఖముబాయు॥

వచ॥ అని మృతకేశేబరంబు నారదుండు స్మృశించి బాలకా లెమ్ము నీ
తండ్రిసింహాసనం బధిష్ఠింపుచున నబ్బలుండు లేచి కూర్చుండి—

చ॥ మునివరులొకర్మ ఫలమూలముజన్మము గాన వీరుచే
శిన శుభకర్మలబ్ధమగ జెందిరి నన్ను కుమారుగాగ దీ

రెను చెడు కర్మదాకొనియె ప్రేమత్వముచి హతుడనైతి నా
కని విలపింపనేమి ఫలమత్సాధికంపు ఫలంబుగల్గునే!

మ॥ మరణంబే శరణంబుచేపులకు పేమల్ స్వర్గముల్ నేను యెం
దరి గర్భంబులు బుట్టినానొ ధిరజేనాథుడు నిత్యంబె పో
తిర నె రాజ్యసుఖంబు తీర్వరుని భక్తికొల్పి సర్వోత్త రా
జ్యరమా లింగచ నాభ్యున్నోనక యీక్షాజ్ఞాని దుఃఖించునే!

వచ॥ అని మరణించిన నృపాలుండు శోకాంధకారంబును పుత్రభోధిత
జేషంబున ఛేదించుకొని నారదునకు 'ప్రణామంబొచరించి దేవా!
యింక నీరాజ్యంబుల్లను హరిచరణ సమారాధన చెరంగెరిగింపు
డన నాచిరుండు—

కే॥ ౬—అపరాధము.

ప॥ పరమపావనము దుఃఖితపారణమగు హరిచరణారాధనము నృపాలా.

అ॥ బిరమోక్షము శ్రీహరిమంత్రము తిరియింపుముజపియించినశ్చలత॥ ప.

1 సురవరసేవ్యము నరకోత్తీర్ణము నెరిగించెద నారాయణకవచము॥ ప

వచ॥ అని నారాయణ కవచంబును మంత్రం బుపదేశించి సప్తరాత్రంబులు
జపించిన హరిదర్శనం బబ్బునని సురముని యరిగిన చిత్రకేతుండట్లు
జపించి నారాయణదర్శనంబంది హరివలన విద్యాధరాధి పత్యంబును
తలచినయెడ కరుగు శక్తియు వడసి సుఖంబుండెనంత—

మంజ—చిత్రకేతు నరపాలుండొకపరి రజితగిరి కడ్డినదిగి

ఆత్రైనేత్రుని దివ్యపాద । కంజాతాళికి దగ నెరిగి—

గీ॥ దేవమునులుగొల్వ దేవినివామార్థ

భాగమందు నిల్చి బాయకున్న

శర్వుజూచి నృపతి చాలమిక్కుటముగ

నవ్వె నవ్వి హరుని కివ్వెధి ననె॥

కేదారగౌళ—రూపకం.

ప॥ ఏమిచోద్యమయ్యెశర్వ । యీనీ నడతనుగనగ॥ యేమి॥

అ! కామహకుంఠవన్న వేళు కడగింట్లు చేసెకేవది యేయి!

మి! శ్రీసుంజెల్లున్నదీక్షుల విడియమెడలి యిందరిలో
 కొమ్మలీనిలు కాగలిగెత్తె గురుడవె నొకములకింక! నేమి!

2 మగవాడపు స్థితేక! మసలినదెవ కింతగునె
 నగలే యాడువారునిన్న! జగతిని వెలచేడియయే

మి! జగదాధారునినోపరి నగనెండన యితేక్షీన
 ముగ వచ్చించిన పిసుక! మునులెట్టుల నైచిరకట! యే!

కం॥ అనివట్టు చిత్రకేతుని! గనిశాంభవికోపమూని కలుషాత్మయిటుల్
 ననుభవనిదూలనాడుచె గనుమిక తత్ఫలముచురాక్షసుడవైధరణి॥

వచ! అని శపించిన నృవాలుండు చిరుశగవున నంబా నీశాపంబునకు వెరు
 వను నిన్ను మరల శపింపగలకేక్తి శ్రీహరి సమారాధనవలనం బడ
 సితి. గాని జగన్మాతవగుట నట్లాచరింపడలంపను భవదీయ శాపం
 బున రాక్షసుడవైపుట్టియు హరిపదారాధనంబున ముక్తింగాంతునని
 పల్కి యోగాగ్నియం దుమికి-మృశింగని త్వష్టయను మునీంసు
 డాచరించు యోగాగ్నియందు వృత్రుండున రాక్షసా కారంబున
 జనించి—

సీ! యొకపరిపాపాణ నికరంబుచేబూని దేవలోకముమీద కివిరివిసరు
 నొకపరిమునివాస ములునుగ్గునూచంబు గావించినేలలో గల్పివైచు
 నొకపరియాగంబు లున్మాలనముజేసి యగ్నికుండంబుల నార్పివైచు
 నొకపరినిర్జర ప్రకరంబుహింసించి సురలోకమంతయు చూరగొనును

యిట్లు వృత్రాసురుండు బాధించుచుండ
 నిందుడడలుచు సురలోక మెడలిపద్మ
 గర్భశంకరులను మ్రొక్కి గావుమనుచు
 ప్రార్థన మొనర్ప వారలు పల్కిరిటులు॥

మంజ—వృత్రాసురు మ్రొందింపగల్గు! నవ్విధమెరుంగరాదు
 ధాతీధవుడగు విష్ణునికడకిక! దరలుడు మనపనిగాదు.

వచ॥ అని విష్ణులోకంబున కేగి వృత్తానురూపము జూచుచు మునితంబు లెరి
గింప నన్వేషమాని యిందు సకలముయొ॥

చం॥ జలజభవాన్వనాయమున జన్మమునంది సమస్తభోగ భం
గులు నిరసించి పెద్దపము ఘోరవనాంతమునం దధీచి నా
విలసిత నాముఠొక్కడు తపించెడు నాతనివెన్నుపూస వీ
విలునకుదార్చి బాణగతి వేసినవృత్తి డడంగువాసవా॥

వచ॥ బ్రహ్మహత్యా పాతకంబునకై వెనుకాడిన వృత్తానురూపము వేరొ
కంట హతుండుగాడు నాకు పరమభక్తుడు దధీచియు నట్టివాడే
భక్తుడు భక్తునివల్లనే నతనిపలయు నెట్లైన నినుము నినుమువల్లనే
భేదింపబడునని యంతర్ధానుజ్ఞన నిందు॥

రా.వృత్తి—పాదము.

ప॥ ఏమిసేతునాదధీచి॥ నెట్లుచింపువాడని నే॥ నేమి॥

అ॥ యీమహా వృత్తానురూపము॥ కిషితప్పక నెరవులేది॥ కేమి॥

1 కులమునవిప్పుడు ఘను॥ దుజ్జ్వలతపశ్చక్తియుతుడు
జలజాతుని భక్తుడెట్లు॥ చంపుదుగతి వేరులేది॥ కేమి॥

గీ॥ పాపమునకుజంకి వాని చంపకయున్న
వృత్తిజ్ఞులచచ్చు పృథ్విజనులు
సుఖమునందులు చూడగాద్వంద్వ సు
కటముదోచెనాకు గతియి కేమి॥

వచ॥ అని విచారించి వేరొందుమార్గంబులేమి-ధధీచిమానిందరిసి పాంజ
లియై, దేవా! తిమవలన ముల్లోకంబులు సుఖంపగల తరుణం బరుదెం
చినదన నతండు మహేంద్రా ముల్లోకంబుల కధిపతివగు నీవర్తివై
వచ్చిన కొదువేమి—

గీ॥ కోరుమెద్దానివాంఛించి చేరితిటకు
నాగ నిందుగ వృత్తానురూపము
తనకువిష్ణుం డెరుంగ జేసినవిధంబు
తానరుగుదెంచు విధము నాతనికిదెల్పె॥

వచ॥ మందిరి లోకోత్తరార్థమై కీర్తించువదైయ తెంతపుణ్యప్రదంబు.

మంజ—నన్ను జూపి నీకరవాలందు నావెన్నెముకంగొంచు

నన్నీచుచి దేవదాస్యలోకముల నన్నిట్టివైముడిగంచు!

గీ॥ అనిన వాస్తవ్యుడలంకి యనఘతావ

త్తేన నేవనైములతగు గానియెల్లు

సైమృత్యవధియింపజెల్లుచు చితిముగిల్లు

నేమడియ వాచాలూ క్షేమమునకు

వచ॥ అని వెచ్చిను దక్షిణి యిందాగ్రి సేవు నన్ను వధింపనోపవేని నేనిదే

యోగమార్గంబున నాహానిచాయువులం గైవల్యంబునకు చేర్చెద.

సీకు వలసిన యద్రానింగొనుచుని యట్లుగావించిన-

మ॥ సురనాథుడు దక్షిణి వెన్నెముక నచ్చొగొంచు వృత్తు మహే

ధరనాదృశ్య శరీరునంగరము నందాహ్లాంబు నద్దానిచే

సురగంధర్వ మునీంద్ర సింధులు మహోత్సుక్త్యత్సుక్తై చూడగా

దరిగెదైనవ పీఠశీర్షము మహాత్మా పాండువంశాగ్రణీ॥

గీ॥ ఇట్లు వృత్తానుయవధింప హేతువైన

నాదక్షిణి మునిశ్రేష్ఠు నంతమునను

బ్రహ్మహత్యాఘ మిందుని పట్టిచెప్ప

రానివిధుల గలంచెను పూనిచలము॥

మంజ—పాపముతోలగెడు వరకీర్తిరర । పాలనకుందగడనుచు

వేపలికిరి గురుడాదివెద్దలును । వృత్తానురదమనునకు-

వచ॥ అంత నిందుడు పరితాపంబున నెందోచనియె, నిక ముల్లోకాధి

పత్యం బాచరింపందగు వాడెవ్వడని విచారించి-

గీ॥ యజ్ఞములునూరుచేసిన యనఘుడెవ్వ

డైన సురనాథుగా నుంట కరయవలయు

ననుచుఘ్నోకముల నారదుని పనిచిన

యతడెరిగివచ్చి వారలకనియె నిటులు॥

వచ॥ మానవలోకంబున హస్తినాపురంబేలు చంద్రవంశ వర్ణనండుగు
నహుషుండొక్కరుండ సకల సద్గుణాకరుడు చతుర్వేద పఠితండు
మట్టాస్త్రవిమర్శకుండు ధూతపాయాపకుండు తొంబవత్సరజన్మము
లాచరించినవాడు అతడొక్కడే ముల్లోకంబులనిద్రపదకీనస్తుండెను.
మంజ—కొరతవడిన యొక జన్మపుఫలము గూడయాతనికొసంగి

సురపతిజేయుద మనుచునిర్జరులు జూచివానికడకరిగి॥

వచ॥ స్వర్గంబునకుజేర్చి తత్ఫలంబునొసంగి చిరంత చింతామః రత్నపీఠం
బును జేర్చుటకు సత్తులు బంగారుకల్లకించెచ్చి యతని నందునిచి
మోయుచుండ నహుషుండు-

చ॥ సురపతివైతి నావ్రతీధ మావెడినంచు దలంచి కీరమం
దిరమును సత్వరండుయ నెంచునుమల సర్వసర్వయం
చరచు చగస్త్రహానిగని యాగడిమొప్పగ దండనం బొన
ర్పరుడను యమ్మృతీశుడు నృపాలశిపిచెను సర్వహపుగా॥

వచ॥ నహుషుండు వెరచి యతనిపాదంబులంబడి ప్రార్థింప నాశాపం
బమోఘంబు అయిన నిచుక కరుణజనించినది నీవొక సర్పాకారం
బున హిమాలయప్రాంతంబున చరించుచుండుము. యీద్వాపర యు
గాంతకాలంబున పాండురాజునందనులు దాయాదద్వేష ఫలితంబుగా
పండ్రొడుసంసత్సరంబులు వనవాసంబొచరించుట కందరు డేర ధర్మజ
దర్శన సుభాషణమాత్రంబున నీశాపంబు దీరున నతం డట్లనయై వన
వాసకాలంబున మీభీమసేనుంబట్టుకొన ధర్మజుండుతనిశాపంబుదీర్చె
నంత బృహస్పతి యింద్రునిపాపంబును నాల్గుభాగంబులు గావించి
యొకటి నీటియందును, వేరొకటి వృక్షంబులయందును, మరొకటి
యగ్నియందును, యింకొకటి స్త్రీలయందునునిచ్చె. తత్ఫలంబుగా నీటికి
నాచును, వృక్షంబులకు బుకయును, అగ్నికి నివురును, స్త్రీలకుబుతు
మణి యగుటయు గలిగె. నంత పాపవిమోచనంబై మహిమంబు
ముల్లోకాధిపతియయ్యె. నిది శ్రీమహాభాగవతంబునపష్టస్కంధము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీనివాస—కృష్ణానందము.

శ్రీనివాసపరబ్రహ్మచేనముః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) సప్తమ స్కంధము

—:0.—

రి. పృథ్వాద చరిత్రము.

వచ! మున్ను హరిమందిర ద్వారపాలకులగు జనువిజయులు సనకసనంద
నామ లొసంగిన శాపంబు కతంబున దితిగర్భంబున హిరణ్య కశ్యప
హిరణ్యాక్షులై జనించిరిగదా- అందున చిరుతవాడగు హిరణ్య
క్షుని శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపంబున వధించెనని పరీక్షి దూభా
లా వింటివిగదా. అతని యగ్రజుండగు కనక కశ్యపుని శ్రీహరి నర
సింహవతారంబున వధించెన - పరీక్షన్మహారాజు శుకయోగికి
యిట్లనియె—

మంజ—యేవిధమున నా కనకకశ్యపుని హింసించెను యాన్యహరి
దేవానామది కౌతూహలమయె దీనిదెబ్బుజడవారి.

తే! గీ॥ అనుడు శుకమాని వినుమిక నల్లెయనుచు
హరినిప్రార్థించి వ్యాసుని నాత్మదలచి
పాండువంశాగ్రణికి నిట్లు పల్కె-కనక
కశ్యపుడు సోదరుని చావుకైగడుసరి॥

వచ! సభారంగంబుసాచ్చి మంత్రులంగాంచి యిట్లనియె॥

కన్నడదర్శనము—తిప్పట.

ప॥ వింటిరే మంత్రాలారా! వింటి!

అ॥ తుంటరియా పిరికిపంద । తోయజాక్షుకొనరిచినపని । వింటి॥

1 నాతమ్మనకోడి పంది । భాతీనుపల వైసచ్చుచు
పాతకుండు మోసంబున । పసిమాచ్చెనంట మీరు! వింటి॥

2 నాదుబలు బెరుగజేయ । మాధిపుడు క్రొవ్వపచెన
సాధించెనబాధించెన । చుడతనము చవిచూపెన! వింటి॥

మ॥ జలహతాక్షుని చంపకున్నది మీసంబా విధింగూర్చి కా
నలలో ఘోతపంబొనర్చి వరముకొనెకొంచు నేతెతు మీ
రలు నారాజ్య రమన్విరోధులకు చేరక సేనున్న య
ట్టులె పాలింపుడు మత్సరీమణిని చూచుండెల్ల సౌఖ్యంబులక॥

తే॥ గీ॥ అనుచుమంతుల నియమించి యడవిజొచ్చి

యొకట నాహారపానము లుడిగితివ్వి

శాంఘి యంగుష్ఠమునైల యందుమోపి

యూర్ధ్వకాయంబునై తిపంబుండెనధిప॥

మంజ—ఇట్లుకనక కశ్యపుడు తపంబున కేగినవిధమెరిగి

గట్లవైరి తనపగనాధిపగ గడగిసేవతో బరగి.

వచ॥ అనురాలయంబు సమీపించి భీకర కడనంబున కనకకశ్యపు మం
త్రులంగాంచి నుగ్గాడి సురలచే లగ్గలబట్టించి నగరంబు న్వాధీనపర
చుకొని పరమపతివ్రతయు నిండుగర్భిణియు పతి విరహితా కుల
మానసయు నగు లీలావతీదేవి యంతిపురంబు వ్గడన-

కం॥ ఆలీలావతినిద్దుర । లోలతనుండంగమూడు లోకంబుల వే

పాలించునిమ్మడామెను॥ కేలంగొని యెత్తించనియెక్కపణుడగుచుక॥

మంజ—పాపభయంబది దలగిస్వర్గమునకై పోవగనడుదారిక

ఆపెమేలుకని తనయవస్తగని యనెనిట్లు బలారిక॥

కోసలము—రూపకం.

ప॥ వేలనన్నుబట్టివో॥ యిందుడా నీకేమిఘనము॥ యేల॥

అ॥ గోలను గర్భిణినిసతిని॥ క్రూరత్వము జూపగనిటు॥ లేల॥

మి. హితమునందుండితి. కొంపోవు తెనుకధర్మమె
నాల్కింపుము పుత్రోకకతి. వదలుమునీ దయజూపుము || యే||

2 యాకధి కెరిగిననాపతి. హిరణ్యకశిపు డపుడె
నాకము కుభింపజెను. నాకెంబు గావించెను

మి. లోకంబులుగాచింపజె. పాకాక్రియంతపనికి
సేకెదుకు బూచనమ్ము. నిలయంబునచేర్చుముదయ. నేల||

తే. గీ. అనగచిందుగ్గుడు ముదరీ యతడుమమ్ము
జెట్టెకట్టి కట్టుంబులీ విధివిధిర్చు
కొంటి మీపురికొల్పి నిన్గొంటివిడచు
తలపుగలుగదు రమ్మ మన్నిలయమునకు—

మి. అనుచున్నందుగ్గుడు జెట్టెకట్టెడ కరంబుదూనిలాగంగ న
వ్వనితారత్నము వేదనాభరము కోపావేశముంగూడ నె
ట్టనదూషింపుచు పేరెలుంగున కృపాలంకార ప్రాణేశ రా
వె ననుంజ్రోవవె వీనిమండగముల స్వీక్షించి శిక్షింపవే||

వచ|| అని వాపోవుచుండ త్రిలోక గమనుడగు నారదర్శి వారిని
సమీపించి-

మహర్షాంగి—చతురశ్శ్రీతి

ప|| కూడదిట్టలోకకాగ్రి. నీవేడ సతులబట్టులేడ చాల్చాల్|| కూడ||

అ|| చూడగర్భవతి యీతలోదరి. వీడుపాపభయములేదెనీకిక|| కూ||

1 మూడులోకములు యేలుదంటవిటు. మోహపాశబద్ధత వర్తించిన
కీడునెందవే ధర్మమేది యీ. కీల్లంటిని విడు నావచనమువిని || కూడ||

వచ|| అనిన యింద్రుండిట్లనియె-

చ|| మునివర యీసుధాధరిని మోహమునం జెరబట్టలేదు యీ
వనిత మోహాదరంబున ధృవంబుగవెల్లు హిరణ్య కశ్యపుం
డను దనుకెసునాత్మజుడు సర్వలివాడు జనించుదాక పా
వనియగు నీతలోదరిని బంధితగా నొనరింతువంటిదే||

వచః॥ ఆవల నాకుమారునివధించి యీయమము విడితునన మహేంద్రా
యీయమ గర్భస్తుండగు బాలునే చంప నెంచితివా. ఆతండు - “

సీ॥ సకలభూతంబులనొకభంగితనవోలె సమహితంబగుజ్ఞేమ జరుపువాడు
పెద్దలగాంచిన వినయంబునూడాసి శుశ్రూషులనుజేయు చుండువాడు
పరికాంతలంగన్న భావంబుతోమాత్రు రూపంబుగాభక్తి జూపువాడు
అర్థులగనుగొన్న నభిజ్ఞేయపుత్రుల గతివారికొక్కలు గడపువాడు
సోదరులభంగి సఖులను చూచువాడు
మావసంబున హరిభక్తి నూనువాడు
సకలసద్గుణజాలముల వికసితముగ
నలరయశేమందు గలడు ప్రహ్లాదశత్రుగ॥

మంజు—ఆతనికతమున కనకకన్యపుడు నాతుడగు వివినిక్కుంబు
యీతల్లినివిడుచుచిన కెచ్చిపతి యిటులనె గసియనుమానంబు॥

వచః॥ అయ్యూ కుమారునకతంబున ముల్లోకవిజయుండును, విధాత వరం
బుల గెననున్న వాడును, నగు హిరణ్యకశ్యపు డంతరించునే యిట్టి
కట్టుకధ లెందైనగలవే యన నారదుండ్లిట్లనియె॥

తే॥ గీ॥ ఇతడు వారిభక్తుజాతవి కిషిరుచింప
దుడుగుమంచ నివారించునొప్పకున్న
ప్రారహింసలపాజ్ఞేయు కుధరభరుడు
భక్తునింగాన నాతిని ముక్తిపరచు॥

వచః॥ అనియెగించిన యింద్రుండు లీలావత్స్విడి. సురలోకంబున కరిగె
నంత నారకుండు లీలావతిం దన పర్ణశాలకుం గొనిచని యామెచే
నారాయణ కథాసుధారసంబు గోల్పించుచు-

వహోజు—త్రిశ్రగి.

ప॥ హరిచరితము । పరమపావనము॥ శ్రీహరి॥

అ॥ దురితాటవి భీకరకుతారము ॥ హరి॥

1. జననమరణ దారుణహరణము మా
ననీయమగు మహిమాస్పదము॥ హరి॥

శే॥ గీ॥ అనుచునాదిభక్తి బోధింప నామెనిమర
లోన మున్గినయుపకంబు లోననున్న
బాలకుడువిని హరిభక్తి పరుడునగుచు
యొక్క సుభముహూర్తమున నుద్భవించె.

వచ॥ నారదక్షిణే హతకర్మాది కంబులుచీర్చి ప్రహ్లాదుండను నామ
ముందె నతడెట్టివాడన-

చ॥ నిలచిన కూరుచుండినను నిర్దురనందిన భుక్తవేశలక
జలములుగోలుచున్న నటనంబొనరించిన పాడుచున్న నా
జలజఫపున్నదిన్నిలిపి సంస్తవముం బొనరించుగాని దా
వెలదకు క్రీడలస్థులుప విజ్ఞతనెంత పవిత్రమూర్తియో॥

వచ॥ యిచ్చింభున లీలానతి ప్రహ్లాదులు నారదాశ్రమవాసంబు గావిం
పుచుండ నట హిరణ్యకశ్యపుండు హిరణ్యగర్భుండుగూర్చి తపం బాచ
రిపుచుండగా-

మంజ—చిరకాలంబుగఁగింప మెచ్చి సురజ్యేష్ఠుండటకరుడెంచి
యూరుతప మొనరుచు కనకకశ్యపుని యొప్పుమీరగా గాంచి॥

మ॥ అరచే దానవనాథ సీతపము నత్యాశ్చర్యముం గొల్పె నీ
కరణిక్ మున్నెవరున్నోనర్పరు విరాగంపార దేహంబునం
దిరుగన్నట్టలు బెట్టె సర్పములకెంతే న్వాసయోగ్యంబుగా
కరుణ నైచ్చితి కోరిక నైలుపు మింక లెమ్మా నన్జూడుమా॥

వచ॥ అని మంత్రోదకంబులు పోషించిన కనకకశ్యపుండు తెలివంది
లేచి హిరణ్యగర్భునకు నమస్కరించి-

శేవార—రూపకం.

ప॥ కరుణింపుము కమలాసన । శరణార్థిని నమ్మియుంటి॥ కరు॥

ల॥ నిరతమునీ నామస్మరిణ । మరువను జీవితముదనుక॥ కరు॥

మ॥ దురితంబుల సైరింపుము । వర మొసగం దలచితేని

మరణం బొడవనిరీతిని । మన్నింపుము దయనింపుము॥ కరు॥

2 సురలచేతనైన కిన్నరులచేతనైన

నరగుణుడో రగభేదర నాభిపులచేతనైన

మి॥ హరికరి భల్లుక వ్యాఘ్రుం బాసిమృగామలచేత

మౌనస్త్రిస్త్రుంబుల కరివాలంబున మరుశింపమి॥ కరు॥

శీ॥ గాలివలన వహ్నివలన॥ ఘనపిడుగుల వర్షమునను

లేలైనను పగలైనను॥ పృథివీనైన నభమునైన

మి॥ నాలోగిటనైనను బయటన్నైనను చీకటిని

వీలగుతేజుబున మృత్యుయేలేనట॥ నరమిమ్మిక్క॥ కరు॥

తే॥ గీ॥ అనుచుగోరు హిరణ్య కశ్యపునకనియె

దనుజనాయక తొల్లి యేరుచులునిట్టి

ఘోరతపమున మెప్పించి శోధింపి

వరములను సరినిత్తు నిధిక్తికరించు॥

వచ॥ వరగర్వంబున కన్నుగానక సంచరింపక న్యాయమార్గాను గామివై
వర్తింపునుని విరించి యంతర్మత్తుడుయ్యె. నంత హిరణ్యకశ్యపుండు
నిజపురంబుచేరి మంత్రులవలన దేవేంద్రుడొచ్చిచరించిన యకార్యం
బాలించి-

మ॥ భళిరాయెంతటి ఘోరకార్యమును యాపాకారిగావించె ను

దృబదర్పంబులు జ్ఞప్తిలేవె బ్రదుకన్వాంఛింపజే లెండు య

త్తులు నన్యత్పుటుశాతఖడ్గమున దుగ్గింతున్నెడే ముల్లోకముల్ :

ఏలనత్సౌర్య పరాక్రమకృమమునక వేచాలనంజేసెదక॥

వచ॥ లెండని మంత్రుల నేనలంగొని సురపురంబుపై దాడివెడలిన॥

సీ॥ యింద్రునిబలమెల్ల సంద్రవాసంబందె వీతిహూత్రుండోడి భీతిబారె

సంయమిసీశుండుశరణొనచ్చితిలంగె వరుణుండుజలమున పాశముంచె

పవనుండుమూలంబుడిపారిపోయెను యథేశుబలముయలక్ష్మ్యమయ్యె

యీశానుడేమియు నెరుగకగిరిదాగె గంధర్వులవనిపై గానరారు

మునులు మోరవనంబులం దునికిగనిరి

మానవంతులు బ్రదుకును మానవలనె

కవితాశ్రవణం విశేషమితి మనునవలన
సజ్జనులు మట్టమొక్కటే జాడగనిరి.

వచః శ్రవణం సకల జగత్సేవీయ మానవిజయుండై నిజ నగరంబున కరుచెం
చిన హిరణ్యకశ్యపుని దరికి నారదమహర్షి సుతయుక్త లీలావతిం
గొనివచ్చి—

గీ॥ దరుజవర్యసిప్ర తపమునైతే పోవ
దివిజనాధుడు తనదేవిబల్లి
గొంచుబోవనుడ గాంచివానిబారి
నుండిగాచినాడు దండనుంచి॥

మంజ—పాలింపగ నీలీలావతి యీబాలకునొక్కని గనియెన్
యేలుకొనుము సీనాన్వీచుని సుతు నెత్తుకొనుమింక ననియెన్॥

వచ॥ హిరణ్యకశ్యపుండు నారదునకు నమస్కరించి యుచిత సత్కారం
బుల దన్నిన సంతసించి యమ్మునియరిగె. నంత దానవేంద్రుండు బా
లుని యెత్తి ముద్దాడి-

మోహన—తిక్కగతి.

ప॥ కన్నతండ్రియిక చదువుకోరినా॥ కన్న॥

అ॥ పున్నమనరకంబును బోగొట్టెడు॥ కన్న॥

1. గురుపదసేవా దికముసల్పుచు

సరవిశాస్త్ర కావ్యార్థంబులదగ॥ కన్న॥

మ॥ ననుగన్నయ్య యటంచు శుక్రసుతు చండామార్కులంజీరి భ
క్తినిబూజించి కృపసన్నదీచు సుతుపుణ్యింగల్లు శాస్త్రార్థ వే
డునోనర్పండని యప్పగింప నతడెంతో సంతసంబంది బా
లుని కేలంది జనెన్ని కేతనము కారూఢి ధనాకాంక్షియై॥

వచ॥ ఇట్లు ప్రహ్లాదుని గొనిచని శాస్త్రపురాణాది వ్రాతంబు తెరింగింపు
చుండ నతండు సర్వము నెరింగి యన్నిట నామృతండుని చెప్పంబడు పర
మాత్మయును ద్విగుణీకృత భక్తి యన్వితహృదయుండై యుండెనంత
కొంతకాలంబు గడింప-

గీ॥ దనుజపశుగురుపుత్రులు తనయులేను
చదువనోనరించి కోవాని చదవరితన
మేము యెరుగంగనోది నాక్రమరాశి
తనయదెమ్మని యెకిసేనకునికి దెల్పు॥

వచ॥ నతుండరిగి చండామార్కుల సహితంబుగా బాలునిగొనిరాగ దను
జేశుం డెదురుచని కుమారు నెత్తుకొని ముద్దాడి అంకతలంబున నిల్చి
యిట్లునె.

ఉ॥ విద్యలనేర్చుకోసరిగి పెక్కుదినంబులు నెల్లె గురువ లే
హృన్యపురాణశాస్త్రములు నన్నిటిదెల్పెరో వానియందుమేల్
పద్యమొకండువాకొనుచు భావమువెల్లడి చేయుచున్నచో
నేద్యుగాగ త్వత్ప్రధత విద్యనెంపద పెక్కులేటికి॥

వచ॥ అనిని ప్రహ్లాదంబిట్లునె.

విలాపి—హాళం.

ప॥ చదివించిరి ననుగురువులు॥ చదివితీ ధర్మాభినెల్ల॥ చది॥

అ॥ యెదబో శ్రీహరినామా॥ మృతమేఘమునినమ్మితి॥ చది॥

మి॥ సుదతులు ధనభోగంబులు॥ మదినమ్మి నభోగతిబడి
పదరుట శ్రేయమె శ్రీహరి పాదంబులె గతిగానను॥ చది॥

2 సంసారమునిస్సారము॥ శాస్త్రంబులు మచిచెరచును
హింసాకర మీదేహము॥ ధ్వంసంబగు శౌర్యముగన

మి॥ హంసగనుచు జనకునిమది॥ యందునమ్మి కొల్చినముని
హంసలగని హరిదలంచి॥ యధికమోక్షముంగొనుమని॥ చది॥

గీ॥ అనుచువచ్చియును ప్రిహ్లాదు నంకతలము
నుండి బడద్రొబ్బి యీబుద్ధి నొండుగూర్చి
వట్టిదెవ్వరు నీచుడా హరినిగొలిచి
నాకు కోపంబుగల్పింప బోకుమెప్పుడు॥

సీ॥ అబ్జాక్షుగవలేని యక్షేద్యమంబేల హరికడకరుగని యంఘ్రిలేల
నభవుపూజింపని హస్తంబు లవియేల శ్రీహరిందలచని చిత్తమేల

విష్ణునాల్లింకడ నీరుతోనెల నైకుండువాడని పల్కులేల
 శ్రీధనుమొక్కని కిదిమగలుగేల శ్రీశురుతింపని జీవమేల
 కనులనాధుడు నిలువని గ్రామమేల
 వేదవంశతు నెరుగని విద్యయేల
 దానరథచేరుమనట్టి తండ్రియేల
 కరధనయనువిద్యోని గురువదేల

వచ! అని వచియించిన కడకకశ్యపుండు సకోశముడై గురువులంగని—

ఉ! విద్యలనేర్చి బాలుర వివేకులజేయుదుమను వమ్మిసం
 పద్విధపంబులన్నెనగి పాపలనప్పున సేయఁజ్లుగ
 రోవ్విద్యను మెల్ల వెల్విడగ భూసురవంశ వినాశకుండవై
 పౌష్యపురాణముల్విడి నికృష్టాని విష్ణు నుతింపనేర్తుదే!

వచ! అనిన చండామూర్కుల్లినిది—

కాంక్షి—కూడకం.

ప! తప్పలేదుమావలన! దైత్యనాథ యుయింపుము! తప్ప!
 అ! చెప్పమునీ తనయునకిటు! శ్రీవివాసుని గొల్వించుచు! తప్ప!

1 మిత్రులము పురోహితులము! పాత్రులము భార్యపులము
 శత్రులమేయుటసేయగ! సర్విదా సీసేవకులము! తప్ప!

గీ! మరలగొనిచని బాలకు మంచిబుచ్చి
 శాలిగావించి యెత్తుము చువపుమొయిని
 యిట్లుమినుగోర తనినమ్మనట్లుచెప్పి
 పాతశాలకుగొనిచని బాలుగాంచి!

మంజ—మాచెప్పినయటు లుచ్చరింపకను! మాధవుచెప్పెదవె
 నీచదువంతయు నెందరిగెను మము! నిందింపగచేయుదువె.

వచ! అని దండించి కొన్ని తెరంగుల బోధించిరి. వారు లేనపుడు ప్రహ్లాదుండు బాలురింజేర్చుకొని అన్నలారా! అస్తిరంబగు నీ శరీరభ్రాంతి
 వదలి నిక్క చుధక్తి రమాధవు భజించుటే జన్మతారకంబుగాని మన
 గురువు లుదరిపోషణానక్తి దావవాధీశునకు లోబడి చెడుబోధగా

విందెను. నాచెళ్లన దాల్చిపుడు- మనకు తలదలద్రాడు లెందరో
యీవరకు గతించిరి. మన మెన్నిజన్మము లెత్తితీమో యిక నెన్ని
యెత్తవలయునో, సంసారసాగరంబున దరింగానక పుట్టుచు గిట్టుచుం
డుటేకాని పరమాత్మకు భజించి తరించి పునర్జన్మ రహిత నాలోక్యం
బందుట సులభంబైనను గ్రహింపజాలక మూఢభావంబున చరింప
నేల. శ్రీరమాక్షిశుభిజించి కడతేరుడ మని నానిదోక్షమాన్గంబున
నానల నందర భక్తిరతులుగావించి వారితోగలసి సంతోషన నర్త
నానకం బాచరింపుచుండ గురువులరుదెంచి విభాగితులై దంకించి
యిక నీతినిమార్గంబరికట్ట నావలనగావని ప్రహ్లాదుని గొనిచని హేమ
కశ్యపుంజూచి-

మంజ-అసురవృద్ధి బాంబుండుర కితిషీ. హరిధ క్షినిజోధించి

పసకులగావించె నీవెల్పులో । పలువిధములసాధించి

2 హరిధ క్షిని విడనాడచేయుమా । కలవిగాదనుచు నతడు

యరిగిన కనకకశ్యపుండు కడు కోరి ధాక్షిణ్యగుచు దుగ్ధముడు ।

ప్రతి-చతుశ్శీతి.

ప॥ అద్దిర నాయెకుటను నాహరి । దలచెదవా తులువ॥ అద్ది॥

అ॥ బుద్ధిలేద యాపారుబోతు । వినుతుడానీకు॥ అద్ది॥

1 పందిరూపమూనినాను । భాగితజంపునతడా ఖలు

డెందుజేర నేవెదకిన । నెంద్రైవంగానరాను॥ అద్ది॥

2 అతనిదలచెదేనినిన్ను । హతు మొనరించెదజూడుము

సుతుడనిదయజూడవతడు । చోరుడు కూరుడు దూరుడు॥ అద్ది॥

వచ॥ అనిన ప్రహ్లాదుం డాతనికిట్లునియె. జవకా హరిని నిందింప దగునా-

నీ॥ అతనిపాదమెసుమా పతితపాపనదివ్య జననుతగాతమీ జన్మభూమి

అతనివక్షమెసుమా శతదివాకరదీప్తి రాజిలు శ్రీవత్సరంజితంబు

అతనిబాణమెసుమా దిశిజమ హేమాన్నత పరవ్రతఖండన వజ్రతుల్య

మతనిహస్తమెసుమా క్షీతిసర్వదీన రక్షాదిక్ష దివ్యదీక్షాకరంబు

గీ॥ కరము లురమును శరముసింగంబుమాడ్కి నాభికిం క్రొవ్విభాగంబునరుని
నోలి - యలరి నరసింహరూపున యవతరించె । నా శ్రిత పరాయ
ణుండు భక్తానరుండు

గీ॥ చాక్షుశైలకు బ్రహ్మాండమోసరిల్లి చంప్తభగవద్ ప్రికి దనుజనాథు
నేత్రములు యంధతంగన నిలిచియొడిసి । పట్టెనరసింహు డాదితి
వట్టెననఘు.

మ॥ నరసింహుం డెసుకేమి విం చొడలపై నం దాచ్చి నక్షంబు భీ
కర లీలన్ముఖముగలింజొనిపి న్రక్కల్ చేశి హింసించి రా
దొరనావేశత శాంతింబ మెసుకేంద్రాదుల్ మహాభీతిని
దిర నుదాసి పతికరుడాకలితు శాంతిపంగ జేయంగడె॥

పచ॥ అని పంపిచ రమాదేవియగుచెంచి నరసింహమూర్తినింగాంచి -

సీ॥ ప్రళయప్రభాకరుపగిలినున్నదిగాని పూర్ణచంద్రుహసించుమోముగాదు
జ్వలనుధీతులునావెలయుచున్నవిగాని చూపుప్రసన్నభాసురముగాదు
భయదరాద్రావేశ పుతగన్వసుగాని కరుణారసస్ఫూర్తి గానరాదు
భీరుడంప్తాయుతాభీల వక్త్రముగాని చిరునవ్వుయించుక నరయరాదు
ఇట్టిహాపముమున్నెన్న దేవివిన్నయదియుకన్నులజూచినయదియుగాదు
యిపుడుడగ్గరజాల శాంతించువెనుక । నత్తుననిభార్గవదేవి రత్తనరిగె॥

పచ॥ అంత కమలాసన, కుద్ర, దేవేశ, ఋషి, పితృదేవత, సిద్ధ, సాధ్య
విద్యాధర భుజంగ మనుగంధర్వ చారణయక్షకిన్నరకింపురుషవైతాళి
కాదులు నరహరింప్రార్థించి నిరాశులైన ప్రహ్లాదుం డమ్మరారింగని -

గీ॥ భీష్మాకార నరహరి భీమరూప । మునకు భయపడువాడనే వినుము
ఘోర । మాయమయమగుసంసార మహిమకేచు । జడియుదే గాని
నీవింక శాంతిగనుము॥

పచ॥ అంత శ్రీహరిప్రసన్నుండై ప్రహ్లాదునకు వరంబులనొసంగి అంతర్ధా
నుండయ్యెనని పరీక్షిద్బూపాలునకు శుకయోగీంద్రు డెరిగించిన నిది
శ్రీమహాభాగవతంబునకు రత్నప్రాయంబగు సప్తమస్కంధము.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీ మత్—అష్టావస్తా.

శ్రీ గురువర బ్రహ్మకేశవము.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) అష్టమ స్కంధము

—:౦.—

౧. మోహసినిహసము.

గీ॥ ధరణీవాధవిను చుధారాశ్చనో చాక
పర్వతంబుశ్చౌగ భాగ త్రీతయ
మగుచుజనరుచివ్యమగు నెలయేరుల
కిన్నరాళినిలయ మన్నగంబు॥

వచ॥ మెడియు నమ్మహీధరంబు మాతులుంగ లవంగలుంగ చూతకేతకీ
మందార భల్లత కామ్రాతక సరళపనస బదరీవకుళ మందారజంబీర
వంజుల కుండకురువ కికురంబక కోవిదార నాచికేళ ఖిష్టార జంబు
మొదలగు నానావిధ వృక్షసమూహ సంయుతంబును తుహినకర
కాంత వజ్రవైషార్య నీలగోమేధిక పుష్పరాగ మనోహర కనక
కలధౌత శిఖరంబును గంధగజగవ్యు గంజభేరుండ ఖడ్గకంఠీరవ శర
భశార్దుల శశచమర శల్యభల్లూక సారంగ వృకవరాహ మహిష
మర్కట మహిషారగ మార్జాలాది మృగసంకుల సంరంభ సంయు
తంబుచునై వెలయునదాన-

మంజ—కరిణీసంఘము నాఘండ్డె । యొకగజరాజం దలగారుకొ
వరబలసాహాయ్యులును । వనమృగవర్గంబును దగమిరుకొ

సీ॥ అగ్రశేషమునఁ తనవత్తులాపిసకల
 గజములనుగూడి సేరుతాగంధిలంచి
 నెలకైకాచారముం జేరుచున్నవాని
 గాంచి వన్యవృక్షములు కడలబారి॥

సీ॥ పులులసమూహంబు పోవలలోపలమూరె భల్లూకములు గుహాపటల

బొచ్చె

జూరియలలోదానెభూదారకోటులు అడవి నెందోపారెహరిణచయము
 మహాససుఘంధెల్లమడుపులచొరబారె గండుగిరులబాకెకపికులమ్ము
 వరభుజంగంబులువస్త్రీకములమూరె నింగికినెగిసెను నెమిళులెల్ల

భల్లూకసర్పజంతులెంతో భయంబున

గజచయంబు కొలనుగాంచి తృప్తి

చెలి కీడితాత్మలై తన్మలంబుల

మునిగి త్రావి క్రీడి పాలుపుగాంచి॥

హాటకాంబు—చతుశ్శీత॥

ప॥ జలములదిగి గజములుకడు కలకలంబు గావించెను॥ జల॥

అ॥ పలుతెరగుల తరగలుదివి । బ్రాకగభగభగమరుచును ॥జల॥

2 కడుభయంకరంబగు పూ॥ త్కారభూర రవమునధృతి

చెడి నక్రగ్రాహకోటి । చెదరి నలుగెలంకులజన॥ జల॥

సీ॥ తనకుంభకాశిన్య తకునోడియంగనా జనస్తనంబులుపైట చాటుజేర

తనయానలగ్న నిదానంబుగని యుపతీయానముద్వీనం దెలనుగోర

తనదంతరుచిగని తలిరుబోడులహాస మాముఖచంద్రుని యందజేర

తనకరంబులకాంతి గనుగొనిబాలల తోడలుమెఖలకాంతి తోడుజేర

దనరిగజరాజు కాసారమున నిరంకు

శముగ వర్తించుటంగని జలధినుండి

భాచుచుంట్టు రాహువు పగిదిన్కొక్క

మకరమతి వెగట్టె నామదగజమును॥

మంజ—తనుబట్టినమకరంబును । జంపందలచి యమ్మృదగజంబు

పెనుబలమున పదకరముల । తాడింపంగ నాజలచరంబు ।

వచ॥ పట్టినపట్టును వీడకున్న నావనచరద్వయంబు నన్యోన్యజిగ్మయత్త
చిత్తంబున హోరాహోరింబెక్కుదివంబులు పోరిన—

గీ॥ అన్న పానీయములులేమివలసిగజము । చిక్కినగమయ్యెజలచరంబుక్కు
మిగిలె । స్తనబలమున నెవ్వొక్కిన స్తన । బలమె బలమగుతన భుజ
బలములేగదు॥

వచ॥ అంతనగ్గజేంద్రుడు సొమ్మసిల్లి నీ రాటంబునకోడి తనరక్షణకుకర్త
శ్రీమన్నారాయణుడేనచితలంచి కరంబెత్తి భక్తిరసావేశంబున—

పూరిల్పాశీ—చతుర్శిగతి.

ప॥ కరుణింపరా । కనకచేలా ॥కరు॥

అ॥ పరమోదరా । స్వరూపాశ్రీహరి ॥కరు॥

1 జలచరమునకుచిక్కి । చావనుంటినినియ

తలచిబోవుమింక । ధామోధరాహరి ॥కరు॥

మ॥ బలమాసన్నగిలె తలంబులెడలె పాణినిలంబుల్ నిడూ
ర్పులుపెచ్చెన్ తనువన్నసన్నగిలె మూర్ఖద్రోకముల్ గొమ్మె బ.
ధులుసర్వుల్ చనిరొండుచోటులకు తోడ్పన్నురక్షింపుశ్రీ
లలనాధీశత్వమేవ యర్థనయితీ లక్ష్మీసమేతంబుగా॥

మంజ—అల్లవైకుంఠపురంబుననగరులొ । అతులపూవనంబునను

జలజేక్షణలక్ష్మీదేవితొ । సౌఖ్యంబు గనుచుండగను

2 కాసారంబుననుండియెచ్చు । నగ్గజపతి మొరవినుపింపక

చేసెదనాహాయంబని । హరిలేచెను జనయనుకంపక॥

అతానా—రూపకం.

ప॥ వడిచనుడెంచెను శ్రీహరి । వారణపతిగాపాడగ ॥వడి॥

అ॥ కడువడిరమచేలచెరగు । కరమునదగిలినవీడక ॥వడి॥

1 సిరికిజెప్పకచక్రము । చేతదాల్చుకురువడితప

పరివారంబునుజీరక । వైనతేయుపయి వెక్కక ॥వడి॥

2 తనమెట్లన్నియుమీ ! దరునవరోధ జనంబా

వెరుకచుపట్టిండు మీ వెను ! మెట్లన్నంబుచక్రిములురా ||వడి||

వచః! యిట్లుచెప్పి హరికాసారంబుసమీపించి గజేంద్రుని వెరువకుమని
సుదర్శనచక్రంబుం గొని—

మంజ—మకరంబును దునుమాడిగజపతిని ! మరుపుమనుచుచక్రింబు
మకరాలయమున వైచిన మొలచిని ! మగ్గిందించెనునిర్వక్రింబు||

కం! నీ రాటంబదివాతమెయారాటంబుడిగిహూహు యనుగంధర్వా
కారంబుననదివెలుపడి శ్రీరమణీనాథుబాగడి చేరెనుదివిక్రి||

వచః! గజపతియును యింద్రోద్యున్న నామ భూపాలుండై విష్ణునిం బాగ్రి
ర్థించి నెలవదిద్రవిశదేశంబునకరిగె. హరిలక్ష్మీసహితుండై గరుడ
వాహనంబుధిష్ఠించి వైకుంఠంబునకరిగెనన పరీక్షిత్తుహారాజు శుకునిం
బాచి ఆమహారాజేశతంబున గజహూపంబుండె. ననశుకుండిట్లనియె—

మ! ధరణీనాథకీనం దలంతెమును యింద్రోద్యున్న భూపాలుడీ
శ్వరునఃఖ్యోద్వయ దత్తచిత్తమున కశ్వద్యోగ సంయుక్తి మా
సరితిన్నుండనగస్త్యుడయ్యెడకురా నాతండులేవండటం
చురుడాయుత్తత శాపమిచ్చెనృపునికా శుంభద్గజాపానటుల్||

వచః! అశాపంబీహరి దర్శనస్పర్శనంబునదీరె. నదిగాక సముద్రోమధవం
బున శ్రీహరిగావించినలీల లవంతంబులన నవియొరింగించుడన వ్యా
సాత్మజుండిట్లనియె—

పీ! వాసప్రకడకుదూర్వాసుడొక్కపుడేగు మంజులపుష్పదామంబౌసంగె
నద్దానినై రావతాగ్రీకుంభ స్థలి నుంచగానడిదాని దృంచివైచె
మునికోపియైయిట్లునియెస్వర్లోక సంపదలుబునిధియూదుబడునటంచు
నదికతంబుగలోక మైశ్వర్యములబాసి కాటకంబునగడుగాసిలగని

దితీజులమరావతింబట్టి గతివిహీను

లగుచువిగదాదులారమా మగనిచేరి

విన్నప మొనర్ప ధీరాబ్ధివివిధగతుల

తరువసంపతకూడు నిర్దరులకనియె||

మంజ—సురలందరు తన్మథహో! పాయము మురవిసోధివలన

నెరిగిదితిజలనుడాసి! వైరమదిమరచి మైత్రికలన!

వచ॥ మంచిగావించుకొని యందరుంగలసి మందరాచలంబతియత్నంబున
పెకలించి తెచ్చి ఓరాభ్యయంబుననిచి వాసుకినింబట్టి రజ్జువుగానమర్చి
ఓషధులుపెక్కింపిండునైచి సర్పశిరంబు దనుజులును, పుష్కంబు
నమరులునుబట్టి, బలంబమర, కుడియెడమల, యెడమకుడికిందిప్పు
చుండ శేషుండుబాధభరింపుజాలక తోకలాగి కొన దేవతలచేతులు
జార మందరగిరిబుడుగున జలంబులన్మనింగె. నంత దేవాసుకులు
వెలవెలంబోయి చేయువదిలేకమురారించిబాంధ్వింప నతండు కూర్మా
కృతించాల్చి మంధరంబు పుష్పపైధరించినైకిలేపిన—

చ॥ సురలసురుల్ పయోదధినిచుట్టి మధింపజనించినట్టి భీ
కరతరకాలకూటమును గాంచివిరించి ముఖామలై ని
ర్జరులునుతంప శంభుశుభిరాన విసంబుచుమ్మింగిలోకముల్
కరుణదలిర్పగాచివారి కౌరవపూజలునందియేగినక॥

వచ॥ హలాహలాపహరణానంతర మప్పాలకుపుయందు యర్జిజనరక్షణా
సక్తినమృతంబు జల్లుజల్లునజల్లించు స్తవచతుష్కంబుగలవేల్పుమొ
దవుజనించె. దానినిందమయాగాది కంబులకువలయు సంచారంబు
లొసగుననుపేరాసం దేవమునులుచేపట్టిరి. అపైనిపక్షయతయగుచు
నుచ్చైశ్రీవంబను హయరాజంబును నాపిరుండకల్పనృక్షమును నా
పైనిశ్వేతికాంతుల న్నెదజల్లునైరావతంబను మదగజంబును, అమిత
సుందరులగు రంభోర్వశీమేనకాద్యస్సరసాతండంబును, శీతకరుండును
జనించిరనంతర మప్పాలవెల్లిలో—

సీ॥ తేటలాకరినాచుదాటులాసీలంపు గూఢులాకరిమబ్బుదాటులొక్కొక్క
కల్వలాకరిపుల్లు చెల్వలా నెరిమీను చెల్వలాతుమ్మెద చెల్వలొక్కొక్క
పండులాబంగారుగిండులా కొందమ్మిచెండులా జక్కవగండులొక్కొక్క
మించులాపవడపుసంచులొక్కొక్కలమించులా హుందీవసంచులొక్కొక్క

యనగ నెరిగిలచెకురముల్ యక్షీయుగళి
కుచయుగంబును మెయికాంతి కులుకుమీర
నఖిలలోకైకమాత భాగ్యాళినేత
తోపలచెలికాని తోబుట్టుదోచెలచ్చి॥

బాగ్ — చతుశ్శతకం

ప॥ పరిణయమాడెనుపురుషుడౌ త్రయడాసిరిని పాండువంశాగ్రణిజనవర॥ పరి
అ॥ సురమునినికరముతోహరిడగా॥ సురకాంతలు పైసేసలుజల్లగ॥ పరి॥
మి॥ మురితేఘంబులు డల్లగ॥ తోసమెల్లలోకంబులనిండగ
మరమాత్ముడు జగన్మాతయని॥ భక్తజనులమది యుల్లసిల్లగ॥ పరి॥
చ॥ జగములకన్నతండ్రియగు చక్రీజగత్త్రయి మాతనిందరక
దగకరమూనిదాదిగిచిదార్చె నురంబున నెల్ల సంపదల్
మగుడచెలంగె నాకమున మంజులమై తగుకొస్తుభంబు దా
నోగినిడె నభిరాజ ముద మొందుచు నల్లునకున్నభక్తితో॥
వచ॥ ఆపై నాసముద్రంబున వారుణియచు నామంబున పెద్దన్మృజన్మించె
నావల కొంతతడవు దరువ-

అకాశ — కూషకం.

ప॥ పుట్టెనమృతకలశమును॥ చేబూని దానధన్వంతరి॥ పుట్టె॥
అ॥ పట్టెనామము పీతాంబర॥ ముట్టిపడగ నవయవ్వను
మి॥ డట్టెయున్నతోరసుక్కుం॥ డరుణాక్షుం డమర వెజ్జ
దిట్టాయుర్వేదిపాననుడు॥ దీర్ఘ బాహుడమలమూర్తి॥ పుట్టె॥
2 మిక్కిలికొత్తుకమున సుర॥ లొక్కమొగిని నిక్కిచూడ
రక్కసు లమృతమువీరికి॥ చిక్కింతుమె యనితలంప
మి॥ నొక్కటబాములుసర్వమునుం॥ దొలగెను నాకటంచు
తక్కకవాసుకిదలంప॥ తోమరసాక్షుడు మెచ్చగ॥ పుట్టె॥
వచ॥ అయ్యమృతకలశం బసురులు లాగికొని సురలక్ష్మిమె రెండు తెగలకు
సంకుల సమరంబయ్యె॥ సంత శ్రీహరి-

గీ॥ అనురకుండల కేయూర హారకంక
 తామలె పారమంజీర నాఁగి మొలయ
 నల్ల నవ్వులపద్మ దళాక్షుడసుర
 పతులనడిగింప నాడురూపంబుదాల్చె॥

మ॥ ఇట్లున్నోహినిరూపమూని దనుజాభిన్నామలో ముంచి య
 ఘటమునైకొని మామబావయనుచుం గారించి వాల్చాపులం
 దిటముల్ దూల్చి సురాభికింపొక కొలంకింజాల్చి సర్వంబు మీ
 కటువైతాగ్రవగ బోతునంచని యను స్త్రీశ్రేణి కిన్నిట్లచుక॥

మంజ—అమరులార మీరందరికొక్కయెడఁగి నధివసించవలయు
 కృమిత నమృతము పంచిమీకిడెడ గాన దాగివవలయు॥

వచ॥ అని అమృతంబుతయు సురులకే పంచుచుండ. రాహు కేతువులను
 రక్కసులుగ్రహించి సురలలో మారురూపంబుల దాల్చి సుధం
 ద్రావుచుండ సూర్యచంద్రులెఱిగించ హరి చక్రంబున వానినివధించె.
 వారలు గ్రహంబులై పర్వంబుల సూర్యచంద్రులంబట్టి బాధించు
 చుండిరంత. మోహిని యమృతంబుతయు దేవతల కొసగి యంతర్ధా
 నంబైన సురాదులు దివిజలపైగవిసి సంగరంబాచరించ నమరులగుట
 నిర్జరులేడయించిరి. యివ్వీధంబుతయు నారదువలన శంకరుంజాలించి
 హరిందరిసి—

చక్రవాకరాగం—రూపకం

ప॥ చూపవేముకుండనీమి । సుందరమోహినిరూపము॥ చూప॥

అ॥ పాపవే మత్సందియము । కృపాపరజగదాధార॥ చూప॥

మి॥ యీషట్లను నారమండు । యెరిగించెభవల్లలలు

తేవసుసందియము బా । ధిందుచుండె నమ్మజాల॥ చూప॥

2 శరమపురుషడనగ పే । ప్రపంచమెల్ల గాపాడుచు

సరసిజాక్షివైదనుజుల । సంభ్రమాచ్ఛిముంచి తెల్లు

మి॥ మునివిరోధకామారినినచు । మోహపరచగలదేమాతము

సురమునియె గి । తెరంగున । సుందరంగిమోహనీకాకోకి । చూప॥

నచ. అనిన శ్రీహరి యుచితసత్కారంబుల నవి యిప్పుడేలయని యనిపి
పుచ్చి హనుండకును మార్గంబున నొక సుందరతరారణ్య మధ్యభా
గంబున పూవ్రజీకంబుకడ రవాలభూజ శాఖనాశ్రియించి యిరుక
మేను వాచి కాత్తిక రాకాసుధాకరు నవఘళించు నెమ్మొగంబును,
విశాలాంబుజ పత్రాక్షులును దర్పణంబులగేరు చెక్కులును సంపది
పూవుండును నాశేకయు, బింబాధిరంబును, కంబు కంఠంబును,
యున్నత వక్షోజంబులును, తామరతూడ్లం దులకించు హస్తంబు
లును, చీమలబాకుండును నూగారును, హరిమధ్యమును రంభోరు
యుగళయు, తూణీరోపమ జంఘులును పద్మపదంబులును గల్గి
మూర్తీభవించిన సుందరంబోయన చిరునగవున విపంచిధరించి గా
త్రంబున గవమేశ్వరించి త్రిస్తాయి గ్రామమూర్ఛన లొప్పార పంచమ
పద్మమైకై నిషాదాది స్వరభేదంబు లలర ధైరవ్యాధి వట్టింశద్రా
గంబుల నాలిపించి మోక్షులు చిగుర్ప గావించు సంగీతమునకు
విపంచికా జంత్రములపై నాట్యంబుసల్పు కరంబులందలి కంకణ
ర్ముణర్ముణత్కారంబు తాళమానంబు రచింప వాల్చుపుల నిరువై
పుల నలరు తరులకు తోరణంబులుగట్టుచు నిల్చియున్న జగన్మోహి
నిం దిలకించి ధైర్యంబుదూలి యప్పుశుపతి యిట్లనియె॥

గీ॥ మదనుశరమనంగ మహిజెల్లునిన్ను వో

యిరువదననీవు యెవ్వరితవు

నామ మేమియుండు నడయాడగా నేమి

కతమొచెల్పుచునగ కలికిబలికె॥

నవకోజ—రూపకం.

ప॥ మునిరంజన ఖలభంజన॥ ముదితాఖలలోకజన॥ ముని॥

ల॥ వినుపించెద మచ్చరితము॥ వేధాత్మజనవనిరధ॥ ముని॥

మ॥ దనుజారినిభక్తి॥ వినుతిసేయువేడ్క

వనమందిటులుంటె॥ ఫలములుగొని తింటు॥ ముని॥

2 అవివాహితసయ్యా నే । నదీధరునిగోరియుంటి

ప్రేమిమల సుమములకొరకు । బరగిని నాచెలుచీవని

మి॥ భవితంబేవిధిని । బరగునొ యెవరా రసిని

తవదరిశన భాగ్యంబిది । దరమే నుతిసేయనట్టె! ముని!

వచ॥ అను మోహినిగాంచి కామాతురుండై వెంటండగిలిన శంకరునకు
యాపె యిట్లనియె-

సీ॥ ఊడకొంపయులేక పండమంచములేక కొండపై కాటియంచుండినావు

కట్టపాతయులేక పెట్టసామ్మలులేక పులితోలుపాముల బూన్చినావు

యెక్కతత్తడిలేక మెక్కబోలెయులేక పశుకపాలంబుల బట్టినావు

పెట్టుకున్నానికి కట్టుకున్నానికి శిరముతనువు నెరజేసినావు

యిట్టిసీవెడ సౌఖ్యంబు లిచ్చుటెడ

చాలు మగతనమన సగ నాలుగాదె

మదనునకు నీకువైరంబు గద యిక్కెట్టి

సుఖ మొసంగెదు మరుకేళి జొచ్చినాకు॥

వచ॥ అను మోహిని వెంటందగిలిన శంకరుంజూచి నీవిగికొగిటం జిక్కు
నన్నా కాలాహులు విమానల తప్తుజేయవే. ఘనసార చందనలేప
నంబున నలరారు మద్దేచాలతకీ పాడుబూడిదె యలనుదే. నీవేడ నే
నేడ సంపర్కంబేడ నో కాటిరేడ వలదిట్టి యడియాస మానుమని
కొంతదవ్వున కరిగి తనవెంటంబర తెంచు శివునకెంతో యాపగొ
ల్పుచు, రమ్మ అబలతోనడువజాలవా అర్ధనాడివిగాబోలునని మేల
మాడుచు అండకాడా! నీయండమేమి. నీనిశ్చయంబారయ నింతకాల
యాపన మాచరించితినిగాని వేరుగాదురమ్మ రమాలింగనాభాగ్యం
బుప్రసాదింపుమనుచు సమీపించు శంకరునిచెప్పపై నొకదెబ్బందగి
లించి పరువిడుమోహినికై శంకరుండు గుట్టలనక, పుట్టలనక పరు
విడుచు యెదురురాళ్ళతాకున బోరగిలంబడుచు లేచుచు కైలాస
ప్రాంతమ్మనకరుగ పార్వతిగాంచి కోపించి మోహినింబట్టుకొనయిర్వు
రకు కయ్యంబుదొడరె. నందుపార్వతి—

కల్పాశీరామ—కూడకం.

ప॥ ఎవ్వరితవె చెడివెవ్వత్తె : కేలనిట్లు తారనిట్లి : తెవ్వ!

అ॥ యివ్వచినావిభునిగలసీ , విహరింపగదలచినావె

మి॥ జవ్వనినే నేపరినియిటు ! నాహాసించిత్రోలోకము

లివ్వసుధాతలమందునిల్పగలదే ! నేక క్షీనామంబునువివహో ॥ యెవ్వ॥

మోహిని:—

2 చాలుచెడిపెనుచునోరు ! జారబోకుమేలుగాదు

శూలిరాణిసికోపము ! చూచివెరచువారులేరు

మి॥ బాళినీమగండు చిన్ను ! వదలి ననువరించె ని

కేలపెక్కులోసవతి నాకీప్ర ! నేచనేయవలయు ॥ నెవ్వ॥

గీ॥ ఒంబొరులుయిట్లు దూషించుకొనుచునుండ

సనుయమనియెంచి వెరపులజ్జులత్యజించి

శంకకుడు మోహినిదేవి సుసకరిగి

కొగిలింపగ పుండరీకాక్షుడయ్యె॥

వచ॥ అంత వెలవెలంబోవు శంకరునూ రాద్ధి, చూచితివా నామోహిని

రూపంబని యెరింగించె. నావలశ్రీహరి వామనావతారంబున బలీం

దుగ్ధిని రసాతలంబునకనిచి లోకంబులగాపాడెనన పరీక్షన్మహారాజు

శుకమహర్షి కీటనియె—

మంజరి—యేకారణమున హరివామనుడై ! యెవ్వరికుదయించెన్

నాకెదింపవె శ్రేష్ఠణచేయముగ ! నావిని మునిపచియించెన్॥

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

8. వామన చరిత్ర

మంజ—దేవేంద్రునికోడిబలియ నెడు । దివిజేనుంజాకనాడు

భావంబునచింతించి మొక్కిక్కియ నె । భార్గవుగనియొకనాడు

గీ॥ దేవ, గురువరశుకుండు చేవగల్గి

బాధలిడచేయునది లేక బ్రతికిచచ్చి

యొన్నటులనుండి దీక్షింకొక్కతెరవు

చూపుడని పార్థివమొనర్చు శుకుండలరి ।

వచ॥ బలీంద్రా విశ్వజద్యాగంబు నిర్విఘ్నంబుగా సేయంజాలుదువేని
నీకెల్లాడల జయంబొన గూడగలదన నతు డద్రాని నాచరించి కృపీట ।
యోని వలన హయరథగజ కార్ముకాది సాధనంబులంబొంది దేవాది
ముల్లోకంబుల జయించి యొకచ్ఛత్రాధిపత్యంబుగా చక్రవర్తియై
చాలించె-

గీ॥ అమరులందుబాము లదిత సతీమణి

యాలకించికశ్య పాఖ్యబ్రహ్మ

మంతనంబుజేరి మహానియనాబిడ

లసురవరులచేత నగడుపడిరి॥

సహజ—త్రిశ్రోగతి.

ప॥ నాధావినుమా । నాదెసగనుమా॥ నాధా ।

అ॥ సాధుకౌనిర్జరుల । బాధలరయుమా॥ నాధా॥

1 దితిసుతు లతిశయ । తేజోనిధులై

వెతలందించెద । లేమిసేయుమను॥ నాధా॥

వచ॥ ఇది నా కుమారులకేగాక ముల్లోకంబులకును భరింపరాని కష్ట
ములు గల్గించుచున్నది యిందుకేదేని తెరవుంజూపరేయని ప్రార్థించిన

మంజ—తెరవా నారాయణమంత్రంబును దెల్పెద నిత్రరివినుమా

మరువకసతతము భజించినదను మానితనిర్జరుగనుమా॥

గీ॥ అనుచు నారాయణంబును నత్రైమంత్ర

రాజ మొసగంగ నదితి పరమేశ్వరుగు

చిత్తమున జరించిన గర్భమె పవిత్రపదన
మానముననొక్క చిన్ని కుమారుగనియె॥

వచ॥ అబ్బలుండు కడుబొట్టివాడగుట వామనుండను నామం బిడి
పెనుచుచుండ దినదినప్రవర్ధమానుండై -
లిలహరి - రూపకం

ప॥ అంతట నెనిమిదియేడులు । యాబాలకునకునిండె॥ అంత ॥

అ॥ స్వాంతములను విర్జులు । వంతబాసిముదమందగ॥ నంత॥

మి॥ బాలక్రీడలుజరుపుచుసరి । బాలురతో నాడుకొనుచు
లిలజనని ముద్దులుగొనుచు । ప్రేమదనరిమెలగుచుండు॥ నంత॥

వచ॥ అంత నబ్బలునకు కశ్యపుండు మహర్షులంగలసి యుపనయన
కర్మంబు నిర్వర్తించిన సవితసావిత్రీ ముత్రంబుపడేశించె. బృహస్పతి
యజ్ఞోపవీతంబొసంగె. కశ్యపుండు ముంజియు అదితి కొప్పినంబుచు
భూదేవి కృష్ణాజినంబుచు, సోముండు దండంబుచు, ఆకాశదేవత
ఛత్రంబును బ్రహ్మ కమండులువుచు సరస్వతి యక్షమాలయు,
సప్తర్షులు కుశ పవిత్రంబులు నొసంగిరి-

*కం॥ భిక్షాపాత్రికనిచ్చెచు । యక్షేశుడు వామనునకు నక్షయమనుచు॥
నాక్షాత్కరించి పెట్టెను । భిక్షునకు భవానిపూర్ణ భిక్షునరేంద్రా॥

వచ॥ ఇట్లుచితకర్మ నిర్వర్తితుండై యమ్మాయావటుం డున్నయెడ-
మంజ-బలియొనరించెడు జన్మంబునకా । పాదలుజనునెడగాంచి

పలికెమీర లెటకేగెద రెచ్చట పప్పన్నంబిపుడెంచి॥

వచ॥ అనిన నాభూసురు లర్భకా భూలోకంబున నెందరో వదాన్యులు
గలరు అర్ధులం దన్నుచుండు గాని బలిచక్రవర్తియంత వాడెందును
లేడు-

కం॥ అడుగుటయెతడ వర్ధుల! నుడిచొప్పనభాగ్యమణులను॥ గృహనిచ్చుకొ
నడతురు పలుచుడుయాలని । కడకుభనాశేక్ష విప్రకాండముమీటె॥

మంజ-లోకంబులరక్షింపగ । వామనుడాకర్ణించి తదుక్తుల్
తేనువజననీ జనకుల్ । భూనతితో కదలెనువీక

2 మార్గమధ్యమున పావనియును । సర్వదననిని దరించె
దర్గమాటపుల దాటెయ్య త్తరము । తోడ్ జనిదగగాంచె॥

జంఘూటి—అది.

ప॥ బలియజ్జ వాటము । పావనబుధజనకూటము । బలి॥

అ॥ విలసితమంత్రాకరము । వివిధవస్తు సంకలితము । బలి॥

1 అతిశయ హోమావృతము । యాజ్యగంధవహము ప్రమో
దితయర్ధిజనాభిదీన । సతతిని మాయమోగు । బలి॥

వచ॥ కనిడాయంబోవు నక్కుహనావటు దిలకించి యచటివారలు-

సీ॥ శంభుడో? కాడు యాచర్యంబరముశూలముఃప్రయముదోచదయ్యెగాన
విష్ణుడో? కాడు దీపితసుదర్శనశంఖ ములుకొస్తుభముగన బోముగాన
ధాతయో? కాడు సంతత వేద వాదన ముఖచతుష్టయముండ బోదుగాన
చండాశుడో? కాడు సర్వజనార్జిత కాకుడై యలరారుగాన

యింక నెవ్వరో కడుమహాసియుడితడ

టంచు చూపరు లానందమందుచుండ

సామగానంబులాలించి చని బలిగని

చిరుతపారుండు యిట్టులా శీర్షినించె॥

మంజ—స్వస్తిజగత్రయ విజయనకును । సర్వామరవినుతునకు
స్వస్తిమునీంద్ర నుతాకర యజ్ఞ నిర్వర్తిత సంగణగణికి-

మ॥ అని దీవించిన యవ్వటుంగని మహాత్మా యెవ్వరివెందు నీ
కనువాతాపు యిటేలవచ్చితిని నీ యాకారమత్యంత హ
ర్షననిన్నుంచెను తల్లిదండ్రులెవరో సర్వోబధిష్ఠించి పా
వనతంజల్పుము నాదుకర్ణముల నాబాలుండు దానిట్లునా॥

నవరోజు—చతురశ్శిగత.

ప॥ ఎవ్వరివాడనం । చేమని తెల్పును

అ॥ ఎవ్వరికైనానే । నేగతిజుమి ॥ యెవ్వ॥

1 ఒరులుగారునాకు । యెరులకునేనాడు
ధరణియంతకునేన । తల్లిదండ్రులను

మి' ఉరుబలపంతుడచుట్టం | బొక్కడేనిలేడునాకు

సిరియుల్లోలిగలదయ్యది | చేరకపుడుననుమిడివె || యెవ్వ ||

2 ఇనినా నెలవని | యెట్లువక్కాణింతు

పదియునాల్గులోక | పాళినావాసమె

మి|| కుదురుగనావాసమువిను | గుణగణ సుజనులయెడ

పదిలంబుగ నుండుదాతవని | వచ్చితినిను యాచింపగ || యెవ్వ ||

మంజ—వరచేలంబులొ మూడలొఫలములొ | వన్యంబులొగోవులనో

హరులొ రత్నములొ కాంచనమొ | అన్న మొకన్యలనో

2 కరులనొ రథములనో నిలయంబుల | గామంబుల భూములనో

ధరణీఖండమొ యెమడిగెదొనను | ధాత్రీసురయుర్వరలో-

గీ|| అనినదను జేతునకుపటుండనియె మీకు

లంబువారిలో నెన్ననలవియ యన ఘ

నుండాకండ్లనగలండే మునుపుహిరణ్య

కశ్యపునిపుత్రుడైనలేని ఖ్యాతిగనడె |

వచ|| అదిగాక మీమూడవతాత హిరణ్యాక్షుండు గదాయుధ ధరుండై

ముల్లోకంబులజయించి సాటిలేనిమేటియన నలరారుచుండ హరి వరా

హాకారంబున బొలియించిన యతనియగ్జింజు భాతువైరంబుం

దీర్ఘ నాహరికొరకెల్లడలవెదకి తుదకు వికుంఠముంజేరిన యతనికి

భయమంది శ్రీమన్నారాయణుండతని గర్భకుహరంబునం జొరబారె

నతండు మీక్రిడితామహుండు—

మంజ—పురుహూతాదులు వేడిన | జీవంబులు మీజనకుండొసగె

చిరకీర్తిని యాచంద్రార్కముగా ధరణినిల్పియెసగె ||

ఉ|| అట్టి కులంబునంబొడమి యత్యధికోన్నతి నందినైరులొ

గాట్టిక్రిలోకముల్ నొకట గూరిచిధర్మము గాగ నేలుచు

న్నట్టి నినున్నుతింపనగు నాఫలదాతపు నిన్నుకోరగా

నెట్టివరంబునైన కృపనీయవె కోరెద దానవేశ్వరా ||

వచ|| చుట్టపక్కంబులులేక నిలువనీడలేక యేకాకియై యలరారు నాకు

నివసించుటకోక మూడడుగులమేర భూమిన్సంగినం జాలు బ్రహ్మాం

హం బాసంగినట్లుగా నెంచి ఆనందమండగలను.

గీ॥ అనిన వామనునకు బలియనియెవత
కొలదిదలపక యిక్కి కోరకగునె
బాలుడవు కోరనేరవు భవ్యమయి
భూములో గామములొ గోర పోలుననిన!

నాటకంజ—రూపకం

ప॥ ఏలరిత్తకోర్కులు దాన । వేద్రనాకు తగవుగాదు; యేల!
అ॥ చాలుబ్రహ్మచారిని మఱు; లేల నెత్తినొట్టుకొననె; యేల!
మి॥ చాలవె మూడడుగులు । జడమాలకేల బూనితిగిష్ప
పోలునె యీగలవటంచు । పుడమితగని దానగోర॥ నేల!
2 వడుగునైన నాకేమియు । వలదు కమండలునో
గొడుగో జన్నిదమో నాకు । న్ముండయొ మరిచర్మమొ
మి॥ వడయుట తగుగాకరిత్త; వాంఛలు భారభహయగజ
మడిమాన్యంబులవేటికి । అడుగులుమూడిమ్ముచాలు॥ ఏల!
వచ॥ అనిన నాబాలభూసురు వచనంబులకలరి బలి పడత్రయం బాసంగ
సిద్ధమైయుండ శుక్రుండిట్లనియె-
మంజ—పొట్టిపారు డడిగిన యీ । వరమెట్టులునిత్తువు దీనక
గట్టువైకొరికపై వచ్చిన । కంజాక్షుండిత డిడినక॥
మ॥ సురసామాజ్యమునంది యిందుని రణక్షోణి వినిజ్ఞించు నీ
చిరకీర్తి వినియచ్యుతుం డిటులునిక జేరెక పదంబుల్త్రయం
బురయంబొప్ప గ్రహించిలోకముల నామూటికిక హరింపంగలం
డెరుగంజాలవు నాహితోక్తివిని నీవీదాన మీబోకుమా॥
గీ॥ అనినబలియను గురునకు సంతవాడు
లోకనాథుండుననుగోర నీక మాను
ఔట్లు రాజ్యంబు కొరకునై యిట్టివేళ
వృతమాడంగ నోడుదు నార్యవర్య॥

దేశ—త్రిశ్రగతి

ప॥ గురునాథావిను శ్రీహరి! యేనేహీలాగునరుచెంచెనా మేలు॥ గు॥

1 పరమాత్ముడిట్లు గోరగా | స్త్రీరమా రాజ్యాధిభోగములు
తిరమా కిలకాలమొక్కగతి! జరుపుచేర్చితై నగాని! గురు॥

2 కాశీ మునురారాజులు | యీశే యర్చులకునుగోర్కెల్లు
వాశే యెడనశియింపరె | పేశేయిల నిలచుగాని! గురు॥

మంజ—నిరయంబైన నిబంధమైన ధరణీ! నిర్మూలనమైన
మరణంబైన కులాంతమైననే! మాటదిరుగజాలక॥

గీ॥ అనుచుగురువకు మారాడితనసతి జల
కలశముంగొని సిర్వోయగా వలునకు
అర్చిపాద్యంబులన్నిచ్చి యమలభక్తి
నూనిమదిని మూడడుగుల దానమిచ్చె.

పచ॥ శుక్రుండా దానకలశ రంధ్రంబున కడ్డవడిన జలంబురామి నమ్మా
యావలుండు గ్రహించి కుశనొండుగొని యందునంబాడువ భార్గవుని
కన్నకండ్డంకె దానంబుపరిగ్రహించి బలింగని వామను డిట్లనియె॥

గీ॥ భభిరదాతవనంగ నోబలిదితిసుత
నీకయేచెల్లు నాపదా నీకమొగిని
కొలచిగ్రహియింతు నంచని కుహనవటుడు
పోధిమెయినంత విశ్వరూపంబుదాల్చె॥

దేశాక్షి—త్రిశ్రగతి

ప॥ హరివిశ్వరూప! మపుకుదాల్చెను॥ హరి॥

అ॥ సురగరుడోరగ ముని | సంస్తుతులు మిన్నుముట్టుచుండ॥ హరి॥

1 ఇంతింతైవటు | డింతయంతయై
అంతుగానరాక బెరుగుచు | నభముకంతయై॥ హరి॥

2 పదునాలుగుభువనంబులు దానై
తుదిలేకను శాశ్వత రూపుండయి॥ హరి॥

పచ॥ భూలోకింబునకుంబొడవై భువర్లోకంబుమీరి సువర్లోకంబు దాటి,

మహాల్క్ కంబుగడచి జనోలోకంబునకు మీరై తపోలోకంబు నిర్గమించి సత్యలోకోన్నతుండై చరణతలంబు రసాతలంబును పాదంబులధరాతలంబును జంఘుల మహింబులను ఊరువులమరు ద్గణంబులును, గుహ్యంబున ప్రహేళకులును, జఘనంబున దానవులును, నాభితలంబు నభంబును, ఉదరంబున సత్తముద్రంబులును ఉదరంబున తారాగణంబును, హృదయంబునధర్మంబును, స్తనంబుల రుతుసత్యంబులును, మనంబున చంద్రుండును, వక్షంబునలక్ష్మీయు, కంఠంబున చతుర్దేవంబులును, భుజంబునవిద్యాదేవతలును, కర్ణంబులవిక్కులును, శిరంబున నాకంబును, శిరోజంబుల మేఘంబులును, నాశికయందు వాయువును, కేతంబుల సూర్యచంద్రులును, ముఖంబున నగ్నియు, వాక్కున నఖిలచంద్రోవిశేషంబులును, రోమంబుల నోషధులును, నఖంబుల శిలలును, బుడ నీధాతయు, గాత్రంబు నఖిలజంగమస్తావరసంఘంబులును, విలక్ష్ణ శంఖచక్రగదాఖడ్గ అక్షయబాణ తూణీర విభ్రాజింతుండును, మకరికుండలకేయూర కిరీటముక్తాహార కంకణకొస్తుభ మణిమేఖలాంబర విరాజితుండునై విజృంభించి—

మంజ—ఒక పాదంబున నువ్వియంతయును । నొప్పుమీరగ్రహియించి

యొక పాదంబున నభోతలంబును । యొగిదాహరియించి॥

గీ॥ మరలవామనుడై బలీశ్వరునిచూచి

భూమియంబరములు చెల్లిపోయె పాద

ద్వితీయమున నింకమూడవదేమిగలదు

సత్వరముచూపుమో బలిసార్వభౌమ॥

వచ॥ అనిన బలీంశుండు హరిమాయావిధి నెరింగి తరించితి నని దలంచి దేవా నీవే సర్వమున్నీవుగానిదేమిగలదు. నీపదత్రయంబున కీనశ్వర లోకాదులుచాలపు మదీయతరు మనధనంబులు నర్పించితి నైనను భవదీయ తృతీయపాదంబు మదీయశిరోగ్ర తలంబులంకరించి నన్ను భవత్కింకరునిగా కృపంజూడవే యనునంత ప్రహ్లాదాదిపరమభాగవత శిఖామణులరుదెంచి హరింబ్రాంధించిన వామచండు—

మ॥ బలిచైత్యేనైవ కిచవాన్యతకు నాభావంబు హర్షించె నీ
వలసాతాళవిధుండునై మనువునావహ్లాభ్యు కాలంబునం
చెలవిన్నిండ్రపదంబుచెందు చిక చేనెక్కాలమున్నీదు కా
వలికాడై చరియింతునంచని బలిక సాతాళముజ్జేర్చినకా॥

వచ॥ అతనితోడం గూడి పండ్లమందును రసాతలావాసం బాచరించె శ్రీ
హరి వారిద్రావర రక్షకుండై యందేనిలచెనని శుకుండు పరీక్షన్మహా
రాజునకు వామనుచరిత్ర నెరిగించిన నలరి మునీంద్రా మత్స్యన
తారంబేవిధింగలిగెనన శుకుండ్లిట్లనియె- మున్నుకల్పాంతవేళ—

మంజ—ద్రవిళదేశమును పాలించెడు । నొకధారుణీవరుండు
ప్రవిమలశాంతుడు సత్యవ్రతుడన । పరమేశ్వరుభక్తుండు
2 కృతమాలికయను యేటిజలంబున । కృతన్నాతుండైహరిని
నుతిజేయుచు దోయిసీరంబున । నతిచిరుమీనమునుగని॥

వచ॥ మరల జలమధ్యంబున విడువ నమ్మినార్థకంబు—

గీ॥ జ్ఞాతిఘాతులు యీజలర్పుషములెల్ల
చిరుతనగు నన్ను చంపునంచెది నీకు
దోయిటంజేర రక్షింప కోయిమరల
నీటదోయుదువేమది నెనరులేదె॥

వచ॥ అదిగాక జాలరులు వలలగాలంబులంబట్టి మగ్గిందింతురు. దీనజనా
వనుండవని నీయండజేరితినని మనుజభావణంబులవచియింప నాసత్య
వ్రతుండార్చ్యంబున నాశకుల శాబకంబును కమండులువున నిడు
కొని నెలవునకుంచేరె. నదియొక్కరాత్రీంబున కాకమండులువునిండి
తనకుండనిమ్ముచాలమి నారాజన్యున కిట్లనియె—

మంజ—ఘోర నేనుండుట । కీకుండికచాలను పేరొకచో

భావించియు విడనాడుము । నానరపాలుడు గనిదానొకచో॥

సీ॥ గండకంబును దెచ్చినిండుకలశంబున విడచెనయ్యదియునుపొడవుచాల
కున్నచోమడువునకుంజేర్చెనదిచాలఘనిహ్రదంబునరాజుమీనుచేర్చె

దాసికనకకమ్మై భద్రశేన నేయంప విమ్ము చాలదనంగ నృపతీదాని
బూని మహార్జునుమునడించి సంతనామోనంబు నరపాలమేలెయిన్ని
దనములు భరించియున్నదీ వనభిముసిరి
కొని మొసళ్లునకమ్రొంగగా కోరివిడతె
యనగనత్యవ్రతుడు యత్యంతభక్తి
భరితమానసుడై యంత బలికెప్పియి.

వచ్చి దేవా పరాత్పరా! సీమాయల కెరుంగ నాతరంబుగాదని యెంత
యోప్రాధ్నింప నామీనాకార శ్రీహరియిట్లనియె. నరపాలా నేటి
కేకవదినంబున తాత్రి పద్మిగిర్జ్జనకొక పగలు నిండు నాకతంబున
ముల్లోకంబులు విలయాంబోధిని ముగ్ధు న స్తరినంతయు జలార్ణవం
బగు నద్దానినొక నావయిట కిరుదెంచుచు నాదయచే దానియం
దోషధులును, భీజరాసులును, సక్తమహర్షులును యరు దెంతురు.
ఆనావ ప్రళయవాతాహతీక మునుంగకుండ నేనద్దానికింద దూరి
నాతల్పంబగు శేషుని సాయంబున వాతంబును హరింప చేయుచు
కాపాడుదును. నీవును ఆసతికిం దరుదెంచి దానినెక్కుమవి మీనంబు
జలరాశిమధ్యంబునం దూరె నంత సత్యవ్రతుండు నగరంబుచేటి దర్శి
శయ్యయందు తూర్పుతలగడగాని యమితకాలంబున కెనురుచూచు
చుండ—

మంజ—అంబరమున మేఘులుబుడారెను । యమితచీకటులుగ్రమ్మన్
అంబుధారలొక విధిగారేబస లమితమ్ముగ దాగురియన్ ।

గీ॥ కడలులన్నియు చెలియలికట్టదాటి
మిట్టపల్లంబులేకమై మేదిసి త
లంబు లేకుండనల్ప జగంబుసృష్టి
చేయుటలుమాని కనుమూసె సృష్టికర్త॥

కం॥ అప్పుడు హయగ్రీవుడుదా । కపటదో తెంచిధాత కపవేదంబుర
కృపణత గొనిచనిజలనిధి । నపుడేడైకదూర హరిమహావిహంగుఁబై॥

॥ జలధిలోనమాది జలచరములబారి
బహుశక్తనామ బట్టిచెత్తు
జంపి వేదములను జలమధ్యమునజాడె
నెన్నునలవియగు నె యీశమహిమ !

వచ॥ అంత సత్యవ్రతుండు యరుచెంచి యానానపై నెక్కి సుఖంబుండె
మునులు దాను నమ్మినాకార పరమాత్మనుగాంచి-

కమాది—చతురశ్రాది.

శ॥ సకలలోకావనా । సుకృతభక్తచాలనా॥ సక॥

అ॥ వికసిత్వానేత్ర సురస్తోత్ర । విమలగాత్రో నుతపాత్రా॥ సక॥

చ॥ నిర్మలాంగనిర్వికార । నిఖిలపాపసంహార

కర్మదూర గరుడగమన । కనకచేల దీనచాల॥ సక॥

వచ॥ అనిప్రార్థించిన హరి సత్యవ్రతా నీవిక వివస్వతుండన బరగు సూ
ర్యునకు శాస్త్రదేవుండను పేరునంజనించి వైవస్వతుండను పేర నేడవ
మనువుగాగలవు అని యెరిగించె. నంత పెద్దకాలంబునకు విధాత
మేల్కొంచ పశ్చిమంబంతరించె. జలమంతయునికి మేదిని గనం
బడియె నపుడు శ్రీహరి మీనాకారంబువదలి వేదంబులు విధాత
కొసంగి మునిజన నుతుండై యంతర్హితుం డయ్యెనని శుకమహర్షి
పరీక్షన్మహారాజు యిది శ్రీమహాభాగవతమం దష్టమస్కంధము దీని
నాలించిన పఠించిన చిరమోక్షంబు లభించునని యెరిగించిన-ఆవలి
కథావిధానం బాసతీయవేయవ-

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీ దత్త—అభిషేకము.

శ్రీ గురుపరబ్రహ్మచేనమః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ) నవమః స్కంధము

—:0.—

9. అంబరీషవాఖ్యానము.

మంజు—మునుపు పఠింపఁ దూర్జవరువకు । శుకమునినాథుఁడీటులనియె

వినుముసూర్యవంశంబెరిగించెద । విష్ణువుభాతనుగనియె

2 భాతకుమరీచి నాబడుఁగునుండు । తనయుఁడై జన్మించెన్

ఆతనికొమరుఁడు కశ్యపుండు । నానవనిని దగచెన్నొందెన్

వచ॥ ఆకశ్యపుండు దక్షునిపుత్రియగునపతివలన సూర్యునిగాంచె వయ్యా

దిత్యుడు సంజ్ఞాదేవియందు శ్రాద్ధదేవుండను మనువునుగనియె. నతం

డు శ్రద్ధయను సతివలన సంతాన విరహితుండై-

గీ॥ కులగురుండు వశిష్ఠుండు కూర్చినముని

గణముమెచ్చగ సంతాన కాంక్షచుఘము

సల్పకాతనికొకపుత్రీ జననమందె

నేల పుత్రికయని రాజు జాలిదూలె॥

వచ॥ పసిష్ఠుండదిగాంచి తపోబలంబు నాయులబాలను సుద్యుమ్నుండు

గామార్చిన యబ్బాలుడు పెద్దయై రాజ్యంబుచేయుచు-

మంజు—బింహికతరి ఘోరాటవిమృగముల నొంచుకాంక్షపేరేడ

దండ్రినైనికుల గొనిచనిదునిమెను । దరిమెనుశూరతజూపు॥

వచ॥ అట్లరణ్యంబున చనిచని కుమారవనంబు చొచ్చినంత

గీ: వాయును బడమయ్యె యబల లైజనంబు

రాజమరలకొక్క రమణీయయ్యె

నవన సుకుమారి యనవిశుడివియె న

ల్లగులు కేమికలెనె నానతిమ్ము॥

పచ॥ శుకుండిల్లవియె నొకపరి శార్యాణియు నభవుండు నవ్వనంబున
విహరించుతరి మును లగుచెంచి పరికించి వెనుదిరిగిచని రదికారణం
యిగా నీననంబుచొచ్చిన వారెవ్వరైన నబల లగుదురు గాకయని
పార్వతి శాపవిచ్చె నాకతంబున సుర్యుమ్నాదులు తరుణులై రల్లు
కాంతలై విహరించుచుండ-

మంజ—చందురుకొమరుడు బుధుడొక్కడఁ | నాసుందరాంగిబాడగాంచి
డెడమవశమై మరువిరిశరముల | డించెవానిగాంచి

2 యిలయును మదనోద్యేకంబున | నాయుండు తనయుగోరి
పలవించుచు కేరతమైచుట | వాసంబొనరించెనుమిరి॥

పచ॥ వారలకు పురూరవుండను కుమారుండుదయించి చంద్రవంశము
నకు మూలకందంబయ్యె. నట్లు సుద్యుమ్నండు యటవీకరుగు కతన
మచువుమరల యజ్ఞంబొచరించి యిక్ష్వాకుడు, నృగుడు, శర్యాతిది
ష్టుడు, దృష్టుడు, గరూశకుడు, నరివ్యంతుడు, బ్రహ్మద్రుండు, నభగుండు
గవియనుకుమారులంగంచెను. వారివారివంశంబులు వేరువేరుగా
పొడవైన వందు దిష్టునికులంబెరిగించెద నాలింపుడు—

మంజ—ఆదిష్టునిగర్భంబునబుట్టెను | యాభాగుండనువాడు
నాదటకర్మవశంబున | వైశ్యుండై చెలంగెగననత్తుడ॥

ప॥ నాభాగునకు హలంధనుడు, అతనికి వత్సప్రీతియు, సతనికి పాంశువు
వతనికి బ్రహ్మతి, యతనికి ఖమిత్తుడు, వానికి జాక్షుఁడు, వానికి వివిం
శతి. వానికి రంధ్రుడు, వానికి నఖనినేత్తుడు, వానికి గరంధనుడు, అత
నికి యవిక్షిత్తు, వానికి మరుత్తను చక్రవర్తియు, సతనికి దముడు, సతనికి
బాజవర్తనుండు, అతనికి సుదృతి, యతనికి సౌధృతేయుడు, వానికి కేవ

లుడు, వానికి బుధుమంతుడు, వానికి వేదవంతుడు, వానికి బంధు
డును, వానికి తృణబింధువునబించె నదిగాక మనువునందనుడుగు బృష
దుండు తపోవనికరిగె నిక శర్యాతివంశం బాలింపుము.

మ॥ మునుశర్యాతి నృపాలుడాత్మమత సాంపుష్టిగ తోడ్పొజనకా
వనులంగుమ్మరుచో సుకన్యకమహావల్మీకముండాసి దా
నన నన్యాయ్యత కాంశిగాంచి తృణముం గైకొంచు గుచ్ఛకోధరా
జనసంఘంబాకమానె యంధులగు కించందంబు చిత్రంబుగాక॥

వచ॥ నృపాలుం డిందుకేమి కలిమాయని విచారించి గతంబెరింగి వల్మీ
కంబుడాసి యందు తమబాదరించు చ్చననమునిం గని నమస్కరించి
తన కుమారిక నాయనఘనకొసంగిన నాయిడుముహూలంగె నమ్మని
యాబాలికంగూడి కాపురంబున్నెవ నెప్పిపిడచత లగువెంచి యాతి
ధ్యంబువడసి యమ్మని నమితయన్నన విలాసునిగావించిరి. ఆశర్యాతి
నృపాలునకు ఆనర్తుడు, ఆతనికి రైవతుండు, వానికి కేవతీయను
బాలిక జనింప నామెను బలరామునకొసంగెను. సంతతో వానివంశ
మంతరించెను. యిక నాభగునికి నాభాగుండును, వానికి విష్ణుభక్తు
డైన యంబరీషు డుదయించె నతనిపట్ల విప్రశాపంబును రిత్తమయ్యె
నవ్విధానం బాలింపుము.

పూరితవాక్యశ్రీ—శ్రీశరీర

ప॥ అంబరీషునిచరితము ! హతమరితము రసభరితము॥ అంబ॥

అ॥ అంబరచరవినుతము ఘ॥ నంబగు మోక్షాకరము॥ అంబ॥

1 హరిభజనామలము । అతిపావనతరము భీ

కర దురితహరము భక్త । తతివినుతంబగున॥ య్యంబ॥

గీ॥ చిత్తమబ్జాక్షుపాద సంతేవయంద

చూపులామురవై శ్రీహృపమంద

కరములా పద్మనాభుని కార్యమంద

నిల్పునతతంబు యాధరానేత నిజము॥

మ హాయమేభంబులొనర్చె వెక్కురుమునుల్ యచ్చించె నారాయణుం
 డె యటంచెంచి సమస్తభర్తముల దా నెమ్మిన్బొసర్చె మదిన్
 ప్రియకాంతాసుత బాంధవప్రతి యుష్విభాగముల్ మిథ్యయం
 చు యెడన్మొదలును సంబంధ విభవచ్చొసాటి వారుండురే॥

మంజ—ఆవిభుడేకాదశీవ్రత । మొకడాచరించునెపుడున్
 దేవరులంబుగ యర్హులెల్ల । భూదేవులుసంతసమందన్॥

గీ॥ అదియెటలటన్న వినుము పశ్చిదిశశ్రమిని యొ
 కపనిని భుజించి యవల యేకాదశి నువ
 వాసమొనరించి ద్వాదశి పారణ యొన
 రించునారాజునిచ్చులు పేమమీర॥

మంజ—కాళిందీతీరమ్మున వ్రతమును । గడపుచుండనొకనాడు
 బాళిముక్కోపి మాసింపుడు, దూర్వాసుడు యటజనినాడు॥

జంక్షోటి—రూపకం

ప॥ దేవా ధన్యులమైతిమి । తావకాగమనముననో॥ దేవా॥
 అ॥ పావనతంగాంచెనాను । భవమువ్రతము భవనమును॥ దేవా॥
 మి॥ నీవిపుల కృపానిభూతి । నెన్నతరమెయజునైకెన
 సేవించెదమీపదములు । శ్రీకాకరమనితలంచి॥ దేవా॥

2 ఏకాదశీవ్రతంబు । నేనొనర్చుచుంటినేడే
 చేకూరెనుద్వాదశియిక । చేయవలయు పారణము
 మి॥ లోకస్తుత్యప్రభావుడ । వీకరణి లభించితిదయ
 చేకొనియూతిధ్యము । నాశీర్వాదించి చనుడయ్యా॥ దేవా॥

మ॥ అనిప్రార్థించిన వల్లెయంచు ముని స్నానార్థంబు కాళిందికిన్
 జనిస్నాతుండయి ముక్కుమూసుకొని యజ్ఞాధీశునింగూర్చి పా
 ర్థనలంబల్పుచు నుండ ద్వాదశియు నంతంబుండుకాలంబు డా
 సివ రాజేంద్రుడు వ్యర్థమౌవ్రతము నేజేయంగ నేమున్నదో॥

నచ॥ అని విచారించుచుండ కాలాతిక్రమంబగుచుండ నిక ద్వాదశి రెండ
 ఘడియలకాలంబు మూత్రంబుండ నాలో పారణగావతె-

కావ్యశి—త్రిశ్రుతి

ప॥ ఎట్టి మోరసంకటము నీకర్వరా! సమకూర్చితివో! యే!

అ॥ కిట్టమునిరాడుపోయి! కాళ్ళంపినదికిమరలి! యెట్టి!

2 ద్వాదశిఘటికలుయన్ని! చాటిపోవుచుండెవతము

భేదమొసగె పారణ యిం! కెటులుజరుగు భయముగల్గు! నెట్టి!

సీ॥ కడుపావనంబు యేకాదశీవ్రతము జీవితకాలమొనరుపవీరిగంటి
దూర్వాసుడా రాడుతుదియయ్యెద్వాదశి పారణసల్పవిం పాపమొదవు
మునిపీడిపారణ మునుజల్పగా రాదు యిదియునుపాతక హేతువెయగు
నవనీసురులుక్షుధ నాగజాలక పంక్తులంపిచ్చి కూర్చుండిముందునాకు

నూయి. వెచుకకుదిరిగిన గోయిపగ్గది

యయ్యె పారణసేయిగా యాగుగా యి

కేమిగావింతునని విచారించు సంపదీ

పనినకు నెల్ల వేత్తలే కితిసనిది!

మంజ—ఓయిన్మపాలా యోచించుచు! నటులూరకుండె దవిదేలా

పోయినద్వాదశి వ్రతభంగంబగు ప్రొద్దుపుచ్చగా నేలా

2 ద్వాదశిఘడిమల జలపానంబున! పారణసేయుటచాలు
యాదటదూర్వాసుని తోభోజన! మారగించుటలుమేలు!

గీ॥ యిట్లుగావింపనుభయుల కెల్లలేదు

వ్రతఫలంబును ప్రాప్తించు పరమమకాని

రామిభుజియింప కుంటను లగ్గుగాదు

యనగసరియని జలపాన మాచరించె!

వచ॥ ఇట్లు జలపానంబున ద్వాదశీపారణ మాచరించిన కొంతవడికి యా
దూర్వాసుండరుదెంచి—

ఉ॥ ద్వాదశిహిరిపోవుటలు పారణసల్పుటలో నెరింగి యే

రాదురితాత్మ కావరము బ్రాహ్మణశక్తి నెదుంగవొక్కొనక

సాదము మెక్కరమ్మని విశంకటవృత్తి ననుకత్యజించి నీ

వాదట పారణస్సలుప భావ్యమెనిర్భయ వింతచెల్లునే!

వచ అనికోరించి యెంచికొని గతుల విన్నవించినను నాలింపక నాశక్తి
మిం దిలంపవే యడేనియు వానిమొనరింతును గాకయని—

మంజ—జలనోకండు దావెనికి ముసేందుడు । క్షౌపాలుదెసవదలక
పట్టకూర్చుంటుల ఘోరశక్తి సంతపమై సృపులెకదపులక ॥

గీ॥ విప్రతిండంబు చెడర కన్విధినుండి
హరి సుదర్శన చక్రంబు సంబరీషం
రక్షణ నిమిత్త మంపగా తక్షణంబు
వచ్చి మునిజట శక్తిని వచ్చివైచి ।

వచ॥ శ్రీహరి భక్తులకుం గీడాచరింపందలంతువాయని దూర్వాసు
వెంటనంటిన సతివతిభయ విహ్వల మానసుండై బిరబిర—

మంజ—దివిదూరం దివిదూరువనుల । యందేగిన వానితోనేగు
భువిలోచించినచొచ్చుయెట । జనబూనిన గనితోనేగు॥

గీ॥ యిట్లు చక్రంబు వెన్నంటి యేగుదేర
హూనివరుడాత్మ జీవితాశాని పీడి
తాత్పుడై సత్యనోకంబు నరగి భార
తీ మనోవారునిట్లు పొర్లింప దొడరె॥

మ॥ అనఘా విష్ణుసుదర్శనంబిదె మహతోగ్రీవాల్లలక గ్రోక్కుచుక
ననువెన్నాడె వధింప నీపదములే నాకింకదిక్కంచు భీ
తిని మీసన్నిధి చేరితిగదా నీదీనాత్ము చక్రానలం
బున జానీకయనుగ్రహింపవె స్వయంభూ భక్తసరక్షణా॥

వచ॥ అని పొర్లింపు నమ్మునికి విరించి యిట్లనియె—

గీ॥ విష్ణుచక్రంబు వారించు వెరవునాకు
గలదెయూతని పుత్తుండ కమలనాభు
కరుణ సృష్టిని గావింప గల్గినాడ
వెరువనేటికి పొమ్మ శ్రీవిష్ణుకడకు॥

మంజ—అనియెరింగించిన హరిపాలిటికిక । నరిగిన లాభంబేమి
దునుమ చక్రమంపినవాడే । విధినను పాలించునుబూనీ॥

గీ॥ దివిజవాహిని జరియును దేవునికి
దిక్కునాకని మార్వాసు చిక్కపరుగు
తోన కైలాసమరిగియెంతో భయము
గడురశంభునిగాంచి యీగతినుచు.

హరిహరము—మాపకం

ప॥ పరమేశ్వర కరుణాకరినిను । శరణుంటినిరా
అ॥ దురతాటవి దమనాముని । తోడితవరప్రదానః పర॥
1 హరిచక్రాసల జ్వాలను । హతిముగాగనుంటిని
కరుణింపుమునదాసుడః కనకాచల కామ్యకహరః పర॥

2 నీవెనాదిక్కుసకల । నిర్దరినదితపాద
దేవాభక్తుడమానిత । దేవగణాదుర్వాసుడః పర॥

గీ॥ అనుచుప్రార్థించు మర్వాసుకనియె మునివ
రా హరికినిజంకిన నినుచు పేయు
శక్తియేరికి గలదు యీశ్వరమలికేల
పొమ్ము శ్రీహరినింజాసి మ్రొక్కుకొరకు॥

వచ॥ శరణాగతతాత్రీణ చిరుతాంకితుండగుట తప్పక రక్షింపగలదు అని
యెరిగించిన మునికులగరిష్టుండగు మర్వాసుడు వైకుంఠముండేరి
హరినిగని-

ఉ॥ నీమహిమార్ణవంబు తుదినిం గనచాలగ శక్తిలేక నీ
ప్రేమనుగన్నభక్తులను గించుదనంబొనరింప నెట్లు తె
న్నో మహనీయు సల్పితిని యుమ్మలికంబును బొందిదేవ నీ
నామమునమ్మినచ్చితి ననాభక్తపాకర నన్నుబ్రోవవే॥

కం॥ తవచక్రాసలజ్వాలల । భవనంబులు భస్మమంద బోయెను నను నీ
పవిత్రప్రేమంబునగను । మనసీధవభక్తచాల నాహరియనుచు॥

వచ॥ ప్రార్థించిన శ్రీహరి తాపసాబుద్ధిమంతులగు నాభక్తులు నన్ను భక్తి
పాశంబులం బంధించివైతురు. భర్తలెందుజనినను గోవుమెందుగను
కోడవిధంబున యనుసరింతును. తను మనధనంబులు నాయధీనం

బాదించి దానాసుతాదులయందు మమకారమువీడి నన్ను సమ్మి
భజించివారిని వీడంజాలను పుచ్చేప్రియంబులు వచ్చించి వడ్డికా
రంబులడంచి నన్నెల్లప్పుడు స్మరించువారికి నాకు నావంతులును
భేదములేదు. గాన నిచ్చింబుగా నేనత్తుడై యలరారు నంబరీషునకీ
చక్కంబు స్వాక్షేపంబైనది గాన వాని నాశ్రయింపుము నే నతండగుట
నిన్ను రక్షింపగలడు—

మంజ—అనియెరిగించిన శ్రీహరివచనం । బాలించిమునీంద్రుండు
వెనుదవలిన చక్కానలమున కతి । భీతియుతుండైముందు
2 బిరబిరపరునిడి యంబరీషస్వప । వరునిపాదముల చెంతకా
నొరికికరముకాపాడుమునన్న ని । యున్నవానిగనియంతకా ॥

గీ॥ అంబరీషుండు కరుణ నయ్యవనిసురుని
లేవగాదీసి మిమ్ముగారించినట్టి
తప్పునైపుము మునినాథ దయదలిర్ప
నింక చక్కానలముభీతి యేలతమకు॥

వచ॥ అని యూరడించి సుదర్శనంబునుచూచి హేచక్రరాజమా! సమ
స్తంబును నీవయే నీక క్తి నెరుగ నేరితరంబు నిదురలో నినుగాంచి
దనుజులు వెండియు తెలివిగనక దీర్ఘనిద్రంగొంతురు. నీపాదభక్తుండ
నగు నన్ను మన్నించి యీ మానివర్చుగాపాడి హరిమందిరంబు చేరు
మని పొగ్గించిన రక్కసుల గొంగయగు చక్కంబు యంతర్హితం
బయ్యె. సంత దుర్వాసుడు అంబరీషునిగాంచి—

పాప—ఏకాశం.

ప॥ అతుల దివిజసన్నత మీచరితము । అంబరీష సార్వభౌమ ॥అతు॥
అ॥ నునియింపగ దరమే నీ । స్థితి శ్రీహరిభక్తి రతి ॥అతు॥

1 అకలములు నమలుచువను । లందు పెద్దకాలముండి
జోక తప మొనర్చుమమ్ము । గాకనిన్ను పొగడె శ్రీహరి ॥అతు॥

2 నీపవిత్రచరితవ్రాయునేని । చదువ విన్ననేని
పాపశరధి గడచి విష్ణు । పదమును చేకొందురుభువి ॥అతు॥

వచ॥ అని వినుతించి యాత్రిక్ష్ణుంబుని యధేచ్ఛం జనియె. నయ్యంబరీషు
నకు విరూపాది తనయు లుదయించి మశంబు నభివృద్ధిగావించిరి.
యింక నిక్షావుకు మశంబాలింపుము. ఇక్షావుకునకు కుక్షియు,
వానికి గకుత్సుడు, ఆతనికి సేనసుడు, వానికి హృషికుడు, వానికి విశ్వ
గంధుడు, వానికి చంద్రుడు, వానికి యవనాశ్వుడు, వానికి శవస్తుండు
వానికి బృహదశ్వుడు, వానికి గువలయాశ్వుడు, వానికి శృతాశ్వు
డు, వానికి హర్యశ్వుడు, వానికి నికుంభుడు, వానికి బర్హిణాశ్వుడు
వానికి గృతాశ్వుడు, వానికి సేనతత్తు, ఆతనికి యవనాశ్వుడు
జన్మించిరి—

మంజ—అతడు సంతానార్థమై యొక్కయోగంబును గావించె

వీణి మంత్రజలకలకము సరికి గాడలుచిదగదాచె॥

గీ॥ దిష్టిగల్గినపుడు దాసనెరుంగి

త్రావిడిచి నెగిరి తల్లికి

చూలుమోసిపాట్ట వీలిచచ్చిన బాలు

డుద్భవించె చిత్రమొప్పునట్లు॥

వచ॥ అంత నింద్రుండరుదెంచి నృపాలుని బ్రదికించి బాలుని యాకలిదీర
నోర దన వ్రేలిడిన కతన నతండు మాంధాతయనంబరగె. నామాంధా
తకు శశిబిందుని కూతురగు చింతమతియందు పురుకుత్సుడు, అంబ
రీషుడు, ముచికుండుడు నను మువ్వరుతనయులును యేబదిమంది
కూతులుండగలిగిరి. ఆబాలికలందరు యమునానదిం జలకంబులాడు
సౌభరీకునిగోరి వరించిరి, మాంధాతకుమారుండగు పురుకుత్సుడు
నర్మదయను నాగాంగనను వరించి నాగలోకంబున వెచ్చకాలంబుండి
మరలివచ్చి ద్రోసదస్యుని గాంచె. నతనికి అరణ్యుండు వానికి హర్య
శ్వుండు వానికి అరణుండు వానికి త్రిబంధనుండు వానికి త్రిశంకుండు
జన్మించెను. అతండు గురుండగు వశిష్టు శాపకలంబున చుడాలుడై
విశ్వామిత్రు నాశ్రయంబున దేవలోకంచేసి వాడచే తీరస్కరింపబడి
తలక్రిందుగా నాకనంబున నిలచె. నాత్రిశంకునకు హరిశ్చంద్రుడు
జన్మించెను—అతండు—

సీ! అన్యతమాద్యైక చుజలదరాతలు బలకౌశకునికిచ్చి యడవి జొచ్చి
గాఢేయ్యత్రై మోరికీష్ణముల్ దాటి కాశీపురమ్మన తనచెలువనమ్మి
చండాలవాడుడైచని కుణముక్తుడై బాధలు దలగి యాశ్వరీనికృపను
మరల ఫరాతలనటై సుఖింబున్నయంత వశ్యుండు నాగ్రహమున

కౌశకునిజూచి నరచాలు గానిపెట్టె
తొర గృధ్రము రూపుగొమ్మంచు తిట్టె
గాధిసూనుడు యతని బకంబుగాగ
కోపమున నొడిలెరుగక శాపమిచ్చె!

మంజ—శాపంబుల కతమున నిర్వుడు! పక్షములు గల్గియంతక
చూపోవక పోరాడుచునుండిరి! చూడచిత్రముగ నెంతక॥

వచ॥ అంత హరిశ్చంద్రుడు సుతానాథుడై యాగాదు లాచరించి నిష్క్ర
లుండై వరుణుగూర్చి తపంబాచరించ నతండు వరమండై సీకు సం
తాన ధలంబులేను. ఐన సీకు వరంబాసంగనిచ్చ వొడముటగజేసి
కుమారునొసంగుడు నతని హేమామంబాచరింప నొప్పదేయన సం
తానాసక్తు డగుట వలెయన వరుణు డంతర్హితుండయ్యె—

గీ॥ చంద్రమతి చూలునాల్చి ప్రజ్ఞావివేక
వంతు పదియననెల నొక్కబాలునిగ నె
పౌరులెల్లరు సంతస భరితులగుచు
పబ్బమొనరించి రావిభండుబిచ్చిపొదల॥

మంజ—పురిటిలోపలనె వచ్చివరుణుడు! పుత్రువేల్పుమనియెక
ధరణీశుడు యాహరిశ్చంద్రు! డత్యంత శోకముంగనియెక॥

వచ॥ పుత్రీషణాబద్ధుడై తీశంకునందనుండు పురుడు వెళ్ళనిది పనికి
రాదని వరుణుం బుచ్చెనంత—

మంజ—పురుడు వెళ్ళినంతవచ్చి వరుణుడు! పుత్రువేల్పు మంచనియెక
నరనాథుడు పలురాకయున్న! యన్యాయంబౌ నంచనియెక

2 పలువచ్చిన వెనుకనుయా వరుణుడు! బాలువేల్పు మంచనియెక
యిలపట విద్యావిహీను వేల్వగ! నెట్టులు తగునంచనియెక

3 చదువుకున్న పయివచ్చియింకయిన | సల్పము హోమంబనియె
 కదవంబులు గావించి జయంబును | గవమిలార్థ మేమనియె
 వచ|| ఇట్లు పుత్రప్రేమంబున జరుపు తుండిని గని లోహితుడు వని
 కరిగె. నంత హరిశ్చంద్రుడు మరుణపీడితుడై మహాదర వ్యాధిపీడి
 తుండయ్యె. నదికర్ణాకర్ణిగావని—లోహితుడు అజీగర్తు మధ్యమ
 తనయిండగు శునకశ్చేపుని యాగపశువుగాగొనివచ్చి యాగమాచ
 రించిన వరుణుడు వరదుండైన కిరిన హరిశ్చంద్రుడు రోగబాధా
 నివారితుడై విశ్వమిత్ర వశిష్ఠుల శాపంబులువీడ్చి లోహితుని
 రాజ్యాధికారిం గావించి యాగముద్రాంకితుడై యెరుకను వర్జించి
 పరిపూర్ణంబెదిగి నిర్వికార సమాధియందు పునర్జన్మ రహితుడై
 చెలగె.

ప్రీ.ప్రీ.ప్రీ.ప్రీ.ప్రీ.

—0:—

10. సీతా కిల్యాణము (హరికథ)

—0:—

మంజ—యీవిధి భాగవత కథా | కలనేచ్చవనిలి స్మవమరుడు
 దేవా యావలి సూర్య | వంశమును చెల్పుడు వేనాకిపుడు
 వచ|| అనిన శుకుండిట్లనియె. నాలోహితునకు హరితుడు వానికి
 జంపనామకుడు వానికి సుదేవుడు వానికి విజయుండు వానికి రుద్ర
 కుండు అతనికి వృకుండు వానికి బాహుకుండు జనించి రాతడు
 గీ|| రాజ్యమెల్ల శత్రురాజులు హరియింప
 సతులతోడ వనుల చాలకాల
 ముండి కాల వశతను సుసులు దొరగెను
 కర్మగతిని బాటగలరె యెందు||

వచ|| అతని పట్టమహిషి సహగమనం బాచరింప నుండ యశావర్తమునీం
 దుగ్రిడు గర్భవతివగు నీకిది యొప్పుడని వారించె. నంత కొంతకాలం

బున కామెనవతు లోర్వని నన్నంబున విసంబు గల్పిపెట్టినం జావక
ద్దానితో వెలికడుచెంచు కతన సగరుండన నప్పుతుండలరె. నతండు
పితృవిరోధనంబునాశేషి కత్తులగు హైహయూదుల నిర్జించి వాజిమే
ధం బాచరించుచున్నంత సింహాడా హయంబునుగొని రసాతలంబున
కపిలహానిదరి నిల్చిన—

మంజ—సగరుడు హయంబుగనగాబుపెను । చారుల కొమరుల నెల్లరను
జగతీతల మెల్లవెడకి దానిని । గనజాలక వారందరును॥

గీ॥ పటుబలంబున భూమిచొక్కట పెకల్చి
నాగలోకంబునందు రంగంబు గాంచి
దొంగమునియని తలచి నొప్పొంగజేయ
మునికనులు దెరువగా వారు బూదెమైరి॥

వచ॥ యీ వార్త నారదుమూలంబున సగరుండెరింగి మనుమండగు నం
శుమంతునింబంప నతండు తిండుగిలు దగిల్పిన బిలమార్గంబున నాగ
లోకంబునకరిగి కపిలమహర్షింబొగ్గించి తురగంబుదెచ్చి యాగంబు
పూర్తిగావించె. నంతతండుగల భస్మరాసులమీది కనిమిషనదిందెత్తు
నని తపంబు గావించుచు నంశుమంతుడుదీరె అతని కుమారుండగు
దిలీపుడు నల్లె కాలగతింబొందె. నతని తనయుండగు భగీరథుడు
తపంబున గంగనుమెప్పించి శివుని జటాజూటమునుండి యిలయుండు
పప్రీతామహుల భస్మరాసులలై పారించె నిట్లు—

మంజ—భగీరథుని యత్నంబున భూమిని । పారుచున్న కతమునను
జగమున భాగీరథియన మునిసన్నతమై యన్నదితనరు॥

వచ॥ ఆ భగీరథునకు శృతుండు వానికాభావరుండు వానికి సింధు
దీప్తిపుండు వానికి యుతాయువు వానికి ఋతుపర్ణుండు జనించినలుని
పోషించి యతనికడ నశ్వహృదయంబను విద్యనడసె. వానికి సర్వ
కామండు నతనికి సుదాసుడు పుట్టె—

సీ॥ ఆసుదాసుడు వేటకరిగి వనంబున నొక్కరక్కసుగని యుక్కడంచె
వానితమ్ముడునడ బాలవర్తనమున నరపాలు నింటనుండగ నొకతరి

గురుడగు వసిష్ఠః గురువచేయగవలెనని చెల్పవాడుబాహ్యమృణుజాపి
 వండివడ్డించిన వాశిష్ఠు డెరిగి కోపించి శపించె ధూమిశురాక్ష
 సుండవగు మనియూతుడు స్తుతిచొసర్చ
 గరగి పడిరెండుయేండ్లు రక్కసుడవగుము
 నాగనట్టులెయని రక్కసా శృతిగొని
 అడవులచరించె నారాజు యపుడెగడవి॥

వచ॥ ఒకానొకతరి ఆకటమాడుచు విప్రదంపతులంగని మగనింబట్టి
 భక్షింపనున్న సతిహఃఖిలున పార్థివించినను వినక మృగంబుచందం
 బున నతనింభక్షించిన నాపత్రివ్రత నీవు సతింగలయువేళ మృతినందు
 దువు గాతయని మరచించె. నవి కతన శాపవిమోచనా సంతరంబు
 సంతానంబులేమి వదుర వశ్యంబొక కుమారు ననుగ్రహించె.
 నతండు పరశురామ వీరవిహారకాలంబున స్త్రీరూపధనుడై దాగు
 కతన నారీకవచుండన బరగె. నతనికి విశ్వసహుండుపుట్టె. అతనికి
 ఖట్రాంగు డుదయించి మరణకాలంబున రెండుగడియలు హరినామ
 స్మరణంబాచరించి వైకుంఠము చేరె. నతనికి దీర్ఘ బాహుండును
 వానికి రఘువు వానికి పృథుశ్రీవుడు వానికి అజంకు వానికి దశర
 థుండును జన్మించెను.

మంజ—ఆనరచాలుడు వరియించెను । మహిభామణుల న్నుభగణులక
 మానిత పాత్రివ్రతలక సుందర । మంజులదేహిల మువ్వరనుక

2 కొసల్యయు సుమిత్రాకృతన । గాబడుపేరులవారిక
 భాసమాన సద్గణులనుదివిజ । భామలనగ దగువారిక॥

గీ॥ పెద్దకాలంబు వారితో తద్దయుసుఖ
 ములనుగాంచియు సంతానముం గనకతి
 దుఃఖమునుబొంది గురుహితోక్తులను నొక్క
 యాగమును పుత్రకామేష్టి యనగసల్పె॥

వచ॥ ఆయాగవహ్నినుండి పాయసంబువడసి దానినిసతులకొసంగె. వార
 లద్దానినిభుజించి నెలలుడప్పి-

సీ॥ నవమాసములు నిండినాఁడై తోశుక్లవవవి పునర్వసుతారపగలుకోస
లాత్మజగత్కుంబు సంకుండ్లీకృత్య మౌతూవిలాసంపు మహిమరామ
చంద్రుడైజనియించె సరవికేతయ రాజ నందనమున నాడునుందరాంగు
భరతునిగనియె నావల సుమిత్రకుమారు లంగ నెలక్కుబురాజితయకు

దైన కృత్యము దశరథుం దతులముదము

సంజెలంగగ వారు నానాటబెరిగి

పెద్దవారయి సకలమా విద్యలెరిగి

యవలనుపనితులై యుండిరంతమీద॥

మంజ—ఒక్క దినంబు నృపాలుడు । కొల్విన నున్న వేళ నయ్యెడకున్
అక్కటికంబు దలిర్ప । కౌశికుండరుగు దెంచె మేలునకున్॥

శ్రోతస్వరూపిణి—రూపకం.

ప॥ కుశికాత్మజ ధన్యమునా । కులము జన్మమును నిక్కము ॥కుశి॥

అ॥ కుశలమెసీ ఛాత్రతతికి । కూర్చునే మోదంబుమదికి॥ కుశి॥

మి॥ పశుపతి నిన్మెప్పించిన । పరమతపోధనులుమీరు

విశదమయ్యె తనమహిమం బేరికి । సాధ్యంజాను॥ కుశి॥

2 నాకుజనించిరి యీలోసి । నందనులున్ దిల్లికించుడు

మీకు మొక్కుచుండిదే । యమేయ గుణాదీవించుడు

మి॥ నాకోర్కెలు తమదర్శనంబు । కతనదీరిపోయె

నోకౌశిక నాపనియె మున్నదో । తెల్పుడొనరింతు॥ కుశి॥

గీ॥ అనుచు పూజించి పార్థివు నధిపునకనే

గాధినందను డేనుయజ్ఞంబొకండు

బూనిగావించు నపుడెల్ల మూర్ఖుడనుజు

తెరిగి చెరచుట సాగదు ధరణి నాధ॥

రామప్రియ—ఖండగతి.

మ॥ ధరణీశ శ్రీరాము । దనుజ వధార్థము బంపుము ॥ధర॥

అ॥ చిరుతవాడని తలపకు । చిరకీర్తినార్జించు ॥ధర॥

1 రక్కసులనునుమాడి । వ్రతముసాంగముగదీర్చి

పెక్కులోకములగాచి । యిక్కడకుచను దెంచు॥ ధర॥

చం॥ అనితనుగోచకౌశికుని యాస్యముచేసిత దోషజూచియు
 ట్లను ధరిశేషుడోముని వరాకడుబాలుడు రాముడేడ దు
 ర్జనులకు రక్కసాధముల జుపులదేడ నిటుల్ వచింప మీ
 ముచమెట్లులోప్పైనాకు ననుమానమునీశ జడంచునక్కటా
 గీ॥ వలయునెడతేనెవచ్చి దుర్వాపిగిరివి
 మున చెలంగెడు రిక్కసులనునెఱుతు
 వనిన గాఢేయడతిమంది హాసమునను
 దశరథాచారు భయమేల తలనునువిన.

హిం॥ ముఖాః—ప్రీతిః

ప॥ పంపజాలను । ముసినాథరాముని । పంప॥
 అ॥ చెంపగారుపాలు । చిన్నిముక్తుబాలు । పంప॥
 మి॥ గంపిలెనాదేహము । మీరంపునున్నమాతృముననే
 తెంపరినై దానవులకు తీరుమని బలియినొల్లను॥ పంప॥

2 యిట్టికోక్కెగోరః హితవకానెహికు
 కట్టడినైయెట్లు గావీడియుండుడు
 మి॥ ఎట్టులెననేనెవచ్చి యీ । కార్యముచేర్చెదనే
 గిట్టినచోచింతలేడు కేవల । మెవ్వగుడనిక॥ పంప॥

గీ॥ అనుచుశ్రీరామునంప లేనంచుబలుకు
 దశరథునకను నగ్గాధి తనయుడౌర
 యినకులంబున జన్మించి యిట్టులాడి
 తప్పుదేమంచి దేగెడ ధరణినాధి॥

మంజ—అనికోటించి చనంగనున్నయెడ సత్రాపసివారిచి
 మునినాథుండు పశిష్టుడిట్లనె భూనాయకునిలకించి॥

చం॥ జనవరరాముబుపుము నిశాలులద్యంచి మునిద్రుయజ్ఞమున్
 మనిచి శుభంబునంజెలగి మానితినిర్జరులై పురంబు జే
 రును భయమేల శ్రీహరియోగముల న్మనుపంగవిట్టలన్
 జననమునందె కౌశికుడ సాధ్యుడుసంతప పెట్టివంపుమా॥

వచః అని వశిష్ఠుడు కలతెరగెరిగింప గాధినందనుడు కోరినట్లు శ్రీరామ
లక్ష్మణుల సలహానుసారము నొనర్చి సభాగారంబునకు రప్పించి ముద్దాడి
దీక్షంబుపెట్టెను.

సావేరి—చతురశ్రాది.

ప॥ పోయిరండు తనయులార! మునిసాధునితోడవనికి! పోయి॥

అ॥ శ్రేయమలర దనుజులవధ! జేసి సవనమునుగావగ॥ పోయి॥

1 లేకలేకజన్మించిన! లోకనుతూల మిమువీడక
లేకయుంటివనులదీర్చి! లేకకడ నాకడజేరుడి॥ పోయి॥

గీ॥ అనుచుముద్దాడి రామలక్ష్మణులబంధ
వారు కుశికాత్మజునివెంట వనులజొచ్చి
చిత్రములగాంచి కొంతహర్షించి నశాని
సేవతో దండకారణ్య సీమజేర॥

ఉ॥ అంతట గాధినందనుడు హర్షముతోడత రామచంద్రు న్నా
నాంతమునందుజీరి దనుజులి నడంపగ శస్త్రరాజి న
త్యంతఫలప్రదంబగు మహామనుసంఘ మొసంగివారితో
కొంతజనంగతాలకను క్రూరసురద్విష కాంతయొక్కచో॥

మంజ—భీకరాట్టహాసమున కౌశికుడు వెరగుపడగ పరువిడుచుక
శ్రీకరులగు నారామలక్ష్మణుల చెంతజేరగా గనుచు॥

వచ॥ గాధేయుడు శ్రీరామచంద్రా యిదే సవనవిఘ్నకారిణి ముందు
దీనిం గడతేర్పుమన దేవా! స్త్రీహాత్యాపాతకంబున కెట్లు సహింతు
వని యిండుకవించారించి మునీంద్రుని త్వరంగని సునిశితాస్త్రంబునం
శానింగూల్చె—

గీ॥ అంతశ్రీరామలక్ష్మణు లడవిగడచి
కౌశికాశ్రమముండాని గాధితనయు
సవనదీక్షతుగావించి జాగరూకు
లై గనుచునుండ జన్మంబునాగుచుండె॥

ఉ॥ తాటకచావెరింగికడు దర్పముతోడ నుబాహుడున్ నిరా
 ఘాటకెరుండు మారిచుడు కాశికంజన్నము భవంసమంద ము
 మ్మాటికొనపు మంచువడి మాంసముర క్తము వెచ్చివోయె ముం
 దేనున నిల్చిన గనిరి యెంతయురాముడు లక్ష్మణుడొగిల్
 మంజ—శ్రీరాముండును బాహుయమపురము చేచ్చెగూరళర మొకటల్
 పారావారము లోమాఁచుని బడప్తచెను వేదొకటల్
 వచ॥ అంత నయ్యాగంబున సమ్యగ్విధానంబునం బూర్తియయ్యె నాదట
 కాశికుడు రామలక్ష్మణులంగని-

మ॥ తిలకింపంజనబోలు నేడు మిథలాధీశుడు గావించు ను
 జ్వల జన్నంబని వారిదోహ్ని మహానన్యాంతముంగాంచి మా
 నులవాసంబులజూపి చిత్రిముల నెన్నెచెప్పుచుక బోవగా
 శిలయొక్కండవి రాముపాది రజసంస్థానంబునక సాధ్వీయై॥

ఆంజ్ఞానై—అట.

ప॥ రామరాక్షసభీమ రవికులాంబుధనామ । నీమహిమ దెలియతరమా॥శ్రీ
 అ॥ కామితార్థఫలద గజరాజవరద । శ్యామలాంగా మునిసన్నత చరణా
 వి॥ వేమరుసీపదముల మది । లోమరువక భజియించెద
 కామజనక నానేరము । గణియింపక పాహిపాహ్ని॥ రామ॥
 గీ॥ అనుచుపొర్నించు మునికాంత నరసిరాము
 డమ్మరొమెవ్వోపు యిట్లగుటకేమి
 కతమునామంబదేమి నా సతియిచకుల
 రత్నమావిన గౌతము పత్ని నేను॥

మ॥ పతినానేరమి కోర్వలే కరుడచే పాపాణమానట్లు నా
 సతుల న్నెచ్చక శాపమిచ్చి పయినీనాడిట్లు శాపాంతమా
 యతిలోకావనచెల్పి దానవహరంబై నీదయక భర్త సుం
 గతిముల్లోకము స్వలుంగు ఖగరాట్కంభాణ శ్రీరాఘవా॥

వచ॥ అను నాయహుల్యం గరుణించి గౌతముండేర్చి యనేకజనపదారణ్య
 ములు నిర్గమించి మిథిలావగరంబు సమీపించిన॥

మంజ—జనకభూమిభుం డెన్నునై వారలసత్కరించి యిట్లనియెన్
మునివరతివదరిశనమున జన్మము పుణ్యతమంబై మనియెన్॥

గీ॥ అనుచుకొకికుపూజించి యతులక్షేప
లీక తెవరన యోమిధిలేక దశర
భాత్మజులు రామలక్ష్మణు లనుపమాన
విక్రములుసర్వపూజ్యులు శక్రనుతులు॥

వచ॥ అని యెరిగించిన సంతసించి తగిన వసతులుగావించి జన్మంబు
సమాప్తిగావించి పేరొలగంబునం దుండి జనకమహారాజు సకల
ధరాపాలురం గాంచి యిట్లనియె॥

చ॥ సరవరులారమున్ను సవనంబొనరింప దలంచినేను యీ
ధరణిని నాగటింజొనుప దానితుదిన్నొక భవ్యపేటి కాం
తరమున నున్న బాలికగ నుబడ సంతతిలేమి డేసి నిం
దిరవడుడిచ్చె నందుగొని తెచ్చితి పెంచితి కూర్చిపెంపున॥

గీ॥ ఆమెకిప్పు స్వయంవరం బాచరింప
దలచి యాగార్థమెల్లర బిలచినాడ
నాగృహంబునగలదు పినాకిపిల్లు
దాని నెక్కిడువానికీ తనివ్విత్తు॥

మంజ—యేటికిటిపణ మేరుపరచెనం చెంచవలదువినుడు
బోటులతోపాచికలాడుచు మత్పుత్రిక మున్నొకనాడు

2 విలుగలమందిరముం జేరగ వారలపాచిక యొక్కండు
విలుక్కిందికి బోవగదీసెను సుతయా విలునెత్తివినుండు॥

వచ॥ గాన నావిలు నెత్తువానికీ సీతనొసంగి పాణిగ్రహణంబు నిర్వర్తింతు
నందుల కఫలరాజవ్యలోకంబున సమర్థులు లెండు. నంత నారాజ
కుమారులు—

సీ॥ ఇదియెంతనాకని యెదపొంగివిలుడాసి భీతిచేపిరిదికి వెడలునొకడు
బిరుసుమీసముకేల పెనవైచివిలుబూని కడలింపగాలేక కడలునొకడు
నాకంటెబలుడు యీలోకమందెవడని జనిచూచిచల్లగాజూరునొకడు
శివునిల్లుదీనిని చేబూనరాదని అంజలిగావించి యరుగునొకడు

ఇట్లు లొక్కొక్కచే విల్లునెత్తునాళ్
 పూని యత్నించి సిగ్గును పొందుచుండ
 గాంచి దశకంకు పక్షిరాకాంతనాని
 యె యటంచని విలుదాసి చేయుచాడి!

గీ॥ విల్లు చేబూని దంష్ట్రలు పెటపెటమన
 బొమలు ముడ్డివైచి హుమ్మచి భూమియడర
 పదములందట్టి బలమన కైకినెచ్చి
 నిలువజాలక పుడమివైచి బడెనెరిచి!

మంజ—త్రైలోక్య వీరుండగు రావణు తరముగానిచో నకట
 యేలీలను మననకనకాని నృపులెల్లరూరకుండి రికట!
 వచ॥ విశ్వామిత్రుడు శ్రీరామచంద్రుని కిట్లవియె.

కళా—హాపతిం.

ప॥ నాయనా శ్రీరామచంద్ర ! చయగుణసాంద్రావినము! నాయ॥

అ॥ నీయనూన బలముఱాప ! నేటికితగు సమయమిట్టే! నా॥

మి॥ శ్రేయముపొసగించునట్టి! శివవిలునెత్తుము జానకి
 చేయిపట్టు మీనృపులు ! చెల్లరు సేవేగురువు॥ నా॥

2 వీరవరులమంచుగర్వత ! మేరమీరిన రాజులోక
 మారసిగ్గున తలలువంప ! అధికముదము మాతునింప

మి॥ కూరిమిసుతనొసగిజనక ! కుంభిసితు దుబ్బిపాదల
 గారవమన మునులాశీస్సులు ! గావింపగదియిట్టేను! నాయ॥

వచ॥ అను కౌశికునకు శ్రీరామచంద్రమూర్తి నమస్కరించి కులగురుం
 డగు వశిష్ట నెడలోదలంచిమొక్కి శివధనువుడరికరిగి నమస్కరించి

మంజ—కేలనుదాలించి విల్లునెత్తడా ! కేలబట్టి యంతటను
 శూలినిమదిలో దలంచివారిని చూచి సవరించగాను

2 విల్లునంచగను సాతదాటచే! పెళపెళయనుధ్వనితోడన్
 యుల్లమద్రువగు పిరగెచుకౌశికు ! డబ్బిజనకునింజూడన్॥

వచ॥ రాజులోకంబెల్ల సిగ్గిలి తల్లలువంచిరి. కొందరు నిలువనోడి యుం

గిరి నగరుచందుండి యూవిభుబుతయు సీత్రేంచు సీత, మాండవి,
యూక్ష్మభాక్తులీక్షేప్తులలో సీతంజూచి కడుమవారల్లిట్లనిరి॥

గీ॥ అక్కసినాథుడెడగొ మేల్చక్కడనము

నిలకీమూతి దేహుండు సరజాక్షు

డసమవిక్రము డితవిభార్య వగుటయది

సీమపూర్వి సుకృతమన రాదెనిజము॥

ఉ॥ ఎంతయద్భుతమో సుదతి యింతసుమాప విభాసిశౌర్యదు
ర్దంత దినేశవంశజని దైతునిగా గ్రహియించినావు మే
మెంతయు నీసపర్యల ఘటించినవారము గానమమ్ము నీ
స్వాంతములో తలందుము కృపామతితోడ నొకప్పుడేనియు॥

వచ॥ ఇట్లు నర్మోక్తులాడుచుండ సీత చిరునగవున తలవంచి స్థిలునంతలో
చేటియరుదెంచి అమ్మా! జనకమహీపతి మిమ్ము గొనిరమ్మని
పంపిన సభంజేరి తండ్రికివందనంబొచరించిన జానకింజూచి మిథిలా
ధీశ్వరుండు-

గీ॥ అమ్మ నీయెత్తువిల్లును యశోనుమున

విరచెనీతండు సాకేత విభునిసుతుడు

రామచందుండు పూలహారంబుతోడ

కరముయలరించు మీతని గళమునిపుడు-

కల్యాణి—త్రిశ్ర

ప॥ పూలదండశ్రీరామ । భూవిభుమెడనిడియె జానకి॥ పూ॥

అ॥ మేరిగుసంపగిజాజల । మిగులనందమొప్పారెడు॥ పూ॥

1 సకలవాద్యనాదంబులు । సందడింపగా భూసుర
పకరముదీపింపగముని । వరులు మోదమునుబొందగ॥ పూ॥

2 అంగన లందరుహారతు । లందిముందు నిలువగాయక
సంగీతము దెసలబర్వ । సర్వలోకముల్లసిల్ల॥ పూ॥

వచ॥ జనకుండు దశరథునకు శుభ లేఖనువ్రాసి భూమిసుకుల బుత్తెంచిన
వారలు కతిపయ దిన ప్రయాణంబుల యోధ్యజేరి పంక్తిరథు

నాశీరవ్విడించి యక్షత్రంబొసంగిన వతి వశిష్టానాని చమవ—

సీ॥ రాజశ్రీదశరథరాజేంద్రునకు మిథి లెసుండు మ్రొక్కి పూజించి వ్రాము
శుభలేఖకాశకుతో భద్రయశులు సేతవయుండు శ్రీరామ ఘనుడుగదలి
తాటకబరిమార్చి దనుజులమ్రించి జన్మము దీర్చిరాతిని నాతిజేసి
వచ్చికా పుత్రకన్వణముగానున్న శంకరువిల్లువీరించి దాకరముబట్టి
గానసిరికి కల్యాణకార్యమేను

జలుపనుంటినిగాన మీసపరివార

బంధుమూజక యలముగా వచ్చినన్ను

దనుపునురుగాతయని నమ్మిని జనవర॥

వచ॥ అని చదివి శరచాలా వింటివా! శ్రీరాముబాహుబలాతి శయము
లెమ్ము ప్రయాణబాచరింపుమన బంధుమిత్ర పరివారయతంబుగా
నయోధ్యంగదలి మిథిలారగంబు సమాపించ బసకుడు.

గీ॥ యెరుగుగానేసి తోడైచ్చి ముదము గమర

ఘనసవర్యజొచ్చి రామునకు సేత

నిచ్చిగుభలగ్నమునను పాణిగ్రహణము

దీర్చిన కుశధ్వజుండన్న దిక్కుజూచి॥

నవకోజ—త్రిశ్రీ

ప॥ అన్నావినుమా! విన్నవించెదను ॥ అన్నా॥

అ॥ ఎన్నదరమె మనభాగ్యము! యీచిశరభు బంధుత్వము

పన్నుగ మనశంశమంత! పావిత్ర్యము నందెను యిక

మి॥ నున్నదొక్కకోరికేమన! కన్నియలందర నాతని

పిన్న కొమరులకు నిత్రము! వన్నెవాకిని గాంతము ॥ అన్నా॥

గీ॥ అట్టులేయని యామిథిలావనీశు

డధికముదమున సోదరు నాత్మజులను

మాండవీ శ్రుతికీర్తుల మహితగుణుల

భరత శత్రుఘ్నుల కొసంగె బాగుమీర॥

మ॥ జానకినాదరంబుమెయి సాకినవై జనకుండుగాంచె వి

ద్యానిలయన్ గుణాలయ సుమాస్త్రుసతీ సమరూపనూర్మిళా
మానిని నాపెలక్కుఁబి మానినిగా నొనరించె భూమిపుల్
హానులుమెచ్చ నమ్మిథిల మండచుడత్యధి కోల్పవంబుగాన్॥

వచ॥ అంతవలయు శుభకృత్యంబులు దీర్చి శ్రీ సీతారామ, ఊర్మిళా
లక్ష్మణ, మాండవీధరత, శ్రీతక్కిర్తి శత్రుఘ్నులం దీవించి యరణం
బులనొసంగి యయోధ్యకుం బుత్తెంచిన మార్గమధ్యంబున-

గీ॥ పరశురాముండు సర్వభూపాల హాసన
కృతప్రతిష్ఠాదు విలుబూని కేరిధవుని
విలువించినతోనె పెన్వీరుడైతె
రిమ్ము నాపసగనుపితు రణమునందు॥

మంజ—రాజవంశమును సర్వంబును । మారణముజేయ తలపూని

నేజనియించితి ననిచై గవిసిన । యింనుకచిరునగపూని॥

వచ॥ సామంబున చక్కంబడకున్న వానివిలుతో దుర్బలుగా గ్రహించి
విడచిన నతండు దేవాదిదేవా! నీమహిమ దెలియనైతిని త్నమింపు
మని ప్రార్థించి మహేంద్రప్రవృతంబున తపోనియతించూని నివసించె
నంత శ్రీరాముండు సాకేతంబుచేరి నగరప్రవేశంబుచేసి సుఖంబుం-
డిరని యెరింగించిన—

మంజ—శుకయోగింగని పరీక్షితుండనె । సుదినంబీతరి చూడన్

అకలంకంబగు సీతాసతి । కల్యాణంబును వినినాడన్॥

వచ॥ ఆవలి కథావిధానం జెరిగించుడు నావుడు-

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

11. శ్రీ రామ విజయము (హరికథ)

—

గీ॥ అట్లు దశరథునిను లతులనై
వాన్వితులునై యున్నకొంతకాలమ్ముజనియె
సృష్టమంత్రులతో నిట్లునె భరణినిక
రామునకుగూర్చి గండు విశ్రాంతినేను॥

వచ॥ వసిష్ఠుండెల్ల సుముహూర్తంబున నిర్ణయించిన పురో జలంకరించిరి
యెల్లరవృద్ధయుబులును పికపించె. వివాహ కేయాత్మజ దాసి
యగు మందరయను వక్త్రగామిని విని—

మంజ—వేకువజాముననే కేకయనుత॥ ప్రేమతోడగనబోయి
సీకనిద్దరను నున్నయాయుచు॥ భీతివిడియిడచేయి.

మ॥ నిదురింపందగు కాలమాయుచి యయూ నీవిద్య భద్రంబుగా
నెదురైకష్టపరంపరల్ గడినె నీవేలాగువర్తింతువో
ముదితా నీహికదాసివైతి విను నంపూజుమహారేరి పో
పుడమా రాజపురంధ్రసేనలకు లెమ్మో కేకరాట్టందనీ॥

హిం॥ తోడి—త్రశ

మ॥ లెమ్మలెమ్మ మూఘరాలా॥ లెమ్మనరవ్రమామనే॥ లెమ్మ॥

అ॥ సమ్మదమ్మనంజానకి॥ చరణసేవకై పోదము॥ లెమ్మ॥

1 సీతనయుం డాధరణీ॥ నేతయడుగులంబుట్టగ

నోతల్లీ కోసలాత్మజ॥ నొగిగొల్తువుగానియింక॥ లెమ్మ॥

వచ॥ అనినం గైకేయి గతంబాలించి యాశ్చర్య చకితయై మందరా యే
మిదియని గుచ్చిగుచ్చియడిగి శ్రీ రామపట్టాభిషేక విధంబెరిగి
యిట్లు వితర్కించె.

గీ॥ రాముడే ధరణీమై ప్రియలునేని

సంతసమెకాని దాన రాక్షసవినాశ

మెట్టులగుమున్ను దెల్పె వశిష్ఠుడిది వి

నాశనము చేయకున్న యన్యాయ మొకపు॥

వచః సనితలంచి మంధర బోధనంబున వృక్షవృక్షాలుని మోసగించి శం
బరాసురు వధాసమయడత్త వరంబులను మిషతో—

మంజ— రాముని సతితో పదనాగ్నేడు లరణ్యవాస మొనరింపక
భూమిభ్రష్టై భవతుః । పృథ్వీలను పోషణంబు గావించక॥

గీ॥ వరములను గోరుటన్ సత్యవాక్య బద్ధ
చిత్తుడై పంక్తిరధుడెల్లు నెలవసంగ
సీతతో లక్ష్మణునితోడ చింతడక్కి—
పయనమై తల్లులకు మొక్కి వనికీవరిగె॥

వచః సరయానదిదాసిని యందలి బల్లకట్టడంబు నడపునివాడ పతియగు
గుహునింగని తమపయనం బెరింగించి నదందాటింపుమన సతం
డిట్లనియె—

చం॥ యొడయడసిన్న బాబును యెటో దొరసానిని శేర్మసాడ నా
పడవలాసివు కాలిడగ వర్తయదేమన చట్టుబుడయె
పడతిగనయ్యె నీచరణపద్మముసోకిన బీడవాడ నా
పడతికెనాకెబున్వ కరవాయెను యెక్కడదెత్తు చెప్పమా॥

వచః యొక నీపాదభూళిచే శిల సతిగామారె నందురుగాన నీపదంబులు
కడగి తడియొత్తి పడవయందు కూర్చుండబెట్టుదునని శ్రీరాముని
పదంబులు శుభ్రంబుగా గడిగి తడియొత్తి నావపై నెక్కించి
ఆవలంజేర్చిన దాశరథి సంతసించి గుహుడా నీకేమీగలమన వతని
మనోవాక్కాయంబులు పవిత్రంబులై యున్నందున శ్రీరామా—

మంజ—కులమువారికడ నేమిగొందుమో । కుంభినీధవుడ వినుము
జలధి దాటగాచేసితివు । భవ జలధిదాటింపగనుము॥

గీ॥ అనుచు మొక్కిడ నతనిమోక్షాస్తనరిగి
సంతపిగామ చంద్రుండు స్వర్గతలము
చూరగొనుమని దీవించిచేరె దండ
కావనంబును సీతలక్ష్మణులతోడ॥

గీ॥ ఆకుటిల్లొకండు చమరించికొని పుటు
తొత్తొకండు ఫలములంది నెచ్చి
దంపతుల కొసంగ తగురీతి భజయించి
వానప్రస్థ నియతి బూనిరంత॥

వచ॥ ఆవనంబు దశగ్రీవుండు సోదరియును శూర్పనఖకు పసుపుకుంకు
మలకుకాన్కగానిచ్చినదగుట భర్తృహీనయును శూర్పనశ్చపుత్రులగు
ఖరదూమణ త్రిశకులతో వారియునుచరులతో నంధువనించియుండి-
మంజ—ఒకదినంబు శ్రీరామచంద్రుని మునికొప్పారం దిలకించీ
మకరాంకుని బారించడి దానొకఁ మానిని మాపువహించీ॥

వచ॥ శ్రీరామునిందాసి యిట్లుచెయె—

బంకోటి—శ్రీరామ॥

ప॥ వన్నెకాడ నిన్నుజేమి॥ గిన్నదాన వేగరారా వన్నె॥
అ॥ కన్నియను చిన్నదాన॥ కాగిలొసగి బోవరా వన్నె॥

2 నవమోహనాంగ నీకీ॥ యువిదయెట్లు తగునురా
తవిలె నాదుమదికిసేను॥ తనురుచి పరియింపరా వన్నె॥

మ॥ అనిపైరాదిలకించి రాముడను శాంతా వ్యర్థమికోర్కె చ
క్కనిదో కాదో లభించె నీగరిత మల్కాలంబునం కొంత దా
జనె నాపైభ్రమవిడి వేరొకని పృజ్ఞశాలినిం భర్తగా
గొనిసౌఖ్యంబుల నందుమంచనిన సక్రూరాల్మి దానిట్లచుక॥

గీ॥ వలచివచ్చిన నచుబోటివారి పేడ
కలయునప్పుడు గల్లు సుఖంబు జూడ
కెలమి నోరెటులాడె నీకిట్లులాపె
చెక్కిలి నొక్కి రతిదన్ను చెలమికాడ॥

వచ॥ తెనిన శ్రీరామచంద్రుడు దీనిమదమడంపమి ఫలంబు సున్నయని
తలంచి—

మంజ—అతివా నేనొకసతితో సుఖముల॥ నందుమంటి నిటుగనుము
సతిలేకొంటిగ చరించు తమ్ముని జాయపై యొకమనుషు॥

తొలి—పూజకం.

ప|| రాముసాక్షర నిను నోరితి! నానన్ను విడిచేర్పిత రాము||

అ|| కామునిచాకి నోర్చెను | కౌగిలనను వనియింపర ||రాము||

మి|| నేముల్లోకంబుల రోక్కల | కలురావనిని చెల్లెల

నీమెయి దేవాదులకున్నను | యేలికచేసెద దశరథ ||రాము||

2 అన్నయేమి యనునోయని | యడలవలను మనకూటమి

కెన్నోవిధముల మెచ్చెను | యిటుపొమ్మని ననుబుచ్చెను

మి|| సన్నుతాంగ కొక్కోకము | సర్వమెరిగి యున్ననన్ను

వెన్ననిసుతు కూటమిలో | వినుతించువు కామింతువు ||రాము||

వచ|| అనిన లక్ష్మణుండు శ్రీరాముని మనోగతంబెరిగి కరవాలంబున

నక్కపలచేడియ ముక్కుచెవుల చెక్కిన నది విలపించుచు చని తన

కుమారులగు ఖిమాషణాదుల కెరిసింప—

మంజ—యిరువది వేల్పులగంబుతో వారలు | యే తెంచిన బొడగాంచి

యిరువురు నిమిషంబుల వధియించిరి | వీరతతో కడుమించి||

గీ|| ముక్కుచెవులులేక రక్కసవీరులు

సుతూంలలేక నుఖమతి యగుటను

లంక కేగి భీతి రావణుగనియెడ్చి

శూర్పనఖ యిటులనె నేర్పుమీర||

శా|| అన్నారావణ చూచితేనరుడు రామాభిఖ్యతో పత్నితో

మొన్నంజేరెను దండకావనము సమృద్ధాజ్ఞల నైత్యులక

యెన్నోవేలనుచుపె నాకొమరులు హీనంబుగాచచ్చి రా

పైన్నన్నుండగ ద్రుంపనెంచిరిక నాపాటెల్ల గన్గొంటివే||

వచ|| అని యెరిగించిన నతండాపె నోదార్చిపుచ్చి కర్తవ్యాంశంబు నిర్ణ

యించుకొని సమస్త మాయాకవచుండగు మారీచుండాసి—

సీ|| వింటివేసివు ముక్కుంటి విల్దనునిమి నాకవమాన మొడగూర్చినట్టి

బాలిశుండు

వారసుగూడి దండకారణ్యవాసము జేసిమనవారి చండబలుల

వధియించుకొకపరమసుందరి నామచేలియలిముక్తునుచెవులుగోసి
 ఆయమబిడ్డల హరిమాప్యేనావాని కావరంబడఁప గావలెనిపు
 డతనిజాయ పురూషుని నబుదాని
 చెవిను నొన నెంచె టేవు తాంబూలినాటి
 అన్నపిమ్మల నిలువెల్గు నల్లొనన్పు
 మనగ మారీచుడవియె నాతినికి గడగి

శ్రీరాము—కూటం.

ప॥ శ్రీరామున కపకారము । చేయన్యాయవకానే బలి ॥ శ్రీరా॥

అ॥ యోరావణ దుష్టుని । నొగతలహాసతి జనరథ ॥ శ్రీరా॥

2 ముల్లోకంబుల కాడి । మూలము రాముడే నిజము
 చెల్లెలి సేరములెక । చేయడల్లు ధర్మరాజు ॥ శ్రీరా॥

3 సీతాజననము నిజముగ । చెబులంకకిని నివే
 ఆతనివి గోరుటకాలం । బాసన్నంబు తోచెడుశ్రీ ॥ రాము॥

మ॥ మును గాధేయు పొనర్చు జన్మమును నేమూర్ఖుడనై నాశముకొ
 బానరకొజల్ప గడంగరాఘవుడు తెంపున్నాపి యొక్కమ్ముచే
 వనధింగూలగవైచె నాటిభయముకొ బాముంగనై తింతకుకొ
 జనజాలనృఘురాము కెన్నొనరుపకొ శంకేసియో రావణా॥

నచ॥ అనిజ రావణుం డౌరా! దానవుండవుగావే నరునకు భీతిలుదువే
 నాయుపమ గుర్తింపుము. సువర్ణకు రంగమవై రాముపర్ణశాల
 పాఠితంబున చరించుము. నిన్నా నెలతగోరిపట్టినాఁడైను నంపగలడు.
 అతని నీవు దవ్వలకుంగొంపోయి లక్ష్మణుని రాజీరుము. ఆవల
 నొంటియగు భూపుత్రిని గొనితెచ్చెడ—

గీ॥ నావచించిన కీతిని నడపవేని

కఠిన తరకరవాలత ఖండనమొన

రింతునని జలిపింప మారీచు డెదను

దలచె నిట్టులుభయమెద తాండవింప!

మంజ—దురితాత్ముండగు వీనిచే । తనువు దొరగినంతనే ఫలమ్ము

కరుణావనుడగు రాముచే మడిసి । గాంతు నక్షయ సుఖమ్ము

2 అనితలంబి మామూకురంగమై | యామావీచుడంత
జని శ్రీరాముని పట్టణాలకడ | చయ్యన చరించెనంత||

3|| దానిగాంచికీత తనవిభునిగోరె
పట్టణెడు చేను బుట్టెననుచు
రామపట్టణావ లక్ష్మణుడనె సోద
రా వినుమిక పట్టరాకుడీచి|

ఉ|| కాంచనవర్ణ మీహరిణి గాంచము యీవరకెండునేని యీ
చంచల నేలమీఁగుల చయ్యనతెండవిగోరె మాయదో
తెంచె నెవంజోదానవుడు దుగ్గింపుడొకండు శరంబుబూని నా
మించినదేమి సివిచట మేదివిపుల్గిని గాచుచుండుమా—

వచ|| అని శ్రీరామచంద్రుని డమ్మాయా కురంగంబు వెంటనంటిబోవ
కొంతవడికి హతమ్మడా! లక్ష్మణాయనుయార్త నాదంబువినవచ్చుడు
జానకి లక్ష్మణునిగని-

జే:-చతురశ్శ్రితి

ప|| అన్నాలక్ష్మణ! యార్తనాదమడె|| అన్నా||

అ|| నీయన్నగళరవము | నాలించితివే|| అన్నా||

మి|| సన్నతలలశాలియైన నీ | యన్నకేమి కీహొదవెనో
నిన్నుబిలచె తోడుగజను | మన్నయన్నగాపాడగ|| అ||

2|| నీవుసుంత భయమండక | నిలచితేమి కతమొదెల్పు
పోవుమా అయ్యోనిలచితె | పోవానాధునిగావగ

మి|| ఆవిధినామాయజింకి | నడిగితి స్త్రీజన చపలత
తో విభునకెగ్గినగూడెను | దుష్టదనుజ మాయగాడె|| అ||

గీ|| అనిసలక్ష్మణుండు అమ్మనీనాధుని
కెడరుపొడముటేమి యెరుగవొక్కొ
రామబలముమాయ రక్కసుండెవ్వరో
వలికెనిట్లుబెగడు వడకుమమ్మ||

జచ|| అని నిబ్బరంబుగా వలుకు సౌమిత్రికి దుఃఖావేశంబున జానకి దు
స్థావలాడి తుడకిట్టలనియె-

మంజ—దాయాద ద్వేషముచూపించితే! తమ్ముడై పట్టియొకడు
 త్రియుతంబు రాజ్యంబులాగి కొని | చేర్చెనడవి నీవిపుడు

2 శ్రీరాముండుగతించుమీద నా | చేయుబట్టించుకుంచి

యా రాధైర్యతనుంటివి రామని! యా నాదమాలించి!

వచ|| అను రాముడేవి పట్టులాలించి సుమిత్రాత్మజుండు చెవులుమూసు
 కొని జననీ యంతకాలంబునుండియు నామసు బెరుంగవైతివి. కాని
 మ్మిదే పోయెదను. నీ వేము వచ్చునంతవరకు పల్లశాలందాటి యీ
 వలికి రావలదని రాముడేగిన మార్గముబట్టి పోయినా!

గీ|| రామలక్ష్మణులీరీతి భూమిజ నెడ

బాసిజన రావణుడుకడ మోసమునను

యోగిరూపంబుదాల్చి బోకోత్తగుణు

జానకినిగొని లంకకై చనియెనంత!

వచ|| నట రఘురాముండు మారేచవిధం బాచరించి వచ్చుచు మధ్యమా
 ర్గంబున నెదురువచ్చు తమ్మునింజూచి-

ఉ|| తమ్ముడ జానకిన్విడచి దవ్వరుడెంచితి వేల నేను యా
 కొమ్మనురక్షసేయమన కూళలురక్కసు లేమొయన్న న
 న్నమ్ముము రామచంద్ర యొకనాదములక్ష్మణ యంచువించు పో
 పొమ్మని త్వత్సహాయముకు భూమిజబంపెను దూరియగ్గజా||

వచ|| అనిన సోదరా దానవాధముండుకొండు మాయాకురంగంబై మత్స్య
 రంబున మరణంబందుచు నట్లరచె నని యెరిగించుచు పల్లశాలందాని
 చూచి—

ఉ|| కీరవిహాన పంజరము కీరతిలేని నరుండు నుందరా
 కారముగానియవ్వనము కంజజాగానని రేయి భవ్యకా
 సారములేనిపూవంము క్షౌరతిలేని ధరిత్రీనాగ నే
 డీ రహినుండ నేమిది కుటీరముజానకి లేమితమ్ముడా||

భాగవత—రూపం.

పు|| హా సతిమణిజానకి న | న్నకటయెడం బాసితివే! హా||

అ॥ మోసమిట్లు జరుగుననుచు । ముందుదెలియ నైతినే॥ హ॥

మి॥ ఆసపట్టినూయలేడి । ఆతిమోసముజేసెమనల

నోసఖిలక్షులైన । యుండినవిలు వదవదేమొ॥ హ॥

2 తల్లినిగండిచిగాసి యెరుపుబులుకొని

చెల్లెండ్రు యిల్లువిడచి । సీతా నాతోవచ్చితి

మి॥ వల్లదానవాడ మామ యుండుచిక్క నిమగావక

కల్లరినై యధముడనై కడకువేళ్లు ముటిల్లు॥హ॥

పద॥ అని విలపించుచు శ్రీరామచంద్రులు సీతా నేవ్వణం బారంభించి
యరణ్యమెల్ల గుమ్మరుచు పేపక్ష వక్షేంగుండగు జటాయువునొక
చోచూచి వానివలన జాగీయపహరిణం బెరింగి యాగపతికి మో
క్షంబనుగ్రహించి యచ్చటగదిలి చనిచని బువ్వసూకపర్వతం
బువాసిన నగ్గిరిపై సూర్యతనయుండగు సుగ్రీవుండు మిత్రయతం
బుగా వాలిభయంబున వసించి వాలిపంపునవచ్చుచాగులుగా రామ
లక్ష్మణులందఱుచి మారుతని బుక్తించిన నతండు శ్రీరాముల దరిసి
నమస్కరించి—

ఘంజ—అయ్యా యెవ్వరు మీరలుకాపుర । మెయ్యెడనామములేమి
యియ్యెడ రాగతమేమి తెల్పుడు । యిటుమిమ్మల గోరితిమి॥

గీ॥ అవిద సాహసీ వాసికివనియెడవగ

పుంగవాసెము దశరథ భూమిపాలు

తివయులము రామలక్ష్మణు లనెడుపేరు

లంజెలంగెడు వారము రవికులులము॥

పద॥ అంత నాంజనేయుండు శ్రీరామలక్ష్మణుల చోక్కొని సుగ్రీవుని
తోసఖ్యంబుకావించిన యొకరొకరు కష్టసుఖంబులు వివరించుకున్న
పయి వాలిసుగ్రీవులకు సుకులసమరంబు గల్పించి శ్రీరామచం
ద్రుడు వానినొక కోలంగూల్చి వానరరాజ్యంబు సుగ్రీవునకుగూర్చి
వర్తిగుర్తిచేసి ముప్పదిమూడుకోట్ల కప్పైనవంబులజెచ్చి సీతా నే
వనంబువక్తనలు దెసలకుంబు కైచుచునందు వాయుజనిరాముండుచి

మ॥ తనయా దక్షిణవాద్ధిదాటి కడుచింతావేశ తన్లంకలో
వనటజెందెను జానకిస్థలియికన్ భద్రంబుగా రాము డీ
దనుజార్జవధియించి నిస్సృపగనుదల్చి యటంచూరటం
గొనగాబల్కి మదంగుశ్రీయకము నీకున్నుచ్చైరన్ చూపుమా॥

శ్లో॥ అని యంగుశ్రీయక మొసంగి పంపిన నాపావని జాంబవదాది వీరు
లతో దక్షిణాభి ముఖుడైచని సంపాతికతంబున మార్గంబెరింగి
సముద్రముండాసి దాటంగల జవంబు గల్లువారులేమి. అంజనేయ
డద్దానిందాటి లంకాపురంబుకేరి లంకిణిచింకంబడంచి, సూక్ష్మరూ
పంబున లంకాపురంబెల్లగాంచి, యుద్యానవనంబులు చూచుచు చని
యశోకవనంబున పదుగురు రాక్షసాంగనలచే పాలితంబుగానున్న
సీతామహాదేవింబిలకించి తత్సమయంబున కటకరుదెంచు దశకంకు
నెరింగి వృక్షంబధిరోహించి ఎసించి యానీచుడాతల్లితో నా
దుర్భాషలానించి అతడిరిగినపిదప దాదులు నిద్దురంగూర్చినతరి వృక్షం
బుడిగి—

నేనానతి—తిశ్శిశిరతి.

ప॥ అమ్మావినుమా॥ ఆత్మేశును రాము డడమ్మా॥

అ॥ సమ్మదమున నీ॥ దెసకు నన్నంపెనో॥ యమ్మా॥

2 పుత్రమిత్రీయత॥ ముగ నీరావణ

ధాత్రిగూల్చి నిను॥ దయచేపట్టుచు॥ అమ్మా॥

3 భయమునలవదో॥ పావనిలక్ష్మణ

డు యెపుడు మీపద॥ ముగ్ధులు దలచుచుండె॥ నమ్మా॥

వచ॥ అని యామెకంగుశ్రీయక మొసంగి యామెశిరోరత్నముంగొని సెల
వంది రావణపూవనంబుబెరికివైచి తత్కాపరుల నురుమాడి రావ
ణుని కుమారుండగు నక్షయనిం దునిమి శతనియగ్రజండగు నింద్ర
జిత్తువైచిన, బ్రహ్మాస్త్రంబున బంధితుడై రావణుడాసి ధర్మోప
దేశంబు లొనరించి విధయిండ్లై లంకాపురంబు నన్ని కాహుతి గావించి
తిరిగి శ్రీరామచంద్రునిగదరిసి గతంబెరిగించిన రఘుపుంగవులు కపి

నైస్సౌరుల గూడుకొని సముద్రంబునకు వారధింకట్టి సువేలాది
పయివిడసిన—

మంజ—దశకంఠులమ్ముక విభీషణుడు | ధర్మంబుల నెరిగింపక
ససిగాదనితన్నిన శ్రీరాముని | శరణందెను యనుకంపక
2 అంగదునంపెను రాయబారిగా | నారావణు కడకు
అంగీకరింపక దురమునకే | నయ్యసురేందుడు గడకు॥

వచ॥ తలపడిన భీకరసంగ్రామంబున రావణుని బంధుమిత్ర పుత్రాదుల
నందర వధియించి తుదకు శ్రీరామచంద్రుడు రావణుని లాతలం
బునకు బలిగావించి లంకాపురంబు విభీషణునకు కట్టంబుగట్టె—

గీ॥ జానకీసతి సాక్ష్యత్వ శంకదీర
అగ్నిచే పూతయైనంత నమరపుష్ప
కాధిరూఢత సాకేత మధిగమించి
తల్లులకు మ్రోక్కి తమ్ముల దయనుచూచి॥

వచ॥ అంత మహావైభవంబున శ్రీరామచంద్రమూర్తి పట్టాభిషిక్తుండై
న్యాయపరిపాలనం బాచరించుచుండ—

గీ॥ అంతకొంత కాలమరిగిన యొకనాడు
రామచంద్రుడొక్క- రాత్రిపురము
గలయ దిరుగుచుండగా నాగరులలోన
నొకడు సతినివీడి యొప్పకున్న॥

మంజ—రాముడతనితో సతివిడదగునట | రా యేలుకొమ్మనంగ
రాముడనరుకొంటివె పెండ్లామును | రావణుడెత్తుకపోవంగ
2 సిగ్గులేక కొనివచ్చి యేలుకొని | భీమాడువారి రేఖాత్మ
లగ్గుగు దీనిని నేనొల్లను నీ | లాతిమాట చెవిబెట్ట॥

వచ॥ అనిదూరిన విచారంబున శ్రీరామచంద్రుడు యిలుచేరి సౌమిత్రి
జీరి యీసీతెగొని చని వాల్మీకివర్ణశాల ప్రాంతంబున విడచిరమ్మని
పంపిన పూర్ణగర్భవతియగుట వాల్మీకి రక్షణంబున నప్పర్ణశాలకుశ
లపులను కుమారులంగనియె లక్ష్మణునకు అంగద చంద్రకేతులును

భరతునకు దక్షుడు పుష్కలండును శత్రుఘ్నునకు సుబాహు శత్రుసేనులును జనించిరి. కొంతకాలంబునకు రామునందనులగు కుశలవ్రలు వాల్మీకివలన నుపవీతులై తద్విరచిత రామాయణ గానం బాచరించుచు నయోధ్యకుజేరిన శ్రీరాముడు గ్రహించి దారం బిలపించి సతీత్వ పరిక్షంగోరిన బాసకీభూవివరంబు చొచ్చిన శ్రీరా ముడు కుశలవ్రలకు పట్టముగట్టి సరయూనదిం బ్రవేశించిరి—
కం॥ యీరామాయణ సత్కథ నోహరగ చమవ విన్ననుక సకలంబౌ
కోరికలుదీరి యావల శ్రీరామునిచేవదొరుకు స్థిరముగరాజా॥

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

12. శకుంతలోపాఖ్యానము (హరికథ)

మంజ—అంతపరీక్షిత డావలిచరితం। బాసతీవె దయతోడ

సంతసంబుచెనగొనభాగవత। సారంబును గొనువాడ॥

వచ॥ అనిన శుకుండిల్లనియె. నాకుగునకు నతిధి, వానికి నిషఘండు, వానికి నభుండు, వానికి పుండరీకుండు, వానికి నహీనుడు, వానికి పారియాత్ముడు, వానికి బలుండు, వానికి జలుండు, వానికి వజ్రినా భుండు, వానికి శంఖునుండు, వానికి విద్యుతి, వానికి హిరణ్యనాభుండు, వానికి పుష్కంబు, వానికి ధృవసంధి, వానికి సుదర్శనుండు, వానికి నగ్నివర్ణుండు, వానికి శీఘ్రుండు, వానికి మరువు, వానికి సంధియు, వానికి సమర్థుండు, వానికి మహస్వంతుండు, వానికి విశ్వసాహ్యుండు, వానికి బృహద్బలుండు, జనించిరిది సూర్యవంశ విధానము. యింక చంద్రవంశంబెరిగించెద నాలింపుము—

గీ॥ వేయితలలతోడ వెలుగు జగన్నాథు

బొడ్డుదమ్మిబమ్మ బుట్టెమొదలు

వానికత్రిమనెడు వాడుదృవంబయ్యె

వానిపుత్రుడు క్షపాకరుండు॥

మంజ—అతడు సురగురుకడగల విద్యల : నార్జించుచు మితిమీరి

అతనిదారను తారనుకామత | నాకిమించి పనిజేరి

2 కాపురముండిన సతీనిమ్మని గురు | ఊకితనుగోరినను

కోపంబున కంచన నిఘ్నేకృతి : గురుని సాగదోలినను ||

గీ : గురుడుసురల కెరుకపరచిన వారేగు

దెంచిచంమతోడ మించిపోరు

అరిగిదానవాఁ సురలపై గవిసిన

మీరివారిపోరు ఘోరమయ్యె ||

వచ : బ్రహ్మదేవుడగుదెంచి వారిని వారించి గురుసతి నతనికిప్పించిన నా

సతిగర్భంబున నొకబాలుడుద్భవించిన మరలగురుశిష్యులకు వివా

దంబుపాడమె విధాత తారనుంగాంచి—

వివృత—తిక్కగతి.

ప || శంకింపకుమా తార | చిన్నివాడెవని నుతుడు || శంకి ||

అ || బొంకవలదు యెరిగింపుము | పొలతీ నిజమెంతగలదో || శంకి ||

2 ఏమనినిన్న వింపగలను | యెటులదెల్పుకీనిజమ్ము

సామీనీ వెరుంగనిది | జగములోన గలదేయిపు || డేమి ||

3 నేనెటులన్నను చెల్లదు | మానిని యనుభవము గల్లు

దానవగుట నమ్మకమ్ము | తగులు చెప్పుమోతనయ || శంకిం ||

4 నిక్కమెరిగించెదనే | నీరే రేనిగూడి

యిక్కుమారుగంటిని యిక | పెక్కులేల లోకపాల || యేమ ||

గీ || అనుచు తారయెరిగింప నావిధాత

బాలుచందురునకొసంగి పంపనతడు

బుధుడటంచని వేరిడె బుధుడిలయను

కవ్యయందు పురూరపు గాంచెనధిప ||

వచ : అపురూరపుడు మిత్రావరుణ శాపంబున మానవ కాంతయగు

నూర్వసింఘాడి నాయుపు మొదలగు నార్వర కొడుకులం గనె.

వారిలో విజయునకు భీముడుజనించె. నాతనికి కాంచన్నడు, వానికి

హోత్రకుండు, వానికి గంగాజలము పుక్కిటంబట్టివ జహ్నుండు,
వానికి పూరుండు, వానికి బాలకుండు, వానికి నజకుండు, వానికి
గుశుండు, వానికి గుశాంబువు, వానికి గాధికి పుట్టిరి. వానికి సత్యవతి
జనించె. నామెకు జమదగ్నిజనించె. వానికి క్షత్రీయకులహననుండు
పరిశురాముండు బుట్టె. ఆగాధి విశ్వామిత్రుండు జనించె. నది య
ట్లుండనిమ్ము. నిక పురూరవు రెండవకొమరుండగు నహుభువకు
యశియు, యయాతి, సంహతి, నాయాతి, వియతి, వికృతియను
ఆర్గురు కుమారు లుదయించిరి. అందు మొదటివాడగు యశిరాజ్యం
బుబాసి, యడవికిబోయిన యయాతి రాజేంద్రుడయ్యె—

మంజ—శుక్రునికూతురు దేవయానయను | సుందరాంగి యొకనాడు
విక్రమవంతుడు దనుజేశుని సుత | విమల శర్మిష్ఠగూడి ||

ఉ॥ పూవనమందునాడి జలముంగని స్నానమొగిల్ప చీరలఁ
నావనతీరమందు నిడి | యందుమునుంగగ నారముడు నా
తోవజనంగ సిగ్గున తలోదరులందరు చీరలందగా
త్రౌవరదేవయాన దనుజాధిపుకూతురు చీరగట్టగఁ |

వచ॥ శర్మిష్ఠ దేవయానతో వాదాడి—

మ॥ తులునత్వంబున దారతమ్యమెదలో దోపింపగా నీకనా
వలువంగట్టితివే ఫలం బనుభవింపంజేతు సంచామె చే
తులుకాళ్ళుల్ వడిగట్టికూపమున నంతోమోసతందోచి నె
చ్చెలులుందావృష పర్వపుత్రీజనియె చింతింపక నైవిధిఁ |

వచ॥ ఆకూపంబున దేవయాని విలపించుచుండ యయాతి సరపాలుండు
వేటాస క్తింజని యావనంబుజేరి కూపమందున్న దేవయానను బయ
లుకుందీసివ దేవయాన సతనికిట్లనియె—

మంజ—ననుపాశిగోహణం బొవరించుట | నాకేవెనాధుడవు
జననాయక పరియించి సతంబతి | సౌఖ్యంబులనిడి భోవు ||

గీ॥ మనుచువచ్చియించి పైకొను నబలచరిత
మాన్యపాలుండెరిగి మీరగ్గోకులులు

క్షత్రియులమైన మముగోరజనునె నాగ
నసురగురువరుపుత్రి యిట్లనియెమరల॥

నాటపరంజ—కూపకం.

ప॥ వినుమెట్టులైనను సీవె । విభుడవు నాకో నరవర ॥విను॥

అ॥ జనవందిత నాకట్టులు । శాపంబొకడుండె నయ్య ॥విను॥

2 తొల్లిదేవగురుని సుతుడు । యెల్లవిద్యల నెరుగగ మా
యిల్లుజేరి మాజనకుని సే । విచిత్రేన్ నాపైనను ॥విను॥

3 వానిగోరియుంటినని । వాడెరిగి యొప్పుకున్న
వానివిద్య లక్కరకక । రానట్టులు శపియించితి ॥విను॥

4 అతడునన్ను గూడకోప । మందియు ప్రితిశాపంబిడె
క్షితిపతి పతియగుగాకని । జీవితేశ గృహియింపుము ॥విను॥

వచ॥ అనివచియించిన శుక్రుండరుడెంచి గతంబాలించి యయాతికి దే॥

యానినొసంగి వివాహంబాచరించి దనుజరాజనందనియగు శర్మిష్ఠం
గూడా నొసంగిపంపిన నతండు దేవయానివలన యదు దుర్వసులను
నందనులను శర్మిష్ఠయందు శుహృద్బంధుననువు బూరువునను కుమా
రులంగాంచె. కొండొకకారణంబున శుక్రుండు యయాతికి ముసలి
తనంబుగల్గి శాపంబిచ్చిన కుమారులలో పూరుండుతండ్రి జరగ్ర
హించి తనయవ్వనంబొసంగె. కొంతకాలంబునకు యయాతి సుతు
నకు యవ్వనంబుతోబాటు రాజ్యపాలనంబు నొసంగి తపోవనికిం
జనియె. నాపూరునకు జనమేజయుండు ఆతనికి ప్రాచిన్వాంసుడు,
వానికి ప్రవిరోధమన్యువు, వానికి జారువు, వానికి సుమ్యువు, వానికి
జహుగతుండు, వానికి శర్యాతి, వానికి సంయాతి, వానికి రాదా
త్వండు, వానికి ఋతేవువు, వాని కంతిపారుండు, వాని కప్రతి
రథుండు, వానికి కణ్వండు, వానికి మేధాధితి, వానికి రైభ్యండు,
వానికి దుష్కంతుండు బుట్టె—

మంజ—ఆపవ్యూత సృపాలుడువేటకు । నడవిజొచ్చి యొకనాడు
బాధించెడు మృగముల వీరత । బాహుబలంబున జూడు॥

గీ॥ యిట్లువేటాడి యలసియొక్కింత విశ్రాంతి

మింపననువగు దరిగోరి యేగునంత

కణ్వనాశ్రమమర్ధిని గాంచిచేర

పర్వతాలను చక్కని పణతినిలచె।

వచ॥ అచిగురాకుబోడినిగాంచి దువ్యంతుడు కామోద్రిక్తమనస్కుండై
చెలికానిం జూచి—

భన్యాసి—మిశ్రగతి.

ప॥ వింటిమా యెందైన! యిట్టిజగన్మోహిని గలదని !వింటి!

అ॥ కంటిమాకలనైనను సరి! కంతిచేతిలో కటారి !వింటి!

మి॥ తుంటవిల్లుజనకుడైవ! కంటజూచి నిలువగలడె

కంటగించి యప్పురసల! కరుణించునె సురపతియును !వింటి!

ఉ॥ దానివిలాస పుంగులులు దానిమనోజ శరాక్షియగ్మ మ

ద్దాని కుచద్వయీగరిమ దానివశిత్రియి సుందరంబు య

ద్దాని పిరుందులందమును దానియెయూరము దానిహావమున్

గానము మున్ను నెందయిన గానముదానికి సాటియయ్యడే!

వచ॥ అని సమీపించిన నమ్మానినీ వతంసం బాతిధ్యం బొసంగిన—

మ॥ వనితా యెవ్వరిదానవీపు యిటుకణ్వవాస మందుంటి నీ

జనకుండెవ్వరు నామమేమి ననుమెచ్చుజేసి తాతిధ్యత

నినుపెండ్లాడిన భాగ్యశాలియెవచో నీరేజ పత్రాక్షి యె

ల్లనెరింగింపగడే యనంగవిటులా లావణ్యతాబల్కెడున్!

సీ॥ జననాథమేనకయను కామినీమణిన్ వరియించెగాధినందనుడుమున్ను

సంసారగోష్ఠిని జరుపకాలముకొంత గర్భమైయామెకు గల్గినాను

పుత్రి)కామోహంబు బోనాడిమేనక భువిపయివన్నీడి దివికినేగ

తప మొనర్చుచుగాధితనయొందునన్నీడనాడె నంతటనుకణ్వమునికరుణ

తోడగొనితెచ్చి పెంచెనో రేడనేట

రేపటం బెండ్లిగావింప భూపవరుల

వెనుకుచున్నాడు తగిన పృథ్వీశుకొరకు

యిప్పుడేగను నాశండి) యింద్ర)సభకు!

వచః అని యెరింగించిన దుష్కృతస్మృతాల్లుండా శకుంతలంగని—

మంజ—బాలానినుగనినంతలు నేనతిః బాలిగాంచితినినేడు

నేలాశంకింపంగరమ్ము భవి । పాలుండను దయజూడు॥

గీ॥ సనునరించిన నీతండ్రికిని హితంబు

గలుగు రాపుత్రీనగుటచో లలనచెల్లు

నీకుగాంధర్వ నైవాహ మీకుటీర

ముననె విహరింత మననామె మోమువాంచి॥

వచ॥ ఆర్యా! తామెవ్వరో నేను దుష్కృతస్మృతాల్లు వరియించితి నన
నతండు సంతసిలి కలరూపెరింగింప గాంధర్వవిధిని—

కం॥ నరపాలుడు మేనకసుత మరుకేళిని మెలగుచొక్క మానంబుండక
తరుణికి చూలెర్పడగను ధరణీసుండనియె కూర్చి తలగియెటొచనక॥

మ॥ సరసీజేషణనేను వేటకయి కాంక్షంజేరి తిన్నిందునక

నరిగెక బెక్కుదినంబు లేగతిని రాజ్యంబుండెనో గాంచగా

స్మరుగ న్నెంచితినివు నీజనకునాజ్ఞాబద్ధతక రమ్మటం

చు రయంబొప్పు నృపాలు డామెవిడి దానుంజేరె పట్టంబుకుక॥

వచ॥ అంత కొన్ని దినంబులకు కణ్వడరుదెంచి గతంబాలించి సంతసించె.
నవ్వల శకుంతలాగర్భాబున శుభముహూర్తంబున కుమారుండుద
యించిన-కణ్వండు—

శమాచి—చతురశ్రగతి.

ప॥ పోయిరమ్ము ప్రియకుమారి । భూవిభుడొ విభుకడకు ॥పో॥

అ॥ శ్రేయమ్ములు గల్గిత నీ । చిన్నవానిగొని రయమున ॥పోయి॥

2 అత్తమామలనుభక్తి । నాదరించి పూజింపుము

చిత్తము హరియందుంచుము । సేవించుముప్రాణేశ్వరు ॥పోయి॥

గీ॥ అనుచు మునిబాలకులను తోడంపిన జని

కొలువునందున్న దుష్కృతుకును సమస్క-

రించిబాలునిజూపి నరేంద్రుడెరుగ

నట్లుమారాడకున్న నయ్యతివయనియె॥

చం॥ నరవర చూడనట్లునికి న్యాయమె పుత్రునెరుగకున్న న
 న్నెరుగ వె కన్పినాశ్రమము కివరుడే వె వేటకాంక్ష సుం
 దరి నినువీడ ప్రేమమున దన్నుచుటచు ననున్వరింపవే
 మరచితివే యిటులే సలుప మానవనాథుల కెందుజెల్లినే!

మంజ—అనినతోనె యశరీర వాణి! యోయవనినాథ యిటువినుము

గనుముశ్రీను నీ సఖియె కొమరుని । గంచుము సురసమ్మతము ।
 వచ॥ అనిన భార్యాపుత్రుల నేలుకొని దుష్టంతుడు అబరవాణిచే భ
 రింప ప్రోత్సహించుటకతన భరితుండని కొమరునకు నామంబుంచె
 నాభరతుడు పాలించుకతన నిదిభరతఖండమునాబడె. సతనికి విలేధుం
 డు, వానికి మన్యువు, వానికి నరుడు, వానికి రంధ్రదేవుండు జనించిట్లు
 యయాశివశంబవిచ్చిన్నంబుగా నాగుచుండె. నికనజామీధునకు
 ఋక్షుండు, వానికి సంవరుణుండు, వానికి తపతి, వానికి కురువు, అతని
 పాలితంబగుతలంబు కురు డేత్రంబయ్యె. నాకురువునకు సుధనువు.
 వానికిసుహూతుడు, వానికి చ్యవనుండు, వానికి గృతి, వానికి వసువు,
 వానికి బృహద్రథుడు, వానికి కుశాగ్రుండు, వానికి ఋషభుండు,
 వానికి సత్యహితుడు, వానికి బుష్పవంతుడు, వానికి జహ్నువు, వానికి
 సురధుండు, వానికి విధూరధుండు, వానికి సార్వభౌముడు, వానికి
 జయత్రేనుండు, వానికి రధికుండు, వానికి నయతామ్రు, వానికి
 గోధనుడు, వానికి దేవాతిథి, వానికి ఋక్షుండు, వానికి భీమసేనుండు,
 వానికి పతీపుండు, వానికి దేవాపి, శంతనబాహ్నికులు జనించిరి—

మంజ—అదే నాపి తపోనియతాత్మను । వడవిజేర బాల్యమున

ఆడట మాతామహరాజ్యమ్మప । కరిగె నాబాహ్నికుండు

2 శంతనుండు రాజ్యాధినాయకత । చాలకాలమిలనేరె

పంతుగాంచె గంగాసతీయందున । సద్గుణగణు సతిబాళిక॥

వచ॥ ఆకుమారుండు భీష్ముండనబరగె. నాశంతనునకు దాశకవ్యకయగు
 సత్యవతియందు చిత్రాంగద విచిత్రవీర్యులు బుట్టి రందు చిత్రాంగ
 దుండు గంధర్వులవలననాతుడైన భీష్ముండు కాశీరాజకుమారికలగు
 అంబికాంబాలికలనుదెచ్చి విచిత్రవీర్యున కంటగట్టె. సతంధుసంతాప

రహితుడై మృతినందిన తల్లియగు సత్యవతి పనుపున వ్యాసుండు గ్రమముగా వానికి కృతరాష్ట్ర పాండురాజుల నొసంగె. నందుద్భత రాష్ట్రమునకు గాంధారియందు దుర్యోధనాది పుత్రశతమును దుస్సల యనుకన్యకయు జన్మించిరి. పాండురాజుసతులగు కుంతీమారుగ్గుకు ధర్మ భీమార్జున నకులసహదేవులు జనించిరి. వారలకు ద్రౌపది యందు కృమంబుగా ప్రతిబింబ్యుండు శుత్రసేచుండు శుత్రకేర్తితా నీకుండు శుత్రకర్ముండు ననుకుమారులుదయించిరి. కాక ధర్మరాజు నకు పౌరవతియందు దేవకుండును, భీమునకు హిడింబియందు ఘటోత్కచుండును, కాళియందు సర్వగతుండును, సహదేవునకు విజయ యందు సుహోతుండును, నకులునకు రేణుమణియందు నిరమితుండును, అర్జునునకు నులూపియందు యిలావంతుడును, చిత్రాంగద యందు బభ్రువాహనుడును, సుభద్రాయందభిమన్యుడును జనించిరి. పరీక్షిద్భూపాలా యిదిమీవంశము. యికముందు యిరువదియైదవ వాడు బ్రహ్మాక్షుత్కుడు వానితో మీవంశమంతరించును—

గీ॥ ఆయయాతి తనయులందు జ్యేష్ఠుండగు

యదువువంశ వివరమాలకింపు

భక్తితోడవిన్న వాశినచదివిన

పుట్టబోడు హరియెబుట్టుకతన॥

వచ॥ అయ్యదువునకు ముప్పదిరెండవ వాడగు కురువునకు వృష్ణియు, వానికి లోమనుండును, వానికి కపోతరోముడు, వానికి యనువు, వానికి దుందుభి, వానికి విద్యోతనుండు, వానికి బునర్వసువు, వానికి నాహు కుండు, వానికి దేవకుండు, నుగ్రసేనుండునను వానిద్దరు జనించిరి. అందుదేవకునకు శల్లూకుమారులును, దేవకీదేవి మొదలగు కుమారిక లేడువరును జనించిరి. రెండవవాడగునుగ్రసేనునకు గంసాదులు తొమ్మిదిగురు గల్గిరి—

మంజ—ఆకంసుండవనీ భారము । కన్నలపెదతండ్రిని జంపెన్

లోకంబున బల్దురితాత్నుం । డై కూరకర్మలం జలిపెన్॥

వచ॥ అది అట్లుండ అంధకునికుమారుండగు భజమీనునకు విధూరఁడును
బుట్టె. వానికి శినియు, వానికి భోజుండును, హృదికుండును గల్గిరి.
అందు హృదికునకు దేవమీఁఁడును అతనికి సూకుండు గల్గెను.

గీ॥ శూరుడాత్మసతియు సుందరిమారిష

యనెడుదానివలన నధికబలుల

సుతులబదుగురపయి సుతల నేవురగాంచె

దోసతోటనంగ భాసురముగ॥

వచ॥ వసుదేవుండు, దేవభాగుండు, దేవశ్రీవుండు, నారకుండు, స్పృజ
యుడు, శ్యామకుండు, కంకుండు, నసీకుండు, వత్సకుండు, వృకుండు,
ననుకుమారులను పృథయను నామాంతరముగల కుంఠియు, శ్రుత
దేవయు, శ్రుతికీర్తియు, శ్రుతిశ్రీవసయు, రాజాధిదేవియు నను
కుమారికలగాంచె. నందు పెద్దదియగు పృథనుమిత్రుడగు కుంతి
భోజునకు దత్తపుత్రీకగానిడుట నది కుంతియనబరగె, నాయమకుంతి
భోజునియింట బెరుగుచుండ దుర్వాసుడరుదెంచి వేల్పులంజీరు విద్య
నెరింగించె—

ఉ॥ చిన్నతనంబు నస్పృధ యశేషఫలప్రద మంత్రశక్తిచే
గిన్ననమింటిభాస్కరుని రమ్మనిచీరిన వచ్చి వెండిపా
మ్మన్నను రిత్తపోక నొకయర్చకు నాయమకిచ్చె నామెయ
న్నన్న యిటెలగల్గె ననునారడిపుచ్చర లోకులెల్లరు॥

శుభపంథకరాశి—చతురశ్రగతి.

ప॥ ఏమసేతుదైవమా న॥ న్నిట్లు జేశితే ॥ ఏమ॥

అ॥ యీమహిదలయెత్తితిరుగ॥ నెట్లగును వివస్వత ॥ యేమి॥

2 కన్నియ నేచిన్నవాని॥ గాంచితిసని విస నగరే

నన్నెవ్వరు పరియింతురు॥ నాగతి యెటుగావలెనో ॥ యేమి॥

చం॥ అనివిలపించి బాలకుని యందొకచోటను నిల్పిదాడిచేడి॥

ఘన మయమందసం బారుల గాంచగ నీకయ దేనొప్పి లో

నది నీ సముద్రజేగమున చుట్టిన నొనరించి యిల్లుజే
రినగని సూతుడాసుతుని చేమరుబెంచుకొనె న్నమూరుగన్॥

వచ॥ ఆబాలకుండే భారతరణ మూలకందంబగు కర్ణుడు నాకుంటిదేవిని
సింహితాహుండుగు పాండురాజు వివాహంబాడె. నామెతో బుట్టు
వగు శ్రుతశ్రీవసచుచేదిభూమిశుండు దమ ఘోషుండు వరింప వానికి
రిశుపాలుండుగల్గె. నామెసోదరియగు శ్రుతదేవను వృద్ధశర్మ వరింప
వానికి దంతవక్త్రుండుబుట్టె. నీట్లుకడమవారలుగూడా సంతానవంతు
లైరి. కంసచెలియంక్షి వసుదేవానుజులు వరించి సంతానవంతులైరి.
యిక వసుదేవుడు—

సీ॥ రోహిణీసతిని వివాహంబాడి బలగదసారణవిపుల ధృవాదులగ నె
పారవియందు సుబాహుసుభద్రు దుర్మదభద్రుల నెడి కుమారులగ నె
మదిరనువరియించి మరియు నందోపనందనకృతకాదుల తనయులగ నె
కౌసల్యయందున ఘనకేశిరోచనయందు ప్రహస్తు హేమాంగదుగ నె
యవల నిశయందు యదుముఖ్యులైనవారి
వెలయు శ్రుతదేవయందు ద్విపృష్ఠనొకని
శాంతియందున బదుగుర సాహదేవ
వలన నెనమండ్రీ తనయులంబడనె నధిప॥

వచ॥ ఆవలదేవకియందు కృమంబుగా గీర్తిమంతుడు, సుషేణుండు, భద్ర
సేనుండును, ఋజువును, సదమనుండును, భద్రుండును, సంకర్షణుం
డును, నను యేడుర్వరగాంచి కంసకరవాలంబున కర్పించె. నావల—

మంజ—దుష్టహవన మొనరింపగ। పాపులతోడొగడతేర్పగను
శిష్టజనావనుడగు శ్రీహరి। కృష్ణుడై జనియించగను॥

వచ॥ ఆబాలకుని నందయశోదలకడ నుంప నతండుబెద్దయై కంసాదివిష
తుల వధియించెనన పరీక్షన్మహారాజు శుకయోగిందా ఆశ్రీకృష్ణ
పరమాత్మ చరితంబనేకభంగుల వచియింతు రదిసాకల్యంబుగా నెరి
గింపవేయనునది శ్రీమహాభాగవతాంతర్గత నవమస్కంధము—

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీకృష్ణ—అభిష్టుకృష్ణ.
శ్రీగురుపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(పాదికథ)

దశమ స్కంధము

—:0.—

13 శ్రీకృష్ణ జననము

గీ॥ శుకమునీండు త్తరసుతున కనియెనటు | లుగ్నేసేనాత్మజుడు
కంసుడుజ్వలముగ | నోదరిని దేవకీదేవి శూరసేను | తనయుడగు
వసుదేవుని దారజేసి॥

మంజ—చెల్లెలినిన్వృశురాలయంబుకడ | శేర్పిరాగ నుంకించీ
యల్లము సంతసవార్ధిదేల రథ | మున్నెక్కగ గావించీ॥

వచ॥ కంసన్మహిమండే రథచోదకుండై చనుచుండ మార్గమధ్యంబున
నెల్లరాలింప సంబరవాణి యిట్లనియె—

మంజ—అవురాకంసా సంతసింపకీ | యతివశంధనులలో
తవునని యెద్దిదవవాడు మారక | మవురా నీకీయులలో॥

గీ॥ కంసుడరైత్రియాలించి కనకరథము | వేగడిగి కరవాలంబులాగి
కోప | ముక్కు మిగులంగ చెల్లెలురెక్కబట్టి | దిగిచినంగాంచి
యావసుదేవుడడలి॥

మలమూలకము—చతురశ్రీ.

ప॥ బావాతగునా | యిదిశ్రేయమగునా | బావా॥

అ॥ కోవిదుండవు సర్వమెరిగిన | కువలయేశుడ విట్లుపేముడి
బోవిడచి చెల్లెలినింజంపగ | బూస నగరెయ్యెల్లరునునా | బావా॥

మః అనిచాక్రింపగ కంసు డిట్లనియె । బావా మింటిపల్కుల్ విసక
తనకుంగానిది ధర్మమున్నెదయ । చిత్తంబందు నక దాల్చు కీ
వనితంజుఁపి మనొక్క చంద్రమఖివి వైవాహమంజేతు నీ
కు ననున్నట్టికు పొమ్మలన్నగని యాకూరాత్మతో నిట్లనుక॥
వచ॥ బావా! కంసరాజా! శ్రీహత్య కేలబూనెదవు. యీసతికిజనించు
కుమారునివలనఁగాదా! నీకుభయము—

గీ॥ తరుణికిజనించు బిడ్డలందరను నీకు । నిచ్చెదను వారిజంపు మీ
యింటివిడుపు । మనిన సరియని కంసుఁడా యశివవిడచి । యింటి
కేగెను పైకొన్ని యెండుగడవ॥

వచ॥ దేవకీదేవి చూలుధరించి కీర్తిమంతుఁడను కుమారుంఁగాంచె. పసు
దేవుఁడాడితప్పుజాలక నాబాలకుని కంసుదరికిదెచ్చి—

మంజ—బావానీచెలియలు యీబాలుని । పోసవించెను గనునేడు
వేవేగను వీనిందెగజూచియు । భీతినిమదినివీడు

2 మనియెరిగించిన కంసుండనునో । యనఘా యిటువినుము
ననుభయపెట్టిన దవ్వచుగర్భము । గనుకవీని గొనిచనుము॥

గీ॥ అనుచు మరలబాలు నావసుదేవున । కొనగిహంపుపిదప కొడు
లేవు । దుడ్ధవిల్లిరొకట లోకసంచారి నా । రదుఁడు వచ్చికంస
రాజుకనియె॥

శ్లోకవి—కూపకం.

ప॥ కంసరాజ చిత్రోతరము । గానున్నది కొలదిలోనె ॥కంస॥

అ॥ హంసవాహను కడవింటిని । యదిసీకరిగింప గొటిని ॥కంస॥

2 సురలందరు యాదవులై । ధరణిజనించిరి యిక శ్రీ
హరిదేవకి గర్భంబున । యవతరించునట వింటివె ॥కంస॥

3 భూమిదేవికి నీబోటులు । మోయరాని భారమంట
నామురారి మిమ్మందర । హతమార్ప జనించునంట ॥కంస॥

వ॥ అనివచియించియేగు కలహశను పల్కులకంసు డెంతయుక
కనలువహించి చిత్తమున గంజిలి యావసుదేవు దేవకి

జవకునిగూడబట్టి చెరసాలనుబట్టి గలంచుచుండ నా

వనితకు గర్భమేడవది భంగమునందుట మోదమందుచున్

వచ|| జాగరూకత వర్తింపుచుండ మరల దేవకీదేవిగర్భంబు భరియించిన
విధాతసహితనిలింప బృందంబరుదెంచి యామెగర్భస్థబాలునింగురించి.

కీలహరి—చతుఃశ్లోకం.

ప|| సకలలోకపాలనా | శరధిశయానా దీన ||సక||

అ|| అశిలుష వర్తనావనా | యథువినాశనా ||సక||

2 సీమహిమార్ణవమీద | నేరికౌను మురహరా

భూమిసతీ భారముడుప | బుట్టించితి ద్వాపరమున ||సక||

గీ|| అనుచుప్రార్థించి నిర్జరులరిగినంత | నెలలు తొమ్మిదిగడచన నెల
మిశ్రావ! కాభ్యుచూసంబు మరుషక్షమందు నష్టమిని మహా
విష్ణుమూర్తి భూమినిజనించె||

మంజ—నలుభుజములునున శంఖచక్రముల | నవతరించి యంతర్
కీలకీలనగి దేవకిపసుదేవుల | కీగతివచించె వింతన్||

వచ|| మీకు ముమ్మాగు జన్మింతునని యిచ్చినవరం బింతతో దీనినది.
నన్ను వెంటనే గొనిచని ప్రేమలైలో యశోదప్రక్కం బరుండబెట్టి,
యాపెప్రక్కనున్న బాలికంగొనిరండు. నాతో నటయోగ మాయ
జనించినది. దానినే, దుర్గ, భద్రకాళి, విజయ, వైష్ణవి, కుముద,
చండీక, కృష్ణ, మాధవి, కన్యక, మాయ, నారాయణి, యీశాన,
శారద, యంబిక, నాబదునాల్గు నామంబుల మనుజులు గొనియా
డుదురని—

మంజ—(శ్రీ)లలనాధపుండ్రుల గనకడు | చిత్రంబుగ చెరసాలన్
బాలుండై పడియుండ తండ్రిగని | పట్టినెత్తియటుగదలన్||

గీ|| ద్వాపరములు తెరచుచున్నాయు చారయహరి | పానుపగు శేషు
డండగా బరగుచుండ | మధురవిడనాడి ప్రేమలైమాపటికడ | జేరి
వసుదేవుడారనిం జేర్చెత్తి||

వచ|| ఆయవ్యకడనున్న బాలికందెచ్చి చెరయందున్న దేవకికడ నిడునంత
నాబాలరోదనంబునం గావలివారలు మేల్కొంచి కంసుకడకరిగియెరిగింపు.

మంజు—కరవాలంబుచు బెరికి వింష్టిలుచు ; కటములదర కంసుండు
చిరిచిర దేవకీదాసి బిడ్డనతి వేగలాగి కొనె జండు॥

వలయమారునము—చతురశ్శిగతి.

ప॥ అన్నాపినుమా । పిన్నప మొక్కటి ॥ అన్నా॥

అ॥ మన్నించుము దయ । నించుము చెల్లెల ॥ నన్నా॥

1 అల్లుడు నీమారుకుడని వింటివి । యటులే నాబిడ్డల బారిగొంటివి
యిల్లుపుడికోడలివిడనాడుము । వేడుకొందు సుతభిక్షమిమ్మచుచు॥ అన్నా॥

గీ॥ అనుచు దుఃఖించుసోదరి వట్టెగెంటి । బాలికను నేలవైవగాదూల
కంబ । రంబునన్నిల్చి కంసమారకుడువృద్ధి । నందుచున్నాడు
యొక్కెడ ననుచుబలికె॥

వచ॥ కంసుడు రేణిమాడ నామాయాబాల యోరీదుర్మతి దేవకీబిడ్డల
నందర బారిగొంటివి । ఇకనీపాపము పండినది । కొలది దినమ్ములో
పికంబట్టుము । యని యంబరమార్గంబున నెందోజనిన—

గీ॥ కంసుడాదంపతులగాంచి కడుకృతఘ్ను । డనుజడుండ బాలక
ఘాతి నను క్షమింపుఁ । డనిసభకునేగి నన్జంపునర్భకుండు । యె
దునోవృద్ధి గనునట యేమిసేతు॥

మంజు—అనియోచించియు పూతనాదులను । యరసి దేశమంతటను

గనిబాలుర మ్రొందింపుడచుచు వెన । బనిచె యుల్లమలరగను॥

గీ॥ అంతవేపులైవాన వ్రజాంగనలెద । సంతసిలి నందతనయుని జన
నమునకు । వలయురీతుల యుపచారములు బానర్చి । పెంచుచు
తి కృష్ణుడక పేరుబెట్టి॥

ఉ॥ ఓక్కదినంబు కృష్ణు రజతోజ్వలతోల్ల బరుండబెట్టి పెం
వెక్కి పూర్వీనూచి నిమిరింపగ జేయ నృపాలునాజ్ఞచే
రక్కసకాంతి పూతనకరంబు విహక్త కేవలంబు లొప్పుగా
పక్కడకేగుచుచెను వ్రజాంగన వోలెనుసుందరాంగియె॥

వచ॥ వచ్చి బాలునిగొంచి అదిరంబునంబోలె యెత్తియుద్దాడి—

కాంభోజ—తిక్కగతి.

ప॥ చిన్ని బాలనా | చన్నుగుడువరా | చిన్ని॥

అ॥ నిన్నుగనినయంత | నన్నాచేపువచ్చె | చిన్ని॥

1 యింతచక్కవయ్యె | వెల్లుబుట్టితివిరా

పంతమేలలేరా | పాలుద్రావిపోరా | చిన్ని॥

గీ॥ అనుచుగోపాంగనలు వద్దటన్నవినక | బాలకృష్ణనియెత్తి చన్నా
లొసంగ | నతడు విషయుత క్షీరంబు లామెప్రాణ | వాయువు
ల్లాగె నొకగుక్కబట్టియంత॥మంజ—విలవిలదన్నుక పూతనపుడమీ | స్రలిబడివెన మృతినందె
జలములదీశియై భూతిరక్షనిడి | చంటినాని తలిచేనందె॥వచ॥ అంత కొంతకాలంబు కడ చన కంసునిపంపున శకటాసురుండు
యరుదెంచి—

ఉ॥ నందకుమారుడున్న సదనంబు సమీపము నన్వసించ నా

చందమెకుంగక నిశుశ్రయ్యను దత్తకటంబు నీడ ని

ల్పూ దనుజాంతకుండు చిరుపాద విఘట్టనసల్పిన్ జనుల్

గొందలమంద రక్కసుడు గూలెనుప్రాణమువీడి భూమిపై॥

మంజ—అంతనొక్కవత్సరము గడవనగ | నాకంసుని పంపునను
వంతరక్కసుడు తృణావర్తుడొక | వృషదశ్వుని గతిగాను॥వచ॥ వచ్చి బాలకృష్ణుని సుడిగాలియై యెత్తుకొని యంబరవీధి కెగసిన
శ్రీకృష్ణుండు వానిమెడంబట్టి భువింబడగొట్టిన నతండు మృతినందె-గీ॥ ఇట్లు కంసుండుగావించు నెగ్గులెల్ల | గడచి శైశవమును గాంచి
బుడుతలజత | నాటలాడుచు గవవృజబోటులిండ్ల | దుడుకు పనులను
గావింప దొడగెనంత॥

వచ॥ గోపకాంత లరుదెంచి యశోదాదేవింగాంచి—

దివ్యమణి—రూపకం.

ప॥ అమ్మవినము విన్నవితము | చిన్నికృష్ణుని కొంటెపనుల ||నమ్మ॥

అ॥ యిమ్మగువను జీరిమోచి | నిట్టెగరచి వడిపరువిడె ||నమ్మ॥

- 2 బాలులకును పాలులేవని | బాలెంతలు మొరలిడవిని
నాలకు గోవులను విడచె | నాలముచేయుచు నగుచు ||నమ్మ||
- 3 వారింటను గలకడవల | తోరంబగు నెయ్యిదా||వి
వీరింట నాకడవలనిడ | ఘోరంబగు పోరొదవెను ||అమ్మ||
- 4 బుతితప్పివచ్చిఃపడెనని | భవనము వెనుకకుజేరి
యితిజలకములాడుచుండ | చెంతనున్న వలువదెచ్చె ||నమ్మ||
- మంజ—వారింటను వెన్నందిని కోడలి | వదనంబునకును బూసెన్
మీరి దొంగవీవనుచు నత్తకడు | దూరిదండనము జేసెన్ ||
- 2 కొడుకులులేరని యీసతికడువగ | గుడువ నీకొడుకు వినియెన్
కొడుకులు గల్గుదురిక ననుమగనిగ | గొనుమంచని పైబడియెన్
- 3 నిదురగాంచు మాపట్టిచుంచు నొక | మాదయిత లేగకుగట్టెన్
యదలించుచు వీధులవెంటనుదా | నతిమోదంబున ద్రిప్పెన్ ||
- గీ | అనుచువచియించు వారలకనియెనా కు | మారుడెప్పుడు నను
విడిపారుటెరుగ | డైన నేమందలింతు మీరకుగుడంచు | వార
లంబుపి కొమరుని చీరియెత్తి||
- వచ | ఘోర్దాడుచున్నంత బలరామాదులరుదెంచి, అమ్మా! కృష్ణుండు
మమ్ముడినెనని యెరింగింప, యశోదాదేవి బాలకృష్ణున కిట్లనియె—
మంజ—మమ్ముడివగ నీకర్మమేమి నా | యన్నయుడుగరలులేవే
వెన్నలేదె కావలసినంత లే | కున్న దెచ్చినీకిడనే||
శీలా—చతురశ్శిఖర.
- ఈ అమ్మ మమ్ముడిందునా | అంత తెలివిహీనుడనా ||అమ్మ||
- అ | మమ్మకుమా వీరిమాట | నన్నుగొట్టిపంపించి
యిమ్మార్గముబన్నిరి కా | దేనింజూడుము నోరు ||అమ్మ||
- కం | అని నోరుదెరచి చూపిన | గనిపండునిపత్ని దానగల సర్వజగ
ళిని విష్ణు సత్వముంగని | యనుమాపముదలగి విష్ణుడనినమ్మి వెనక్ ||
- మ | కలయో వైష్ణవమాయయో యితరసంకల్పార్థమో సత్యమో
తలపన్నేరక యెన్నదాననో యశోదాదేవిగ నో వర

స్తలమో బాలకుడెంత యీతని ముఖ స్తంబై యజాండంబు ప)
జ్వలమైయుండుట కేమి హేతువో మహాశ్చర్యంబు చింతింపగాక।

వచ॥ అనిభక్తిభావంబునం దలంచుచున్న యశోదాదేవికి భగవంతుడు
మాయంబాదపించిన నామెబిడ్డనెత్తి ముద్దాడె. నవ్వలనొకనాడుదధి
భాండ వికలనంబాచరింప, యశోదకోపించి తనలోచించారించి యెట్లు
కేలకు శ్రీకృష్ణునింబట్టి—

మంజ—తా'ఫులచేనొకరోల యశోదా। తరుణిబాలుని బిగించె
బాలుడు రోలీశ్చక్రయర్జునతరు। వరముల రెడిని గూల్చె॥

2 ఆమద్దులు భువిబడి గంధర్వులు। నై యంజలిసంధించి
శ్రీమాధవ దామోదర యనినతి। కేసిరిట్లు తలవంచి।

కళ్యాణి—రూపకం.

ప॥ పరమపురుష దామోదర వారి। పద్మనాభ శ్రీనరకేసరి ।పర॥

అ॥ దురితాటవి భీకరకుతార। తోయజాక్ష శ్రీభక్తరక్షణ ।పర॥

2 నీకరుణను మాఘోళశాపములు। దీరెముక్తులము నైతిమి
యోకంబాక్షా సీపద । యుగ్మమెద వసింపజేయుము ।పర॥

వచ॥ అనిప్రార్థించి గంధర్వులొకంబరిగిరి యవవరీక్షితుండు యోగీంద్రా
ఆగంధర్వులెవ్వ రేకారణంబున నెవ్వరివలన నీళాపంబుగల్గిన దెరి
గింపవేయన-శుకుండ్లినియె—

గీ॥ ధనదుని కుమారులిర్వురు తరుణులగొని। మెడికొండ వయింజేరి
యుండివస్త్ర) హీనతంజరియింపగా గానరతుడు । నారదుడుగాని
చిశపియించె వానిట్లు॥

మంజ—వర్షము లేకయె పిడుగులు వడకయె। బాకివృక్షములూ బడుట
హర్షంబునకును మారుగభీతిని। యాదపులకు నొగినిమట॥

గీ॥ ఎదియొ మతాత్మతహేతువు యేయని భయం। మంది వే'వల్లనడి
బృందావనమున। వాసమొవరింప నూహించి పశులసతుల।
హేతులతో నటకేగిరి యెల్లవారు॥

వచ॥ అటబలరామకృష్ణులు యాదవకుమారులం గలసి కే'పులమేష

యమునానదీతటంబునకరుగ కంసుపపున నొక్కరక్కసుండు క్రేపు
రూపమూని మందచున్నంగని కృష్ణుండు—

మ॥ గనుడి నేహాక మంచిలేగ పశుసంఘంబునంజేరె నా
మనముత్సుకృష్ణముచెందె మద్దగొన బల్కటల్ వృధాగాదె యం
చనియావత్సముడాసి పాదములు పుచ్చుబుక్ బిగంబట్టి యొ
క్కనగంబందున వేసిచంపె నదివీక యార్వగోయంచునుక్॥
గీ॥ యిట్లు వత్సాసురుండు నశించు మీద । గొంగడులు నెత్తి యెగు
రుచు గోపబాలు । రమిత సంతసమున కృష్ణునభిచుతించి । రంత
నొక్కదినంబు వనాంతమందు॥

కచ॥ బకాసురుండరుదెంచి కాసారంబుదరి నిలచిన కృష్ణుండెరింగి వాని
దరియగా—

మంజ—బలవంతంబున శ్రీకృష్ణునియా । బకాసురుడు మింగింక
వెలవెలబోవుచు తోడిబాలకులు । భీతివనధిలో గుంగింక॥

2 కృష్ణుడంత నద్దానిగర్భమును । జీల్చివెలికిదావచ్చె
జిష్ణుడు పూవులవానగురియ । నాచెడు రక్కసుడటుచచ్చె॥

వచ॥ ఆవలనొకనాడు కంసపంపున యహాసురుండు అజగరా కారంబున
వచ్చిన శ్రీకృష్ణుండెరింగి మిన్నకున్న నదిమార్గంబునడ్డి గోపాల
బాలురంగోవులన్మిగిన కృష్ణుండు దానిదవడలంజీల్చి చెండాడి
దానిగర్భంబునుండి గోగోపబాలురందీసి కృష్ణుండు వారలకిట్లనియె-

సురట—త్రిశ్రీగతి.

ప॥ చలిదిదింద మందరమీ । చల్లనివృక్షములనీడ ॥చలి॥

అ॥ జలజావుడు మింబనతి । చండతనము చూపించెడు ॥చలి॥

2 కడుబడలి యుండితిమీ । కాననంబునం దిరిగి

నుడివడితిమి యీచెంగట । చూడపశులుమేయుచుండు ॥చలి॥ (నొక్క

సీ॥ మాటిమాటికి వ్రేలుమడచి యూరింసుచు నూరగాయల దినుచుండు
దొకనికంచములోని దొడిసిచయ్యనమ్మింగి చూడులేదని నోరుచూ
పునొక్క । డేగురార్ధర చల్లులెలమి పన్నిదమ్మాడ్లి కూర్మోని కూర్మోని

కుమారునొక్కఁ డిచ్చియు దగబంచి యిడుట నెచ్చెలితనమంచు బం
తెన గుండు లాకునొకడు గీఁ కృష్ణజూమమంచు గిగురించి యొరు
మోలఁ మేలిభక్త్యరాశి మెసపునొకడు | నవ్వకొకడు సఖుల
నవ్వించునొక్కడు | ముచ్చటాడునొకడు మురియునొకడు॥

మంజ— యీగతిచల్దుల నారగించుతరి | నెరిగి గోగోపకులను
వేగొనియొక్కడ దాచియుచె నా | విధి మాయావిధమునను॥
వచఁ కృష్ణుండారసి యిదిధాతపనిగా దలంచి—

మ॥ తన మాయావిధి జూప నెంచి పశువత్సాకారముల్ దాల్చి తే
చినలేపచ్చిక నారగించునొకచో సేనుంబుమైనుండి పి
ల్లనగోవింబలికించియాడు హర్షిని లక్ష్మించి లజ్జించి కృ
ష్ణుని పాదంబుల కంజల్పొగ్గి సురజేష్ఠుఁడైల్లు పార్థించెడు॥
మోహ— ఖండగతి.

ప॥ నినుబోలనేనొతఁ | నీరజాక్షౌకృష్ణ ॥నిను॥
అ॥ సనకాదిమునిగణ | సంసేవితాపాద ॥నిను॥
మి॥ అనయంబును తవపాదా | బ్రాతంబులు సేవింతు
ననుపుత్సానికరుణా | పాలించుము మేలెంచుము ॥నిను॥

2 బృందారకాదిముని | వందిత మిమ్మెగుగగ జా
లం దమకెగ్గునుదలచితి | రక్షింపుమిపుడెరిగితి

మి॥ సుందర ముల్లోకావన | శుభదాత యథుతాత
కందర్పజనక నన్ను | గనుము తప్పలొప్పులుగా ॥నిన్ను॥

గీ॥ అనుచుపార్థించి శ్రీకృష్ణ నాదరంబు | వడసి గోగోపకులనిచ్చి
బ్రహ్మచరిన | తోడిబాలురతో కీడలాడుకొనుచు | పశువులం
గాచు కృష్ణుండు వసులయందు॥

—:0:—

14. శ్రీకృష్ణ లీలలు

గీ॥ అవధరింపుము శ్రీకృష్ణ డవ్వనంబు | నందొక జలాశయంబున
యందునున్న | కాళియాహిని మర్దించి గడపెననిన | శుకువకయ్య
భిమున్యుని సూనుడనియె॥

మంజ—కాళీయాహిని యెట్లుజంపె నా । బాలకృష్ణు డాలింపన్
 బాళిగల్గె నెరిగింపవె మొక్కెడ । పరమహాని యనుకంపన్ ॥
 వచ । అనిన శుకుండిట్లనియె—

శా । కాంతారంబున గోగణంబును గృహంబాడుచుండంగ ని
 శ్చింతకలేగ యొకండు కాళియహృదశీ దాసినిరంబు దా
 నెంతే ద్రావుచు సర్వదృష్టయగుట నీవీక్షించి కృష్ణుండు నా
 చెంతక వృక్ష మొకండు నెక్కి దుమికె చ్చేటంచకన్ మద్భుతన్ ॥
 గీ॥ నీటబడి యెంతకేనియు న్నెలికిరాక । యుంటయున్నర్పము బుసలు
 యొక్క మొగిని । జలము కల్లోలముంబుచ్చు జడిసిగోప । బాలుర
 రిగి యశోదతో బలికిరిట్లు॥

పూర్వకావ్యాది—చతురశ్రగతి.

ప॥ ఏమిచెప్పగలమన్నా । యింతయశోదన్నా । యేమి॥
 అ॥ కోమలాంగుడైనచిన్ని । గోపాలుని కథమేము ॥ యేమి॥
 2 కాళియహృదమందున । గూలెను మాచెలికాడు
 యేలనో లేవడురాడు । యిచుకేనింగనరాడు ॥ యేమి॥

వచ॥ అనియెరింగించిన యశోదానందులును వేసెపల్లెవాస వ్రజాంగవలు
 ను యాదవులు నొక్క మొగి నమ్మడువుదరిసి విలపించుచుండు సంత
 కొంతవడి కందుండి—

మంజ—కాళీయుని ఘణములపై నాట్యము । గావింపుచు కృష్ణుండు
 దేలెను జలమధ్యంబున చూపర । దృష్టి సఫలముగజండు॥
 గీ॥ కాళియాహిఘణంబులం దోలినిలచి । పుచ్చ మొకకేల ధరియించి
 మురళినధర । మందుసంధించి గాననాట్యములు సల్పి । కృష్ణుడెం
 తయు తాండవ కృష్ణుడయ్యె—

వచ॥ ఇట్లు కృష్ణపదఘట్టనంబున తలలుపగిలి రక్తంబుగార మరణావస్థం
 గాంచుతరి యతనిభార్యలందుండి వెలికరుదెంచి అంజలిమొడ్చి—

గీ॥ శరణుదేవకినందనా సకలలోక । రక్షణాదీనపాల మాప్రాణాధుఁ
 విడచి మాకొగిపతివిక్ష బెట్టుమయ్య । యనగ కృష్ణుండు వారల
 కనియె నిటుల॥

వచ॥ మీప్రార్థనలకలరి యీదురాత్ముని వీడుచుంటి నీకనిందువసియింప
కెందేని బొండ్లన కాళీయుండు భార్యలతో నానదినివీడి యెందో
జనియె. నావలకొంతకాలంబుగడువ శ్రీకృష్ణునకు ద్వాదశాబ్దంబు
లుగడచున్న—

మంజ—యమునానదిలో జలకములాడగ | నాత్మలందు దలపోసి
భృమరాలకలగు గోపికాంగనలు | వసనంబులు వేసబాసి॥
గీ॥ సైకతస్థలినిడి యజ్జలజాకరమున | డిగి : జలకములానందతాడెడి
తరినలు | కరిగి గోపాలకృష్ణుండు యతివలవలు | వలనుగొనిపొన్న
చెట్టక్క పాడిమెరయ॥

వచ॥ జలకీడానంతరమంగనలు తీరంబుజేరి వలువలం గావక—

తోడి—చతురశ్శత

ప॥ ఏవే వసనంబు లిందులేవే | యేమామెనో గనవేమే | యేవే॥
ల॥ స్నానమొనరుపగనేడి జల | జాకరము దరిని నుంచితమిగద
చానవానికేచోరుండిటు | బూనిదారసిల్లనే చెలి | యేవే॥
2 ఇంతవంత మున్నెన్నడైన విని | యేనియంటిమే యీనాటికిమన
కింతకీమ గావించిన యా | వంతకారి యెవ్వరోగద | యేవే॥
సీ॥ యెంతయో ప్రీతి నాయేలికనుంగోర వచ్చిన నీలంపు పట్టుచీరె
నాదరంబున భారసాలకు మావారుతెచ్చిన కరకంచు తెల్లచీరె
పుట్టిట్టికై మొన్నబోవగా మాయన్న సారెయిచ్చిన యెట్టచారచీరె
సంకారాంతినాడు వేచగ నాదుమామ తెచ్చిన యట్టిరేమను సిల్కుచీరె
గీ॥ మొన్న నాముహూర్తమునకు మురిపెనులర | తెచ్చియిచ్చిన పువ్వుల
పచ్చచీరె | నాది నాదని చెలువలు భేద విభి | మాళిగారింప వగచు
చున్నంతలోన॥

కం॥ తరువువయి నిలచి కృష్ణుడు | మురళీనాదంబు ఘటమోహన గతిగా
విరచింప గోపికాంగన | లరసితి తలలెత్తి దొంగ యబ్జాతుడుగా॥

వచ॥ మరల జలంబులుండవాకి కంతాధికటి పర్యంతము మునింగి గోపా
కృష్ణునింగాంచి—

కేదారాధా—పూజకం.

ప తగునె యింతకొంటెననికీ చాకలగనికు కృష్ణ తగు |
 అ॥ మగువల చేలుబులు గొని | మహిజముపై కెక్కిచూడ తగు ||
 మి॥ మగవాడప్రగాకె యట్టి మాటవిన్న లోకులునిను
 సగరె మాకుపిచ్చగాకె | న్యాయమార్గ మూహింపవె తగు ||

2 లేలేమునుబాలకులు | కారె కొంటెవారిట్టులు
 చీరెలు దొంగిలి సతులః కేలము గొనువారు గలరె
 మి॥ నేచిటివె నీ వెట్టులొ | నేరుగొంటి వతీ తుంటరి మా
 వారిచెవచ్చిరి నిన్నిక | బట్టికొక్కెడను పాపముయిటు తగు ||

గీ॥ అనుచు బెదిరించు గోపికలను గనుగొని | కృష్ణుడను జవ్వనులు మీ
 కిదేల సిగ్గు | లజ్జ విడకాముష్మికము లలవియగునని | తలతులే పెరు
 లార నీర్యెలికిరండు |

మ॥ ననుచింతింపుచు దానధర్మములు చానలే మీరుగావించుటల్
 గని మీకూరిమి దీర్ప నీచగిది మీలజ్జాదికంబూడ్చి నా
 డను తీరంబుదెంచి చేతులను వీలెనంత పై కెత్తి వం
 దనముంటేశిన చీరలు స్తలపులుక వైవారగా నిచ్చెదన్ ||

వచ॥ నేనెరుంగనిదిలేదు. మీకేల లజ్జ వెలికిరండని పదింబదిగా బిల్చిన
 యక్కాంతలు తస్త్రతచిత్తలగుట మోక్షాయత్తలగుట జలంబుల
 నుండి వెలికరుదెంచి కరములెత్తి అంజులులుమోడ్చి—

కేదారాధ—అది.

ప॥ కృష్ణా, పరాత్పరా | అఖలలోక పాలవకరా || కృష్ణా ||

అ॥ అనఘభక్తలోకమం | దారా దురితహరా
 వినుతదేవసంఘ నిన్ను | వేడెదమిక చేలములిను || కృష్ణా ||

2 నిన్నునమ్మియున్నవ్రజ | కన్నెలనిటు పరాభవింప
 వెన్నులదొంగా తగునా | వేధజనక నిన్నెరుగమె || కృష్ణా ||

గీ॥ అనుచుప్రార్థించు నాగోపికాంగలెకు | చేలములొసంగి కృపజూచి
 శ్రీరమేసు | బాలగాయచునుండ గోపాలురెల్ల | రొక్కయెడ పెద్ద
 సభకేళి యుండిరండు |

కం॥ నందఃపండును పృథియబ్దుము । నందేవేంద్రునికు పూజనముసేయగ నెం
డుందరుగులెని కనవున । మండలవాలించుకొంచు మచుటలెరుగమే ।

వచ॥ గానరేపు యింద్రపూజనం బాచరితమున నందరండులకు వలయు
యత్నంబు లాచరించుచుండ కృష్ణంబాలించి వారింపరిసి—

మంజ—యెందుల కిందుని పూజనంబు । గావించుచుండెదరు తెలియక
ముందుగ నాకెరిగింపుండన । యానందుడు కొమరునకసియె॥

2 ఇందునిపూజన మొనరించిన దా । వెంతో సంతసము గాంచుకొ
నాంద్రదయను మేఘంబుల ! బుచ్చివర్షంబెంతయు గురిపించుకొ॥

3 వర్షముపడుటను పచ్చిక శాద్యల । భాగంబుల దగపెరుగక
వర్షమున పశుగణము దానిదిని । అతశయ సంతపదగలుగుకొ॥

వచ॥ అందులకై పృథియబ్దు బిట్లాచరింపు చున్నారనునవిని కృష్ణండు
నవ్వె మీరలెంత వెర్రివారలు, యిందునిపూజంపమి వర్షంబులు
గురియవా ! యిందులకేమీకు వెర్రిగొల్లలని పేరబ్బినది—

సీ॥ కర్మంబువలనన గాచె జన్మంబును వృద్ధిక్షయంబులు పృథ్వీకర్మ
విడివడజాల రిందుడు విష్ణుశంకరు లట్టికర్మను బట్టియనుభవంబు
లబ్బు కర్మను బొందుచుమరేదుగొల్చుట పతివిడియెరువెంటబడిన
యట్లు । గానకర్మాబుచుగడచు యత్నముసేయవలయు మీరలువిప్ర
వందనంబు గీ॥ యర్చనము దానమునుసల్పి యవలకొండ । నొక్క
దానిపూజించిన సున్నదిఫల । మట్లుగావించుటని యొప్పు నట్లుజేసి ।
గిరినిపూజింప నొనరించె కృష్ణమూర్తి॥

వచ॥ పూప సూపాదికంబుల నాగిరిముందునిచి నమస్కరింప శ్రీకృష్ణండు-

మంజ—యాదవులాతా మీరందరు జన! గాదగు నవ్వల దెనకుకొ
మోదంబున యీకామరూపిగిరి । భుజియించును పై మనకుకొ॥

వచ॥ కామ్యంబు లొసంగునని నమ్మించి—

గీ॥ అనుచువారల నొకయెడకంపి భక్త్యు । భోజ్యములు మెక్కిరండికభూ
ధరమతి । సంతసితె మీరొసంగిన ఫలవస్తు । జాలమును యాహరిం
చె నిశ్చయము ఫలము॥

వచః | అని యెరింగించినంత నిమిత్తం చేతులనాకొనర్చు పూజలుమరచి
యాదవులు యీకొంటెబాలు నాశ్చాయత్తులైరి. వీరిని కసిమసగింత
మచి తలంచి పోలయపన రక్షంబులగు సంవర్తనవ మేఘుబులంబు
తైంచిన నవి ఘోరవామాణులతో వానగురియింప గోగోప బృం
దంబులు హాహారవంబుల విలపించుచుండ కృష్ణుండు—

మంజ—వెరువవలదు వర్షంబున కీయెడ | వినుడు నామాటలెండు
చిరచిర సీపరవృతము కేల వయి | కెత్తి గాచెదను రండు||

మలయమాకుతం—రూపకం.

ప|| శంకింపకు డోగోప | సంఘముక్కిందకు రండు ||శం||

అ|| బింకపు మాటలుగావు | వెరవవలదు మీరందరు ||శం||

2 బాలుండీతడు శైలము | భారము వహియింపగ నెలు
జాలండనకుడు రండు | శైలమునెత్తితి కేలను ||శం||

3 చాలగ సీనగపుర భూ | చక్రమంత పైబడినను
కేలలాడదు గోపకు | లేలావెరచెదరు రండు ||శం||

వచః| అని ధైర్యంబుగొల్పి దక్షిణకరంబు నడాకేలంగిరినెత్తిన గోగోపసం
ఘంబు దానిక్రిందంబూరి నిలచిననిందుడ | సప్తరాత్రంబులెడ తెరపి
లేకుండవర్షించి విసవి శ్రీకృష్ణపరమాత్మలీల కబ్బురమంది యేతెంచి
పదంబులంబడి పార్థించి యభయంబంది చనియె. నంత గోగోపకులు
సుఖంబుండిరి. అటమధురానగరంబున—

గీ|| కంసవృపు డోలగంబుండ ఘనుడు వార | దుండు యరుదెంచిసంపూ
జితుండయియులు లనియె దేవకీకొడుకు కృష్ణునకు సుఖము | సీకశుభ
మురానున్నది నేలరేడ||

వచః| అనికంసుని కోరిక యశోదకు బిడ్డబుట్టుటయు, వసుదేవుడు దేవకీ
పుత్రునటబెట్టి యాబాలిక న్నార్చుటయు. శ్రీకృష్ణుడను నామంబున
నతడు రోహితీతవయుండగు బలరామునిగూడి మందమండుటయు,
నరిగించి చనిన కంసరాజు అవురా! వసుదేవు డెంతమోసమాచ
రించె. కానివృత్తి విధిమాచెదగాకని అకూర్చునింగని యిట్లనియె—

మంజ—బృందావనమున కేగి నీవుయదు । వీరుకృష్ణనిగాంచి

యిందునకేతరగ జేయుమునీ । వెట్టులైనను వంచిచి ।

గీ॥ అతనితో నిట్టులను ధనుర్యాగ మొకడు । చేయకలపూనె మీ
మామ చిత్రగతుల । మిమ్మునాహ్వనపరచెను రమ్మలంచు । రామ
కృష్ణుల లోడి తేరంగ జనుము॥

వచ॥ అనిన అకూరుండిది మేలుగాదని పెక్కుతెరంగుల బోధించి అయి
నను నీపంపు చేయకుండరాదని యరదంబెక్కి యట బృందావనం
బున శ్రీకృష్ణునికడకుచని నమస్కరించి కంసునాన నెరిగింప రామ
కృష్ణు లానందంబున మధురానగర ప్రయాణంబున కుత్సహింప
యశోద—

అనాచో—శ్రీకృష్ణుని.

ప॥ పోవకుమా కష్టంబాదవును । ప్రియనందన ॥పో॥

అ॥ యేవేళను వానినమ్మి । యేగ రాదు దరికి దుష్టుడు ॥పో॥

2 అదినుండి నీవన్నను । అదేమో యోర్వడయ్యె
యేదోమోసము యాగము । కుత్సహించె మధురకునీ ॥పో॥

వచ॥ కొంతవడి యకూరుండుతెచ్చిన యరదంబున పయనించి మధ్యా
హ్నక కృత్యంబుల కకూరువకు నెలవిడ నతండు యమునానది
మునింగి కృతస్నాతుడై—

మంజ—జలమధ్యంబున శ్రీకృష్ణునిగని । సాశ్చర్యంబున వెనుక
గలరథమున జూడగ నందుండెను । గంభీరంబున గడకక॥

కం॥ జలమధ్యంబున రథమున । గలకృష్ణునిజూచి మింట గవనలకృష్ణం
డెలనవ్వుననుండిన హరి ను । జ్వలమతిసక్రూరు డధికభక్తి నిటులనె॥

తైరవి—రూపకం.

యీవే సర్వాధారుడ । విందిలేకుడవునిక్కము॥ యీ॥

దేవా నీమహిమదెలియ । దేవాదులకెక్కులనగ

మి॥ నావల్లను నేమగునో । నారాయణదుష్టులవధ
భావన దేవకిగర్భము । లోపసియించి జనించితి॥ వీవే॥

2 సగమమ్మలుచివాచ పరజములు చెల్లుకావె

చాచాశెయన కించాదుల బాలియొకగతరివచ్చెను

మి॥ జగములననుజోలుభాగ్యం శాలిలేడు యేమనమిము

బాగడ పూజనము చేయగ బాడగానగ వజ్రైగాన యీవే॥

వచ॥ అని పార్థివుడు సహృదుని పీవించి రథారూఢులై మధురానగ
రంబు చేరంజని గామంబువెలుపలండిగి, యక్కారా! నీవరిగి మా
మామగారికి మా రాక నెఱిగించుమనిపంప నతండు దేవా! నాయీల్లు
పాపనంబాచరింపవేయన వారలు వల్లెయన నతండు చనిన—

గీ॥ రామకృష్ణులు యమ్మధురాపురంబు॥ కలయగనుగొనుచుండ వీధు
లను హర్ష్యతలములన్నిల్చి కాంతలు తమమనముల॥ కృష్ణుని
గాంచి తలహాసి టిట్టుగాను॥

*సీ॥ వీడటేరక్కసి విగతశివగ చన్నుపాలుద్రావినమేటి బాలకుండు
వీడటేనందుని వెలదికిజగమెల్ల మొగమునంజూపిన ముద్దులాడు
వీడటేమందలో నెన్నలువొంగిలి దర్పించి మెనవిన దాపరీడు
వీడటేయలయించి వేతలమానంబు చూరలాడిన లోకసుందరండు
వీడులేకున్న పురమట వీస్థలంబు॥ వీనిబొందనిజన్మంబు విగతఫలము
వీనిబలుకని వచనంబు విహగరుతము॥ వీనిచూడనిచూడ్కులు వృథ
లువృథలు॥

వచ॥ ఇట్లు బల్కుచుండ సగరద్వారంబు కడకుంజని కంస నృపాలునకు
గా శుభ్రవస్త్రంబులం గొంపోవు రజకునిగాంచి కృష్ణు డిట్లనియె—

శేగడ—చతురశ్రిగతి.

వలువలివ్వరా రజక॥ వలువలివ్వరా॥ వలు॥

కలుగవు మా మందలోన॥ ఘనచేలంబులు యిప్పుడె

వలయు గట్టుకొనగనీకు॥ వచ్చుపుణ్యము నిజముమాకు॥వలువ॥

రజ—యెట్టులెటులురా గొల్ల॥ యెట్టులెటులురా॥ యెట్టు॥

గట్టుకొనగ దగుదురె భూ॥ కాంతునిచేలములుమీకు

యిట్టులాడ గొల్లపల్లెయే॥ పొండు బ్రదుకగచా॥ లెట్టు॥

గీ॥ అనిన రోషించి కృష్ణుండు యతని మూర్ఖుని ! మూడిపోవంగ గొట్టి
యూహించెదన్పు. వాయకునొసగుభూషణు వస్త్రవితతి. దాట్టి సిం
గారముననుండి జరిజెలుగు.

వచ॥ సుదాముని యింటికిఁ గుగ నతండు బలరామకృష్ణుల సభిఁబడించి
సుమదామంబుల నొసంగి పూజించిన యతనిని గరుణించి దీవించి
యచ్చోటుగదలి పీఠి వెంటజరుచుచుండి గంధమాల్యాదులం గొని చను
కంసభూపు దానియు వక్రచుగు కుబ్జుగాంచి కృష్ణుండు.

కం॥ యెవ్వరిదానవు గంధము 'లెవ్వరికద కిప్పుడుగొంచు చేగెను నీపే
రెవ్వరు మాకిత్తు చెయివి | జవ్వనిచక్కదనముగల్గి జరియింతువొగిన్.

వచ॥ అనిన నాక్కు యిట్లనియె—

మంజ—చక్కనివాడవు గొనుమిచ్చెద నీ చందనమున్ ననుగరుణన్
మక్కువదీర్పుము నాగొని దానికిఁ మాన్పెనంకరలు గనగన్.

వచ॥ మత్కామితంబుదీనపయి సియింటికిఁ దొచెదననియొప్పించి కంస
నృపాలు ధనుశ్శాలకరిగి ధనురాదులన్నియుం గరంబులందెమ్మి
విరచెనని శుకుంజెరిగింప పరీక్షింన్మ రేండుగ్గిండు—

మంజ—ఆవలకంసుండేమొనర్చె హరి | యతని నెట్లు దునుమాడెన్
దేవా జన్మముధన్వతనొందెను | దెల్పుచుద్దాని గూడన్.

15 రుక్మిణీ సుదేశము

—:0:—

మంజ— కంసుడింతమూలించి యదరిపడి | ఘనమల్లర బిలిపించెన్.

హింసింపుడు బాలకునంచని సభలో | యిష్టమలర శాసించెన్.

గీ॥ కువలయాపీడ మనునొక కుంజరమును | నగరిమొగసాలనిల్పిన నంద
తనయు | డెరిగి యద్దాని కరమట్టె సరికినంత | కొండవలె నేలగూలె
నాదండిగజము॥

వచ॥ ఆవలనద్దాని దంతంబులంబెరికి వానిచే కావలివారల మర్దించి బిర
బిర సభాగారంబుజేరి కంసునింగాంచి యిట్లనిరి—

శ్లోకాశ్—చతుఃశ్రిగతి.

ప॥ మామావినుమా మాదెగనుమా మామా॥

అ॥ నీమేనల్లర॥ నేల కష్టించితివి మామా॥

2 దుష్టలచేపట్టి॥ దోష్టలముంగవి

శిష్టలహింసను॥ చేయగన్యాయమె॥ మామా॥

3 భనుర్యాగంబడి॥ దగడివొసరుప

ధను నిహూలన॥ మురు జేసితిమో॥ మామా॥

మ॥ అనుచున్నిర్భయ చిత్తులెపలుక రాదా॥ వేసుడై కంస రా
జనియె॥ బాలకులార దుర్బలుర పాణాంతంబు గావింప భీ
షణ శౌర్యావ్విత్తులైతికే నిలుచు వీక్షమాత్రా నిర్భిన్న హృ
ద్బిత్తారి ప్రబలుర్మదీయపుర శశ్వన్మల్లరం గెల్వడి॥

వచ॥ అని నియమించిన మల్లరతో రామకృష్ణులు డిగొని వివిధాభీల ర
ణంబున ముష్టాముష్టిని బాహాబాహిని బెనంగి వధించిరి. ఆవల కృ
ష్ణుండు రామున కిట్లనియె—

శా॥ అన్నాయంకిట కంసమర్దనము సేయనొందె కార్యంబు ని
ర్భ్రాన్నేనందులకుంగడంగుదును నీచేవచ్చుహస్తైస్య మి
దెన్నేరీతుల నడ్డుమంచని తెరంగీరితి వినిపించి దా
కె న్నిరేజదళాక్షుడొక్క మొగియుక్తి॥ కంస భూకాంతువై॥

హేహ—శ్రిశ్రిగతి.

ప॥ వడిదాకెను హరి కరిపైగవిసెడు॥ భంగిచూపరులు వెగడుజెందగా

అ॥ కడువడి స్వర్ణచేలము నడుమున॥ వడగనొత్తి మొగమెత్తి నగవునక

2 కర్తవ్యంబెరుగంగ బాలకా॥ కంసనృపతి వెర్రినిబడి చూడగ

ఆర్తవాదముల సేనగదలిరా॥ నందర రాముండడ్డి నిల్పగా॥ వడి॥

గీ॥ ఇట్లు కంసుడాకి యింతలోమమటంబు॥ దుల్చి కేశపాళి చాల్చి కేల

నేలయంగుడగ నీచ్చి మత్స్థలం॥ బెక్కిముప్పితోడ హింసజేసె॥

భంజ—చిలచిలదన్నుక కంసుండప్పుడు॥ విడచెప్పాణ పంచకమున్

భలజలదివిజానీకము పూవులు॥ చాలగురిసె మోదమునకా॥

2 నారదుడాడెను దేవకుండుభుల, నాదంబులు నెలకేగె

దీరెడుష్టుడని మాచిమఘరగల | వారలంద రటమూగె.

వచ|| ఇట్లు కంసునిభంజించి తదనుచకుల వధించి చెరయండున్న యుగ్గి
సేనునివిడిపించి రాజ్యాధికారంబొసంగి దేవకీవసుదేవుల చెరవాపి
మఘరానగరంబున కెల్లయాడవులరావించి కాపురంబుండె. సంత
కొన్నిదినంబులకు ఉపవీతులై —

గీ|| తల్లిదండ్రుల యానతి దరలిరాను | కృష్ణులిద్దరునుంగాశికేగి యంకు
సాందిపునియొద్ద సకలశాస్త్రార్థగరిను | నచ్చికొనుచుండ గురుకుయ నె
నిటులంత |

అకాశ — మాపకం.

ప|| గురుదక్షిణ యేమిత్తునొ | కుర్రలార చదువుదీరె | గురు |

అ|| పరమానంద మొసంగెను | భావశుద్ధిభ క్తిగరిను | గురు ||

మ|| చిర శుశ్రూషలొనర్చిన | పరులైనను శాస్త్రార్థము లి
ట్లెరుగ రచిరకాలమండె | యెంత తెలివితేటలున్న || గురు |

2 నాకొమరుండుజలంబున | నోకృష్ణా మునిగిరాడు

లేకొక్కరు డేగల్లెను | లేడువా డికేమిసేతు

మ|| నీకసాధ్యమాకార్య మే | లోకంబున లేదెరుగుదు

నాకురనిదెచ్చి గురు రు | ణంబు దీర్చుకొమ్ము చాలు || గురు ||

గీ|| అనుచు గురుడు కోర నాతనిపుత్రుని | కొరకు భర్తరాజు పురికినదిగి
యమునినడల బెట్టి యర్చకుగొనివచ్చి | గురునివలనమేటి వరములండె.

వచ|| ఇట్లు విద్యాభ్యాసంబు గావించి తిరిగి రామకృష్ణులు మఘరా
పురంబుజేరి కుజ్జానతి కోరికదీర్చి యామెకు వైకుంఠంబొసంగి య
క్రూరునిబంపి వాస్తినాపురివార్తలాలించి సుఖంబుండిన —

మంజ — కంసునిభార్యలు వాస్తినాపురియందు | గాధచింతతో నరిగి

ధ్వంసమయ్యె మాకోర్కెలంచుతను | తండ్రిజరాసంధుకెగి |

కం|| యెరిగించిన నాతండుని | తరచుర్వార విక్రమంబు తనరగసైన్యా

కరుడైవడిజని మఘరా | పురిముట్టడినల్ని జయముపొందెడుకొంక్షె ||

సీ. ఆజరాసంధుశాహవ మాచరింప | వెదిరిశ్రీరామకృష్ణులు విదితశరవి
తానములచొంప నాత డత్సభకకోధ! ఘూర్ణమానసుడై పల్కె
ఘోరితీల

*సీ. ఆజలిందిరొప్పుంగ యాలముడలుగావు గంధగజేద్రీ సంఘములు
గాని | పరికించివనగ సంభారవంబులుగావు వాజీద్రీ హేమారవములు
గాని | ఐదహతి శూల్పంగ పోతబుడ్డివిగావు నగసమాన స్వందన
ములుగాని | ప్రియములాడంగ నాభీర లోకముగాదు కాలాభవైరి
వర్ణంబుగాని గీ. యార్చవన వహ్నిగాదు బాణాగ్నిగాని | మురియ
బృందావనముగాదు మొసలుగాని | యమునగాదు నటించ ఘోరాజ
గాని | పోరునీకేల గోపాల పొమ్ముపొమ్ము!

పచ! అని వచియించు జరాసంధుని పదుచుగల నారసంబులం బెండు
వడగొట్టిన నిలువంజాలక మగుడ తమపురికింజని కొన్నిదినంబులకు
మరల నరుదెంచి వెనుకటివోలెనే పారిపోయి యాపట్టుమరచి
మరల కొంతకాలంబున కరుదెంచు నిట్లుపడునేడుమాగులు మధుగా
నగరంబుపై జరాసంధుడు దండెత్తి విరమించుకునె. నివ్వార్త
నాలించి యతని మామయగు కాలయవనుండు—

భూపాల — చతురశ్శీగతి

ప! కాలయవను డరుదెంచెను | ఘనమధురానగరుపైకి ||కాల||

అ! చాలినంత సేనగూడి | స్వందన గజహయములతో ||కాల||

2 కూరియస్త్ర శస్త్రధరులై | కుంభిని యమ్రీవనడచు
వీర సైన్యములతోభేరి | ఘోరనాదముల తోడుత ||కాల||

3 నవరత్నస్థాపితమై | పరీవిమల శోభాకరమై
తవురధస్తుడై చేతకో | దండమొకడు ధరియించి ||కాల||

గీ. ఇట్లు కాల యవనుడే లేంచి పురమును | ముట్టడింప వానిమొసలనిల్చి
జయముగొనుగ మదిని శంకించికృష్ణుండు | కరుణమీర విశ్వకర్మ
బలచి||

పచ! యమునానదీమధ్యంబున నొక నగరు కట్టుమని నియోగించిన పతం

డతిచిత్రంబుగా నొక షట్టణంబు నిర్మించి దానినుండి మధురాపురి
లోనికి భూబిలంబు గల్పించిన నామార్గంబున మధురవాసులుండను
నందుడేరి యుండి రద్దానికి శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకయును నామంబు
నిల్పె నదియెట్టిదనిన-

కేవలశాశ్—చతుఃశ్రీగతి.

ద్వారకాపురంబు జనః వారంబులడంబు॥ ద్వారః

శ్రీరమణీకాపురంబు॥ చెలువంబుల దాపురంబు॥ ద్వారః

మి॥ వారణములు వాజులుపలు॥ తోరణములు పందిరులు

వారణసేయగరాని॥ బంజులు రణమునగంటులు॥ ద్వారః

2. వింతవింతతోటలు పలు॥ విధములైన బాటలు

సంతసంబు గలిగించెడు॥ చాలయున్న లిపుమేడలు

మి॥ సంతలు నగరులునూతులు॥ దంటినవాములు హయముల

రంతులు పూదీపలచే॥ నెంతోపింతైయెసగెడు॥ ద్వారః

వచ॥ ఇట్టి ద్వారకానగరంబు నిర్మించి శ్రీకృష్ణుంజొక్కరుండు మధురా
నగరంబువెడలి కాలయవనుని కగుపడ నతండదో కృష్ణుడనివెంటం
దవిలిన పెనుదవ్వు పరువిడి యొక గిరిగుహంజొచ్చి యందుం దపో
వృత్తినొడలు మరచియున్న ముచికుందుడను మునిగాసి తనచేలం
బతనిపైగప్పి తానొందుచో దాగున్న కాలయవనుండు సమీపించి-

గీ॥ తపమొనర్చెడు ముచికుందు దరిసి కృష్ణ॥ డనుచుకోపించి తన్నిను
తనె మునీదు॥ డక్షియుగ్గంబు దెరచిన యంతలోన॥ కాలయవ
నుండు భస్మమై గలసెఘవిని॥

మంజ—అనుచు శుకుం డెరిగించిన విని॥ యాయవనీశుండిలునియె

వినిపింపుడు ముచికుందు డెవ్వ॥ డెటుజనియెపిదప నదితెలియ॥

సీ॥ ముచికుందుడెవరన మున్ను యిత్వాకువంకోదృవు మాంధాతకుద్భ
వింప॥ బలశాలి ధీశాలి ఖలదానవులబారినుండి దేవతలకు యండ
గాగ॥ నిలచిపెక్కిడలా యిలరేడు గాపాడ భూలోకమున వాని
పుత్రమిత్తు॥ లండరుగతియింప హరిహయు డెరిగింప శోకించియెట్లు

జనభాకు మోక్ష గీ మాకత్తోగోరి యీగుహనధికతపము జేయు
ముండె తపోబలమాయె యథము కాలయవనుని గాల్పగా గడగె
నతని నుతినిగని కృష్ణుడు తమ గతికొసంగె।

వచః ఆనల జరాసంధుడు యవనశ్చేష్ట నైశ్యంబుచోడురా మధురా
నగిరంబుపై విడసిన రామకృష్ణులు యుక్తిగా సతనిందప్పించుకొన
జలంచి నమ్మిన సేవకులంగొని ప్రవర్తగాదిప్రయితేరిని జరాసంధు
డెరిగి వెడకివేసారి గుహమార్గంబుల కాష్టంబులంగూర్చి దహింపం
జేసి రామకృష్ణాదులందు నశించిరని నిశ్చయించుకొని వెనుదిరిగి
చనియె నీవిధంబున శ్రీకృష్ణుండు శత్రువుల నిర్జించి మధురానగరం
బుగ్రసేనునకొసంగి తానుద్వారకాక్షిశుడై చెలువందె-సంత—

మంజురైవతతుడను రాజేంద్రుడు కూతును । రేవతి నాబడుబాలక
భావమలర బలరాముని పత్నిగ । గావిగచెను జనులలరక ।

కం॥ ఖగపతి మున్నమృతము । నగభేదినిగెల్చి తెచ్చినటు కృష్ణుడు దా
జగతీనాథులు నందరు । దెగిపారగ భీష్మతనయ దెచ్చివరించె॥

వచః అనియెరింగింప పరీక్షితుండు విశదీకరించుమన శుకుండిటనియె—

సీ॥ ఘన విదర్భాపురమును భీష్మకుండను ధర్మవర్తనుడు వదాన్యుడై
నతనికి బుత్రులు నైదుగురందులో పెద్దకుక్తి ధర్మవీరహీను
డార్యదూషకుడగు నందరకడసారి చెల్లెలురుక్మిణీచెలువ వివిధ
విద్యాగుణాలయ పెద్దలబూజించు శ్రీకృష్ణునాథుగా చిత్తమందు

గీ॥ దలచి తల్లడమందు యుక్తవయసునను । యున్నయాబాల పెండిలి
నన్నిభీష్ము । డెరిగి కృష్ణుని వరియించుటెల్ల సంత సిం చినంతట రుక్మి
వదించునిటు ।

కైరవి—చతురశ్ర ।

మ॥ గొల్లవానకాకటా । పిల్లనిచ్చుటా । గొల్ల ।

అ॥ కల్లరిడు వాడుమాయ । కాడు వల్లనివాడు । గొల్ల ।

మి॥ చెల్లలికా కృష్ణుడువనిగా । చెల్లడుగా నిాశీటు లుల్లముగా
చాలుచాలు తలపకుడిక । గొల్ల ।

2 అతిరూపశాలి | యగునీరుక్మిణీకి

పతిగాగ శిశు పాలుడే తగువాడు

మి|| వెతకితిరా | దుష్టునిచెలి | కతికెదరా | ముందగు గతిగనరా |

చాలుచాలు పెద్దవారు ||గొల్ల|| : 5.

మ|| కులమా గొల్లడు రూపమా నలుపు దాగోష్టింబొవర్చు సదా

లలనాసంఘముతోడ జాతయు చోరత్వంబులున్నాని సా

మృలుబాహుబలమున్నున్న పశులంబోపించు బృందావనం

బుల నాకృష్ణున కెట్టులిచ్చుటలు పూజోర్హి మదిందల్పరే!

వచ|| అని రుక్మి శృష్టనధిక్షేపించి రుక్మిణీదేవిని శిశుపాలునకిచ్చుటకే

నిశ్చయించి యతనంబు లాచరించుచున్నంత రుక్మిణి యవ్వధం

బెరింగి—

ముఖాన—రూపకం.

ప|| ఎటుదోచదే నిం | కేరిసేయువాన || నెటు||

అ|| కటకటా శిశుపాలు | గట్టుకొనగజాల || నెటు||

మి|| కుటిలుండై యగ్రజన్ము | డిటుగావింప దలంచెను

పటుతరవైరము కృష్ణుని | వైదాలించె నయ్యో నా || కెటు||

2 చిత్తము శ్రీవాసుదేవు | చేరినిలచి నాదినండి

తత్తరమొదవెను నాకిక | దక్కడనుచు ప్రియనాథుడు || నెటు||

మి|| యిత్తరినేనేమిజేసి | యేవియునతనిం గూడక

పాత్రు చేదివిభుతోడ | బూనజాల నక్కటకట || యెటు||

వచ|| యివ్వధంబంతయు శ్రీకృష్ణున కెరుంగజేయ దలపూని రుక్మిణీదేవి

యగ్నిద్యోతనుడను విప్రుంబిలిపించి యర్హ్యపాద్యాదులంబూజించి

మంజ—భూసురవర నీకిదెమ్మొక్కెద వను బోచు కర్తవని జోకక

యాసరసీజాతుడు శ్రీకృష్ణుని | యావాసంబును వీకక!

వచ|| జని శ్రీకృష్ణపరమాత్మతో సమయంబెరింగి నిన్నెరింగించుకొని—

సీ|| భువనపావనమైన ముద్దుపదంబుల పెక్కుసారులుభక్తి మొక్కిత

నుము | దర్శనీయంబగు తవదివ్యరూపంబు కనులజూడగ నాసగంటి

ననుము . త్రికరణగుష్టిగా దేవదేవుడవ్వెయని పెక్కుసారులు యాడి
తనుము . తలెడండులేనన్ను తపదేవిగావించుకని కాలముంబుచ్చు
జనియె ననుము గీ. అన్నయగు మక్కిచేడిధ రావసికు । నాధుగా
జేయ పెంచియున్నాడుచేడు । గానసికెరిగింపగా గంటిననుము । దిక్కు
సీవనినమ్మితి దేవయనుము॥

మంజ—మూడుదిసంబులుయుండె వివాహము । మూర్ఖశిశుపాలుతోడక
గూడదీవు రాకుండిన పాణిముకుక దెగుటయె నిజమిడక॥

గీ. అనియెరిగించి తోడితెమ్మనిఘనవి । భూషణాంబరములనిచ్చి భూమి
సురుని బంపిరుక్కిణి కృష్ణుడేభంగిదలచు । నొక్కొయనిమది తలపోసి
యుమ్మలించె ।

వచ । అంత నయ్యగ్నిద్యోతనుండు కతిపయదినప్రయాణంబుల విదర్భ
గదలి ఘోరాలవిందాటి యమునానదించాసి కృత స్నానాది
కర్ముడై బల్లకట్టడం బూతగాగడచి ద్వారకానగర ప్రవేశమాచ
రించి శ్రీకృష్ణభవనాంతరంబుచేరిన శ్రీకృష్ణుండెమరేగి తోడితెచ్చి
యర్ఘ్యసాద్యాది విధులపూజించిన—

కళ్యాణి—రూపకం.

ప । ధన్యాత్ములలోనకడు । ధన్యాత్ముండైతి కృష్ణ ॥ధన్యా॥

అ । మాన్యంబయ్యెనుదేహం । బమలచరిత భక్తిభరిత ॥ధన్యా॥

మి । కన్యారత్నమొ కర్తక । కడుబాళిం బుపెమీకు

ననోన్యము గూర్చ । దూతనైవచ్చితి మదిమెచ్చితి ॥ధన్యా॥

2 వరీనను బోలునట్టి । వారుపుడమిలోన కృష్ణ

వారాయణునకు లక్ష్మీకి । నడుమరాయబారినైతి

మి । ఘోరౌఘంబులుదులైను । నారదమత నిరుగనుగొన

నారుక్కిణి చెప్పమాట । నానోటనె యాలింతువె ॥ధన్యా॥

మి । ధరణీధారవిమూర సీవయిని చిత్తంబర్పిలిం దాసి నా

మహిమంబుదలంచి నీమృదుపదాబ్జాతంబులం గొల్చుచుక

తొకైవేదిన నవ్వుదగ్గజాడు చెద్యాధీశుకున్నచ్చి వె

దిలిగావించిబూన వచ్చినను బాళింకొనం జూడలే

వచ॥ యెల్లయే వివాహముహూర్తంబు గాన—

గీ॥ లగ్నముకుముందు గారియాలయములోని కలవిగొంపోయి పూజ
గావింపజేసి దీసికొనివచ్చువేళకుం దెగువజేరి నన్నుగొంపోదు ఏ
వని నమ్మియుంటి.

వచ॥ అనియామె యెరిగించినది—

మంజ—అనియగ్నిద్యోతను డెరిగించిన యాలకించి కృష్ణుడు
మనమున సంతసమూరగ నాతని కనియెనెగతి వినుండు!

2 ఆవహూరి సోయగము గుణంబుల నాలకించి తీవరుకు

భావమామెపై జిక్కివచ్చెదను పరిణయ కాలంబునకు!

సీ॥ అనితరసామాన్యమై వింతగొల్పు నీయాననంబుకు ముద్దులంజిననుము
చిన్ననాటనుగోరె యున్నదిసీయెడబాని యెత్తరి నడిబొయననుము
ననునమ్మియుండినవరులకు యేవేళనైన కష్టసుఖంబు లంటవనుము
రుక్మిప్రేక్షలముచే దోహి చేదీశుడు నీకరంబుచుబట్ట నేరడనుము
గీ॥ లగ్నకాలంబునకు నేనురాకపోను నిన్నుగొనిపోకపోను నీయన్న
గర్వ భంగమొసరింపకనుపోను భావమందు! దిగులుడిగి ధైర్యము
వహింపు తెరవమిన్న!

వచ॥ అని యెరిగించి కర్పూరవిడియ వస్త్రమాల్యాదులం బూజించి
వడ్డీసోపేతంబుగా సాదంబిడి యానాటికి నిల్చుకొని మరుదినంబు
ప్రదోషకాలంబున దారకుండు బూన్చితెచ్చినయరదంబుపై శ్రీకృష్ణ
పరమాత్మ యగ్నిద్యోతనునితో నభివహించి ద్వారకవెడలి విదర్భ
సమీపించి యొకపూవనంబునందవిడిసి ముందు విప్రవరుని రుక్మిణీ
దేవికడకంపె—

క్రిక్రిక్రిక్రిక్రి.

16. సత్యావివాహము.

—:o:—

గీ॥ వినుము శ్రీరుక్మిణీదేవి పెండిలికయి పురమురుక్మి యలంకారముంబా
యై పలువిధంబుల వాద్యసంపదలు జెలగ దరలివచ్చెను శిశు
పాల ధరణి ధవుడు॥

మంజ—రుక్మిణి! నీకు చేసిన దేవుని పాపం, పోలని పాపం విడిచిపెట్ట

రుక్మిణి! పెండ్లికొమ్మలైనవి మరల, దోచుకొన్న గడ్డకంటకం॥
వచనం అంత రుక్మిణి తననుండకు వెళ్ళి—

హరిః శ్రీః ఓం—శ్రీకృష్ణాభి.

ప॥ అమ్మ మొట్టి పున్నెము నీ! వాచరించితో॥ అ॥

అ॥ యిమ్మహి నీపంటిభాగ్య! మెవరికున్నదమ్మా కొమ్మ॥ అమ్మ॥

2 మారజనకు చేతులును॥ మారగొంటివే

కోరికలర వాచితం॥ గూడనుంటివే॥ అమ్మ॥

3 అతనికిమనీవే నీ॥ కాతచేతులనే

కుతుకంబయె నాకు మీదం॥ పతులజూచినా॥ అమ్మ॥

మ॥ చనుదెంచె భవదీయనాధుడిట కీచందంబు దామెచ్చె పూ

వనిలో నిల్చెను నన్నుబంపె నెరిగింపక నీతిమీల శూరతం

గొనిపోవు వెరవేది నిల్వమని మాన్యుండై ధరాదేవుడే

గిన నామక్కిణి సంతసించె నతిభక్తిగొల్చె కాత్యాయనిక॥

గీ॥ అంతలగ్నము దరికొన నందరధిక॥ కుతుకమున పెండ్లి పందిటక

గూరుచుండి॥ యెదికాదేవి పూజకైయంపి రెండ॥ రో చెలులుసేవ

కులతోడ రుక్మిణిసేటు॥

వచ॥ గౌరీయాలయంబునం బురోహితోక్త మంత్రంబులందేవి నర్పించి

అంజలిబద్ధురాలై—

శ్రీకృష్ణ—రూపకం.

ప॥ నీవేనాయిలవేల్పువు॥ నిఖిలలోకమాతా...ఆ...॥ నీవే॥

అ॥ దేవకార్య నిర్వాహకి॥ దితిజహానిని పతితపాపని॥ నీవే॥

మ॥ భావజహరు ప్రీయకాంతా॥ పండిత పామరపంత్వా

బోధము నన్నోశ్యామల॥ భువనమూత పరమపూత॥ నీవే॥

3 శూలధాని పశ్చితి॥ శూలిరాని హృల్లేఖని

బాణాశ్రుర సుందరి॥ బ్రహ్మరూపిణి లోకేశ్వరి గో

మతి పాలకృష్ణపాషణిఖిల॥ పాపదమజ నాశిని

రీరామ భేరిని మాం॥ పాలయ కరుణానిని భవే॥

వచ॥ యిట్లు పార్థివించి బయలు వెడలి ముందు సందముననుష్ఠించి వింత వింత దుస్తులచే సింగారించబడి యిరువైపుల నగారాలు విగించి పై నధిష్ఠించి మేళవించువాని యిష్టంబెరింగి వర్తించు హయంబులును, ఆవెనుక రజకుల పాలకీముందు బొంగులవలె నతిద్విర్బంబులగు శుభ మెడల సమితదూరంబుగాజూపి తిలకించువారి నెక్కిరించుచు నడచు బేగీరావులపై స్థిమితంబుగా గూర్చుండి నాబోతును ధ్వనించు పరి చారకులును, ఆపిడప తూతూబాకా, సన్నాయి, పీరణము, ముర జాది మంగళవాద్యంబులును, ఆవెనుకచూపరుల మనంబులు చూర గొనునట్లు యభినయంబు గావించుచు భరత శాస్త్ర ప్రకారంబుగా శృతియుక్తంబుగా పాడియాడు వేశ్యలును, ఆతరువాత విలువదుస్తుల సింగారించబడి పిల్లకొండవలెనడతెంచు మదకరీంద్రముపై నధివసించి పీఠులపెట వివాహ వేదిక కడకువచ్చు రుక్మిణీదేవిని శ్రీకృష్ణుండొ డిసివట్టియెత్తి తనయరదంబునం జేర్చుకొని పోవుచుండ—

గీ॥ పెండ్లివారికి చారులీవిధి నరుంగ। జేయజిశుపాల రుక్మిణిశేష సైవ్య।
యుతముగా వేగపరచి తారొక్క మొగిని। హరిరథముడాసి భల్ల
ముల్ పరపిరంత॥

మంజ—కృష్ణుడంతతనని శితమార్గణము। లేసి వానిదనుమాడక
కృష్ణునిపై నడిపై న్యంబంతయు। గేరుచు గగ్గిమ్మగ జూడక॥

2 అందరకన్ని విధంబుల శరముల। వాతండు తలంకకను
చిందరవందర గావించినగని। శిశుపాలుడు యనునికను॥

గీ॥ చోరతనమున మేనత్తనుతునిదార। నపహరింతువె నీచుడా త్రివయు
సిగ్గు। లేదె నినుయంతకాలయం బీడినబె। జేర్చి శత్రుని శ్చేషంబు
జేయువాడ॥

వచ॥ అనివేరలుక రణంబునకుం దొడరినంతలో, బలరామాదు లనుదెంచి కృష్ణునకు బాసటయైనిల్చి దురంబున శిశుపాలుం బరాజితుజేసి జరా సంధాని నిరాయుధుంజేసి పుచ్చి దుర్యోధనుని నిర్వీర్యుం గావించి కర్ణుని దురయంబడచి పెక్కురురాజుల నుక్కడంచిన రుక్మి శ్రీకృష్ణు విష్ణు డాసి—

నామస్మై—వసుదేవోతి.

ప॥ గొల్లకా యెంతటిచి వలవడితివి ॥ గొల్ల॥

అ॥ నా చెల్లెలినిలులపూరింప చెల్లునా నిన్నదివల్లునా ॥ గొల్ల॥

2 నిలువరా ఘోరముర ముఖమునను గెలువరా

తలనిలువకు నాచేతిలో తాత్పర్యము గూలుచు నిజముగ ॥ గొల్ల॥

మ॥ అనిరాజ్యంబున విల్లునెక్కిడి మహాస్త్రాళిక్ పయింగప్పు నా
తని నొక్కమున చావనిగ్గత కరుణ దాజేసి పైడాసి యి
ట్లను శ్రీకృష్ణుడు బావ పిసుదగు మర్యాద విడంబోలదే
యని యాడుక్కి శిరోజముల్ పయినిమీసాదుల్ విడంపీసినక॥

వచ॥ సిగ్గంది తలవంచిన రుక్మిణి యిట్లనియె—

మంజ—తగునె యిట్లుగావించగ నగ, ధర మీబాంట్లకటన్నక

వగవకు బావమరందిగాన యిటు పరిహాసించితి నటన్నక॥

గీ॥ రోసపడనేల సీతల మీసములను చక్కపరచెను మంగలికొరిగాగ
యేరికబ్బును నీవంటి కీరితియని అన్ననూరార్చి రుక్మిణియంపెపురికి॥

వచ॥ అంత శ్రీరుక్మిణీ కృష్ణులు ద్వారావతికరిగి జగన్మోహనంబుగా
వినాహంబైన యావల కొన్నిదినంబులకు శ్రీరుక్మిణీగర్భంబున నొక
యోర్భకుండుదయించె శ్రీకృష్ణుండు జాతకర్మాదికంబు లాచరించి
పృథ్వీమండలము నామంబిడి పెనుచుచుండె నొకనాడు—

మంజ—శంబుడును దనుజేశుడొకడు యీ జాడ నెరిగి మదిలోనక

డంబముతో తనవైరియగునని టక్కరి మాయావిధినక॥

గీ॥ నిదురజోయెను పృథ్వీమూనెత్తి పిన్న నాట జలధిని బడవైచినక
జలచర మత్స్యమొక్కటి బాలుని బట్టిమింగె నెంతచిత్రమొ
గనుగొనుం డీశుమాయ॥

వచ॥ అంత జలరులు వలండుగల్గొను మత్స్యంబులం గొన్నింటి నా శం
బురాసురువకు కాన్కగానిడ నతండు వానిచపనార్ధము మహాన సగృ
హంబునకొపె నందు వానిపరిచారికయగు రతీదేవి యామత్స్యగర్భ
ప్రబాలునిం గాంచి నిజవాధుండుగా మున్ను నారదునివలన భవిష్య

స్వీకృత్యంతంబొందిన కతులను వెలసి శంకరునిదేశకరి నాలుని
బాపి యిట్లనియె—

మ॥ భవహాశ్వేర మత్స్యగర్భజని యీతంజేను పుత్రాశ్చ న
ట్టన గాంధీవితి స్వీకరింప కృపతోడ నాకునీబాలుని
గొను నాశ్శంకరయజేయుడుచనగ నాహారాత్మకట్ట సుతుం
గని పోషించుమటంచు బల్కె తనవాణిబూజునుచెంచకా!

గీ॥ అట్లు రతిపోషణతత్పర్య నంది కుట్టి నేనుతును పాస్త్రయవ్వచుండై
సుకుచిర 'హపుడైనంత రతివాని మోలనిలచి అంజలి ఘటించి
యిట్ల నెదివనియము'

కీ॥వాణి—కూడకం.

ప॥ సుందరాకార ధీర 'చూడుమునను పేమమీర' సుంద॥

అ॥ శందర్పా సురతసుఖము నందేల్పుము కోరికిరా 'సుంద॥

2 నిన్నె నాధునిగ గోరి యున్నదాన నాసమీర
వన్నెకాడ కౌగిలినగి పాలింపర తాళజాల 'సుంద॥

3 తలపకు వేరొందుగనిని దరియుము సనుమారతనిని
నిలిపితి నీకొరకు పాణి నలము సదయహృదయమార 'సుం॥

సీ॥ శంకింపవలవదో జగదేక సుందర వినుమీవు పూర్వము విష్ణుతనయు
డవుమనస్కంధుడవు భవదీయదారను రతియనుదాన భైరవుని కంటి
'మంటచేసిచ బస్మమ్మయి నేగోరు వరమున శ్రీకృష్ణ పట్టివగుచు
జనియించితివి నినుశత్రుభీతిని శంబరాసురు డంబుధివేసినంత

గీ॥ మత్స్యమొందుమింగె మడిదానిజాలకుల్ దెచ్చిశంబరునకు యిచ్చి
నంత దాసిగతిని యున్నదాననొటదిగని పండుమనుచు నాకుబంపె
వాడు!

పచ॥ మున్ను నారదుని కతులను నిది యిట్లగునని యెరింగియున్న కతన
వానియాన నిన్ను బెంచితి నని యెరింగించిన ప్రేక్ష్యమ్ముండువిని—

మంజ—మగువా శంబర దానవునిపుడే మృందించెద గనుగొనుము
తగుననిదోచిన పిమ్మట నీయెడ తవులు కోర్కెయగు నిజము॥

గీ॥ అనుచు ప్రద్యుమ్ను డాశంబరాసురు జము । నాలయంబునకంపి ప్రి
యాంగనగొను । మరుచు నెరిగించు నారదు మనవిపైని । కుతుక
మున నానీతిగ నూడెనతిని॥

వచ॥ అంత రతిప్రద్యుమ్నులు దావకకా నగరంబుచేరి నుతవియోగం
బున వాడియున్నరుక్మిణీకృష్ణులకు నమస్కరించి రంత కొన్నాళ్ళకు
సత్రాజిత్తును నృపాలుండు కృష్ణుడర్చనార్థమై యరుదెంచివకృష్ణుండు.
మంజు— అనఘ సీగళమునందలరెడు నా । హాకాంతివంతమగుచు
ఘనమణి నిత్తువె దానికైనవెల । గనగనావల్ల గొనుచు

గీ॥ అనగ నాతడనియె నాదిత్యువలన నా । కిదిశ్యమంతకాఖ్య నెసగు
మణి ల । భించె చినముసూరు యుచితబాగువు । అనుసువర్ణమిచ్చు
నయ్యునింటె॥

వచ॥ యొసంగజాలనని సత్రాజిత్తుడరిగె. నామరుదినంబు నతనితమ్ముం
డగుప్రసేనుండామణిని ధరించి హయంబెక్కి వేటకరిగిన మణికాంతిని
జూచి యొకమ్మగపతి మాంస ఖండంబుగా దలంచి హయప్రసేనుల
జంపి దానిం దననోట గరచుకొని పోవుచుండ భల్లూకాధి పతి
యగు జాంబవంతుడెదిరి దానింజంపి యామణిం గ్రహించికొని,
గిరిగుహయందు తాను బెంచుచున్న బాలికామణిచోలికామధ్యంబున
వేలాడంజేసిన—

మంజు—అంతట సత్రాజిత్తు తమ్మానకు । నై పెద్దతడవు పరికించి
అంతుగానమికి చింతిలి యీగతి । యనియె నాత్మకోధించి॥

పూరికళ్యాణి—ఖండగతి.

వ॥ ఎంతపని గావించె । నేమిసేయుదు కృష్ణు ॥ డెంత॥

అ॥ డింతమోసమొనర్చు । టరుగనైతినిమదిని ॥ యెంత॥

క॥ నమగోచింతనెమణి । తనకీయ కుంటిపని

ఘమడైన నాతమ్ముని గని జంపి మణిగొనియె ॥ నెంత॥

క॥ అకటకట మణిపోయె । మమజన్మడాపోయె

యొక నేమి గావించె । నెటువాని నిర్జింత ॥ నెంత॥

గీ॥ అను వచనములు కృష్ణుడు నాలకించి | నిద్రపైని పజాలక జౌదము
ధృతి | బాంధవీయక నొంటిగా ఎనులమెట్ట | నడచెనచ్చటను పో
సేను గడగి వెరుక॥

మంజు! చనిచనియొకచో గాంచెత్తుచుకలయు ! చచ్చిపడియున్న హయమున్
గనియెదాని చెంగటనె పోసేచుని | కాయముగొనెవిస్మయమున్

2 అటసింహపదంబుల గుర్తుల | నరసివాని గతిజనియెన్

అటుపడిచచ్చిన మృగవతి గనుగొని యుకటాయేమిది యనియెన్॥

గీ॥ అవల భల్లూక పదశేఖలరసి వాని పట్టి చని చని యొకపెను పర్వ
తంపు | గుహను గని దానిలోచేరి యహహ యనుచు మెచ్చె మణి
కాంతి గనుగొని మించిదాని॥

వచ॥ కేలం గ్రహించిన జాంబవత్కుమారి విలపింప నా జాంబవంతుం
డయదెంచి కృష్ణునింగాంచి—

శా॥ బౌరా యెవ్వడ వీవు నా మణిని నాహ్లాదంబుగా గొంచు వే
బారన్ జూచెదు చండ విక్రముడ నా బాహుబలంబించుకన్
ఘోరాజుగని జీవమున్న చనుమో కూర్మరాత్మ యుచంత వై
జేరన్నిరువ్వుర కబ్బె పోరు ఘనమై చింతింపగా రాకొగిన్॥

గీ॥ అట్లు పెనగుచుండ నా జాంబవంతుని | బలము తగ్గుటను కృపామ
యాత్మ | నీవె రామమూర్తి వెరుగక పోరాడి తిని త్రమింపు మ్రొ
క్కి తనియె హరికి॥

హాహా—అరి.

ప॥ గిరి ధర నీ మృదు పదముల నమ్మితి ॥ గిరి ॥

అ॥ కరుణాకర భక్త సంకట హర ॥ గిరి ॥

1. నీ, కరుణ జూపినను భవ నీ, రథి దాటింపు మునీ, శ్వర మందిత
రజ నీ, చరనాశమడవని ॥ గిరి ॥

2. వాదా, యింకనైన నీదయ రాదా | నీపాద భక్తుడను గాదా,
శరణన్న బోచుటిది, లేదా, యిటులుంట నీకు మర్యాదా, భక్త
ర్తబాపచేగాదా, శ్రీశ్రీదా, ॥గిరి॥

కం! అనివాద్యునియనాతడు తనయను శ్రీకృష్ణుకొనితనయభంగిక
జనెతనమునకృష్ణుడు తననగనముచేరి బలికె తల్లికి చిటులన్॥
మంజు అన్యు యికొడిలి జూడుము దయ సీ! వరుచు నప్పగించెన్
చన్నుని సతాజిత్తువాలుని కయమున బిల్వగ బంచెన్॥
వచ! సతాజిత్తుడెంచిన కృష్ణుండు యుదంతంబంతయు సభాముఖం
బున వెలువరించి—

తోడి—చతురశ్శిగతి.

ప! ధన్యుడనైతిని, సతాజిత్తుప ధన్యు!
అ! మాన్యుడవిషనిందం! బాసితీ నాటి! ధన్యు!
2 నీమణికొనిప్రేమముతోజను! నామడినూరట నందునుయికపై! ధ!
3 నిందబొందుకన్న, నిలచేదావిను! బొందినివిడచుటే, ముఖ్యముఖంబగు॥ ధ॥
చ! అని మణియొప్పుగించిన మహామహు డీవని సేచబుద్ధి నై
గనుగొనలేక నిట్టులాడి గట్టితిపాపము నిందబూన్చి నీ
మనమున దీనిసెంచక కుమారిని సత్యను పెండ్లియాడి మ
తనువును వంశమున్ భువిని ధన్యమొనర్పుము నందనందనా॥
వచ! మణిగొని సత్యనిచ్చి వివాహమొనర్చె.
మంజ! పాండవేయులను జూడ నడవితై! పుండరీకాక్షుడరిగీ
ఖాండవంబు దహియింపజేసె నా! గాండివిదోడుగబరగీ॥
సీ! ధన్యునిగామడిగోరి తపమొనరించు సాధ్వీయగుకాలిందినిపెండ్లియయ్యె
మేవయ తతనూజ మిత్రానిందనుకూర్చి తోడుతవరియించి తోడితెచ్చె
కోపలాత్మజ సేమగోవుప్రభంబుల నిర్జించి పెండిలి నెమ్మియాడె
నందునిచెల్లెనిందన భద్రయన్ కువలయాక్షిని గవగూడియుండె
గీ! నలన్వయంపరమున రాజులందరను జ! యించి మద్యభూమిశ్వరు
నిల్లుచేరి! లక్షణవరించె నిల్లు భార్యలనుగూడి! శుభము లందెను
కృష్ణుండు సూరవర్య!
కం! నరకాసురుడను దనుజుడు! సురలోకం బొడిచిపై నిసురమాతచేవిన్
మొరుగారు మండలంబులు! ధైర్యించిన కృష్ణుడకు దేవేంద్రాదుల్!

వచః యదుదించి ముననరకాసురుల తేరంగరింగించి చనిన కృష్ణుండు
రణముఃఖుండై చననుండ సత్యభామ యిట్లనియె—

నాకనామకీడు—నూడక.

ప॥ చిత్తగించు మాయనని 'చిత్తేశ్వరా' కృష్ణా 'చిత్త'

అ॥ యిత్తరి నాదొకకోరిక । చిత్తశేయక దీర్పుడు దయ । చిత్త ।

2 మీరొనర్పు కదనముగను । కోరిక పెద్దయు గలరు

బోరెడ పరిగల్గునెడల । నొందు వన్నుకొని యుటకు । చిత్త ।

3 నరకుం దటిమూర్ఖుండని । సురలెల్లరు బల్కిరిగన

తరి యబ్బిన చూపెదమ । దర్పము మీకండగాగ । చిత్త ।

గీ॥ అనుచు గోరిన సత్యను హరినలదని చెప్పి కోపంబు నందుటచేతరమ్మ
టంచు గరుడుని వైచెక్కి యతిరముమున । నరకుని పురంబుజేరి భీ
కర శరముల ॥

వచ॥ సింహ ద్వారంబు గూల్చి కోటబగిల్చిన నరకాసురుని తమ్ముడగు
మురాసురుడు వాని నందనులగు దాముండు, నంతరిక్షుండు, శ్రేవ
ణుండు, విభాసుండు, వసుండు, నభస్వతుండు, నరణుండు వనునేడ్వరు
యోధులును రణంబున కాయితంబై వచ్చిన—

మంజ॥ రణ రంగంబున కృష్ణుండు మూరసుతు । లను నేడ్వర శరమొకట
అణగార్చెను మురు వేకొక్కమ్మున । అంత నరకుండు వనట ॥

2 గని కదనమ్మున శతమార్గణములు । గాడిసంత కృష్ణుండు

దునిమె వాని మధ్యమ్ముననే పలు । ఘన నారాచంబులజుండు ॥

గీ॥ అపుడు కృష్ణుండు సత్య బలాధికత గ । నంగ దలపూని నరకు రణా
గణమున । శరము దవిలిన మూర్ఖిల్లి యొటిగినట్లు । గరుడు మూ
పున చల్లగా నొరిగెనంత ।

మంజ॥ సత్యభామ విలుబూని నిలచి పలు । శస్త్రాస్త్రంబులు విసరక
అత్యాశ్చర్యముతో నరకుండనె । యతివా మెచ్చితి నినుదనరక ॥

కేదారగౌళ— తిక్కగతి.

ప॥ భళిర యెంత గట్టిదానవె । బాలకృష్ణునకు దగవే । భళి ।

అ॥ విలు బూనుట శరపేయుట । వీర పురుష లక్షణముగదె । భళి ॥

2 భుజబలం బింతయొప్పె | పురుషునిగా కేయకుండ
 నజడిలు చెలువని జేసెను | నతని నేమనగ వలయు || భాగి |
 మ: అను సంతస్థులైచి సత్య నెడలో హృదించి విల్లంది భీ
 షణ నారాచము బట్టి నాకిని దా సంధించి పైలాగి వై
 చిన ఘోరంబగు కల్లయు క్రముగ రక్షేతు శిరంబు భువి
 దునిమె దేవతలెల్ల పుష్పములు చే తోమోదులై రాల్పగన్ ||
 వచ: అంత శ్రీకృష్ణుండు సత్యానుతంబుగా ద్వారకంజేరి సుఖంబుండె.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

17. ఉషాపరిణయము.

—:0:—

వచ: అవధరింపుము రుక్మిణీదేవి, ప్రద్యుమ్ను, చారుధేష్టు, సుధేష్టు,
 చారుదేవ, సుచారువు, చారుగుప్త, భద్రచారు, చారుభక్తిండు,
 విచారువునను కుమారులం గనియె. నల్లె, సత్యభామా, జాంబవతీ,
 వాగ్మజిత్తి, కాళింది, లక్షణ, మిత్రీవింద, భద్రీలును కుమారులం
 గనిరి. రుక్మిణీ కుమారులలో ప్రద్యుమ్నుండు మేఘమామఃపుత్రి
 యగు రుక్మవతిన్వరించి వివాహంబాడె నన పరీక్షిత్తునియె—
 మంజ: మునివర కృష్ణ కృతావమానమును | పొంది యెట్లు సుతనిచ్చెన్
 మనమున గడుసందియము గల్గె దీనిని | మానుపదగు నిచ్చెన్ ||

వచ: శుకుండ్లనియె—

గీ: రుక్మీసుతను రాజలోకంబు నిర్జించి | తెచ్చి పెండ్లియాడె విచ్చలవిడి
 రణములోననిల్చు ప్రద్యుమ్ను నోడించు | బలుడు ముఙ్గగాలి గలడె
 చూడె ||

వచ: అంత నారుక్మవతీ ప్రద్యుమ్నుల కనిరుద్ధండను కుమారుం దుద
 యించె. పతండు రుక్మీమవమరాలగు రుక్మకాంతిని పరిణయంబయ్యె.
 నావివాహానంతరము రుక్మీ బలరామునితో జూదంబాడి యోడి
 గెల్చితినిని బింకంబులు పల్కిన బలరాముండు తానిని వాని సహ
 చరులం బట్టి పరీతాలయంబున కనిచ్చె. నాఫల—

కం॥ ఇలిచకొన ద్రికివి తన యులు నూర్పురు దానపైర్లు యుజ్వలబాహు
బంకలితుడు బాణాసురు తెలమిమహేశ్వరునిభక్తు డింగితుడరయన్॥

మంజ॥ ఆబాణాసురు దేశ్వరులైతఁప మత్స్యగ్రంబుగ నల్పన్
ఆభూతేశుడు పృథ్వీక్షుంబై యడిగెనే వరమొదెల్పున్॥

అందఁడైరవి—అదితాశం.

ప॥ జయమహాదేవ శంకర నిను | మదిన్ గొల్పెదనురా | జయ॥

అ॥ దయాభరణ నుత | దాసకరుణ ధృత
భయంబుడిపి నను | వాలింపుమురా | జయ॥

2 వారా, నాకు దయ వరా, లొనగదవ పరా, కేలగిరి
ధరా, వినుము మదిదెల్పుదురా, గిరిద్రోతనయా కుమారులతో
నీ వరుదెంచియు నా ద్వాగము గాయుడు | జయ॥

మ॥ అని పార్థివించిన వలెయందు భవ్రహ యర్థాంగిని పుత్రునిగ
గొని బాణాసురునిల్లుచేరి నతులం గొంచుండె నారక్కసుం
డును వేబాహుల తీటదీరులకు ముల్లోకంబులం గెల్పె నా
తకిం గూఁమి పుత్రీయొక్కతె యుపాలనవ్వంగియుండెన్ నృపా॥

జంఘాణి—తిక్కగతి.

ప॥ ఆయింతి, పూవిల్తు | చేపంతి, పూర్వదిగ్చ్ఛదంతి, వర్ణింపతరమా

అ॥ కాయజ చేతీకటూర్ | గాదె యామెయగు మిటూర్ | ఆయిం॥

2 కన్నులారాలేడియన్నానుదిగదొక్కు | చున్నావికెంపులీనుమోవి
మక్కు, నెన్నగా సంపగి తివి | నాభి, యన్నను సరినడబావి .
కురులు, దన్నుతమంబును | సున్న, నకుము భళిర | యీయిం॥

వచ॥ యిట్టి సురూపయగు నుపాకాంతకు యవ్వనంబు పొడనూసినతరి
నొకరేయి పూలపాన్నున కేయనించి నిమరించుచుండ—

మ॥ కలలో నొక్క మనోహరాంగు డెలమిన్ గావించి ముద్దాడి కీర్తి
డల దేలించివ యట్లుగాగ నది వీడన్ దెల్పినింగాంచి పూ
వుల బాణుండిను వేదనాభరమునన్ పొల్పేరి యుండంగ న
జ్జలజాక్షింగని చిత్రరేఖయను పృష్ఠాశాలి దానిట్లున్॥

గీ॥ ప్రియ వయస్యకు నాకు చెప్పిన ఫలమ్ము । గలదు గద యేల
యిట్లుంట గల తెరంగు । జెల్ల మొనరింపు మేదేని తీర్చి నీకుఁ చిత్త
శాంతిని నాదింతు నిత్తరినన.

భవాగమాది—తీర్థం.

ప॥ కలగంటి కలగంటినే ' పోనఖనేను ॥ కల ॥

అ॥ కలగంటి రోకలాణ ! కాదు నాపశ్చక్కుకు
కిలకిల నవ్వుచుకా । కలికే యే తెంచినట్లు ॥ కల ॥

2 నునుసిగ్గున నేను । కనియు కననియట్లు
నవవిల్లు డమ్ములు । నాపై విసరినట్లు
పనితా రమ్మని కేలు । బట్టి లాగినట్లు
జనునె సిగ్గుని కౌగి । టను దార్చినట్లులు ॥ కల ॥

3 పశ్చక్కును చేరియు । చెక్కిలి నొక్కినట్లు
చక్కగ రతికేళి ॥ సుక్కిజేసినట్లు
మక్కువ దీరిన । మరలి పోనున్నట్లు
దక్కితి పని నేను ! తను నిల్చినట్లులు ॥ కల ॥

చ॥ పనితరొ నన్ను కౌగిట కృపామతి జేర్చి సుఖంపజేసి నా
మనము హరించినట్టి సుకుమారుడె నాధుడుగా దలంచి వా
ని నిలయ వర్తనంబులెటు నేనెఱుంగంగలదాన సేవ జే
యను నెటులభ్యహాననుచు నాత్మను వండురు చుంటి సీగతికె॥

వచ॥ అనియెరింగించి నిదూర్వుపుచ్చిన యుషా కుమారినిగని కుంభాండు
నందనయగు చిత్రోరేఖ యిట్లనియె—

మంజ॥ కలలోపల గనిపట్టి వానిపై । వలపు నిలుపదగునే
చెలి యాతండ్లవల్లె నది మనకుం । చెలియగాను వశమగునే॥

కం॥ ఆప వినియువ సజ్జియిట్లమ । పనితాకలలోన నన్ను వరియించిన యా
మనసిజ సుందరు దక్కొరు మనమున దలపోయ చూడమాటలికేలా॥

మంజ॥ కలలో దోచినపురుషుం డిలపై । గలిగిన పెండిలియాను
కలుగనివో మరణంబె పోవగు నా । కైవ నిశ్చయమువినుము॥

- 2 అని విచారమును జెల్పబుచ్చిన మా : యతీవనుగని కాంతా
 విను ముల్లోకంబుల యువకుల , విధము చిత్రింతు నంతా ।
 3 నీకలలో నిను వరియించిన ప్రియు ! నీవు గనుగొని వచింపఁ
 యేకద నుండిన దెచ్చి నీకిదెద । నేనిటు రజ్జులు వచింపఁ ।
 గీ । అని యెరింగించి చిత్రవిద్యా నిపుణత । గల్గినది యాట సకల భూ
 కాంతుల సుర । తనయులను నాగయువకుల వగుగతి లిఖి । యించి
 గొనివచ్చి యుష్షకు చూపించె నిట్లు :

- మంజు : అతుల వివిధ సంగీత పాటకులు । నాగంధర్వులు కీరత్
 సతత యవ్వనులు సింధుపాధ్యులు । చారణులన గను వీరల్
 2 విమల సౌందర్య సంపదల దేలుమను । కీర్తయఁకు లివ్వారల్
 అమల కళావి భవాస్పదులగు కా । మాకారులు నగు వీరల్
 *ఉ । మాశవ కొంకణ ద్రవిళమత్స్య పులింద కళింగ భోజ నే
 పాలవి పాండ్యదేశకురు బర్హర సింధు యుగంధ రాంధ్రబం
 గాళ కరూశత్రుంకణ త్రింగ ర్త సుధేష్ఠ మరాలలాట పాం
 చాల నిషాద ఘూర్జరక సాశ్వమహీశులు ఏరె కోమలీ ।

కేచారశాళ—చతురశ్రితి.

- ప । ఇతని జూడుమా । సతీ ! యిత ॥
 అ । చతురుండతి బలుడు జరా । సంధుడు మాగధ తనయుం ॥ శిర ।
 2 సకల ధరాతల నాయక । సన్నతుండు భూబలుడు
 ఆకలంకుడగు భీష్మకు । నాల్మజుండు రుక్మినాము । శిర ।
 3 సుగుణంబుల నెలవని బుధ । స్తోమమెన్ను బలవంతుడు
 భగదత్తుడు నరకుని సుతు । డగణిత సంపన్నుడు విను ॥ మిత ॥
 4 వందక చక్రాబ్జగదా । వందిత వాస్తుడు ఆశ్రిత
 వందితుండు పొండ్రకుడను । వాసుదేవ నాముడు వీ ॥ శిర ॥
 కం । కనుమిదె ధర్మజభీమా । రునమాద్రేయులను పాండుజశపతిసుతులఁ
 వినుత పరాక్రమవిక్రమఘనులను దేవాంశజాత కరులఁ సఖియా ॥
 గీ । ధార్తరాష్ట్రుల గాంధారి తనయులను సు । యోధనాదుల నూర్ధుర

యుజ్వలబల ! వికృముల నౌభ్యవంతుల వెలచిమిన్న ! యని వచించిన
యుషయురక నె నిలచిన

తైః—రూపకం.

ప॥ ఏడే వసుదేవు సుతుడు । వేదవేద్యు డభవుడుగను ॥ ఏడే॥

అ॥ నాడుకంస దనుజు జుంపి । నట్టిబలుడు మురహరుడు ॥ ఏడే॥

మి॥ చూడచిత్రముగ గోవర్ధనగిరి । నాడుకేలనెత్తి గోపకు
లోడుకుడంచని గాచిన । యుజ్వలతేజోనిధిచూడుము ॥ ఏడే॥

2. గోపాలకుడనగ బరగి । పాపాత్ముల శిక్షింపుచు

కోపంబున కాశ్చియుని । గుండెలదరగా నర్చన

మి॥ మోపికగావించినవారి । యుద్విపాటిలేనిమేటి

చేపట్టిన దేవాదులు । చేరి సేవజేయుమరిక ॥ ఏడే॥

వచ॥ ఉపాసుండరి యిట్లనియె-

గీ॥ అశివ నాకలదోచిన యతనికితడు । రూప చిహ్నంబులను సాటియా
వడుచు ద । సంబుగల వాడతండు ప్రాయంబు మొగ్గి । నట్టిడీతండు
గాన నాకెట్టులేడు-

చ॥ అనిన యుపాకనుంగొనుము నాతనినందను డంగజుండన
నవనిలుతుండనబరగు నమ్రతనుండు భుజాబలుండు భీ
ముని మనశంబరాసురుని పోరజయించి వధించినాడు యీ
తని వరియించినన్సుఖ యుతంబని వేరుగజెప్ప నేటికి॥

మంజ—అనపటంబు పరికించిచూచి యుష । యనియెనిట్లుతలయాపి
వినుమీతడు నా విభుడుగాడుకడు । వేసటనందితిచూపి

2. అతనినూగు మీసంబులేడ యీ । యతనుని మీసములేడ
చతురుడైన నగుగాక వరింపగ । జాలమది వానివీడ॥

వచ॥ అన చిరునవ్వునవ్వి చిత్రరేఖ యిట్లనియె.

మ॥ పకలోర్వితలనాథ సన్నుతుడు శశ్వద్భూరి బాహుబలా
ధికు డుగ్రాహవకోవిదుండు త్రిజగద్విఖ్యాత చారిత్రకుం
డకలంకోజ్వల దివ్యభూషుడు విదర్భాధీశ్వరుండైన భీ
ష్మకభూపాల కుమార పౌత్రుడితడో మత్తద్విరేఖాలకా॥

వచ॥ అని చూపిన సంతసించి యుమాసుండరి,

నాటసుండరి—కూపకం.

ప॥ ఔనువీడే నామానస । హరుడుసుందరాగీ॥ ఔను॥

అ॥ మానము చూరలబుచ్చిన । మాయదొంగనేడుదొరికె॥ ఔను॥

మి॥ యీనవయవ్వనుపొందు । నెపుడుతనివి దీరగందు

మానిని నీదయనేమందు । మంచిమేలుచేశితిందు॥ ఔను॥

2 కలలోపల నరుదెంచి । కామంబెదగల్పించి

సాలయగ రతిదేలించి । సూనశరుని బారివైచి

మి॥ తలపగ రానివిధంబున । దానేగిన దొంగవాని

దెలిపితివతి ముదమొదవెను । ధీశాలిని నతులందుము॥ యాను॥

మ॥ అనియూహ్యుల్నిగుడించు కోమలికనుక అయ్యుతియోహోయుషా

నను చింతింపవె యింద్రజాలినని యీనాడేగి నాశాంబరి

ననవిల్కాని కుమారుడెచ్చి తవసన్మానంబు గైకొందు నీ

తనుగైసేత ముగింపు సంతకని యాతన్వంగి మాయావిధి॥

మంజ॥ వినువీధిం జని గాంచె తి్రవిష్ట । పవిభవ ద్వారకాపురమ్ముక

కనులకు పడువు జేసెడు రుక్మ । కాంతి దివ్యహర్మ్యమ్ముక॥

గీ॥ అర్ధ రాత్రొంబునింటిలోనరిగి రుక్మ । కాంతిప్రకృతు శయనించి గాఢ

నిద్ర । మునిగియుండిన యనిరుద్ధ గొనిచనె దివి । చిత్రగతి నైంద్ర

జాలి యాచిత్రేక్షి॥

వచ॥ అనిరుద్ధనిం గొనివచ్చి యుషానిలయంబు నన్నిల్పి యామెచేచుత

బహుమతులనంది చిత్రేక్షి చనిన కొండొక తడవున కాచిలుక

వజీరుముద్దారు నందనుండు తెలివింగని తనగృహంబు గామికించుక

విచారించు సమయమ్మున యుమాసుండరి నను సిగ్గున సమీపించిన-

మంజ॥ అతివా యెవ్వ తెప్పె నేమయిట । కరుదెంచితి నేగతి నీ

పతియెవ్వరు యేపురతిది నీవిటు । వచ్చుటేమి సంగతి నీ

వచ॥ అనిన నయ్యా! యిది శోణనగరము నేసినగరాధీశు నేకపుత్రికను

అవివాహితను నీవు నాకలయందు దోచి నన్ను రతింగలసిన కతన

నిన్నే నరించి తెప్పించితిని—

హరికృష్ణుని—చతురశ్రగతి.

ప: కరుణింపుమా! నాచింతితో కరు!

అ: వరుషేవేయంచు! మహిమమ్మియుండినట్టి కరు||

2 యెదుల నోచి లేచింతకు! పరిణయంబు గాలేదిక

సురతం బొనరించితి కలలో! సుందరాంగ సతిగావను ||కరు||

గీ: అనుచుపొంగిచునయ్యుపా యందమునకు! ముగ్ధుడై యనిరుద్ధుండు
మువ్వలూడి! కౌగిటంబిక్కి రతికేళి కలసి మెలసి! సొలసి సొలయించి
యచ్చట మెలగుచుండె!

మంజ: అంతకొన్నాళ్ళ జనినపై ని నా! యింతికి నెలసరి దప్పెన్
చింతిలి పరిచారికలు భయమ్మును! చిత్తంబులనిగురోప్పన్||

2 మిన్నకున్న మోసంబువచ్చునని! కన్నన జనిబాణునకున్
విన్నవించిరది చేతులు మొగిసిచి! వినయంబున ప్రభువరుకున్||

గీ: అటులెరింగించినంత బాణాసురుండు! కటముల దరగ దంత సంఘ
టనకోధ! ముట్టిపడ పీఠపై నికు లొక్క మొగిని! తన్ను వెనుకొన
కూతు సదనము జొచ్చె!

వచ: ఇట్లగుచెంచి కుమారికా నిలయంబు కలయంబరికించి అనిరుద్ధునిం
గాంచి రోహవేశంబున దూరిన నతండులుక దలపక వినయంబుజూప
బాణుండదయుండై సైనికులంజూచి యాగొల్లనిబంధింపుడన వారలు
పైరాకృష్ణు పాత్రుండు! సగుణ కార్ముకుండై పదింట నేనింట నిర్వ
దింట నందరం బడగూల్చి బాణుండు దారసిలి శతప్రదరంబులనతని
నదలింప నతండిరువదియైదు బాణంబుల దొడిన బలిపుత్రుం దతని
కార్ముకంబును వీరచి పైబడి బంధించి చెరయంమంచె-నావల—

మంజ: బిక్కదినంబున ద్వారక కృష్ణం! చోలగంబు నందుండన్

అక్కడ కరుడెంచెను వారదుడను సుం! య మీందుకొక్కండున్||

2 వాలికృష్ణాదులు యాముని! నర్థ పాద్యాదుల వలరించి

బలికొట్టు తమబంధుమిత్రులకు! శలమ్ముల నెరిగించి!

గీ: నారదా సర్వలోక సుచారి వగుట! వడుగుచున్నార మనిరుద్ధుడంతి

పురము లోనశయించి మరునాడు గానరాడు ! చింతిలుచుచుంటి
మతని నృత్యంతరమేయి !

వచ! సీతెరుగవచ్చునంతవర కెరిగింపునున నారదుం డిట్లనియె-

మలయమాయతము—కూడకం.

ప॥ అఖిలభువన ధారుడవీ ! వదియెరుంగవా ... ఆ ... ఆ ! అఖి!

అ॥ నిఖిల మెరిగినట్టి నీకు ! నేచెల్లుం గలాడనా ॥ అఖి!

మి॥ సుఖముగ నిదురించెడు మన ! సూనశరుని తనయునితో

సుఖయింపగ బాణాసురు ! సుతమాయుగొని చనియెను ॥ అఖి!

2 అనిరుద్దుండా యంగన ! నశను కేళి దచ్చుచుండ

వనితకు చూచొననె తండ్రి ! విచికోపంబున సంగర

మి॥ మున జామాతను బంధిం ! చెను కారాగారంబున

నునిచె శోణనగరంబున ! నుండెను మీహేతుండిపు ॥ డఖి॥

చ॥ అని యెరిగించినంత చటులాగ్నిహ మస్సహ చిత్తుడై రణం

బున దనుజేను గీడ్పురచి ముక్తుల హేతుని దెత్తయందరుగ

జనవలె లెండటంచు హలి ! నాత్యకి నాంబయుతంపు సేవలం

గొనిచనె శోణపూర్వరముకుగ వినెనంతట బాణుడింతయుగ !

వచ! నేటికింగదా? నాసహస్ర భుజంబుల తీటదీరు పోరానగూడినదని

సంతసించి దనుజచమూ సమేతుడై పురినిర్గమించి యాడవ బలం

బుల డీకొనె—

గీ॥ నింతగనుగొని బాణుని యింటబంబు ! వలెనసించెడు హరుడునుప

మధగణము ! తోపనడువగ రణభూమి వేమకలర ! జేరెదివిజసమూ

హంబు దేరిచూడ!

వచ॥ నంత నిరువాగుల రణబావహిలై, నందొండొరుల ద్వంద్వ సమ

రంబు వర్ణింప నశకల్యంబు. శ్రీకృష్ణ శంకరులును, కుమార మూరు

లును, కుంభాండ కామపాలుడును, బాణతనయ సాంబులును,

బాణసాత్యకులును, రథిక రథికులు, నాశ్వికాశ్వికులు, గజారోహక

గజారోహకులును, పదాతులు పదాతులును, తలపడిఘోరంబుగా

పోరాడుచుండ—

మంజుః వివిధాస్త్రములతో శంకర । మురభేది రణబెల్లరకుఁ
తవుభయ మొడవించెను కొండొక । తడవుకు హరిభల్లముకుఁ॥

గీ॥ నిస్పృహత బొంది శాస్త్రాణేతే వృషభ । రాజమూపున వ్రాలిన
రాక్షసేందుః । డెరిగి శ్రీకృష్ణుని దాకి శరముల విలు । నడసి రథ
నారథుల బాసి గుడిచెచింత॥

వచ॥ అంత బాణుడు పురికి బరువిడి శ్రేవజ్వరమును శక్తి నొందు బంపిన
నద్దానిపై కృష్ణుడు వైష్ణవ జ్వరంబు వైచిన నదియోడి హరిశరణు
బొచ్చె నావల శంకరుడు దెప్పరిల్లి పొంజలియై

కమాచి—తిశ్శిగతి.

ప॥ కరుణాకర మానేరము । క్షమియింపుము పరమాత్మా హరి ॥కరు॥

అ॥ దురితంబొనరించినాడు । యెరుగక భక్తుడు బాణుడు ॥కరు॥

మి॥ పరమ పావనంబయ్యె వానితను । భావంబులు మీదర్శనమున
చిరుతని దీవించి నన్ను । చింతించి వరంబొసగుము ॥కరు॥

2 మనుమని వదలించి పుత్రి । మదిరంజల నిచ్చి పెండ్లి
ఘనగతి గావించి పుచ్చు । మనిబాణుని యెప్పించెద

మి॥ మును ప్రహ్లాదుని వంశం । బును గాచెదనని యనవే
కిముక బూనవలదు హేళన । క్రీడగ దలపుము మురహర ॥కరు॥

చ॥ అనుచు నుతించి శంకరుడు యాహరి మన్ననలంది బాణుని
గని హరితోడి బాంధవము గల్గునె యెంతటి వారికేని నీ
మనమున శంకబూనక కుమారిని యయ్యనిరుద్ధు కిచ్చి య
త్యనుపమ లీల పెండిలి రయంబున సల్పుము సాగనాతడు॥

వచ॥ సమృద్ధించి హరితో సఖ్యంబు గావించి యుపానిరుద్ధుల వివా
హం బాచరించి యరణంబుల నొసంగి వీడ్కొల్పిన—

గీ॥ పాశునితో పాత్రితో మురవైరి ద్వార । కా ప్రవేశము గావించె
క్షావరుడగు । వృగుని శాపంబు దీర్చె నావృపుడన నెటు । లవలి
వృత్తాంతమంతయు నానతివె॥

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

సీ॥ ధరణీశవినుసుయోధను పుత్రిలక్షణ వాసుదేవునకు బాంధవకీకతన
గలిగిననందను ఘనబాహుబలయుతు సాంబునివడియించి సాహసించి
హస్తినాపురినుండి యతనితోవెడలిన కౌరవేగుడువిని కర్ణముఖుల
తోవెంటడవిలి పెద్దరమున సాంబుని నిర్జించిబంధించి నిలిపెజెరను

గీ॥ నారదునిమూలమునవిని నందతనయు । డింతపోరికిగవిసిన చెంతనున్న
సీరి సంధినిగావించి చేసెసాంబ । లక్షణాపరియుము సలక్షణముగ॥

మంజ॥ ఆవల కుశలంబుగ ద్వారక పుర । మందు కృష్ణమండంగక
పావన గానరతుండు నారదుడు । పద్మనాభ జూడంగక॥

వచ॥ అరుదెంచి హరికినమస్కరించి సుఖోపవిష్టృడై యిట్లనియె॥
కాండ—తృతీయః.

ప॥ మనవిగైకొనుమయ శౌరీ । మహితస్వర్ణ వసనధారి॥ మన॥

అ॥ మునిజనమానస విహారి । మురదానవ సంహారి॥ మన॥

2 నాకొక కోరికగల్గి । క్రీకరమిము జేరితివిని

చీకొట్టెదా పోనిమ్మని । చేతువొసాయముదెలియదు॥ మన॥

3 మదనుడదయ డైనా । యెదచూరల బుచ్చెగాన

సుదతినొకతె నొసగికామ । సుఖముచూర గొనజేయుము॥ మన॥

మ॥ అనిప్రాధ్ధించిన కృష్ణుడిట్లను మహాత్మా నాపదార్థేలకా

మినులందొక్కతె నీనెయింతటి తలంపే మీకు సంధిల్ల నే

వనజాతాక్షి గృహంబునదిపుడు నేవాసంబుగావింపనో

గనియాలింగన చుంబనాది క్రియలక గావిపుమానారదా॥

మంజ—అనియెరిగించిన వల్లెయంచుచని । యానారదు డంతంతక

వనజాతాక్షుని మాయనెరుంగక । వాడవాడలకు జనెవితక॥

గీ॥ ఒకటపాడుచుండు నొక్కచో నాడుచు । నుండు నొకటనవ్వు నొకట

తగుల । మందునొక్కచోట నారగించు నొకంట । పవ్వళించు కృష్ణ

పతిముదమున॥

వచ॥ నారదుండిట్లెల్ల గృహంబు లందును కృష్ణ పరమాత్మం గాంచి

యతని మాయా మహిమ కబ్బురమంది యొకయెడ కృష్ణపాదంబు

లంబడి—

వైకృత్ కక్షింఽ గోపకులః । యిష్టిశ్రీకృష్ణః పరిపూర్ణ నవరి
కగును । యగ్రపూజకు తగువర్ణి యనఘుడతడె ।

మంజు । అనవి కృష్ణః కేశుపాలునకే । యాచరింపుశీపూజ
మనుజేశ్వరుడను గారు నాకీదే । మాక్షిదగు సల్పువోజ ।

వచ । అనిన దమఘోషాత్మజుడిట్లనియె—

గీ । అద్విరా గొల్లడా పిదయారపంబు । కోధమున కేరుజడియను రుక్మి
ణిసతి । బొంగిలిననాడు సీచావుతోలనె నిందు । తప్పదిక నగ్రపూజ
కెరుఱుననిచు ।

గీ । కృష్ణః డిట్లను యీమండగీడు నాకు । మేళమరదియగుట తల్లిమేలు
గోరి । యుంటకతపరాధముల్ సై చియుంటినింక । నూరకొనజాలవీని
యాయువిదెతీరె ।

మంజు । అనికృష్ణుడు ధర్మజు షోసంగిన । యాపశ్చైరముక్ బూని
కనలుచు విసరిన దునిమెనతని చ । కాఁయుధంబునైపుని ॥

వచ । అంత రాజసూయాధ్వరంబు పూర్తియయ్యె—

గీ । హలధరుడుసంత తీర్థయాత్రాభిలాష । నరిగెయావంతి కాశ్యయోధ్య
ప్రయాగ । గయకురుక్షేత్రమాయ శ్రీకాళహస్తి । రామగుండము
నాదిక్షేత్రంబులకును ।

దేవగాంధారి—ఏకతాళం.

ప । కురువంశోద్ధారవినుము । కుచేలుడొకడు పేద ॥ కురు ॥

అ । ధరణిసురుడు యోగరతుడు । దైవభక్తి తత్పరుడు ॥ కురు ॥

2 శ్రీకృష్ణుని బాల్యసఖుడు । చిరిగిన వలువలు దాలిచి
తేనున మునిపల్లెలోన । దివిరి తపబాసరించెడు ॥ కురు ॥

వచ । ఆకుచేలున కర్ధాంగియగు వామాక్షియందు యిరువది యేడ్గురు
కుమారు లుడయింప-

గీ । వీరవరచూడమే నిరుపేదవాని । కధికసంతాన మొకనాడు ఆకటవక
నకలుచడి విప్రనందనుల్ యొకగతి తమ । జననికడకేగి యిటులేడ్వ
జాగిరంతె ।

హిందుస్తానిముఖాః—మరుఃశ్రీఃతి.

ప॥ అమ్మా మేమాగలేమే యా॥ యాకలి బాధకు నరనిముసందైన అ॥

1 ప్రాద్దునెత్తికొచ్చినే యొక॥ ముద్దైన మాకీయజాల వేమిగతి॥ అమ్మ॥

2 కడుపుసాదబెట్టినే యొక॥ గడియైన తిండిలేక పనిపగాలేమి॥ అ॥

మ॥ అని వాపోయెడు పుత్రులంగొనుచు దానాత్మేసు నాన్నిభ్యమున్

జని నాథాయటు జూడుడీ నిశువు లన్నా కాళ్లకుంజుట్టిచే

మనియూరాచ్చెద నాకటం బడికిటుల్ యాలోచనల్లేక కూ

ర్పొనిన స్నేహితులంబు లెడినిన పారుడుప్పురం చిట్లచున్॥

మంజ—వనితా దారిద్ర్యాంబుధి లోపల॥ బడిమునిగెడు మనకున్

గనదరియించెడు నొకగలచెయ్యెను॥ గడచునేమిగావెతున్॥

వచ॥ వామాక్షీ యిట్లనియె.

గీ॥ మీరు ద్వారకనాథుని కూరిమిసఖు॥ లంచువంటివిగాన నయ్యనఘు
దరిసి॥ లేమినించెల్పు నాయంబు నేమియేని॥ నేయడే పోయిరండు
మీచిత్తమవల॥

వచ॥ అన కుచేలుం డబలా॥ అతడు నేనును బాల్యసఖులము. ఏడిచా
లాకాలంబయ్యె నదిగాక నేనా కడు పేద నతండా రాజాధిరాజ భోగ
పరుండు. నన్నిపుడు నిరసింపక పూర్వమైతిం జూపునే॥

గీ॥ యెట్టులెనను శ్రీకృష్ణు పట్టనగు॥ చేరుటయెలెన్పు దర్శన శ్రీలభించు
గాని రిత్తచేతుల ప్రభు గానబోడు॥ నాయునుచు చింతగల్గునో
హంసగమన॥

మంజ—అన వామాక్షీయు నాథాయటుకులు॥ గొనితెచ్చితి నొకరింటన్
చినబాలుని పోరుడుప వానిగొని॥ శ్రీకృష్ణుని గనుగంటన్

2 మంచిదిలేయని యాకుచేలుడున్॥ పంచచెరుగు నండున్

కొంచెము యటుకులుగట్టిద్వారక॥ కుఁజ నెగనగ ముకుందున్॥

వచ॥ మెల్లమెల్లగా నడచుచు పాంధజనంబుల పదంబుల వాడినూదుల
క్రియగున్నుకొని వెచ్చరక్తంబు నూడ్చు తుమ్మముండులతో
నొప్పారి, జననిస్థనముగంబులంద్రావు హరికిశోరంబులదరి పాఠజేయు

సింహశిరభ వ్యాహృది దుష్టమృగసంతాన భవ్యలతోకూడి, గం
భీర్యయువతీజగదాన ప్రముది తోల్లాసంబున ఘణంబులన్విష్టి యాడు
చుజంగ సమాహముతో విారి ప్రచండచండకరకరోష్ణ వేదనా
నివారణో ద్విత్తచిత్రమున మాతంగవిహరిత పుల్లకల్వారార విందా
లంకృత సరోవరంబులం తెన్నార్చి, శుకపిక శారికానికాయ సమృ
ద్ధంబై యలరారు కాంతారంబు నిర్గమించి యనేక జనపదంబులం
దాటి యమునానదిం బల్లకట్టడంబునం గడచి ద్వారకానగరంబుచేరి
శ్రీకృష్ణుని వివృతవనంబుండాసి లోజోరంబోవ ద్వారపాలకులు
లడ్డగించి—

పంతురరాజి—చతురశ్రగతి.

ప॥ బాపడా ! నిలునిలుమిక ! బాప!

అ॥ లోపలకేగగ నీవెటు ! లోపను చిరిగిన గుడ్డల ! బాప!

2 రాజాధి రాజులదె ! యీజనులందర గనుము

యోజకృష్ణ దర్శనమున ! కుండిరి నీకెటులొను ! బాప!

3 పోద్దన నిద్దరలేచి నీ ! మొగముచూడ గతులుండవు

వద్దన్నను వినక లోని ! కద్దిరపోనుంటివి చాల్ ! బాప!

గీ॥ ఆనుచు పడ్డగింప నాకుచేలుండేమి ! బలుక లేక ద్వారపాలురకడ !

నిలచి మదినిహరిని నిల్పి యీగతి పార్థ ! నంబు సల్పదొడగె నర
పతినిను !

పాసే—రూపకం.

ప॥ మురళీ ధరవర ! గోపకిశోరా ! ముర !

అ॥ శరణంటిని నను ! కరుణింపుమురా ! ముర !

2 నీమూర్తిని గను ! నాశవచ్చితిరా

శ్రీమనోహరా ! చెలికాడనురా ! ముర !

3 ద్వారపాలు రిటునిల్పితిరా నా

సేవేమి నేకుచేలుడనురా ! ముర !

ఉ॥ అంతిపురంబునందు దనయంగనలందరు చేరిపేస ల

త్యంతము సల్పుచుండ మృదు తల్పమునం బవించి రుక్మిణీ

కాంతుడు నేకుచేటుడను గావుము నిల్చిరి ద్వారమును నం

చెంతయొక్క నోళమున కేగిన దిగ్గనలేచి పేముడికి॥

వచ॥ ద్వారముకడ కరుచెంచి కుచేలుని కాగలించుకొని యెడవాత్తు

కొని లోనికి దగురీతిగొనిచని తనహంసతూలికా తల్పముంజేచ్చి—

మంజ॥ జలములు రుక్మిణిపోయ పాదములు | చక్కగాగడగి కృష్ణుండు

మెలగల చీనాంబరముల పాద | మృగ తడియొక్తైనుజుండు |

గీ॥ తక్కుగల కాంతలెంతయో మొక్కి వీవ | నలను వీవగ గంభమ్ము

నలదకృష్ణ | డాకుచేలుని పాదంబులంటి మర్త | నంబుచేయుచువారల

నరసియనియె |

మంజ॥ నాకుభక్తుడై సతమునన్ను వీడ | నాడక కొల్చునెవండు

తేకువ వానికి నేభక్తుడనై | దివిరిసేవితు జుండు |

కం॥ మిత్రము కుశలమె నీదు క | శత్రుంబుకు నీకుశుభమె లావణ్యవతుల్

పుత్రులు పుత్రికలందరు | యాత్రిజగమ్మలను భన్యుడీవె కుచేలా॥

వచ॥ అన దేనా! నీకృపామహిమంబు కతన నందరుంగుశలమే. పుత్రు

లిర్వదియేడుగురు జనించిరని మిన్నకున్న శ్రీకృష్ణుండు తలయూచి—

భాగ్యశ్రీ—చతురశ్రగతి.

ప॥ చెలికాడా మరచితివా | చిన్ననాటి మననడతలు || చెలి॥

అ॥ తలపులాకటి గాగగురుని | ధామంబున మెలగుటలో || చెలి॥

2 గురుసతి యొకదినము వంట | చెరకు దెండు యడవిలోన

కరిగి యనగ నీవేనును | యరుగమా? వర్షమురాదె || చెలి॥

గీ॥ యిట్లు చిన్ననాటి వెరిగించి కృష్ణుండు | నన్నుచూడ వచ్చినాడ

విదియె | చాలునాకుకాన్క సాదరంబున నేమి | తెచ్చినాడ వేది

తెమ్ము సఖుడ॥

వచ॥ అని గోర కుచేలుండటుకుల నిడుటకు శంకించి మిన్నకున్నంత

కృష్ణుడు వాని చేలాంచలంబునన్ముడిచిన యటుకులువిప్పి బ్రహ్మ
సందంబున నొకక్షికిలి భుజించి పేరొక విడికిలిం బట్టిన—

మంజ! భవని కరము తెనులించి పట్టివై । దర్శి యిట్లు తాననియెన్
యివియే చాలును భాగ భాగ్యముల । నిడుట కింక వలదనియెన్॥
గీ॥ కృష్ణజావల వితున కిడిచిరత్న । రత్నభూషలు చీనాంబరంబు
లొసగి । పిడుకొలిపిన పారుండువెడలి నిజపు । రంబుగనుగొనియనిత
విభాతుడయ్యె॥

కేహంగాశ—ఏకతాళం.

ప॥ అతుల విభవమీపురంబు । నౌరావర్ణింప దరమె ॥అతు॥

అ॥ నుతియింప గదగి భవనము । లతియున్నతమై దనరెను ॥అతు॥

2 వీధులతి విశాలమ్ములు । వివిధ విహణి వారమ్ములు
సాధుజనుల యాశీస్సులు । సౌఖ్యమె రూపందె ననగ ॥నతు॥

మ॥ అనివర్ణింపుచు యీపురంబెదియె నయ్యబ్జాక్షు శ్రీద్వారకన్
గొనకాజీరికి నంచు వింతవడు నగ్గోవింద పాదార వి
దనతద్భక్తియతున్ కుచేలుదరి కాంతారత్నముల్ చేరి పా
వనచారిత్ర భవత్పురంబిదియె దివ్యదైహమున్ మీయదే॥

వచ॥ అని యొక దివ్యమందిరాంతరమునకుం గొనిచని రంతవామాప్తి
సభావయై యరుదెంచి నమస్కరించి దేవా యిదియంతయు తమ
దయయును శ్రీకృష్ణానుగ్రహంబునను లభించెనని యెరిగించిన నా
కుచేలుండు సంపద తనకుగాన్లుగా దలంచిభగవద్భక్తిపీడక తరించె
సూర్యోపరాగ సమయంబున—

మంజ! గ్రహాన్నానమ్మును గావింపగ । రామకృష్ణు లేదదలచీ
గృహీలుల బంధుల పరిచారకులతో । కేహంబులెల్ల విడచి

2 మునుభాగ్గన రామండు క్షత్రియుల ! దునిమి వారిర క్తమునన్
భువనదులను శమంత పంచకము । గానగు వానినొసరెన్॥

వచ॥ అట్టి శమంతపంచక నదీన్నానార్ధంబుచని కృతస్నాతులై యటకరు
దెంచిన యాశీనర, మాతృప్య, కురు, కోసల, విదర్భ, స్థంజయ,
కాంభోజ, కేకయ, మద్ర, కుంతల, ఆరట్ట, కేరళాది భూపతులను
నందగోపాది గోపాలురను, ధర్మభీమాష్టన సకుల సహాదేవులును,
భీష్మ ద్రోణభృతరాష్ట్ర గాంధారి, కుంతి, ద్రోపది, హిడింబిసంజయ
విదుర, కృప, విరాట, భీష్మక, దుష్పద, శైబ్య, దృష్టకేతు, కాశీరాజ,
దమఘోష, విశాలాక్ష, బాహ్లిక, భూరిశ్రీవ, సోమ దత్తి, యక్ష్మా
రోగ్రసేన, యుద్ధవాదులంగలసి యిష్టాగోష్ఠిం బొగ్గి పుచ్చుచుండ
నందు నందయశోదలంగని దేవకీవసుదేవులు—

శా॥ మాకుంగల్గిన నాద్య రాత్మజుల పేమంబూర్చి ముష్టుండు ము
న్నాకంసుకు వధించె వీనిని త్వదీయావంత కారుణ్య పృ
క్షా కార్యంబుగ చూడగంటిమని సంప్రార్థింప నాలించి యా
శ్రీకృష్ణుండు శిరః ప్రకంపనత లేచె యేరికిం జెప్పక॥

గీ॥ దాతయగు బలినిలయ రసాతలంబు । కరిగి బలిచక్రవర్తి సేవాదు
లంది । యతనికడనున్న దేవకీ సుతులనాద్య । రను గొనుచు వచ్చి
యిచ్చెను జననికంత॥

వచ॥ దేవకీ దర్శనంబువను శ్రీకృష్ణమాతృతను పుర్ణంబునను యా బా
లురు దేవతామూర్తులం దాల్చి హరికినమస్కరించి సత్యలోకమరిగిరి॥
మంజ—అనపరీక్షితుడు దేవతలీగతి । యగుటకే కతమొజుండీ

విసవేడుకగల్గెను వృత్తాంతము । వినిపింపు డఘముజెండీ॥

వచ॥ పూర్వము మరీచియను వానికి నర్జయను కామినికిని వీరు నందను
లై జనించిరి. భారతీవిధాతలంగని తండ్రి కొమరితలకే సరసమా
యని నవ్విన విధాత బ్రహ్మరాక్షసులుగా శపించిన వీరు హిరణ్య
కశ్యపువకు పుత్రులై జన్మాంతరంబున శ్రీకృష్ణ సోదరులై జనించి
కంసుచే నిహతులైరి.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

19. సుభద్రా పరిణయము

—:0:—

మోహము—మందలము

ప॥ ఆరింపు హరిచరిత॥ మూలింపు పాదముల నాలిం॥

అ॥ మేలెంచి భాగవత॥ మీపునరవమును జేమి॥ నాలిం॥

2 హరితనయును యతియై॥ హరిసోదరింగూడి

దురమను హలిపముఖ వరులను నిర్జించిన కథ॥ నాలిం॥

మంజ—యింద్రప్రస్థ పురంబునపొడవు॥ లింద్రవైభవము తోడక

సాంద్రకీర్తితో రాజ్యపాలనము॥ సల్పుచుండినొకజాడక॥

గీ॥ యొక్కనాడుచేతె నక్కడ కత్తిప్రేమ॥ శౌరిగాన రతును నారదుండు

అర్జునాద్యునిల సతనిపూజించి ధ॥ ర్మజుడు గోరెన్లు మర్మ
మొకటి॥

పూరిత్యాశి—హృదయం.

ప॥ మానిచంద్ర సుగుణసాంద్ర॥ మానితనిర్బరచంద్ర॥ మాని॥

అ॥ మాననీయ నామదినొక ఘ॥ శయము బాధగొల్పుచుండె॥ మా॥

మి॥ దేనికైన మాతమ్మలలో॥ గానికలహ ముదయింపదు యీ

మానిని దోవదికతమ్మను॥ మానంబై నన్ను నేచు॥ మాని॥

2 తరుణినొకతె నేవురుదగ॥ వరియించిరిగాన యెప్పు

డరమరిక కలుగునోయని॥ నిరతము ఖోభించుచుండు

మి॥ వెరపూహింపుదుదీనికి॥ సురముని వాగమవిరుడవు

నిరసింపగలేము జనని॥ యెరిగించెను యేవురకని॥ మాని॥

సీ॥ అనిన నాతడిట్లు లనియె నొక్కయుచాయ మెరిగింతు మీరలేవురు

వినుండు॥ యొక్కొక్కరీతిసహొక్కొక్క వత్సరంబేలును తగవురాదించుకేని

యింకొండుయొక్కడు యీసతి నేలుచునుండ పైవారలీయగ్గులిగ్గువా

సీమకేతేరగా చెల్లదటైన పండ్రెండు మాసంబులు నిడుభక్తి

గీ॥ తీర్థయాత్రాభి గమవంబు దేవపూజ॥ సల్పగావలె నీరీతి సమయ

మూను॥ డనగ నెల్లరు పట్టాభిరంత కొంత॥ కాలమరిగెను యొకనాడు

కారవేళ॥

వచ! విప్రసంరక్షణార్థ మర్హులును ధర్మజుచాలి వత్సరంబున ఆయుధ
స్వీకారమాచరించి పాపాల్లనిలయ ప్రాంగణంబున జనుటతటస్థుడై.
కం! సమయంబుకైరు పార్శ్వము । యమనందనునాశ్చ నొక్కహాయన
మును యా! శ్రామతిజనె నమలంటి మ । హామతులకు నొరులుడె
ప్పుగావలయు నొకో॥

వచ! యిట్లుచని గంగానదివి ముక్కుచుండ నుబూపియచు నాగాంగన వరి
యించిన నద్దానిం బెండ్లాడి కొంతకాలముగిడి వెడలి చందనావళి
పురంబుజాసి పూవనంబుంజేర.

ఉ! అంగజశాతమార్గణము నాబడు సుందరదేహవల్లి దూ
లంగ సఖిజనంబులతి శ్రావ్యమనోహర గీతిజాడ స
ర్పాంగదుపూజకై కుసుమ రాజగ్రహించుచు రాజకన్య చి
త్రాంగదగాంచె నిర్జిల మదారిపరాకృము శక్తినిందనము॥

మంజ—కనిమోహంబెదనానిన తండ్రికి । వినిపించెనంత సతము
జనిపార్థవిగొనివచ్చి కూతునిడి । సల్పెవెండ్లి సతివేడ్కము॥

వచ! ఆతరి నచ్చిత్రాంగదకు జనించిన పుత్రుండు బభ్రువాహనుండన
బరగి చూతామహా కులోద్ధారకుండయ్యె నంత ఘట్టణంబు రైవత
కాద్రిచేరినట్లు శరకమారకుం డెరిగి వానిందరిసి యిట్లనియె-

మరట—చతురశ్రితి,

ప! ధర్మరతా కుంతిసుతా । ద్వారకలో కథనిటివె! ధర్మ!
అ! నిర్మలహృది మాచెల్లెలు । నిన్నువలచె నెరుగుదుగద! ధర్మ!

2 అగ్రజుడగు సీరపాణి । యంకుల కొడబడకయె మీ
యగ్రజునకు తనయునకిడ । నాలోచన సల్పుచుండె ॥ ధర్మ!

కం! కావున నీవిటనొకయతి । గావేషము వేళియుండగావలె రాముం
డేవేళ యతులనమ్ముచు । సేవించుచు దాననిన్ను జేర్చునిటికి॥

వచ! ఆవల సమయంబుచూచి సుభద్రా గొనిచనుమని రహస్యంబుగా
నెరిగించి చనిన—

సీ! కర్పూరికా తిలకంబున నలరు మోముందున సూర్య వృపుండ్రంబుదీర్చి
 తపనీయచేల బంధవశోకకటియందు సరవికాపాయవస్త్రంబుదాల్చి
 శరణాగతా భయాభరణ యుక్తంబైన దక్షిణకరమున దండమూని
 శత్రునిర్మూలక భాస్వద్దాండివముదాల్చు చాకేలనొక కమండులుపుదాల్చి
 గీ! నిలచెనయమియన మామినేతమూర | అంగనల పొందురోశిసన్యాసి
 యగుట | భావ్యమెటచైన నిష్పదీ పార్థుడిచట | అంగనామణి గోరి
 సన్యాసియయ్యె!

వచ! శ్రీకృష్ణు మామూవచనంబుల బలరామాదులు రైవతకాద్రి
 కరుదెంచి అందండుగల చిత్రంగిబుల కన్నులపండువు గావించుకొని
 నిర్గమించెమఱి నమ్మామాపానింగించి—

మంజ! శ్రీకృష్ణండామాయ యోగికడ | జేరి యంజలి ఘటించి
 పోకృత కర్మంబులు సర్వంబుచు | బాసెననుచు పూజించి॥

గీ! వందనంబిడ నాతని వనితలెల్ల | రటులగావించి రతమ శర్వార్పణంబ
 టంచు బలుకుటెకాని యొడనడుకన్ను | లెత్తిమాడడు వారల
 నించుకేని!

వచ! బలరాముండా యోగిని సమీపించి పూజా నమస్కారంబు
 లొనరించి—

కై: వి—తిశ్రీగణి.

ప! మనవినిము వో | మునినాథా నా | మనవి!

అ! గనుమమమ్ము మీ | కరుణ తోడుతను | మన!

2 చాతుర్మాస్యలు | జల్లుడు మాయంట

సేతుము మీపూజ | సేవలు భక్తితో | మన!

మ! అనివం గృష్ణుడు వల్కునగ్గిజ యిలండారోచనంజేయ నా
 మమమేమో మృషయోగిగా దెలుపు నేమానోపయిన్నింటిలో
 నననిల్పందగదన్ను లేవతిధవుం డ్లెంపరాదంచు నా
 మునినిన్వండి సభక్తిగోర సగి యోధూపాల రూతండునుకా!

అంశమైతి—అమృతము.

ప॥ బలరామా! బలరామా!

అ॥ ఖలశత్రోపశ్శీ! కర సంగ్రామా! బల॥

2 ఆచందమొద్దవెను నీమాటలు! నాలకింప నేవ్రతమొక
హానితి నటుజల్పుదేని! మీనిలమంబున నిల్చెద బల॥

3 అవివాహితయగు నుక్తవ! యస్కను పావనచరితను
తవుగతి నేవిపనాకు! దార్శగలవె యోచింపుము బల॥

గీ॥ అనిన బలరాము డాద్యయోజన లవేల! కలదు సోదరి మాకు విద్య
లను వాణి! రూపమునరతి శాంతికుద్దీపనంబు! యాసుభద్రను మీ
నేవక్తె నిలుపుదు!

వచ॥ అని యొడంబరచిన కృష్ణుడు—

మంజ॥ అన్న యీవ్రతమొదైనను మును! విన్నామే యోజింపక
కన్నామే యిటువంటిమునిని చెలి! గావించువె పూజింపక!

సీ॥ కాషాయవస్త్రముల్ గట్టిగా మొలజుట్టి శిరమున పెంజెడల్ చేర్చి
చుట్టి! రుద్రాక్షపేర్లు వేరురమున ధరియించి! మోమునిండుగ తెలి
బూదిబూశి! జపమాల కరమున చక్కగా నమరించి పాదములందు
పావాలుదొడిగి! పర్వతవనములంబడి సంచరింపుచు ముక్కుబట్టుక
లోన మూల్గుచుండి గీ॥ మునులమనుచును కొండరు బుధుల
మధుచు! గురువులమటంబు స్త్రీల నెక్కువగ దరికి! దీశి వారల
మోసంబుజేసి మాన! మును గ్రహింతురునిక్కంబు మోసగాండు॥

వచ॥ యీయోగియు నట్టిదేయని నామంబునందనుమానంబు పొడము
చున్నది. ఆవల నీయిష్టంబున హలాయుధుండు—

• కేదార—చతుశ్చక్రి.

ప॥ చాలుచాలు పలుకకురా చాలు॥

అ॥ యేలయిట్టి మాచుల శం! కింపవలదురా సోదర చాలు॥

2 పరమ తపోధనులౌముని! వరులపట్ల నిల్లగు నే
యెరుగమె పెక్కుర నీకిపు! డీటుతోచె నిదేమొ చాలు॥

3 మునులన నిందియము లాచి | వచుల కందమూలంబు

లను ధర్మపురుషుడు | యనదగదిమువంటిమాట || చాలు ||

వచ | అనిన కృష్ణుండీల్లనియె—

సీ | మేఘకారభిలోన మెల్ల | చేరినతపుబుడుగు కొళికుడు మునియెగాదె
వారనాత్మన భరిత దేహుండైన ఘనరువ్యశృంగుడు మునియెగాదె
మాంధాతతనయుల గాంధర్వవిధిగూడి తనిసిన సౌభరి మునియెగాదె
శర్యాతివృషతికిజామాతయైసుకన్యసగుడు చ్యవనుండుమునియెగాదె
మునులతపములు నిష్టలు మోహనాంగి | దరియు దనుక నె యితని
వద్దను సుభద్ర | నందములప్రౌఢ నవయవ్వనాంగి నుంప | జనదనగ
హలి వినక యమ్మునినిచూచి |

వచ | దేవాదయచేయుండని సభక్తియుక్తంబుగా దోడ్కొని చని యొక
నిలయంబున న్నిల్చి సుభద్ర నతనిసేవకై నియోగించిన కొన్ని దిన
మ్ములు గడచిన—

మంజ—వలసిన యుపచారంబులొనర్చు సు | భద్రచుగని పార్థుండు
చిలుకవజ్రరు శరంబుల కులికియు | చేయిబట్టగానుండు ||

గీ | బాలయీగదవే మందిపానకమ్ము | తెమ్ముతరుణాంగి మేలుఫలమ్ము
లిప్పుడు | వలయుచూపించు మల్లె మొగ్గలుయటంచు | చతురవచ
నంబులన్మది నతడుదెల్పు ||

మంజ—ఒక్కదినంబు సుభద్రపార్థునకు | నోగిరంబు నమరించీ
మ్రొక్కియిట్టులనె మునివరకోరగ | బుద్ధిగలిగె నాలించీ

2 మందియు తరం బిండుతప్పైన | మన్నింపుండనగా
నంచయాన సంశయ మదేలతగు | నభిలాషనుయడుగంగా ||

వచ | అనిన సుభద్రయిట్లనియె—

గీ | మీరుగవహాని దేశంబు లేరుచూచి | యుండురైనను నడిగెద యో
గివర్య | యింద్రప్రస్తపురంబు మీరెన్నడైన | గంటిరా పాండవుల
పండు గాంచినార ||

కం॥ వారందరు నొకచోను । వ్వా రా పరాగ్గోగమున పరునగుదురా
చేతనె యాతా'దిక సం పూరితి గావించియిట్లు మునికులవర్ణాః
వచః మాయాయోగి యిట్లునియె—

అకాశ—రూపం

ప॥ అతివాచిను దెల్పెద నీ । వడిగిన పోన్నకు నుత్తర ॥మతి॥

అ॥ సతతము నేనింద్ర) ప్ప) స్త పురంబుననె యుదు ॥నతి॥

మి॥ అతిబాహుశాలి క్రీడి । కమిత హేతుడ నేనతఃక

యతడే నేనుగ వర్తిలు । గతి యెల్ల తెలిసినదియే ॥నతి॥

2 యిరువురమును యాతా' । పరిత దిగుగుచుంటి మిట

కరుదెంచితి గోకర్షము । సంకునుండి పాండవులం

మి॥ దరునీకు చుట్టలెగద వారం । దరిలోన పార్థునడిగెను

తరుణీ నీమది నాతః । దగిలెనేమొ వచియింపుము ॥యతి॥

ఉ॥ దాపగనేల నీపయి నతండచురస్తుచునాట కోమలీ

తాపసి వేసమూని నిరతంబు త్వడియ సపర్యలంది నీ

చూపుల పల్కులన్మదిని । జొక్కుచు నియ్యెడనుండక్రీడి సం

తాపముబాపి కౌగిట సతుబలిప్రేమ వసింపజేయవే!

వచ॥ అని చిరునవ్వునవ్వి యోగి వేసంబుజ్జగించిన సుభద్ర) స్థిలి చిరచిర

పరవంబోన నర్జునుండడిన నాపెయిట్లనియె—

మంజ॥ పెద్దలుగల్గి వారలగోరిన । బావా సమ్మదమొందీ

ముద్దుగ బెండిలి గావించురు యిటు । మూర్ఖత యేలను జూడీ ।

గీ॥ అని పార్థునిబేల నీ జననిజనకు । లన్నలును వారిభార్యలు వంద

తెరిగి । యెయిటులు యివ్వపడిరి నీకేమిభయము ! రమ్మరమ్మని

యామెకరమ్మబట్టె॥

వచ॥ యిట్లు కౌగిటుదార్చి ముద్దాడి శ్రీకృష్ణనిపంపున వాకిటనిలచిన

యరదంబుపై నర్జునుండు సుభద్ర)నునిల్పికొని యింద్ర)ప్రస్తపురంబు

తెరపుబట్టిన యవ్వార్త నెరింగి బలరాముండు సేనలం గూర్చుకొని

కవిసిన—

మంజ॥ కవ్వడి భీకరసంగ్రామంబున । గడగి యదుబలంబుక

దేవస్థిలబుచ్చిన హలంకుశాహవ! దర్శన్మున వైరాగ్య॥

గీ॥ క్షోదనారాచముల హలంబారజేసి! వార్ధుడరదంబు నిలువక పరపి
యింద్ర! పృథ్వీపురమునుచేరె ద్వారకను రాము! కడకుకృష్ణుండు
నల్లన నడిచి యనియె

వచ! అన్నా! విచారమేల. మేనత్తకుమారుడగుట స్వతంత్రించి గొని
పోయెనని యూహించి—

గీ॥ తల్లిదండ్రులనెల్ల బాంధవజనముల తోడగొంపోయి ధర్మజుతోడ
కుంతి! తోడమోచించి యచట పాదనకు సుగుణ! సల్పిరతివైభ
వంబున సంతసమున!

వచ! ఆవల శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భార్యలందరు సంతానంబుగల్గి వంశాభి
వృద్ధిని గావించిరి. వారిలో ప్రద్యుమ్ను, అనిరుద్ధ, దీప్తిమంత,
సాంబ, మిత్ర, బృహద్భాను, మిత్రవింద, వృక, అరుణ, పుష్కర,
దేవబాహు, శృతదేవ, సుచంద, చిత్రభాను, వసూధక, కవి, అగ్రోధ,
అను పదునెనమండు ప్రాముఖ్యులు. బలపరాక్రమ శేముషీదురంధ
రులు. కృష్ణునకు కుబ్జయందు, యశోకుడునువాడు జనించి నారద
శిష్యుండై విష్ణుభక్తి నవలంబించె—

మంజ! విను శ్రీకృష్ణుని వంశంబును నే! వినుపించెద భూపాలా
వినదగు జన్మము పావనమై తగు! వేధనుతంబది చాలా

2. పట్టమహిషియా రుక్మిణిగర్భము | ప్రద్యుమ్నుడు గలిగె
దిట్టయాతనికి యనిరుద్ధుండను | దేవనుతుండొగి గలిగె॥

గీ॥ అతనికుదయించె వజ్రాండు నతనికి ప్రీతి | బాహుడు జనించె నరయ
సుబాహుడతని! కుద్భవంబయ్యె వానికి నుగ్రాసేను! డతనికతిబాహు
బలుడు జన్మంబునందె!

కం॥ వానికి శతసేనుండను | ధీనిధిజనియించె నిట్లు ధీవర శ్రీకృ
ష్ణుని వంశవృద్ధి వందెను | భువనావన పార్థపాత్ర పుణ్యచరిత్రా॥

వచ! ఇది శ్రీమద్భాగవతంబును మహాపురాణంబునందు దశమస్కం
ధంబని మొకమహర్షి పరీక్షిన్ను రేండుగ తెరిగించె నావల—

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీకృష్ణ—అవిష్కృతము.

శ్రీగురుపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీ కృష్ణ భాగవతము.

(హరికథ)

ఏకాదశస్కంధము

—:0.—

20 జనమేజయ రాజ్యప్రాప్తి.

వచ॥ ఇట్లు సుఖంబులందేలు శ్రీకృష్ణపరమాత్మకడను వాణీపురందరాది
బృందారకు లరుదెంచి నమస్కరించి—

కథాశ్రీ—హాపకం.

ప॥ అఖిల లోకేశ కృష్ణ! అఘవినాశ సర్వేశ ॥అఖ॥

అ॥ సుఖము లందె లోకచ్ఛులు! చూడే దుష్టహతమయ్యెను ॥అఖ॥

మి॥ ఇకవైకుంఠము జేరగ! నిదే యదను సమకూరెను
సకలముడిగె భూభారము! శరణభక్త మందారమ ॥అఖ॥

2 భూలోకంబున నీవు! బుట్టి నూటయిర్వదైదు
శ్రీలలనాధీశయోధు! జెల్లె కలియుగంబుడాసె

మి॥ నేలయందుంట నీకోహరి! చాలుదుష్టదమనమయ్యె
బాధిదేవతలు మొక్కిక్కుచు! బల్కుమనిరి యిటు శ్రీకృష్ణ ॥అఖ॥

చ॥ అని యెరిగించి యాజ్ఞగొని యందరుచన్న ముకుందు డాసుహృ
జనములజీరి యేనుదివసంబులకు న్నలివచ్చు ద్వారకా
జనపద మబ్ధిలో గలయు సత్సరమంత ప్రభాసతీర్థమం
దునవసియింప బొండ్లనుచు తొందరబుచ్చిన యుద్ధవుండనుక॥

మంజ దేవానివాడుంబుల నెత్తి నేమిడువక పూజింతున్

భావంబున శంకారంకంబులు | పరిమార్చువె భావింతున్ ||

వచన అనిన శ్రీకృష్ణుండు యుద్ధపుని దరికేర్చుకొని ద్వారక నిశ్చేమంబు
గావించి యుద్ధవా యుద్ధియై యుద్ధంబుల గోరక మానస వాగక్షి
కోపిత ఘోషేద్రియ గృహ్యమానంబగు వస్తుజాతంబులెల్ల నశ్వ
రింబని నమ్మి దాకీషణ, పుత్రీషణ, ధనీషణంబుల వర్జించి మోద
ఘేదంబు లసముండవైవర్తింపుము. దారుమధ్యభాగంబున ననలుండు
సూక్ష్మనూపున వర్తింతునట్లు శరీరంబున జీవుండు వసియించినటించు
గావున పంచేద్రియంబులకు దృష్టంబగు పదార్థంబనిత్యంబు నిత్య
దృష్టి జిహ్వాంబుని తెలియుము. దేహీ కర్మలబ్ధ దేహుండై యుం
డియు సంసారమమలలు విడచి నిశ్చయజ్ఞానయుతుండై స్వప్నలబ్ధ
పదార్థము నిజము. గాని క్రియ మాయాకల్పిత ప్రపంచము. అని
త్యమేయని నిశ్చయించుకొని యమని యమయాసన ప్రాణాయామ
ప్రత్యాహార, ధ్యాన, ధారణసమాధియను నష్టాంగ యోగమ్ముల
లభించు అశిమాద్యష్ట శిద్ధులు యామాయలోని వేననినద్గురు చర
ణార విందంబుల దరిజేరి చతుర్విధ శుశ్రూషల నాచరించి జీవబ్ర
హ్మైక్య సందానంబెరింగి తత్వమనీతి వాక్యార్థ లక్ష్యార్థంబులందెలశి
అదియు ననిత్యంబేనని యావల నిర్వికార పరిపూర్ణంబు నెరింగియెరు
కను విసర్జించిననరుండే జన్మరాహిత్యపదవి గాంచునని యెరింగించిన
యుద్ధపుం డీటనియె.

మంజ—దేవా నీరూపంబే యేయెడ | దివురునద్దాని దెలియన్

నావీనుల పర్వంబుగదెల్పుము | నావీనుమని హరియనియెన్ ||

వచన కురుక్షేత్రంబున జరిగిన కురుపాండవ రణమధ్యంబున పార్థునకు
నాయెరింగించిన గీతలలో దశమాధ్యాయంబు నంగల యద్దానిని
నిమిష భూతంబులు దాధార భూతంబునేను. సూక్ష్మంబులజీవుం
డును దేవతలయందు పద్మగర్భుడను శనువుల హవ్యవాహను

పను. అతితృప్తిలతో విజృంభింపును. దుఃఖాలతో నిలబోహితుడను. ముఠలలో నారదుడను, భేరువులలో కామభేరువును. సింహాలలో కపిలుడను. దానవులలో పక్షిక్షాదుడను. గృహములలో చంద్రుడను. నాగములలో వాసుకిని. మృగములందు సింహంబును. వృక్షంబులలోంకారంబును. పదులలో గంగానదిని. గిరులలో మేరువును వృక్షములలో నవ్వృక్షంబును. వృక్షములలో నహింశయు. దాష్ణిణ్యముల సత్యభాషణుడు. ఋతువులలో వసంతకుతుప్పను. మాంసంబులలో మార్గక్షేపంబును. యగములలో కృతయుగమును. యజ్ఞులలో కుశేరుడను. వానరులలో నాంజనేయుడను. పక్షంబులలో పద్మరాగంబును. దానంబులలో ఆన్నదానంబును. తిథులయందేకాదశియు. మర్దివృహతులుగా నెరుంగును యెరిగించి—

గీ యాదవ్రతు యన్యోన్య నైరానుభూతు | లై రభగజాతులు గూడి
ప్రాణములను విడిచు వాడనివి హరివేది | రాను | మూర్తితో
ఘోరకాననమునకు జనియె |

మంజు | మార్గమధ్యమున హలి శ్రీకృష్ణుని | మాటపై నొకటనిలచి
నిర్గమించె వైకుంఠము హరియొక | నికుంజము కిందనిలచి |

సీ | శయనించి దక్షిణచరణంబు నానుపాదంబుపైనిల్చి మోదంబుతోడ
సంగుష్ట మాడించుటరని యొక్కకిరాతుదియొక హరిణికర్ణాగ్రమనును
దలపోసి కరమునందలి శరమ్ముచువీడ గానది శ్రీకృష్ణు కాలియందు
దవలిన వాడతి తందరసంబును హరిపాదముల వ్రాలియఘమెనర్చి

గీ | నాడనాకిదిబాయనే నరసురముఖ | వినుతు గొట్టితినిని యతిభీతిచేరె
లుంగుననుయేడ్పు బోయకేలుంగవగొని | యనియె మోదంబుతోడ
శ్రీహరియింటును ||

తోడి—చతురశ్రాంత.

ప | పగవనేల యీచిన్నిపనికి నో | భక్తాగ్రణి గుణశాలీ వాలీ | పగ |
అ | తగదెయిట్లు నన్ను చేయ నీ | పగదీరెను నామాటచెల్లెను | పగ ||

- 2 పూర్వవిష్ణుమనః సేవనాల్లె పుట్టెనపుడు నేరఘరాముడ
వర్షిల్లెనుని నినునేరక వలముచాలు నుండి కొట్టితిని వగ॥
- 3 దానవర్ష మోసమాన నేమిది పాణింబులకుంబాసితవే నిను
యూమాడ్కిని కామితులంబంటి వెరుగవెదానిది త్తదిని దీర్చితివగ॥
- మ. ఆవియూరాచ్చినవాడు శ్రీహరిని భక్త్యావేశతన్ చూచుచున్
తరువుకొనిడి వికుంఠమేనెను సురల్ వైత్యాకిం పుష్పచం
దన యుక్తిపు విమానముండిగిది వైసంతేర్చి వైశబ్ద నా
ద నినాదంబులతోడ కేర్చి మహాత్మా దివ్యవైకుంఠమున్॥
- వచః పరీక్షన్మహారాజాః యిదిశ్రీమహాభాగవతంబునం దేకాదశస్కంధ
మని యెరిగించి—

ద్వాదశ స్కంధము

కం॥ వినుధావి కాలగతులున్

జననాథ బురంజయాఖ్య జనపతివంశం

బును కొంతకాలమేలిన

వెనుకను మౌర్యులు ధరితీ విభుతాదు రొగిన్॥

మంజ॥ అమౌర్యుల పాలనమున నొక్క మ॥ హా బలుండు చెన్నొందున్
భూమినిగనగా చంద్రగుప్తుడని॥ మ్రోయుకీర్తి జగమందున్॥

వచ॥ మౌర్యుల పాలన పన్నెండువందలయేండ్లు చన్న వెనుక కన్యచంశ్చ
లేలుమరు. వీరలు మున్నూట నలుబది యేనబ్దంబులు పాలించిన
ఆవల క్లేచ్చారు లీధరాపాలనంబాచరితురు. యవనులెనమండ్రును
బర్బరులు పరునాల్గురు, గురుండులు పదమువ్వురుం బాలింతురు.
అప్పటికి కలివి జృంభించి ధర్మసత్య దయాహీనులై జనులకోధ
మాత్సర్యంబులంబొందుచు స్త్రీబాలగో ద్విజాదుల సంహారంబు
నకు జంకక రోయకపరధన పరస్త్రీకాములై రజస్తమోగుణరతులై
యల్పబల యల్పదీపులై అన్యోన్యవైరాను భూతులై పృథు వేష

దాహము కలుగజేసెనట్లు వర్షము కురిసెను మేఘములు జలరూపములు
యోషధులన్నియును సర్పములు నిన్నారములు నగునట్లు
దేవదేవుండగు నారాయణుడు బ్రహ్మచారిని తిత్తుచుండగా
బువ విష్ణుయగుండగు విష్ణునకు కల్పవృక్షమునై జనించి కూర్చు
నియుండ నాచరించు నత్తరి శత్రువుని అగ్నియందు జేవాపియు
నిత్యాకుమారుండగు మరుత్తును బ్రహ్మపుత్ర భారాచాలము గావిం
తును. కృతయుగ భర్తలు నడచును—

మంజు" నేనుమృతుడ నామనంచు మదిలో : నేల లేడి చింతలకు

మానిత భాగవతం బాలించితి | మరలరావు యీయిలకు

2 పశునెచ్చిది పురాణముల లోపల చింతింపముఖ్యము

సదమల మోక్షంబొసంగు దీనినైన జాలెనవారికి నిక్కంబు!

వచః! ఇకపురాణంబుల వివరంబాలింపుము. నాజనకుడిగు వ్యాసుడు
బ్రహ్మపురాణంబు పదివేలు (10000) పద్మం బేరియెడు
వేలు (50000) విష్ణుపురాణ మిరువదిమూడువేలు (23000)
శైవం చిరువదిన్నాలువేలు (24000) భాగవతము పదునెనిమిదివేలు
(18000) నారదం చిరువదియైదువేలు (25000) మార్కండేయంబు
తొమ్మిదివేలు (9000) ఆగ్నేయంబు పదునైదువేలనూరు (15400)
భవిష్యోత్తరంబు పదునాలువేల యైదువందలు (14500) బ్రహ్మకై
వర్తంబు పదునెనిమిదివేలు (18000) లైంగంబు పదకొండువేలు
(11000) వరాహంబు యిరువదిన్నాలువేలు (24000) స్కాందంబెను
బదియొక్కవేల నూరు (81100) వామనంబు పదివేలు (10000)
కూర్మంబు పదునేడువేలు (17000) మాత్స్యంబు పదునాలువేలు
(14000) గారుడంబు పందొమ్మిదివేలు (19000) బ్రహ్మాండంబు
పన్నెండువేలు (12000) మొత్తము నాలుగ్గల (400000) గ్రంథం
బని యెరిగించెనని సూతుండు శౌనకాదుల కిట్లనియె.

మం॥ — తక్షకుండు కోణాహలమాంత్రికు ! దారిచోనగనియలులన్
లక్షలకొలది నిచ్చిపంపె వెను రాసియక నృపుకడకున్ ।

చ॥ పరశుమందు యొక్కరుడు ధాతృవిభుంగను కాంక్షపండు దా
కరమును గాని యెగుల తగుగని తక్షకుడంగుళాచ్చై భూ
సురుడు నృపాలుకిచ్చులు విహరగమంబున తోనె శ్రీహరి
కరణని యాపరిక్షితుడు చయ్యగ నేగె వికుంఠమంతటన్ ॥

వచ॥ నృపాలుమరణంబున కందరు విచారించి రతవికుమారుండగు జనమే
జయుం యొక్కెంత విచారించి కృత్యంబులందీర్చి సర్వయాగం బాచ
రించుచు శ్రీ విష్ణువుచే వారింపబడినవెనుక మునులు రాజులు జనమే
జయునకు —

కేరణాశ — చతురశ్రగతి.

ప॥ హృద్భిషేకముగా । విచిరి జనమేజయునకు । పట్టా ।

అ॥ దిట్టప్రజాపాలనమున । కీరుడు రణకోవిరుడని । పట్టా ।

2 మంగళతూర్యములు మ్రోయ । అంగనలు సేసలిడ వా
రాంగన నృత్యములు సెలగ । నఖిలమునులు దీవింపగ ॥ పట్టా ॥

3 గోపాలాకృష్ణకవి । కోరికకావ్యములు వ్రాయ
భూపాలురెల్లమెచ్చి । పొగడకనుల పండువుగ ॥ పట్టా ॥

ఇది శ్రీమహాభాగవత పురాణంబునం ద్వాదశస్కంధము.

— † గ ద్య. † —

ఇది శ్రీమద్బాలా తీర్థురనుందరీ వరప్రసాద లబ్ధ కవితా లంకార

శ్రీమత్కండివ్యనగోత్ర పవిత్ర కొప్పరపువంశే పయఃపారా

వార తారాజార అప్పయామాత్య పాత్రీ గుర్వయ

మంత్రిపుత్ర రాజ్యలక్ష్మ్యాంబా గర్భ శుక్తిముక్తా

శలాయమాన గోపాల కృష్ణమూర్తి

విరచిత

శ్రీకృష్ణభాగవతము స్వాము

సంపూర్ణం.

తెలుగు పద నిర్మి.

పుట	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ	పుట	పంక్తి	తప్పు	బిచ్చ
8	12	పుచ్చ	పుచ్చ	74	15	చేరి	చేరి
9	22	తెలు	తెలు	76	21	యంద	యంద
10	28	పుచ్చుల	పుచ్చుల	78	20	చేరి	చేరి
11	25	బొచ్చె	బొచ్చె	79	15	యంద	యంద
12	22	చేరి	చేరి	80	10	యంద	యంద
19	8	యంద	యంద	83	22	యంద	యంద
22	8	యంద	యంద	87	20	యంద	యంద
28	18	యంద	యంద	88	6	యంద	యంద
30	18	యంద	యంద		12	యంద	యంద
31	19	యంద	యంద		20	యంద	యంద
34	11	యంద	యంద	90	11	యంద	యంద
	15	యంద	యంద	92	18	యంద	యంద
35	15	యంద	యంద	95	13	యంద	యంద
36	20	యంద	యంద	98		యంద	యంద
40	8	యంద	యంద		16	యంద	యంద
41	10	యంద	యంద	102	20	యంద	యంద
	20	యంద	యంద	104	5	యంద	యంద
43	25	యంద	యంద	105	6	యంద	యంద
50	7	యంద	యంద	106	19	యంద	యంద
	10	యంద	యంద	107	6	యంద	యంద
55	13	యంద	యంద	108	4	యంద	యంద
57	13	యంద	యంద	109	25	యంద	యంద
58	14	యంద	యంద	111	17	యంద	యంద
61	2	యంద	యంద		25	యంద	యంద
63	16	యంద	యంద	113	24	యంద	యంద
63	25	యంద	యంద	115	5	యంద	యంద
65	10	యంద	యంద	117	9	యంద	యంద
68	9	యంద	యంద	118	6	యంద	యంద
71	20	యంద	యంద		15	యంద	యంద
73	27	యంద	యంద	121	8	యంద	యంద

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు	పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
121	4	కెంకె	కెంచి	129	20	మేపు	మేప్పి
123	22	చేసి	చేసి	130	27	చెడు	చెడు
124	7	చేర్చు	చేర్చు	131	9	కంతి	కంతు
127	12	చేర్చు	చేర్చు		20	నిటు	నిటు
129	5	చేర్చు	చేర్చు		28	యిప్పు	యిప్పు
	8	చేర్చు	చేర్చు				

N. B:-ముఖ్యమైన లోపములనే వ్రదహించితిని. పాఠకులు ముందుగా సవరించుకొనవలయును.

చందావారుల పేర్లు.

వరంగల్లు.

శేకెళ్ళ లక్ష్మీనరాయణ గారు.
 తొమ్మిదవ రోజున,
 నాగవళ్ళ శివయ్య న. పిళ్ళయ్య గారు.
 కోటరామయ్య న. నరసింహయ్య ,,
 కోట మల్లారెడ్డి న. రాజయ్య ,,
 తిప్పిరెడ్డి దొడ్డయ్య న. రామయ్య ,,
 బోంబే బుచ్చయ్య న. బాలరాజు ,,
 వరాహం లక్ష్మణప్పయ్య నాయక్
 నల్లూరి రాజయ్య న. బాలరాజు
 బోంబే గౌరయ్య న. బాలరాజు ,,
 నాంపల్లి కృష్ణయ్య న. సంబయ్య ,,
 కనుకల.

నాగవళ్ళ సోమయ్య గారు
 మీసా వేంకటాచలయ్య న. మల్లయ్య గారు.
 రామిడి వెంకటాచలయ్య న. రాజయ్య ,,
 ఆలూరి వీరభద్రాచలయ్య న. బుచ్చయ్య ,,
 మామిదాలపల్లె.

బాదాలపల్లెయ్య న. చంద్రయ్య గారు.
 గొట్టుముక్కల లక్ష్మయ్య న. లక్ష్మయ్య ,,
 కొమ్మిడి నరసయ్య న. రామచంద్రయ్య ,,
 చింతల రాజయ్య న. లక్ష్మయ్య ,,
 చింతల బుచ్చిరాజయ్య న. లక్ష్మయ్య ,,
 కోట మల్లారెడ్డి న. వెంకటనరసింహయ్య ,,
 పెదబొంకూరు.

తాటిపల్లి ముత్తలింగం న. సోమయ్య గారు
 పెదకలువల.

పెదకలువల
 శేకెళ్ళ రామయ్య న. కృష్ణయ్య గారు.
 కమటాల రాజయ్య లింగయ్య ,,
 యశోజులయ్య ,,
 కొత్తపల్లి.

తొడుపునూరు నారాయణ న. మల్లయ్య గారు
 కన్నా అనంతయ్య ,,
 చెరుకు రంగారెడ్డి న. రామయ్య ,,
 చెరుకు నరసింహారెడ్డి న. వెంకటరెడ్డి గారు.
 చెరుకు కృష్ణారెడ్డి న. శేకెళ్ళరెడ్డి ,,

చెరుకు రంగారెడ్డి న. రామయ్య గారు.
 చెరుకు రాజయ్య న. చంద్రయ్య ,,
 మల్లారెడ్డి.

ముస్తాల బాలరాజు పిళ్ళయ్య కన్నా నాయక్
 పిళ్ళయ్య.
 పర్వతేశ్వరాయ చంద్రయ్య రాజేశ్వరరావుగారు
 పెద్దాపల్లి బోంబే
 యెల్లంకి ముత్తయ్య చిలపయ్య గారు.
 యెల్లంకి రాజేశ్వర న. లింగయ్య ,,
 ఆంధ్ర సాంబయ్య న. బాలరాజు ,,
 మాడిశెట్టి వేమయ్య న. రామయ్య ,,
 రామిడి సోమయ్య న. రాజయ్య ,,
 పెనుగొండలపయ్య పార్థసారథ్య గారు.

కన్నా లక్ష్మయ్య, పితం ,,
 కన్నా సంగయ్య న. లక్ష్మయ్య ,,
 నాళ్ళ రామయ్య న. కృష్ణయ్య ,,
 కొత్తిరామయ్య ,,
 ఆనందస్వామయ్య ,,
 చిత్తలపయ్య ,,
 వేమల రామయ్య లక్ష్మయ్య ,,
 వైదాశంకరయ్య న. భూమయ్య ,,
 వైదా వెంకటేశం న. రాజయ్య ,,
 మంతెన మాణిక్యం న. లక్ష్మయ్య ,,
 పెనువళ్ళ రామప్పయ్య న. ముత్తలింగం ,,
 బన్నాజి సత్యనారాయణ ,,
 ఆల్లంకి బుచ్చయ్య న. రాజయ్య ,,
 తొడుపునూరి నారయ్య న. రాజలింగం ,,
 మాగల బుచ్చయ్య ,,
 యెల్లంకి భద్రయ్య న. సాంబయ్య ,,
 యెల్లంకి లింగయ్య న. బోజయ్య ,,
 కత్తెల్ల రాజన్న ,,
 డిబ్బూరు తా, ముజూర్ ఆబాద్.

ముద్దపాని వెంకట బుగలారెడ్డి గారు.
 తాడికల్లు.
 భూపతి శంకరయ్య గారు.
 పితంపాటి.
 చందా సంగలింగం గారు.

సంకరాశ్రయం
గంధకేయకం
సంకేతం చంద్రాక్ష
బూదనము

సంకేతం చంద్రాక్ష
కొమ్మల పండ్ల కామచంద్రయ్య
అంతుల పండ్ల
అంతుల పండ్ల
అంతుల పండ్ల
అంతుల పండ్ల

ములకలపల్లి.

వడిజ పండ్ల చంద్రాక్ష
గంధకేయకం చంద్రాక్ష
అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల
పరాశరం వెంకటచంద్రాక్ష
చెరుకూరి పండ్ల
చెరుకూరి పండ్ల
కటకం చంద్రాక్ష
కటకం చంద్రాక్ష
అంతుల పండ్ల
గంధకేయకం
అంతుల పండ్ల

చంద్రాక్ష

అంతుల పండ్ల
అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

అంతుల పండ్ల

గారు. రాయపాటి ముప్పయ్య
,, డిటా నరసింహయ్య
,, డిటా కృష్ణయ్య
,, డిటా శివరామయ్య

గారు. డిటా ముప్పయ్య
,, డిటా వెంకయ్య
,, కేకేం పేరయ్య
,, పులమాల పుట్టయ్య
,, కొంగుమంట చిన్నయ్య
,, వెలమ వెంకయ్య
,, వెలమ జయలయ్య

గారు. మాతలపాటి నరసింహయ్య
,, నలమాల నరసింహయ్య
,, రాటాల నరసింహయ్య

గారు. గుంటూరు.

,, లంకెల కూరపాటి నరసింహయ్య
,, కొత్తపల్లి కాసోజి
,, దేవు వెంకటకొటయ్య
,, కొత్తమాను సత్యనారాయణ
,, అంతుల పండ్ల
,, వేములూరి రామయ్య వెంకటాద్రి.

,, సత్యపల్లి.

,, చందలూరి శ్రీరాములు
,, మట్టా సత్యనారాయణ
,, మట్టి రామలింగం
,, చింతిశేల.

,, వెలిదండ సత్యనారాయణ
,, మార్కాపురం రామానుజం
,, చెరుకూరి కృష్ణయ్య
,, మల్లారెడ్డి గూడెం.

,, గుడుగుంట్ల కృష్ణయ్య గారు.
,, రేపూరు.
,, ముడియాల అంకిరెడ్డి గారు.
,, తెనాలి.

,, నందిరాజు సీతమ్మ గారు.
,, నరసింహయ్య పేట.
గారు. వెన్నా కృష్ణమూర్తి గారు.
డిటా

